

Justerat tisdagen den 22 maj 2012

Inger Linge

Conny Andersson

Sven-Erik Köhlin

§ 55

Inledning och justering m.m.

Ordföranden förklarade sammanträdet öppnat.

Ordföranden konstaterade att 98 ledamöter var närvarande och 51 ledamöter var frånvarande.

Att tillsammans med ordföranden justera sammanträdet protokoll utsågs förste och andre vice ordföranden.

Protokollet skall justeras senast tisdagen den 22 maj 2012.

§ 56

Bordlagd interpellation 2012:1 av Erika Ullberg (S) om kritiken mot spårvägs- och stomnätsstrategin

LS 1202-0258

Anf. 1-22

Inleddes kl. 10:34 och avslutades kl. 11:23.

Interpellationen är ställd till landstingsrådet för trafikfrågor. Fullmäktige medgav den 14 februari 2012 att interpellationen fick ställas.

Svar på interpellationen, se bilaga 1.

Landstingsrådet Christer G Wennerholm hänvisade till det skriftliga svaret. Vidare yttrade sig landstingsråden Erika Ullberg och Christer G Wennerholm, Rolf Lindell, Lennart Kalderén, Stella Fare, Paul Lindquist, Lars Carlsson, Nanna Wikholm, Curre Hansson, Gunilla Roxby Cromvall, Yvonne Blombäck, Anna Sehlin samt Karl Henriksson.

§ 57

Bordlagd interpellation 2012:2 av Raymond Wigg (MP) om framtagandet av en Regional vattenstrategi

LS 1202-0259

Anf. 23-37

Inleddes kl. 11:23 och avslutades kl. 12:01.

Interpellationen är ställd till landstingsrådet för miljöfrågor. Fullmäktige medgav den 14 februari 2012 att interpellationen fick ställas.

Svar på interpellationen, se bilaga 2.

Landstingsrådet Gustav Andersson hänvisade till det skriftliga svaret. Vidare yttrade sig landstingsråden Raymond Wigg och Gustav Andersson, Hans Åberg, Anders Ekegren, Cecilia Obermüller, Lars-Erik Salminen, Vivianne Gunnarsson, Catharina Wahlgren samt Nanna Wikholm.

§ 58

***Bordlagd* interpellation 2012:3 av Curre Hansson (S) om väderskydd och buss-hållplatser**

LS 1202-0260

Inleddes kl. 12:01 och avslutades kl.12:01.

Fullmäktige beslutade att bordlägga besvarandet av interpellationen.

§ 59

***Bordlagd* interpellation 2012:4 av Gunilla Roxby Cromvall (V) om hur AB SL kan minska risken för mutor och bestickning**

LS 1202-0261

Inleddes kl. 12:01 och avslutades kl.12:01.

Fullmäktige beslutade att bordlägga besvarandet av interpellationen.

§ 60

Interpellation 2012:8 av Staffan Holmberg (S) om upphandlat helhetsansvar för skärgårdstrafiken

LS 1203-0435

Inleddes kl. 12:01 och avslutades kl.12:01.

Fullmäktige beslutade att bordlägga besvarandet av interpellationen.

§ 61

Interpellation 2012:6 av Tomas Eriksson (MP) om psykiatrisk vård för äldre

LS 1203-0433

Inleddes kl. 12:01 och avslutades kl.12:01.

Fullmäktige beslutade att bordlägga besvarandet av interpellationen.

§ 62

Interpellation 2012:7 av Birgitta Sevefjord (V) om landstingspolitikens visstids-pensioner

LS 1203-0434

Inleddes kl. 12:01 och avslutades kl.12:01.

Fullmäktige beslutade att bordlägga besvarandet av interpellationen.

§ 63**Interpellation 2012:5 av Juan Carlos Cebrian (S) om anmälningar av vårdcentraler till patientnämnden**

LS 1203-0432

Inleddes kl. 12:01 och avslutades kl.12:01.

Fullmäktige beslutade att bordlägga besvarandet av interpellationen.

§ 64**Interpellation 2012:9 av Conny Fogelström (S) om vård av KOL-patienter inom Stockholms läns landsting**

LS 1203-0436

Inleddes kl. 12:01 och avslutades kl.12:01.

Fullmäktige beslutade att bordlägga besvarandet av interpellationen.

§ 65**Frågestund**

LS 1205-0660

Anf. 38-89

Inleddes kl. 12:02 och avslutades kl. 12:58.

1. Fråga av Helene Hellmark Knutsson (S) till landstingsrådet Torbjörn Rosdahl (M): Anser finanslandstingsrådet att det finns ansvariga landstingsråd som bör stå till svars för att försäljningen av Serafens vårdcentral skedde till underpris?
2. Fråga av Håkan Jörnehed (V) till landstingsrådet Torbjörn Rosdahl (M): Var det av ointresse du inte tog tag i frågan om försäljningen av Serafens vårdcentral när köpesumman blev känd i januari?
3. Fråga av Dag Larsson (S) till landstingsrådet Lars Joakim Lundquist (M): Avser ansvarigt landstingsråd att utnyttja den option om fler ambulansbilar som finns i det nya avtalet för att säkerställa en god arbetsmiljö för personalen och en trygg miljö för patienten?
4. Fråga av Håkan Jörnehed (V) till landstingsrådet Anna Starbrink (FP): Är det bättre att anställa sjuksköterskor från bemanningsföretag för 31 000 kr/mån än att erbjuda nyutexaminerade sjuksköterskor 24 000 kr som de kräver?
5. Fråga av Curre Hansson (S) till landstingsrådet Birgitta Rydberg (FP): Har landstingsrådet tillgång till vetenskapligt dokumenterat material som visar att vårdkvalitet ökar när riskkapitalbolag och räntesnurror blir nya drivkrafter för vård av människor med allvarlig psykisk sjukdom?
6. Fråga av Lars Dahlberg (S) till landstingsrådet Anna Starbrink (FP): Är beredskapen på länets akutsjukhus tillräcklig för att klara av att ge Stockholms läns invånare vård i tid och av hög kvalitet i sommar?
7. Fråga av Erika Ullberg (S) till landstingsrådet Christer G Wennerholm (M): Kommer du sammankalla styrgruppen för förstudie om tunnelbana till Nacka i närtid?
8. Fråga av Nanna Wikholm (S) till landstingsrådet Charlotte Broberg (M): Tror du att det är lättare för landstinget att möta befolkningsökningen och tremiljonersregionen med 25 procent mindre resurser för tillväxt, miljö och regionplanering?

9. Fråga av Erika Ullberg (S) till landstingsrådet Christer G Wennerholm (M): Är du nöjd med den dialog som förts mellan landstingets olika verksamheter angående hållplatssituationen utanför Huddinge sjukhus?

Frågorna antecknades som besvarade.

§ 66

Bekräftande av fullmäktiges beslutsförhet

Inleddes kl. 12:59 och avslutades kl. 13:00.

Ordföranden konstaterade att 145 ledamöter var närvarande och 4 ledamöter var frånvarande, enligt bilaga A.

§ 67

Kungörelse och annonsering

Inleddes kl. 13:01 och avslutades kl. 13:01.

Kungörelsen om fullmäktiges sammanträde anslogs den 26 april 2012 på landstingets anslagstavla och skickades samma dag till fullmäktiges ledamöter och ersättare samt till länsstyrelsen.

Föredragningslistan infördes den 30 april 2012 i de tidningar där enligt fullmäktiges beslut annonsering ska ske.

Tillägg till föredragningslista anslogs den 4 maj 2012 på landstingets anslagstavla och skickades samma dag till fullmäktiges ledamöter och ersättare.

Det antecknades att sammanträdet kungjorts i laga ordning.

§ 68

Anmälan av Patientnämndens årsrapport 2011

LS 1203-0443

Anf. 90-112

Inleddes kl. 13:02 och avslutades kl. 14:01.

I ärendet yttrade sig Lena Appelgren, Barbro Nordgren, Håkan Jörnehed, Lena Huss, Juan Carlos Cebrian, landstingsrådet Filippa Reinfeldt, Marie Ljungberg Schött, landstingsrådet Dag Larsson, Jakob Dencker, Catrin Mattsson, Anna Kettner samt landstingsrådet Stig Nyman.

Efter förslag från ordföranden beslutade fullmäktige

att lägga anmälan till handlingarna.

§ 69

Anmälan av länsstyrelsens beslut att för tiden t o m den 31 oktober 2014 till ny ersättare i valkrets O efter Henrik Gustavsson (C) utse Mia Wallgren (C) och till ny ersättare i valkrets NO efter Kjell Drotz (S) utse Ghodsi Zolfagarbegi (S)
LS 1202-0325, 1203-0357

Inleddes kl. 14:02 och avslutades kl. 14:02.

Efter förslag från ordföranden beslutade fullmäktige

att lägga anmälan till handlingarna.

§ 70

Anmälan av Tiohundra nämndens budget år 2012

LS 1203-0360

Inleddes kl. 14:02 och avslutades kl. 14:02.

Efter förslag från ordföranden beslutade fullmäktige

att lägga anmälan till handlingarna.

§ 71

Organisation för den fortsatta planeringen av Östra Karolinskaområdet (förslag 17)

LS 1202-0256

Anf. 113-123

Inleddes kl. 14:03 och avslutades kl. 14:26.

I ärendet yttrade sig landstingsråden Torbjörn Rosdahl och Helene Hellmark Knutsson, Thomas Magnusson, Rolf Lindell, landstingsråden Charlotte Broberg och Raymond Wigg samt Anders Ekegren.

YRKANDEN

- 1) bifall till landstingsstyrelsens förslag
- 2) bifall till S- och V-ledamöternas tilläggsförslag i landstingsstyrelsen innebärande ”*att även besluta att uppdra åt trafiknämnden att återuppta det avbrutna arbetet med framtagande av systemhandling och järnvägsplan för tunnelbana till Hagastaden och Nya Karolinska Solna och därmed avsluta parallella utredningar av kapacitetssvaga alternativ.*”
- 3) avslag till yrkandet under 2) ovan

Ordföranden konstaterade först att samtliga partier bifallit landstingsstyrelsens förslag.

Ordföranden ställde sedan propositioner om avslag respektive bifall till yrkandet under 2) ovan och fann att fullmäktige avslagit yrkandet.

BESLUT

Fullmäktige beslutade enligt landstingsstyrelsens förslag

att uppdra åt landstingsstyrelsen att, med utvecklingsplanen som inriktningsdokument, ansvara för den fortsatta planeringen för Östra Karolinska

att uppdra åt Locum AB, hälso- och sjukvårdsnämnden och trafiknämnden att bistå landstingsstyrelsen i arbetet med den fortsatta planeringen för Östra Karolinska.

RESERVATION

S- och V-ledamöterna reserverade sig mot fullmäktiges beslut att avslå det gemensamma tilläggsförslaget.

§ 72**Uppföljning i månads-, tertial- och delårsrapportering samt bokslut (förslag 18)**

LS 1112-1630

Inleddes kl. 14:27 och avslutades kl. 14:27.

Fullmäktige beslutade enligt landstingsstyrelsens förslag

att den samlade uppföljningen av ekonomi och verksamhet samt återrapportering av Mål och budget till landstingsfullmäktige från och med 2012 ska utgöras av delårsrapport per augusti samt bokslut

att rapporteringen därutöver ska utgöras av tertialrapport per april och månadsrapporter per februari, mars, maj, juli, september och oktober till landstingsstyrelsen.

§ 73**Överläggning i ärendet om årsredovisning år 2011 för Stockholms läns landsting (förslag 19)**

LS 1110-1404, 1103-0308, 1105-0671

Anf. 124-184

Inleddes kl. 14:28 och avslutades kl. 16:55.

I överläggningen yttrade sig landstingsråden Torbjörn Rosdahl, Helene Hellmark Knutsson, Raymond Wigg, Birgitta Rydberg, Birgitta Sevefjord, Stig Nyman och Gustav Andersson, Gunilla Roxby Cromvall, landstingsrådet Christer G Wennerholm, Helene Öberg, landstingsrådet Erika Ullberg, Yvonne Blombäck, landstingsråden Dag Larsson och Filippa Reinfeldt, Håkan Jörnehed, Thomas Magnusson, Vivianne Gunnarsson, Lennart Rohdin, Hans Lindqvist, Nanna Wikholm, Karl Henriksson, Catrin Mattsson samt Lars Carlsson.

§ 74**Revisionsberättelser över dels landstingsstyrelsen, dels övriga nämnders, styrelser och bolags verksamhet för år 2011 samt ansvarsprövning (förslag 20)**

LS 1204-0537

Anf. 185-200

Inleddes kl. 16:56 och avslutades kl. 18:10.

Ordföranden informerade om kommunallagens jävsregler samt de regler för ansvarsprövning som gäller.

I ärendet yttrade sig revisorerna Peter Kockum, Kenneth Strömberg, Göran Hammarsjö och Gunilla Jerlinger. Dessutom yttrade sig landstingsråden Helene Hellmark Knutsson och Raymond Wigg, Yvonne Blombäck, landstingsrådet Erika Ullberg, Thomas Magnusson, Staffan Holmberg, landstingsråden Christer G Wennerholm och Torbjörn Rosdahl samt Lennart Rohdin.

BESLUT

Revisorsgrupp I

Fullmäktige beslutade

att med åberopande av revisorernas tillstyrkande och presidietts beredning besluta att bevilja ansvarsfrihet för landstingsstyrelsen, övriga nämnder och styrelser i revisorsgrupp I för verksamheten år 2011

att med återopande av revisorernas tillstyrkande och presidiets beredning besluta att uppdra åt landstingets ombud vid respektive bolagsstämma rösta för att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för 2011 års verksamhet.

De ledamöter och ersättare som innehaft uppdrag i landstingsstyrelsen och bolagsstyrelser inom revisorsgrupp I deltog ej i behandlingen och besluten gällande ansvarsprövning för de styrelser i vilka de innehaft uppdrag.

Revisorsgrupp II

Fullmäktige beslutade

att med återopande av revisorernas tillstyrkande och presidiets beredning besluta att bevilja ansvarsfrihet för nämnder och styrelser i revisorsgrupp II samt för nämnd, bolagsstyrelse och styrelse för kommunalförbund i den gemensamma Norrtäljeorganisationen för verksamheten år 2011

att med återopande av revisorernas tillstyrkande och presidiets beredning besluta att uppdra åt landstingets ombud vid respektive bolagsstämma rösta för att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för 2011 års verksamhet.

De ledamöter och ersättare som innehaft uppdrag i nämnder och bolagsstyrelser inom revisorsgrupp II deltog ej i behandlingen och besluten gällande ansvarsprövning för de styrelser i vilka de innehaft uppdrag.

Revisorsgrupp III

Fullmäktige beslutade

att med återopande av revisorernas tillstyrkande och presidiets beredning besluta att bevilja ansvarsfrihet för nämnder och styrelser i revisorsgrupp III för verksamheten år 2011

att med återopande av revisorernas tillstyrkande och presidiets beredning besluta att uppdra åt landstingets ombud vid respektive bolagsstämma rösta för att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för 2011 års verksamhet.

De ledamöter och ersättare som innehaft uppdrag i nämnder och bolagsstyrelser inom revisorsgrupp III deltog ej i behandlingen och besluten gällande ansvarsprövning för de styrelser i vilka de innehaft uppdrag.

Ordföranden frågade till sist om fullmäktige även kunde besluta enligt presidiets förslag

att uppdra till landstingsstyrelsen att i samband med delårsrapport per augusti 2012 återkomma med redovisning över av AB SL vidtagna åtgärder och effekter av dessa.

Fullmäktige beslutade enligt presidiets förslag.

§ 75

Beslut i ärendet om årsredovisning år 2011 för Stockholms läns landsting (förslag 19)

LS 1110-1404, 1103-0308, 1105-0671

Inleddes kl. 18:11 och avslutades kl. 18:11.

Under den tidigare överläggningen i ärendet under § 73 framställdes följande yrkanden.

YRKANDEN

- 1) bifall till landstingsstyrelsens förslag

2) bifall till MP-ledamöternas reservation i landstingsstyrelsen

Ordföranden ställde propositioner om bifall till yrkandena ovan och fann att fullmäktige bifallit landstingsstyrelsens förslag.

BESLUT

Fullmäktige beslutade enligt landstingsstyrelsens förslag

att fastställa den framlagda årsredovisningen för Stockholms läns landsting för år 2011 som framgår av bilaga 2:1 i landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

att reservera 1 200 000 000 kronor av årets resultat enligt balanskravet för att täcka framtida kostnader för omstrukturering i samband med genomförande av Framtidens hälso- och sjukvård

att disponera resultatenheternas resultat i enlighet med bilaga 2:2 i landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

att uppdra åt landstingets ombud vid AB Storstockholms Lokaltrafiks årsstämma att under förutsättning av revisorernas tillstyrkande rösta för

att fastställa de i årsredovisningen intagna resultat- och balansräkningarna

att besluta att AB Storstockholms Lokaltrafiks förlust om 570 672 305 kronor samt SL-koncernens förlust om 155 945 142 kronor balanseras i ny räkning

att bevilja AB Storstockholms Lokaltrafiks styrelseledamöter och verkställande direktör ansvarsfrihet för 2011 års verksamhet

att uppdra åt landstingets ombud vid Landstingshuset i Stockholm AB:s årsstämma samt dess dotterbolag att under förutsättning av revisorernas tillstyrkande rösta för

att fastställa de i årsredovisningen intagna resultat- och balansräkningarna samt resultatdispositioner i enlighet med förteckning enligt bilaga 2:3 i landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

att Landstingshuset i Stockholm AB:s styrelseledamöter (inklusive dotterbolag) och verkställande direktör beviljas ansvarsfrihet för 2011 års verksamhet

att Landstingshuset i Stockholm AB enligt underlag i bilaga 2:4 i landstingsdirektörens tjänsteutlåtande ska lämna villkorade aktieägartillskott till Södersjukhuset AB med 2 961 000 kronor, Folk tandvården Stockholms län AB med 14 300 000 kronor, MediCarrier AB med 9 000 000 kronor, Locum AB med 11 800 000 kronor, Waxholms Ångfartygs AB med 158 000 kronor samt till AB SLL Internfinans med 54 000 kronor i enlighet med gällande sanktions- och vinstdispositionsregler

att koncernfinansiering ska lämna villkorat aktieägartillskott till AB Storstockholms Lokaltrafik med 155 945 142 kronor i enlighet med gällande sanktions- och vinstdispositionsregler

att godkänna årets avsättning avseende pensioner med 440 000 000 kronor i koncernfinansiering i enlighet med Finansinspektionens alternativregel gällande landstingets bolag samt att medel för detta ändamål avsätts även i fortsättningen

att uppdra åt landstingets ombud vid TioHundra AB:s årsstämma att under förutsättning av revisorernas tillstyrkande rösta för

att fastställa de i årsredovisningen intagna resultat- och balansräkningarna

att balansera TioHundra AB:s förlust på 38 979 751 kronor i ny räkning

att bevilja TioHundra AB:s styrelseledamöter och verkställande direktör ansvarsfrihet för 2011 års verksamhet

att uppdra åt koncernfinansiering, att utbetala 26 000 kronor till TioHundranämnden (Norrtälje kommun) med anledning av landstingets del av nämndens resultat

att uppdra åt Danderyd Sjukhus AB och Södersjukhuset AB att i enlighet med gällande regler för hantering av negativt resultat jämfört med resultatkrav återrapportera i samband med delårsrapportering 2012

att godkänna förslag till Genomförandestrategi för landstingets åtaganden i regionala utvecklingsplanen, RUFSS 2010

att godkänna 2011 års uppföljning av den regionala utvecklingsplanen, RUFSS 2010.

RESERVATION

MP-ledamöterna reserverade sig mot fullmäktiges beslut.

UTTALANDEN

S-ledamöterna respektive V-ledamöterna lät till protokollet anteckna särskilda uttalanden likalydande med partiernas uttalanden i landstingsstyrelsen.

§ 76

Årsredovisning år 2011 för Kommunalförbundet Avancerad Strålbehandling (förslag 21)

LS 1203-0512

Inleddes kl. 18:11 och avslutades kl. 18:11.

Fullmäktige beslutade enligt landstingsstyrelsens förslag

att godkänna årsredovisning år 2011 för Kommunalförbundet Avancerad Strålbehandling

att bevilja ansvarsfrihet för direktionens ledamöter för verksamhetsåret 2011.

Landstingsråden Lars Joakim Lundquist och Helene Hellmark Knutsson anmälde att de ej deltog i behandlingen av eller beslutet i ärendet på grund av jäv.

§ 77

Omfattning och genomförande av upphandling av Bild och Funktion till Nya Karolinska Solna Universitetssjukhuset (förslag 22)

LS 1203-0460

Anf. 201-204

Inleddes kl. 18:13 och avslutades kl. 18:17.

I ärendet yttrade sig landstingsråden Helene Hellmark Knutsson, Raymond Wigg och Birgitta Sevefjord samt Lars Tunberg

YRKANDEN

1) bifall till landstingsstyrelsens förslag

- 2) bifall till MP- och V-ledamöternas reservation i landstingsstyrelsen innebärande bifall till tjänstemannaförslaget

Ordföranden ställde propositioner om bifall till yrkandena ovan och fann att fullmäktige bifallit landstingsstyrelsens förslag.

BESLUT

Fullmäktige beslutade enligt landstingsstyrelsens förslag

att uppdra åt landstingsstyrelsen att ansvara för och fatta kommande erforderliga beslut avseende upphandling av Bild och Funktion till Nya Karolinska Solna Universitetssjukhus (NKS)

att uppdra åt landstingsstyrelsen att klargöra det ekonomiskt mest fördelaktiga tillvägagångssättet för landstinget att försörja NKS med röntgenutrustning, vilket fordrar en jämförelse av kostnaden för upphandling av ny utrustning respektive kostnaden för öppnande av yttervägg på färdigställt sjukhus för att använda befintlig utrustning från Karolinska Solna

att uppdra åt landstingsstyrelsen att vid upphandling av medicinskteknisk utrustning till NKS undersöka om förutsättningar finns för samarbetsavtal om innovationsutveckling av medicinteknisk utrustning återkomma till landstingsfullmäktige med en återrapportering och eventuella förslag.

RESERVATION

MP- och V-ledamöterna reserverade sig mot fullmäktiges beslut.

UTTALANDE

S-ledamöterna lät till protokollet anteckna ett särskilt uttalande likalydande med uttalandet i landstingsstyrelsen.

§ 78

Återrapportering av utvärdering av arbetsordningen för landstingsfullmäktige i Stockholms läns landsting (förslag 23)

LS 1112-1649

Inleddes kl. 18:18 och avslutades kl. 18:19.

Fullmäktige beslutade enligt landstingsstyrelsens förslag

att godkänna och lägga återrapporteringen avseende utvärderingen av arbetsordningen för fullmäktige i Stockholms läns landsting till handlingarna

att uppdra åt landstingsstyrelsen att utarbeta förslag till ändringar i arbetsordningen för fullmäktige i Stockholms läns landsting.

UTTALANDE

S-ledamöterna lät till protokollet anteckna ett särskilt uttalande likalydande med uttalandet i landstingsstyrelsen.

§ 79**Slutrapport från måltidsutredningen (förslag 24)**

LS 1104-0575

Anf. 205-209

Inleddes kl. 18:19 och avslutades kl. 18:39.

I ärendet yttrade sig landstingsrådet Anna Starbrink, Håkan Jörnehed, landstingsrådet Raymond Wigg, Hans Lindqvist samt Lars Dahlberg.

BESLUT

Fullmäktige beslutade enligt landstingsstyrelsens förslag

att inom ramen för en budget i balans samt Stockholms läns landstings investeringsstrategi och -plan, bemyndiga styrelserna för Södertälje sjukhus AB, Danderyds sjukhus AB, Stockholms läns sjukvårdsområde samt S:t Eriks ögonsjukhus AB att självständigt hantera kommande beslut om kostförsörjningen för sina verksamheter

att inom ramen för en budget i balans samt Stockholms läns landstings investeringsstrategi och -plan, bemyndiga styrelsen för Karolinska universitetssjukhuset att självständigt hantera kommande beslut om kostförsörjningen för Karolinska universitetssjukhuset i Solna och Huddinge, men inte för Nya Karolinska Solna

att landstingets kostpolicy, beslutad den 22 mars 2011 (LS 1012-1079) omedelbart upphör att gälla

att utredningens förslag till vision för måltidssituationen med tillhörande strategier så som den beskrivs på sidorna 6–7 i måltidsutredningen 2012-03-01 ska gälla för all landstingsägd vårdverksamhet till och med den 31 augusti 2016

att uppdra åt landstingsstyrelsen att inrätta ett nätverk för måltidsfrågor samt utse en samordnare för uppdraget i enlighet med utredningens förslag

att uppdra åt landstingsstyrelsen att sammanfatta arbetet för att uppnå visionen för måltidssituationen i landstinget i en rapport som ska avrapporteras till landstingsfullmäktige under hösten år 2016.

§ 80**Bordlagd motion 2011:17 av Sverre Launy m.fl. (V) om försökstrafik med eldrivna bussar (förslag 10)**

LS 1105-0703

Anf. 210-213

Inleddes kl. 18:40 och avslutades kl. 18:52.

Motionen bordlades vid fullmäktiges sammanträde den 20 mars 2012.

I ärendet yttrade sig Gunilla Roxby Cromvall, landstingsrådet Christer G Wennerholm samt Hans Lindqvist.

YRKANDEN

- 1) bifall till landstingsstyrelsens förslag
- 2) bifall till V-ledamotens reservation i landstingsstyrelsen innebärande bifall till motionen

Ordföranden ställde propositioner om bifall till yrkandena ovan och fann att fullmäktige bifallit landstingsstyrelsens förslag.

BESLUT

Fullmäktige beslutade enligt landstingsstyrelsens förslag

att anse motionen besvarad.

RESERVATION

V -ledamöterna reserverade sig mot fullmäktiges beslut.

§ 81

Motion 2011:14 av Gunilla Roxby Cromvall (V) om att genomföra en översyn av reglerna för sjukresor (förslag 25)

LS 1105-0700

Anf. 214-223

Inleddes kl. 18:53 och avslutades kl. 19:09.

I ärendet yttrade sig Gunilla Roxby Cromvall, landstingsrådet Lars Joakim Lundquist, Helene Öberg, Carl Grufman, landstingsrådet Dag Larsson samt Thomas Magnusson.

YRKANDEN

- 1) bifall till landstingsstyrelsens förslag
- 2) bifall till V-, S- och MP-ledamöternas reservation i landstingsstyrelsen innebärande bifall till första att-satsen i motionen

Ordföranden ställde propositioner om bifall till yrkandena ovan och fann att fullmäktige bifallit landstingsstyrelsens förslag.

BESLUT

Fullmäktige beslutade enligt landstingsstyrelsens förslag

att anse motionen besvarad.

RESERVATION

V-, S- och MP-ledamöterna reserverade sig mot fullmäktiges beslut.

§ 82

Motion 2011:15 av Johan Sjölander (S) om att använda sig av en folkbildningskampanj för att förebygga självmord (förslag 26)

LS 1105-0701

Anf. 224-238

Inleddes kl. 19:09 och avslutades kl. 19:53.

I ärendet yttrade sig Johan Sjölander, landstingsrådet Birgitta Rydberg, Marie Åkesdotter, Ylva Nork, Jessica Ericsson, Lena Huss, Margaretha Herthelius, Alfonso Morales, Stella Fare samt Juan Carlos Cebrian.

YRKANDEN

- 1) bifall till landstingsstyrelsens förslag
- 2) bifall, med instämmande av MP-ledamöterna till S- och V-ledamöternas reservation i landstingsstyrelsen innebärande bifall till motionen

Ordföranden ställde propositioner om bifall till yrkandena ovan och fann att fullmäktige bifallit landstingsstyrelsens förslag.

BESLUT

Fullmäktige beslutade enligt landstingsstyrelsens förslag

att anse motionen besvarad.

RESERVATION

S-, V- och MP-ledamöterna reserverade sig mot fullmäktiges beslut.

§ 83

Motion 2010:3 av Anita Johansson och Anna-Lena Östman (S) om möjlighet för av- och påstigning gällande helikoptertransport (förslag 27)

LS 1004-0362

Anf. 239-240

Inleddes kl. 19:54 och avslutades kl. 19:58.

I ärendet yttrade sig Anna-Lena Östman och landstingsrådet Gustav Andersson.

BESLUT

Fullmäktige beslutade enligt landstingsstyrelsens förslag

att anse motionen besvarad.

§ 84

Valärenden (förslag 28 och 29)

LS 1010-0781, 0833, 1112-1642, 1665, 1201-0141, 1202-0268, 0269, 0291, 0296, 1203-0393, 0439, 0484, 0503, 0522

Anf. 241-245

Inleddes kl. 20:05 och avslutades kl. 20:23.

Fullmäktige beslutade att medge befrielse för Anders Johansson (S), ledamot i landstingsfullmäktige, valkrets NV, för Vlasta Marcikik (FP), ersättare i landstingsfullmäktige, valkrets 4 och ledamot i övervakningsnämnden Stockholms centrum's första samt för Arne Hjort (V), personlig ersättare i Mälardalsrådet.

Ordföranden beslutade sedan att behandla arbetsutskottets nomineringar.

I ärendet yttrade sig Yvonne Blombäck.

Fullmäktige beslutade enligt landstingsstyrelsens arbetsutskotts förslag

att för tiden från ordinarie bolagsstämma 2012 intill slutet av ordinarie bolagsstämma 2013 välja ordförande och ledamöter i nedanstående bolag

Danderyds sjukhus AB

Jan Nygren	ordförande
Christel Wiman	Ledamot
Gösta Jedberger	Ledamot
Katarina Mohlin	Ledamot
Helena Thunander Holmstedt	ledamot

Södersjukhuset AB

Kajsa Lindstahl	ordförande
Robert Gyll	vice ordförande
Charlotte Wäreborn Schultz	ledamot
Mora Kallner	ledamot
Per-Olov Eriksson	ledamot

Södertälje sjukhus AB

Johan Assarsson	ordförande
Eva Dannert	ledamot
Lars Godner	ledamot
Christina Torstensson	ledamot
Magnus Lord	ledamot

S:t Eriks Ögonsjukhus AB

Barbro Fischerström	ordförande
Hormaz Kapadia	ledamot
Per-Olov Karlsson	ledamot
Claes Hultling	ledamot
Jan Lillemark	ledamot

Ambulanssjukvården i Stockholm AB (AISAB)

Lars Strömberg	ordförande
Annelie Hedman	ledamot
Kristina Wallentin	ledamot
Rolf Karlstén	ledamot
Sara Karlin	ledamot

Medicarrier AB

Leif Widmark	ordförande
Anders Lönnberg	ledamot
Christina Söderholm	ledamot
Mikael Wickström	ledamot
Ellen Hyttsten	ledamot

Stockholm Care AB

Iréne Svenonius	ordförande
Birgir Jakobsson	ledamot
Bo Krogvig	ledamot
Lena Hofsberger	ledamot

TioHundra AB

Lars Hjalmarsson	ordförande
Barbro Westerholm	ledamot
Göran Stiernstedt	ledamot
Audrey Malmgren Hansen	ledamot

AB Terreno (dotterbolag Locum)

Marie Boestad	ordförande
Dan Eriksson	ledamot
Charlotte Viksten	ledamot

Prima Liv i Danderyd AB (vilande bolag)

Stefan Jacobson	ordförande
Lena Holm	ledamot
Carl-Göran Ericsson	ledamot

Huddinge universitetssjukhus AB (vilande bolag)

Anders Nyström	ordförande
Gunnel Forsberg	ledamot
Ingrid Bergman	ledamot

SL Infrateknik AB (dotterbolag SL AB)

Johan von Schantz (VD)	ordförande
Björn Holmberg	ledamot
Niklas Personne	ledamot

SL HR Service AB (dotterbolag SL AB)

Niklas Personne	ordförande
Lers Gerholt	ledamot

SL Finans AB (dotterbolag SL AB)

Anders Lindström	ordförande
Niklas Personne (VD)	ledamot
Frida Svensson	ledamot
Gunnel Forsberg	ledamot
Peter Fransson	suppleant

SL Kundtjänst AB (dotterbolag SL AB)

Björn Holmberg	ordförande
Ragna Forslund	suppleant

SL Lidingö Trafik AB (vilande dotterbolag SL AB)

Niklas Personne	ordförande
Lars Gereholt	suppleant

Fastighets AB Viggstaberget (vilande dotterbolag SL AB)

Niklas Personne	ledamot
Lars Gereholt	suppleant

Tågria AB (vilande dotterbolag SL AB)

Sara Catoni	ledamot
Niklas Personne	suppleant

Transitio AB

Sara Catoni	ledamot
-------------	---------

Samtrafiken i Sverige AB

Henrik Normark	ledamot
----------------	---------

Trafik i Mälardalen AB (TiM)

Anders Lindström	ledamot
------------------	---------

Landstingshuset i Stockholm AB

M	Torbjörn Rosdahl	ledamot
M	Christer G Wennerholm	ledamot
M	Filippa Reinfeldt	ledamot
FP	Anna Starbrink	ledamot
KD	Stig Nyman	ledamot
S	Helene Hellmark Knutsson	ledamot
S	Dag Larsson	ledamot

Folkantvården Stockholms län AB

Meg Tivéus	ordförande
Eva Frunk Lind	ledamot
Lennart Läftman	ledamot
Thorbjörn Ekström	ledamot
Barbro Sjölander	ledamot

Härefter behandlades valberedningens nomineringar.

Fullmäktige valde enligt valberedningens förslag

Landstingsfullmäktige för tiden 8 maj 2012 - 31 oktober 2012

Sekreterare

- Anne Lindblom (efter Peter Freme)

Ersättare för sekreterare

- Elisabeth Angard Levander (efter Anne Lindblom)

Valberedningen för tiden 8 maj 2012 - 31 oktober 2014

Ersättare

- MP Bordläggs (efter Olof Ehrens)

Hälso- och sjukvårdsnämnden för tiden 8 maj 2012 - 31 december 2012

Ersättare

- S Johan Sjölander (efter Kristina Persdotter)

Ordning för ersättares inträde mellan de för Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet valda ersättarna:

För ledamöterna Larsson D, Larsson P, Sander och Lönnberg inträder ersättarna Sundesten, Andersson, Nordgren och Sjölander; För ledamoten Öberg inträder ersättarna Dencker, Jörnehed, Sundesten, Andersson, Nordgren och Sjölander; För ledamoten Sevefjord inträder ersättarna Jörnehed, Dencker, Sundesten, Andersson, Nordgren och Sjölander.

Samordningsförbundet Östra Södertörn för tiden 1 april 2012 - 31 december 2014

Ledamot

- FP Bordläggs (efter Peter Bondesson)

Mälardalsrådet (utjämningsmandat) för tiden 8 maj 2012 intill slutet av ordinarie råds-
möte 2015

Personlig ersättare för Gunilla Roxby Cromvall (V)

- V Jan Wattsgård (efter Arne Hjort)

AB Storstockholms Lokaltrafik för tiden från ordinarie bolagsstämma 2012 intill slutet av ordinarie bolagsstämma 2013

Ledamöter

M Christer G Wennerholm
 FP Lennart Rohdin
 S Erika Ullberg

Ordförande

M Christer G Wennerholm

Waxholms Ångfartygs AB för tiden från ordinarie bolagsstämma 2012 intill slutet av ordinarie bolagsstämma 2013

Ledamöter

M Christer G Wennerholm
 FP Lennart Rohdin
 S Erika Ullberg

Ordförande

M Christer G Wennerholm

Locum AB för tiden från ordinarie bolagsstämma 2012 intill slutet av ordinarie bolagsstämma 2013

Ledamöter

M Charlotte Broberg
 M Kjell Treslow
 M Kristoffer Tamsons
 FP Anders Ekegren
 S Hasan Dölek
 S Anders Lönnberg
 MP Viktor Morawski

Suppleanter

M Christer Grunder
 FP Karin Westerberg
 KD Sara Rydefjärd
 C Catarina Mann
 S Maria Bosdotter
 MP Veera Jokirinne
 V Thomas Magnusson

Ordförande

1:e vice ordförande

2:e vice ordförande

M Charlotte Broberg

FP Anders Ekegren

S Hasan Dölek

Ordning för suppleanters inträde mellan de för Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet valda suppleanterna:

För ledamöterna Broberg, Treslow och Tamsons inträder suppleanterna Grunder, Westerberg, Rydefjärd och Mann; För ledamoten Ekegren inträder suppleanterna Westerberg, Rydefjärd, Mann och Grunder; För ledamoten Dölek inträder suppleanterna Bosdotter, Magnusson och Jokirinne; För ledamoten Morawski inträder suppleanterna Jokirinne, Magnusson och Bosdotter.

Ägarrådet i Transitio AB för tiden från ordinarie bolagsstämma 2012 intill slutet av ordinarie bolagsstämma 2013

Ledamot

M Torbjörn Rosdahl

Förvaltningsrätten i Stockholm för tiden 8 maj 2012 - 31 december 2014

Nämndemän

M	Jennyfer Valgelata	(efter Meral Küçükgöl)
FP	Görel Hergin Rogberg	(efter Inga-Lill Persson)
C	Bordläggs	(efter Johanna Jönsson)
C	Bordläggs	(efter Sara Thunmarker Telde)
C	Bordläggs	(efter Stina Bengtsson)
S	Bordläggs	(efter Ediba Gerges)
S	Sune Holmgren	(efter Samad Masrou)
S	Mikael Thalín	(efter Nigisti Tesfay Tekle)
S	Jan Andersson	(efter Annett Haaf)
S	Anders Engström	(efter Angelica Teiffel)
S	Bordläggs	(efter Barbro Nylander)
MP	Bordläggs	(efter Åsa Brandberg)
MP	Bordläggs	(efter Johanna Palmström)
MP	Bordläggs	(efter Patrik Hedljung)
MP	Bordläggs	(efter Mikaela Persson)
V	Bordläggs	(efter Anna Sunström)

Förvaltningsrätten i Uppsala för tiden 8 maj 2012 - 31 december 2014

Nämndeman

V Bordläggs

Kammarrätten för tiden 8 maj 2012 - 31 december 2014

Nämndeman

V Bordläggs

Svea hovrätt för tiden 8 maj 2012 - 31 december 2014

Nämndeman

FP	Bordläggs	(efter Anna Rosén)
S	Bordläggs	(efter Meeri Wasberg)
S	Bordläggs	(efter Klas Göran Wändesjö)

Övervakningsnämnden Stockholms centrums första för tiden 8 maj 2012 - 31 december 2014

Ledamot

FP Bordläggs (efter Vlasta Marcikik)

Punkten avseende val av nedanstående ledamöter och ersättare till Mälardalsrådet för (SD) bordlades av fullmäktige vid sammanträdet den 8 maj 2012.

I ärendet yttrade sig landstingsråden Helene Hellmark Knutsson och Torbjörn Rosdahl, Juan Carlos Cebrian samt Håkan Jörnehed.

Fullmäktige ajournerade sig innan beslutsfattandet.

Inför beslutsfattandet meddelade ordföranden att den som inte önskar delta i beslutet kan signera vid sitt namn på lista utlagd vid podiet.

Fullmäktige beslutade enligt valberedningens förslag.

Mälardalsrådet (utjämningsmandat) för tiden 8 maj 2012 intill slutet av ordinarie råds-
möte 2015

Ledamöter

Personliga ersättare

SD Arnold Boström

SD David Lång

SD Linus Bylund

SD Christoffer Dulny

Lowisa Anderzon, Juan Carlos Cebrian, Ali Khan, Martin Levanto, Rolf Lindell, Alfonso Morales, Ylva Nork, Kerstin Pettersson, Gunilla Roxby Cromvall och Bekir Uzunel deltog inte i fullmäktiges beslut under denna punkt.

S-ledamöterna lämnade, med instämmande av M-, FP-, KD-, C-, MP- och V-ledamöterna, följande röstförklaring "Socialdemokraterna tillstyrker valberedningens förslag men vill från gruppen påtala det orimliga i att Stockholms läns landsting, där Sverigedemokraterna ej vunnit väljarnas förtroende, ska utse dessa som representanter för Stockholms läns landsting. Vi respekterar dock nuvarande stadgar för Mälardalsrådet men hoppas att revideringen av stadgarna kommer att göra att denna orimliga situation ej återupprepas."

§ 85

Anmälan av nya motioner

LS 1205-0666--0670

Inleddes kl. 20:23 och avslutades kl. 20:25.

Nr 2012:12 av Dag Larsson m.fl. (S) om åtgärder för en trygg och säker ambulanssjukvård

Nr 2012:13 av Kristina Söderlund och Inger Ros (S) om vårdgarantin och en utveckling för en patientfokuserad vård

Nr 2012:14 av Lars Dahlberg m.fl. (S) om förstärkning av landstingets hälso- och sjukvård i egen regi för att utveckla och förbättra vården

Nr 2012:15 av Paul Lappalainen m.fl. (MP) om att utvärdera konkurrensutsättningen i vården

Nr 2012:16 av Gunilla Roxby Cromvall och Anna Sehlin (V) om inrättande av whistleblowing-funktion hos SL

Motionerna remitterades till landstingsstyrelsen för beredning.

§ 86

Anmälan av nya interpellationer

LS 1205-0638--0642

Inleddes kl. 20:25 och avslutades kl. 20:27

Nr 2012:10 av Nanna Wikholm (S) om studentbostäder i Kunskapsregion Stockholm

Nr 2012:11 av Raymond Wigg (MP) om försäljningen av Serafens vårdcentral

Nr 2012:12 av Birgitta Sevefjord (V) om det politiska ansvaret för försäljningen av Serafens vårdcentral

Nr 2012:13 av Håkan Jörnehed (V) om att häva försäljningen av Serafens vårdcentral

Nr 2012:14 av Birgitta Sevefjord (V) om subventionerade preventivmedel och en utökad åldersgräns för dessa

Interpellationerna ska besvaras vid fullmäktiges sammanträde den 18 september 2012.

Avslutning

Ordföranden avslutade sammanträdet kl. 20.30.

Vid protokollet

Anne Lindblom

Karin Mikaelsson

Anföranden vid Stockholms läns landstingsfullmäktiges möte den 8 maj 2012

§ 56 Bordlagd interpellation 2012:1 av Erika Ullberg (S) om kritiken mot spårvägs- och stomnässtrategin

Anförande nr 1

Landstingsrådet Ullberg (S): Fru ordförande, ledamöter och åhörare! Jag skulle vilja inleda interpellationsdebatten med ett av de många remissvar som har kommit in på spårvägs- och stomnässtrategin. Det remissvaret lyder så här:

Det är fel ordning att ta fram en strategi för innerstadens kollektivtrafikförsörjning innan övriga regionens behov analyserats. Innerstaden är målpunkt för en stor andel av kollektivtrafikresorna. Det finns ett stort behov av att öka andelen kollektivtrafikresor mellan förorter och innerstad för att lindra trängseln på infarterna och minska koldioxidutsläppen. Tunnelbana och pendeltåg har de bästa förutsättningarna att åstadkomma en sådan ökning av kollektivtrafikandelen. Men det påverkar också utformningen av innerstadens kollektivtrafiknät. För att kunna ta emot fler resenärer i tunnelbanan måste kapaciteten i de centrala delarna av nätet förstärkas.

Spårvägsstrategin lämnar en mängd centrala frågor obesvarade, inte minst när det gäller kostnader och tekniska förutsättningar. Det krävs ett betydligt bättre och mer genomarbetat underlag för att kunna utgöra grunden för en strategi för den framtida kollektivtrafikutbyggnaden.

Medan planeringen för att göra Stockholm till en "spårvägsstad" pågår försummas planeringen för en nödvändig utbyggnad av kollektivtrafik som kan möta det verkliga behovet i framtiden.

Vem tror ni har skrivit det här kritiska remissvaret? Det kanske är en socialdemokratisk förening i Haninge eller några centerpartister i Solna. Båda fallen skulle kunna vara rätt gissning. Men det är faktiskt språkröret för stadens näringsliv och företagare, Stockholms Handelskammare, som har skrivit detta elva sidor långa mycket kritiska remissvar.

Det här remissvaret tar upp många relevanta invändningar mot de spårvagnsplaner som den moderatledda majoriteten har. Nu vet jag att Moderaterna har börjat kalla Svenskt Näringsliv för ett särintresse, men jag skulle önska att även moderaterna i det här parlamentet faktiskt tog sig tid att lyssna till vad Stockholms Handelskammare och deras medlemmar känner. Deras kritiska synpunkter delas av många andra remissinstanser.

Jag skrev den här interpellationen för några månader sedan och hade hoppats på svar på de två konkreta frågorna. Dessvärre lyser det med sin frånvaro. Men den första och viktiga frågan är hur stor kostnaden är för genomförandet av den här spårvägs- och stomnässtrategin. Det finns ett belopp som har diskuterats på 40 miljarder kronor. Det är ett högt belopp, inte minst mot bakgrund av den ekonomiska realitet som vi kommer att återkomma till flera gånger i dag. Om den siffran inte är den korrekta siffran skulle jag önska att muntligen få ett besked från trafiklandstingsrådet om hur stor han uppskattar att kostnaden är.

Anförande nr 2

Landstingsrådet Wenerholm (M): Fru ordförande, fullmäktigeledamöter! Det är intressanta frågor. Jag kan börja med, innan jag svarar på interpellationen, att ställa en motfråga: Hur stora är de totala kostnaderna för Socialdemokraternas med stödintressens planer vad gäller utbyggnaden av tunnelbana i den här regionen? Senast har Erika Ullberg lovat att det ska bli tunnelbana till Lidingö, såg jag. Det vore intressant att höra vad du uppskattar att era tunnelbaneplaner kostar nu när Juholtpengarna är slut. Såvitt jag såg fanns det inte ett ord om investeringar i infrastruktur, i tunnelbana, i Socialdemokraternas motion som väcktes i riksdagen för våren. Men det kanske kommer i höst. Det återstår att se.

När det gäller den konkreta frågan i interpellationen kan jag konstatera att vi har en stomnäts- och spårvägsstrategi för Stockholms stad som är ute på remiss. Vi håller på att utarbeta en för övriga Stockholms län. Jag ser det som naturligt och ansvarsfullt att vi tar fram en stomnätsstrategi som bygger på att vi, fru ordförande, tillsammans med berörda kommuner kan göra bedömningar av var vi ska öka framkomligheten för våra olika kollektivtrafikslag. En naturlig del i stomnätsstrategin är att den ligger till grund för att peka ut stomlinjer som ska vara prioriterade och ha lätt att ta sig fram i förhållande till den övriga trafiken. Det är precis det som den har inneburit för Stockholms stad. Nu ser vi en helt annan attityd från Stockholms stads politiker och tjänstemän på trafikkontoret, där man pekar ut att här är det viktigt att vi kommer fram med stombusslinjerna.

I förlängningen av detta är det också en strategi som möjliggör och pekar ut var vi på 10, 20, 30 års sikt skulle kunna konvertera stombusslinjer till spårvagnslinjer. Exakt likadant är det för den som vi nu jobbar med för Stockholms län. Jag ser det som naturligt att man behandlar de här två delarna tillsammans när de väl är framtagna så att man kan göra en helhetsbedömning på kort, medellång och lång sikt över var vi ska bygga ut stamnättrafiken med stomnätsbussar och var vi sedan ska kunna konvertera dessa linjer till spårväg när det är nödvändigt för att öka kapaciteten.

Ensidigheten är rätt intressant, att man inte har förståelse för att planering för och byggande av kollektivtrafik innebär att vi ska se till att välja det kollektivtrafikslag som passar bäst för olika delar av Stockholms län. I de bästa av världar är det klart att man skulle kunna bygga överkapacitet, fru ordförande, och bygga tunnelbana överallt, men inte ens med Juholtpengar hade det gått.

Anförande nr 3

Landstingsrådet Ullberg (S): Fru ordförande! Tack, Christer, för det klargörande inlägget! Att bygga tunnelbana innebär alltså överkapacitet och är någonting som bara Socialdemokraterna vill. Annars vore det intressant att även höra hur ni ska finansiera den tunnelbaneutbyggnad till Nacka som jag tror och hoppas att en majoritet här inne över blockgränsen var överens om var nödvändig, men den frågan undviker du.

På frågan vad 40 miljarder räcker till kan jag svara att det skulle räcka till att bygga ut den första etappen av tunnelbanan från Odenplan till Hagastaden och Nya Karolinska. Det skulle räcka till att bygga ut tunnelbanan från Kungsträdgården till Nacka. Det skulle också räcka till att knyta ihop grön och röd linje vid Danderyd, som i sig är en grundförutsättning för åtminstone våra ambitioner, och jag vet att det finns moderater som också har de ambitionerna, att bygga ut tunnelbanan från Mörby till Täby-Arninge. Det räcker 40 miljarder till. Jag har frågat om du delar uppfattningen att de 40 miljarderna, som du tyvärr vill lägga på spårvägar i innerstaden, är den relevanta prislappen. Jag hörde fortfarande inget svar på den frågan. Jag beklagar det.

Du formulerar i det skriftliga svaret i alla fall flera intressanta saker, bland annat att detaljerade kostnadsberäkningar självklart måste tas fram för varje enskilt projekt vid ett eventuellt genomförande. De ska ses som ett gemensamt kunskapsunderlag och en behovsbeskrivning. Det är liksom redan där jag tror att det finns många synpunkter på att det inte bara är en spårvägs- och stomnätsstrategi som den här regionen behöver. Det behövs en strategisk tunnelbaneutredning, som vi har framfört vid många tillfällen. Det är beklagligt att den här stomnätsstrategin inte är så trafikslagsövergripande som en stomnätsstrategi borde vara, utan att man direkt har sparat in på spårvägar. Det är förstas också en diskussion om den här typen av investeringar, som inte ger nya resandeökningar med SL, är någonting vi kan kosta på oss mot bakgrund av det mycket allvarliga ekonomiska läget.

Du skriver också i ditt interpellationssvar att "utgångspunkten i etapp 1 är att dels beskriva behoven i de centrala delarna i en kraftigt växande region där ytan är begränsad och dels möjliga lösningar för ett kapacitetsstarkt och attraktivt ytnät som skulle kunna avlasta såväl gatunät som befintlig kollektivtrafik till exempel de mest belastade

tunnelbanesträckningarna i Stockholms innerstad". Det påståendet finns det oerhört lite stöd för i remissvaren. Tvärtom är det så att Trafikverket, Akademiska Hus och andra framhåller att just trängseln i gatunätet är ett av de största problemen med era spårvagnsdrömmar. Du får ordet en gång till, för dess bättre har du anmält dig. Jag hoppas att du då vill ge några svar på de frågor som jag har ställt i min interpellation.

Anförande nr 4

Rolf Lindell (S): Ordförande, fullmäktigeledamöter! När jag läste svaret från Christer Wennerholm på Erika Ullbergs interpellation tyckte jag att jag faktiskt hittade ett och annat bra korn. Det är nämligen så att i svaret säger Christer Wennerholm att det handlar om en spår- och stomnässtrategi. Det trodde jag var en tillnyktring. Det är alltså inte fråga om en spårvägs- och stomnässtrategi utan en spår- och stomnässtrategi. Det är något helt annat, och det är naturligtvis väldigt positivt. I sitt muntliga svar hemfaller Christer Wennerholm återigen i "spårvägs- och stomnässtrategi". Då blir jag lite bekymrad igen.

En annan bra sak som han också säger i slutet av sitt svar är att det är viktigt att ta ett helhetsgrepp och se till hela kollektivtrafiksystemet. Just det! Det är det som det handlar om, ett helhetsgrepp. Jag tror att vi från hela oppositionen är inställda på att det är det som det handlar om. Det är därför som det är viktigt att inte måla ut att det här är någonting som gäller bara spårvägar och en stomnässtrategi.

Jag vet inte hur man ska förhålla sig till Christer Wennerholm, för han tenderar att dels inte svara på frågor, dels nonchalera när ansvarigt trafikoppositionslandstingsråd tar upp de här frågorna. Jag tycker faktiskt att det är lite nonchalant. Det är sorgligt.

Jag skulle ändå vilja spinna vidare på att det handlar om en helhetssyn. Då är det inte bara så att man kan läsa vad regeringen säger i propositioner och vad oppositionen säger i motioner. Vi har faktiskt ett egenintresse i vår region av att se till att vi får ett kollektivt trafiksystem som fungerar för framtiden. Det är det som vi alla måste vara besjälade av. Man kan inte hålla på och kasta pajer om man ska tas på allvar.

Faktum är, om jag får ta Hagastaden som exempel, att vi genom Christer Wennerholms envetna inriktning på just spårväg och motvilja mot tunnelbana håller på att hamna i en situation där pengar får betalas tillbaka. Byggarna som har fått uppgiften att bygga den nya fina Hagastaden vill ju ha pengar tillbaka. Det vore väldigt intressant att höra vad Solnabornas alliansrepresentanter tycker om detta. Det här är ändå någonting som alla har varit överens om från början. Ett prestigeområde som Hagastaden måste få sin tunnelbana.

Anförande nr 5

Lennart Kaldérén (M): Fru ordförande, fullmäktige! Man kan förvåna sig lite grann över Socialdemokraternas handlag i den här trafikdebatten, som upprepas vid varje landstingsmöte och som upprepas snart sagt varje vecka i tidningarna. Det handlar om att säga spårvägar och det handlar om att plädера för utökad tunnelbanetrafik. När vi nyligen har beslutat om att utöka tunnelbanetrafi ken till Nacka står det inte länge på förrän vi också ska ha tunnelbanetrafi ken till Lidingö, och jag vet inte vad som kommer närmast. Det gör för mig att jag lite grann ger upp hoppet om en konstruktiv trafikdebatt, för det verkar precis som om det finns en omätlig mängd pengar när det gäller att prata om att lägga ut linjer varthelst Erika Ullberg åker för att hålla tal på möten.

Det viktigaste argumentet för mig för att etablera den här stomnässtrategin, inte bara i Stockholms stad utan också i Stockholms län, är att vi i Stockholms stad har en linje som heter 4 som alltså har fler passagerare per dag än SJ:s hela persontrafik. Det är självklart att vi måste diskutera spårvagnstrafik för den linjen och även för andra i Stockholms innerstad.

Det för också tankarna till etapp 2 som ska komma snart. När jag tycker att jag hör Socialdemokraterna även dessa, som det heter, etapp 2, det vill säga hela begreppet stomnässtrategi, ska ni veta att det är väldigt många ute i länet, både på södersidan och

kanske framför allt på norrsidan, som väntar ivrigt på att denna etapp 2 ska komma. Det handlar alltså om en stomnätsstrategi. Det är spår, direktbusslinjer och annat som man måste försöka lägga på plats. Det finns som sagt stora förväntningar på att etapp 2 ska komma.

Jag vill också påpeka, när Erika Ullberg rabblar miljarder hit och dit, att den stomnätsstrategi som nu är framlagd faktiskt inte innehåller några kostnadsberäkningar. Det är alltså nästa steg som ska komma.

Det går som sagt inte att bara säga spårvägar om man tror att spårvagnar ska kunna vara ett bra strategiskt instrument ute i länet i etapp 2. Jag hoppas att det förhållandet att Erika Ullberg talar negativt om spårvägar inte innebär att hon har minskat sitt stöd för den kommande Spårväg Syd på södra sidan.

Anförande nr 6

Stella Fare (FP): Ordförande, fullmäktige! Den här diskussionen är viktig att föra. Den för vi också ute i länet bland massor av människor. Många av dem som jag pratar med har från början lite grann samma missuppfattning som jag tycker att Erika Ullberg visar på här. Spår- och stomnätsstrategin handlar om att förbättra funktionaliteten i det system som vi redan har. Det handlar om att lätta på trängseln i den inre staden – det är den första delen – och det handlar om hur man kan göra detta på ett kostnadseffektivt sätt. Mer tunnelbana lättar inte på trängseln. Det är faktiskt sanningen. När vi kommer innanför tullarna är det på ett annat sätt som vi kan åstadkomma en avlastning av tunnelbanan. Det är genom att förbättra framkomligheten i ytnätet.

En stomnäts- och framkomlighetsstrategi är inget nytt, Erika. Det har vi haft flera gånger förut, och varje gång har det blivit hyllvärmare av de planer som SL har haft. Varför då? Jo, därför att det är staden som råder över gaturummet och därför att bussar inte är ett bra alternativ till spårtrafik. De har en helt annan och mycket mindre dominans i stadsrummet än vad spårtrafik har.

Den här utredningen visar på vad vi kan göra under tiden som vi planerar större investeringar för att inkludera större delar av länet och för att få en bättre trafik. Om man tittar på Citybanan kan vi se att det har tagit 17 år att planera och att börja bygga. Du och dina tunnelbaneplaner är väldigt nödvändiga, och vi kommer säkert att bygga en hel del nya delar för att förstärka tunnelbanenätet, men vad ska du göra under tiden som vi planerar, projekterar och raggar pengar till dessa enorma satsningar? Man måste faktiskt ta ansvar för den tid som är emellan. Vi pratar om decennier som det tar att bygga en ny tunnelbana.

Vad är det då man vill göra i den nya stomnätsstrategin? Man anvisar några saker, bland annat nya stomnätslinjer, för de behöver förstärkas, men också en konvertering av bussar till spår när de har blivit så fulla som på linje 4. Det är vad den här utredningen går ut på, och du har missat poängen fullständigt i din kritik.

Anförande nr 7

Landstingsrådet W e n n e r h o l m (M): Fru ordförande, fullmäktigeledamöter! Det måste vara oerhört ensamt att sitta där ute på kanten, Erika Ullberg. Med vem ska du regera och genomföra dina planer på att stoppa, hindra och förbjuda en modern utveckling av kollektivtrafiken, där man har mångsidighet som utgångspunkt för hur man planerar och utvecklar ett samhälle? Du kommer att få vara med och genomföra spårvagnsalliansens planer på en utbyggnad av kollektivtrafiken, precis som Stella Fare beskrev det.

Vad det handlar om är ju att hade ni möjligen gjort det ni skulle ha gjort när ni kunde göra något – men er tradition är ju bara att riva upp gamla avtal – hade det funnits ett spår till genom Stockholm. Då hade vi kunnat bygga en tunnel under och haft fem spår i stället för fyra. Vi hade haft en förbifart i väster. Men ingenting av det här är ju gjort. Hade ni gjort vad

ni skulle hade vi kommit betydligt mycket längre med tunnelbaneplanerna. Problemet är att det inte fanns någonting gjort.

Du försöker göra kortsiktiga vinster genom att säga att vi borde bygga tunnelbana nu. Vi bygger tunnelbanan vidare till Nacka, och det kommer att komma ytterligare i de utpekade väderstreck som finns i uppgörelsen mellan regionen och regeringen. Men, precis som Stella sade, det löser inte problemen just nu. Du har inga svar på hur vi löser problemen just nu. Du har förblindats av att vara motståndare till ett kollektivtrafikslag, medan vi ser alla de olika kollektivtrafikslagens förtjänster.

Vi kan då konstatera att du inte har några pengar till dina satsningar. Det du får hoppas på är att vi lyckas i våra förhandlingar mellan alliansledningen här i landstinget och alliansledningen i landet, för helt plötsligt är de socialdemokratiska pengarna borta. Du har ju en pragmatisk partiordförande. Han har upptäckt att det inte är bra att ta bort till exempel vart tredje tåg på tunnelbanans gröna linje efter Odenplan. Jag inbjuder dig att följa med mig till varenda station. Vi kan åka ut och stå där varenda morgon och möta dem som åker där och fråga dem: Vore det en bra idé att ta bort vart tredje tåg här, bara för att någon har lovat en tunnelbana till Karolinska sjukhuset? Nej, Erika Ullberg, det är ingen bra idé, och det tycker inte din partiordförande heller. Det är väl därför du inte har några pengar i värdpropositionen. Hade detta varit prioriterat hade de funnits där.

Fru ordförande! Jag är mycket stolt och nöjd över att vi har en bra dialog med Stockholms stad, att det pågår ett arbete med övriga länet så att vi kan få fram stomnätstrategier som gör att bussar och i framtiden, när vi bygger spårväg, spårvagnar kan komma fram på ett bra sätt, till gagn för att de som reser får en fungerande vardag.

Anförande nr 8

Paul Lindquist (M): Fru ordförande! Erika Ullberg är bra på att ställa frågor, men jag har inte hört några svar från Socialdemokraterna. Är man det största oppositionspartiet kanske man också måste kunna leverera svar till väljarna.

Som Christer Wennerholm berättade var Erika Ullberg ute på Lidingö för några veckor sedan och lovade där glatt att om Socialdemokraterna fick bestämma skulle det bli tunnelbana till Lidingö. Det är intressant. Jag spenderade fyra år av min första tid som kommunalråd i Lidingö med att försöka förhandla med den dåvarande S-ledningen här i landstinget om att rusta upp Lidingöbanan. Jag kom inte längre än till en lunch med dåvarande trafiklandstingsrådet, än mindre var det några diskussioner om att vi skulle få tunnelbana ut till Lidingö. Det fanns inga planer, inga investeringar, inga tankar, ingenting alls. Det var först när Alliansen tog över här i landstinget som vi kom till förhandlingsbordet. I dag har vi en överenskommelse mellan landstinget och Lidingö kommun om en upprustning av Lidingöbanan och en sammankoppling med Spårväg City.

På det här mötet säger Erika Ullberg: Lidingöbanan vill vi ha kvar. Det är väl ungefär som att Socialdemokraterna numera accepterar jobbskatteavdragen. Det som är populärt och genomfört vill man inte backa från. Men man har faktiskt inte drivit frågan. Man har inte tagit några initiativ. På samma möte säger Erika Ullberg också att någon sammankoppling med Spårväg City vill man inte ha. Innebär det – det tycker jag är ett besked som väljarna förtjänar att få – att om Socialdemokraterna vinner nästa val här i landstinget river man upp den överenskommelsen? Då kommer man att begå ett avtals- och löftesbrott. Är det detta besked som Socialdemokraterna är beredda att ge?

Sedan undrar jag naturligtvis var någonstans i er budget finansieringen av en tunnelbana till Lidingö finns. Nu pratar vi om en tunnelbana till Nacka tidigast 2030. Sedan finns det diskussioner om Karolinska, Täby, Järfälla och Solna som jag, som kommer från Lidingö, inser ligger långt före i prioriteringsordningen. Vi kanske pratar 40, 50 eller 60 år. Men vi har behov av att lösa problemen med vår kollektivtrafik nu. Vilka besked, Erika Ullberg, vill du ge Lidingöborna och de som kommer att flytta in i Norra Djurgårdsstaden? Ska de vänta 50–60 år på att du ska leverera en tunnelbana? Eller är det så att vi kanske kan få en lösning för

kollektivtrafiken nu med det förslag som Alliansen faktiskt har presenterat och avtalat om samt är i full färd med att genomföra? Vi behöver kollektivtrafik som fungerar nu. Vi måste också prata om och planera inför framtiden. Vi måste kunna göra både-och. Jag undrar vad Socialdemokraternas besked till både Lidingöborna och stockholmarna är i det fallet.

Anförande nr 9

Lars Carlsson (C): Ordförande, åhörare och ledamöter! Efter det här inlägget kanske man inte behöver säga så mycket mer, men Socialdemokraterna verkar leva i en värld där man har en jättesäck med låtsaspengar. Man vill genomföra både det ena och det andra. Man har också en filosofi som går ut på att bygga maximal kapacitet in till staden, men man tänker inte på vad som ska finnas inne i staden för att det ska fungera. Jag tror att vi måste satsa på både-och. Det är en väldigt skör balansgång. Vi måste ha en väl fungerande tunnelbana in till staden. Vi måste också ha en väl fungerande tunnelbana i staden. Det finns väldigt mycket att göra med kapacitetshöjning av signalsystem och annat som kan öka kapaciteten i befintlig tunnelbana. Det behöver satsas mycket på spårväg i staden, men vi behöver också satsa på tunnelbana in till staden. Man kan inte satsa alla pengarna på trafik in till staden om man inte också satsar pengar på trafik inne i staden. Man kan inte bara trycka in en massa resenärer till city utan att tänka på helheten. Det är det som Socialdemokraterna gör i väldigt mycket.

Många har ställt frågan: Var finns pengarna? Var finns pengarna till att bygga den tunnelbana som Socialdemokraterna har på sin önskelista? Bygger man all tunnelbana som ni vill ha tror jag inte att det finns möjlighet att hantera hela den volym av människor som kommer in till staden. Det är en drömvärld som Socialdemokraterna tycks leva i. Det är också en drömvärld att tro att man kan få majoritet för en sådan tankegång.

Anförande nr 10

Nanna Wikholm (S): Vad härligt det är att tunnelbanan är i fokus för debatten liksom socialdemokratiska förslag för att förbättra verkligheten för stockholmarna. Men denna debatt utgår alltså från en interpellation till det styrande trafiklandstingsrådet Christer G Wennerholm, där vi ställer några frågor om den allvarliga kritiken mot stamnäts- och spårvägsstrategin. Två frågor ställs: Hur stora är kostnaderna för genomförandet av spårvägs- och stamnätsstrategin? Jag har inte hört precis hela debatten, det måste jag faktiskt säga, men jag har inte hört nå got svar på den frågan. För att finansiera detta behövs det nog mer än en stor säck guldpåsar i alla fall. Man måste prioritera ganska noga om man ska hinna med de olika investeringar man behöver göra.

Fråga två: Leder de övervägande negativa synpunkterna på remissen av spårvägs- och stamnätsstrategin till att du, Christer, överväger att ompröva planerna på ett spårvägsnät i innerstaden? När jag lyssnar på debatten hör jag att svaret är nej. Att bygga spår där man inte får en strukturerande effekt och ett ökat bostadsbyggande är fortfarande det som är viktigast av allt och att inte ta hänsyn till alla de synpunkter som har kommit in. Jag kan inte tolka debatten på något annat sätt än att svaret på frågan är nej.

Då förstår jag att du försöker göra så att min vän Erika och vi andra känner oss väldigt ensamma. Jag känner mig inte särskilt ensam när jag läser alla de remissvar som har kommit in från Trafikverket, länsstyrelsen, Akademiska Hus, Cityterminalen, Fotgängarnas förening, trafik konsulter, Kollektivtrafikant Stockholm, Stockholms Handelskammare, som vi redan har gått igenom ganska mycket, bussbranschen, nytto- och trafikkommittén, Stockholms brandförsvaret, Taxiförbundet, Sveriges Åkeriföretag och en mängd kommuner, som har en massa kritiska synpunkter på det här. Jag har som landstingspolitiker fått ett särskilt ansvar för att titta närmare på hur hela Stockholmsregionen ska utvecklas, och ett genomgående tema i de kritiska synpunkterna är varför vi koncentrerar oss på den plats i länet där vi har ett ganska gott kollektivtrafikåkande? Varför koncentrerar vi oss inte på att bygga en hållbar region i dess helhet?

Jag kan välja ett exempel från Järfälla kommun: Det finns farhågor att den satsning på spårväg som görs centralt i Stockholm minskar förutsättningarna för spårutbyggnad i andra delar av regionen, syftet med att utveckla regionala stadskärnor och att avveckla trycket på innerstaden.

Nacka kommun säger bland annat: Flera förslag som presenteras kan inte accepteras av Nacka kommun.

Vi behöver planer för att utveckla kollektivtrafiken så att vi kan nå det övergripande målet att öka kollektivtrafikens andel av resandet. Då måste vi göra det med kapacitetsstarka saker och med tvärförbindelser så att vi kan bygga den här regionen hållbart. Så lyssnar jag på synpunkter från många intressanta intressenter.

Anförande nr 11

Landstingsrådet Ullberg (S): Fru ordförande! Det är alltid roligt att höra sitt namn hagla. Man kan nästan tro att det är brinnande valrörelse. Jag har en minut på mig att svara de fyra majoritetsföreträdare som har gått till angrepp i stället för att se att jag som interpellant har skrivit två frågor som jag inte har fått svar på. Det är väl också ett tecken på den ovilja att ta ansvar som kännetecknar den här majoriteten.

Spårvägar i innerstaden löser inte kollektivtrafikens problem. Det ger inte de resandeökningar som investeringen skulle motivera. Det är en väldigt hög kostnad, och den frågan undvek ni effektivt. Det är klart att det tar resurser från annat. På kort sikt måste vi ge bussarna trafikprioritet i den här staden, och på lång sikt behöver vi bygga ut tunnelbanan. Vi behöver också tvärbanor, spårvägar – effektiva tvärkommunikationer. Det ska vara rätt trafikslag på rätt plats, i rätt tid och till rätt pris. Det har vi sagt hela tiden. Det är därför det är så beklagligt att den här stommåtsstrategin pekar ut spårvägar i stället för att se trafikslagsövergripande.

Christer! Jag ska visa ditt inlägg när jag är ute och pratar, att du sparkar igen dörren för tunnelbana till Hagastaden. Jag tror inte att det är representativt om du tittar utanför den här bunkern.

Anförande nr 12

Stella Fare (FP): Ordförande, fullmäktige! Det är uppenbart att man försöker måla upp en motsättning mellan strategin för den inre staden och en strategi för en utbyggnad av kollektivtrafiken utanför tullarna. En sådan motsättning finns inte. De här sakerna är kommunicerande kärn.

351 966 är den siffra som förekommer i årsredovisningen för Stockholm. Den visar på dagbefolkningen inne i den inre staden, arbetande människor. 351 000 människor jobbar inne i staden. De måste komma fram. De måste kunna komma till sina arbeten. Jag tror inte att Erika är okunnig om att busstrafiken matar från tunnelbanan och från pendeltågen. Från hela länet kommer människor in för att arbeta här. Det är troligen den största arbetsplatsen i Norden som vi har att försörja med kollektivtrafik och det ska fungera. Det är kommunicerande kärn. Och denna poäng missar ni fullständigt.

Anförande nr 13

Rolf Lindell (S): Fru ordförande! Hur kommer det sig att debattörer ibland säger kloka saker men drar vansinniga slutsatser? Det tycker jag är ett intressant fenomen. Självklart är det fråga om en helhetssyn. Det är ju det som det handlar om. Då kan man inte göra som ni och bara säga att ni tror att vi över en natt ska bygga ett antal spårvägar i ett system i innerstaden. Allt hänger ihop, det är alldeles riktigt.

Christer Wennerholm säger att Socialdemokraterna ägnar sig åt att riva upp gamla avtal. Vad är det han själv gör när det gäller Hagastaden? Det var ju planerat som en förbindelse med tunnelbana. Alla exploatörer vill ha pengarna tillbaka därför att det kanske inte blir någon tunnelbana. Då blir satsningen mindre värd. Man pytsar alltså ut pengar för att bekosta ett misstag som Wennerholm gör.

Stella Fare säger att en spårväg ska minska trängseln i innerstaden. Det ska den bland annat göra, men det skulle också busstrafik kunna göra, om staden ville ta sitt ansvar och upplåta mark åt kollektivtrafiken. Det är kollektivtrafikens andel som måste öka.

Anförande nr 14

Landstingsrådet **W e n n e r h o l m (M)**: Fru ordförande, fullmäktigeledamöter! Det är en intressant och klargörande debatt. Att ta fram en stomnäts- och spårvägsstrategi för Stockholms stad och för övriga Stockholms län så att vi får en helhet för hela länet är att rycka ut lösa bitar, påstår mina och Alliansens politiska motståndare. Att däremot gå ut med ett utspel om att bygga en tunnelbanering, som socialdemokratin gjort sken av, för hundra miljarder ovanpå alliansregeringens och regionens uppgörelse om investeringar i infrastruktur i hundramiljardersklassen är uppenbarligen genomtänkt och välplanerat i en helhet.

Det är nog dags att göra som ett av borgarråden för socialdemokratin i opposition i Stockholms stadshus gjorde för ett tag sedan, att börja tänka om, komma in i lite moderna tankebanor och se helheter och alternativ i olika sammanhang. Då kanske vi kan få en match 2014.

Anförande nr 15

L a r s C a r l s s o n (C): Det är ungefär som att gå i en speceriaffär och vara hungrig. Man köper första bästa, och sedan är pengarna slut när man ska köpa det riktigt viktiga. Det är ungefär Socialdemokraternas tänkande.

Det är klart att vi måste ha både-och. Det är klart att vi inte kan ha bara spårväg i city, och vi kan inte ha bara tunnelbana. Det är en balansgång. I city ska vi ha spår, javisst! Vi ska också utnyttja vattenvägarna. Vi ska använda oss av moderna elbussar med mera. Problemet är att Socialdemokraterna inte har pengar kvar när de ska investeras.

Anförande nr 16

P a u l L i n d q u i s t (M): Fru ordförande! Jag fick inga som helst svar från Erika Ullberg när hon var uppe i talarstolen förut. Jag får väl upprepa frågorna kort och koncist. Avser ni att riva upp avtalet mellan Lidingö kommun och landstinget när det gäller sammankopplingen mellan Spårväg City och Lidingöbanan?

(O r d f ö r a n d e n : Är du medveten om att Erika inte kan svara? Hon har ingen tid kvar. Ställ ingen fråga till Erika!)

Eftersom jag inte fick något svar ställer jag dem ändå så får Erika återkomma i något annat sammanhang.

Kommer tunnelbanan till Lidingö att finnas med i Socialdemokraternas budgetförslag i höst?

Lidingöbanan ska vara klar 2014, Spårväg City tre fyra år senare, hur kommer Erika Ullberg och Socialdemokraterna att vilja kollektivtrafikförsörja 44 000 Lidingöbor och ungefär 25 000–30 000 boende i Norra Djurgårdsstaden samt de 30 000 tillkommande arbetsplatserna där? Hur ska ni lösa det behovet om vi inte får en vettig spårtrafik i området? Jag tycker att de frågorna förtjänar ett svar.

Anförande nr 17

Curre Hansson (S): På en blå affisch, uppsatt vid Västertorpsmotet vid Brännkyrka brandstation, stod det under valrörelsen: Spårväg Syd garanteras av Moderaterna. Nu kommer frågan upp inom kort, Lennart Kalderén. Det var bra att du tog upp den. När kommer Spårväg Syd? Denna spårväg som vi har pratat om ute i de sydvästra stadsdelarna är viktig för framtiden i hela området. Det ska bli spännande att följa Lennart Kalderéns vidare äventyr i spårvägsfrågan, för jag utgår ifrån att du står för det vallöfte som stod på valaffischen vid Västertorpsmotet och Brännkyrka brandstation.

Det var inte det enda stället. Vi har några fotografier på den där affischen som vi kan ta med oss och visa framöver. Svik inte vallöftet till Stockholms sydvästra befolkning, att Spårväg syd ska komma! Egentligen handlade det då om att den skulle startas under den kommande mandatperioden, men där har jag förstätt att du viker ned dig, Lennart.

Christer Wennerholm pratade om moderniteter, och Stella Fare pratade om 391 000 personer som rör sig i Stockholms innerstad. Jag ställde en interpellation för något halvår sedan, *Om väntan blifver alltför svår*. Det är vad man har på buss nummer 4. Men det tar ungefär tio år, Stella, att färdigställa din tänkta spårväg. Det är en lång planeringstid, och du ska samtidigt säga till alla stockholmare att till hela den sträckan tänker du ta en bilfil. Det förutsätter spårvagnen.

Kan det inte vara lite snabbare, Stella, att vi köper en burk rödfärg och går ut och målar bussfiler i gatan, skriver "buss" och ser till att de kommer fram vid trafikljus och liknande. Jag har provåkt den där busslinjen. Man väntar och väntar. Där har du ditt kortsiktiga problem, och det tror jag att vi måste försöka lösa tillsammans, både här och med dem som finns nere i Stadshuset. Varje gång du pratar om att göra om fyran till spårväg måste du samtidigt till alla människor säga: Och så tar vi en bilfil. Vi tar den kanske lite tidigare, till bussen, så går det fortare.

Anförande nr 18

Gunilla Roxby Cromvall (V): Ordförande, fullmäktige! Vi i Vänsterpartiet har inte gått in i debatten tidigare, men nu känner jag att jag faktiskt måste göra det mot bakgrund av den märkliga debatt som har ägt rum här i landstingssalen. Det är ju väldigt bra att spårvägs- och stomnätsstrategin har gått ut på remiss, och vi i Vänsterpartiet avvaktar remissvaren. Då kommer vi att kunna debattera. Läget i Stockholm är akut – det vet ju alla – med den otroliga trängsel som finns och den snabba utbyggnad som vi måste göra av kollektivtrafiken.

Men nu har Erika ställt två relevanta frågor. Hon frågar hur stor kostnaden är, för det är någonting som vi måste ta ställning till här i landstinget, för vi måste göra otroliga infrastruktursatsningar med vår befolkningstillväxt. Hon får inget svar. Hon undrar i nästa fråga om man överväger att ompröva planerna när remissvaren kommer in. Det är en fråga som faktiskt kan besvaras med ja eller nej. Det är väl så när vi skickar ut en remiss att vi avvaktar svaren, och sedan tittar vi på vad vi behöver göra. Många i vårt län känner till hur situationen är.

Ni väljer att inte debattera de här frågorna. I stället går ni till angrepp på Erika och på Socialdemokraterna. Ni har suttit vid makten i över fem och ett halvt år, och jag vill tipsa er om att vill ni ställa frågor till Erika så skriv interpellationer själva, men håll er i debatten till de frågor som faktiskt är ställda!

Anförande nr 19

Lennart Kalderén (M): Fru ordförande, fullmäktigeledamöter och i synnerhet Curre Hansson! Med vilken rätt, Curre, misstänkliggör du min inställning till Spårväg Syd? Jag undrar med vilken rätt. Och hur kan du påstå att jag viker ned mig? I så fall tillbringar du och jag tiden på trafiknämndens sammanträden i samma hopvikta tillstånd. Trafiknämnden har hanterat Spårväg Syd och förstudien på den i enig form, det vill säga socialdemokrater,

moderater, etcetera var eniga om att skicka ut den på remiss. Vi var också eniga om att uttala att vi hoppas att den här spårvägen blir av. Därefter återstår en remisshantering, och sedan får vi se vad som kommer.

Jag kan upplysa dig, Curre Hansson, om att det väl är tolfte året eller något sådant som jag pratar om Spårväg syd nu, för det var ungefär kring år 2000 som alla kommunstyrelseordförande från Södertörn först lanserade tanken på Spårväg Syd och ritade in den på en karta. Jag tror att du kan se fram emot att vi båda kämpar för den här spårvägen med samma frenesi som tidigare. Jag tänker inte vika ned mig om den.

En slutsats om debatten här, apropå tunnelbanor och annat, riktad också till Socialdemokraterna: Ju fler utspel av den typ ni gjorde om tunnelbana till Lidingö, desto mindre talartid kommer ni att få i fullmäktige.

Anförande nr 20

Yvonne Blombäck (MP): Ordförande, ledamöter och åhörare! Det här är en jätteviktig debatt om stornät. Det gäller hela Stockholms län. Den remiss som gäller själva den första delen, om Stockholms innerstad, har varit utsänd. Som vi har hört det från Miljöpartiets sida gick den ut före av det skälet att Stockholms stad samtidigt utarbetade en framkomlighetsstrategi. Vi tycker att framkomlighetsstrategin har varit precis lika nödvändig och värdefull. Vi har varit tydliga med att vi inte kommer att fatta några som helst beslut om prioriteringar, i vilken ordning saker ska byggas, förrän vi har sett helheten. Vi avvaktar och ser fram emot en lika kreativ stornätsstrategi, gärna med många fler spår, i de andra delarna av regionen. Den är på väg in, och vi väntar på den. Sedan kommer vi att fatta beslut om prioriteringar och alltihop. Vi förväntar oss säklart att få kostnadsförslag på alltihop innan vi gör våra prioriteringar.

När det gäller budgeten för 2013, där vi har alla de möjliga investeringsobjekten, blir det otroligt spännande att om några veckor se vilka förslag majoriteten lägger fram. Hittills har vi inte sett så hemskt mycket av de saker som väldigt många vill ha.

Anförande nr 21

Anna Sehlín (V): Vänsterpartiet inväntar som sagt också remissrundan innan vi tar beslut i den här frågan. Den här debatten har handlat lite om pajkastning. Vem har gjort vad och vem har inte gjort vad. Alliansen säger att Socialdemokraterna inte har gjort vad de skulle för att det skulle bli en bättre kollektivtrafik. Men Alliansen har nu suttit på makten i fem år och, som Curre var inne på, stombussarna, som faktiskt finns i dag, kommer inte fram.

Jag tror att det finns en möjlighet att föra samtal med Stockholms stad om det utrymme som finns på stadens gator, om bussfiler, om signalprioritering och om parkeringsstrategier så att de stombussar som finns i dag faktiskt kommer fram och att man slipper vänta på dem. Nu kör de ikapp varandra. En del går tomma och andra går knökfulla därför att det inte finns någon struktur. De kör när de kommer fram och inte på egna körfält med signalprioritering. Där har ni att jobba med, och det kan ni göra på en gång, för ni sitter på makten och har majoritet. Ni kan föra diskussioner med Stockholms stad om detta så får vi en bra stornätsstrategi redan nu.

Anförande nr 22

Karl Henriksson (KD): Jag är glad över att det i slutet av debatten har kommit fram några som har sagt att stornätsstrategin faktiskt behövs. Det är ju det som det handlar om. Vi måste se till att stombussarna får en god framkomlighet, och när det behövs måste vi se till att de kan konverteras till spårväg, som har en högre kapacitet.

På vissa linjer ser vi att behovet är ganska stort att snabbt få fram den här konverteringen. Vi ser det på linje 4, men på vissa andra linjer handlar det under lång tid framöver om att se till att bussarna kommer fram på ett bra sätt. Jag måste erkänna att jag inte förstår den aversion som verkar finnas på vissa håll mot att vi faktiskt behöver spårvägar i innerstaden, men framför allt behöver vi framkomlig kollektivtrafik i hela staden. Det är det stomnässtrategin handlar om.

§ 57 Bordlagd interpellation 2012:2 av Raymond Wigg (MP) om framtagandet av en Regional vattenstrategi

Anförande nr 23

Landstingsrådet W i g g (MP): Ordförande! Tack, Gustav Andersson, för svaret! Det finns knappast någon fråga som är viktigare för ett samhälle än rent vatten, framför allt ett rent dricksvatten. När jag talar om den här regionen talar jag inte bara om Stockholm och Stockholms län utan om hela Mälardalen. Vi blir mer och mer beroende av Mälaren som vattentäkt. Fler och fler mindre vattentäkter läggs i träda och man kopplar in sig på råvattnet från Mälaren. Det verkar ju vara en ganska bra lösning att koppla in sig på stora system, få systemen ihopkopplade och få vatten ut till skärgårdskommuner och så vidare. Men det finns också en stor fara i en sådan storskalighet, eftersom Mälaren som dricksvattentäkt inte finns i all framtid.

Länsstyrelserna tog tillsammans med Vattenmyndigheten fram en rapport i höstas, för snart ett år sedan, där man pekade på den stora risken att Mälaren om hundra år inte längre är en sötvattensjö utan en havsvattenvik, som den var för tusen år sedan. Sedan har landhöjningen gjort att det har blivit sötvatten och inte saltvatten. Det sker ibland saltvatteninträngningar redan i dag. Det är ungefär 40 centimeter mellan Saltsjön och Mälaren, och vid vissa vattenförhållanden och vissa strömförhållanden rinner det ibland in saltvatten redan i dag. Länsstyrelsernas rapport säger att år 2100, det vill säga om ungefär 90 år, kommer de här saltvattensinströmningarna trots landhöjningen att ske 35–40 gånger om året. Då förstår alla att det inte längre handlar om sötvatten. Då är det ett bräckt vatten i bästa fall och ett salt vatten i värsta fall.

Gustav Andersson har svarat förtjänstfullt på flera av frågorna, men jag tycker ändå att det saknas lite vad det gäller konsekvenserna för människornas hälsa och hälso- och sjukvården. Många sjukhusfunktioner är beroende av rent vatten för att fungera. Sjukhusen behöver rent vatten. Du talar om att stärka länets vattenmiljö, den regionala vattenstrategi som ska tas fram. Hur har du tänkt att vi ska avgränsa Mälaren och bara tänka på Stockholms läns vattenmiljö? Det här hänger väl ihop, Gustav, i hela Mälarens och Hjälmarens avrinningsområde?

År 2010 hade Mälardalsrådet, som jag också ställer en fråga om, ett tema: Vårt gemensamma vatten. Det visar också på hur kortsiktigt man ser på de här frågorna. Ett år, 2010, kan inte var *det* året vi fokuserar på vattnet. Det är en fråga för hela seklet.

Anförande nr 24

Landstingsrådet A n d e r s s o n (C): Herr ordförande! Tack, Raymond, för interpellationen! Det gäller uppenbarligen att försöka hitta någon form av konfliktlinje i den här debatten. Faktum är att Alliansen och Centerpartiet har gjort just det som Raymond Wigg efterfrågar. Vi gjorde det redan förra året. Vi bestämde oss för att ta fram en miljöstrategi för Stockholms vatten just därför att vattenfrågorna är så otroligt viktiga. Då handlar det inte bara om dricksvattenfrågorna. De är förstas oerhört centrala, men är det så att havsnivån kommer att höjas därför att vi inte lyckas med vårt gemensamma klimatarbete i världen – det klarar vi inte enbart i Stockholms läns landsting, även om vi gör oerhörda insatser på klimatområdet – kommer det naturligtvis att vara en väldigt stor utmaning att säkra dricksvattnet, men vår strategis syfte är att också säkra att vattnet redan i dag utsätts för en mindre negativ miljöpåverkan.

Dricksvattnet är viktigt. Kemikalier och läkemedelsrester som kommer ut i vattnet påverkar faktiskt människors hälsa. Det kan påverka den psykiska hälsan och det kan påverka den reproduktiva hälsan, alltså människors förmåga och möjligheter att få barn. Det gäller även djurlivet.

För ekosystemtjänsterna, inte minst för fisket, är förstas levande sjöar och hav jätteviktiga. Jag bara konstaterar att vi är helt eniga om att vattnet är en central miljö- och naturresurs som vi måste värna. Det är därför som Alliansen tar det här initiativet.

Jag kan inte se något behov av att på många sidor utveckla resonemang kring exakt de olika negativa effekter som du påtalar. De är väl dokumenterade i många landstingspolitiska dokument och i många delar av vår forskning. Den enda fråga som jag kan se att jag kanske har besvarat lite knapphändigt är frågan om den större Mälardalsregionen. Min syn är att vi först själva måste ta fram det vi vill med vattnet i Mälardalsregionen, få en överblick över den stora flora av myndigheter och åtaganden och faktiskt mycket framgångsrika arbeten som också görs på det här området, och sätta upp våra ambitionsnivåer innan vi kan föra en dialog med övriga Mälardalen.

Med all respekt har vi inget gemensamt beslutsorgan i Mälardalen. Mälardalsrådet är inte ett organ där man bara kan komma på en regional miljöstrategi som sedan kan genomföras. Så fungerar det inte.

Anförande nr 25

Hans Åberg (FP): Herr ordförande, ledamöter, åskådare! Raymond Wigg är inne på en väldigt viktig fråga. Frågan om att behålla en god vattenkvalitet och säkerställa tillgången till gott dricksvatten även i framtiden är essentiell. Utan vatten tvingas vi kanske dricka andra drycker, som ett av mina barn en gång sade. Risken för saltvatteninträngning från Östersjön, översvämning av våra VA-system, olika föroreningar från till exempel läkemedel eller andra kända risker är påtagliga hot, som plötsligt kan slå ut Mälaren som dricksvattentäkt. Man kommer osökt att tänka på Fukushima, där det otänkbara hände med förfärliga konsekvenser. Därför tycker jag att frågan om en regional vattenstrategi är en möjlig väg att genomlysna risker och hitta handlingsalternativ för den händelse det otänkbara inträffar. Men det är också möjligt att det finns mer självklara aktörer än landstinget att driva den frågan i så fall.

Det gäller dock inte frågan om de ofrivilliga utsläpp som vi gör oss skyldiga till när vi försöker vara lydiga patienter, följa läkarens ordination och äta den medicin som blivit oss förskrivna – läkemedel som läcker substanser genom vår kropp via våra avlopp ut i våra vattendrag, vidare till våra vattenverk och tillbaka in i vårt matsmältningssystem igen. Det är inte rimligt att stockholmaren varje dag ofrivilligt får i sig en cocktail av hormoner och kemiska substrat med morgonkaffet, vars ursprung finns i andra människors läkemedelskonsumtion. Här tycker jag att landstinget bör ta på sig rollen som samordnare av alla de insatser som krävs för att miljöbelastningen av läkemedel kan drivas till mycket lägre nivåer än i dag. Vågarna dit handlar om att ställa större krav i inköpsledet av substanserna, att förfina ordination och förskrivning, att jobba för att öka reningsgraden i våra vattenverk och så vidare. Jag tycker även det är rimligt att en större del av landstingets forskningsresurser kan allokeras till detta ändamål. Vem annan än landstinget kan och ska ta samordningsansvaret för att reducera den totala miljöbelastningen av våra läkemedel?

Anförande nr 26

Anders Ekgren (FP): Ordförande, fullmäktige! Det är väl självklart så att vattenfrågorna är viktiga – det tror jag faktiskt att vi alla är överens om. Däremot är det inte så att de här frågorna ligger vind för väg, utan snarare är det så att det finns ett flertal organisationer som jobbar med de här frågorna. En av dem är Mälardalens vattenvårdsförbund, som är en sammanslutning av ett antal kommuner och andra intressenter, som jobbar aktivt med de här frågorna. Sedan finns också de statliga vattenmyndigheterna, varav en faktiskt särskilt sysslar med Mälaren, och dessutom har vi

Vas-rådet, som är en sammanslutning av de kommunala vatten- och avloppsreningsverken i regionen och som för något år sedan tog fram den uppmärksammade rapporten Mälarens vatten.

Det är alltså inte så att det är någon brist på organisationer som jobbar med de här frågorna utan snarare tror jag det är väldigt viktigt att samordna verksamheten så att vi inte hela tiden gör dubbelarbete.

Landstinget har i och för sig en viktig roll i det arbetet, men man bör framför allt koncentrera sig på det som man själv ansvarar för. Ett av de stora problemen för alla reningsverk i dag är att ta hand om läkemedelsresterna, som faktiskt är en svårighet att hantera, och landstinget kan göra väldigt mycket för att minska den. Och självklart är det så att framför allt båttrafiken men i viss mån även kollektivtrafiken påverkar det som kommer ut i vattnet, givetvis genom de bränslen man har men även vilka däck man har på bussar och så påverkar vattnet i det långa loppet.

Jag tror att det viktigaste för landstinget här är inte att försöka styra över andra utan att framför allt ta ansvar för den verksamhet man själv har. Gör man det på ett bra sätt så kan man göra väldigt mycket för att få ett bättre vatten i regionen och i Mälaren.

Anförande nr 27

Cecilia Obermüller (MP): Miljöpartiet tycker att det är bra att landstingsrådet tycks ha insett allvaret i situationen. Hotbilden mot vårt vatten är faktiskt omfattande. Likväl det ett lite magert svar, på en del sätt. Det handlar ju både om dricksvatten, ytvatten, grundvatten och ekosystemtjänster, som Gustav påpekade, men det handlar om *ett* avrinningsområde till Mälaren, och vattnet bryr sig inte om kommun- och länsgränser. Vi måste ta ett helhetsgrepp och börja samarbetet tidigt med de andra landstingen, länen och kommunerna kring Mälaren.

Den samlade regionala strategin för våra vatten är väldigt viktig. Vi behöver kunskapsammanställning, som flera har nämnt. Det har Miljöpartiet också påpekat i vårt svar i miljö- och skärgårdsberedningen. Vi behöver forskning, vi behöver investeringar och vi behöver förebyggande åtgärder. Vi hade hoppats att ni skulle ha tagit höjd för det här i er budget, men jag hittar väldigt lite i den här skriften, måste jag säga – det är oerhört magert. Oroande nog har jag hört signaler om att dra ned resurserna till TMR. Det låter inte bra, för det ligger väldigt mycket arbete framför oss.

Det finns många olika hot mot våra vattenresurser, och de behöver lyftas fram. En mycket väsentlig punkt är att våra sjukhus måste ha fungerande reservvattensystem. Det är ett direkt ansvar för landstinget att vi kan förse våra sjukhus med vatten. Vi har kemikalier och läkemedel till både yt- och grundvatten, där man kan arbeta med miljömärkning av läkemedel, vilket vi gör. Här behövs ett samlat arbete inom hela Mälarens avrinningsområde. Vi har ökande trender för utsläpp av miljöstörande läkemedel – 7 av 22 läkemedel visar en ökande trend i uppmätt avloppsvatten – så det här är ett arbete som vi bör sprida till andra landsting. När det gäller övriga kemikalier måste vi fortsätta med utfasningsarbetet, och våra miljömål för kemikalier måste tydligt integreras i värddvalen, i upphandling och genom att arbeta ytterligare med utfasningslistan, som behöver uppdateras och spridas. Fler högriskämnen måste identifieras. Revisorerna har här lämnat en mycket bra rapport, som jag tycker man ska arbeta efter.

Nanomaterial och nanopartiklar är en ny fara. Här finns det stora kunskapsluckor, här behöver man arbeta med mycket mer forskningsresurser.

Anförande nr 28

Lars-Erik Salmén (M): Herr ordförande, fullmäktigeledamöter! Alla verkar vara så överens, och det är ju jättebra, för jag måste säga att det här är dagens viktigaste fråga.

Jag vill ge dig många poäng, Raymond Wigg, för att du tar upp frågan, för en del har inte tagit upp den ordentligt.

När jag tittar ut bland er tycker jag att ni ser så trevliga och välmående ut. Men tänk hur det hade varit i morse när ni gick upp, för nästan alla – ni som inte har egen brunn eller bor i Norrtälje, som fortfarande har Erken men som snart ska få riktigt vatten – om inte kranen hade fungerat när ni skulle in i duschen, borsta tänderna eller tvätta er! När den första toalettspolningen har skett och flera i familjen behöver gå på toaletten, vad gör ni då? Tror ni att det räcker med 1,5 liter Loka för att köra iväg det till Käppala eller Henriksdal? Och hur skulle det ha sett ut här i fullmäktige – hur många Bajamajor hade vi behövt kalla in utanför, och hur mycket lunch skulle vi få? Jag har tänkt på sådana saker.

Sedan talar vi om några andra. Vi är faktiskt ansvariga för våra sjukhus. Hur skulle det se ut i sjukhussängarna, om Mälarens vatten inte går att använda?

Nu tänker ni: Nu målar han allt fan på väggen! Ja, det kanske jag gör. Vi har ju Mälarens vatten, och allt har fungerat. Allt som fungerar behöver man väl inte fundera så mycket på? Nu har jag suttit i Norrvattens styrelse i 16 år, varav 6 som ordförande. Under de 16 åren har vi pratat om detta som vi pratar om nu. Raymond påpekar mycket förtjänstfullt att det här är något som man har talat om länge.

Under den förra interpellationen sades det att vi ska fixa sjötrafiken nu – vi ska fixa vattnet nu, mina vänner! Alla har inte egen brunn. Hur gör vi då? Anders Ekegren säger att det är många organisationer som jobbar med de här frågorna. Ja, det finns jättemånga, jag har en hel bunt här med organisationer som jobbar med dem. Men det kanske är det som är vårt problem.

Som Hans sade ska landstinget samordna – men vem tar beslutet att det ska vara regionalt, eller vem tar beslutet att någon från staten ska hålla i påsen? Här håller vi på och fixar och donar lite grann runt om. Jag är för tillväxt, men regionens kraftiga befolkningstillväxt är ett ökande hot mot Mälarens vattenkvalitet – och det är ju vad interpellationen handlar om. Tyvärr släpper man ut skit från båtar fortfarande, mer dagvatten, mer avlopp med mera.

Tiden är ute, märker jag, men då begär jag ordet en gång till.

Anförande nr 29

V i v i a n n e G u n n a r s s o n (MP): Ordförande och resten av landstingsfullmäktige! Det var faktiskt ett intressant praktiskt inlägg i debatten vi hörde alldeles nyss – jag är nyfiken på vad fortsättningen ska bli.

Det är ju så att vi har ett väldigt stort problem med Mälaren, ett problem som vi kanske inte riktigt inser och förstår tillräckligt väl ännu. Det är nämligen så att nedsmutsningen av den rävattentäkt som vi har att arbeta med går fortare och fortare. Vi har inte som Oslo en rävattentäkt som är skyddad. Oslos vatten kommer från en sjö som är helt skyddad. Där är det till och med så att man tar bort fåglar som finns runt sjön för att skydda sitt rävatten. Men vi har en rävattentäkt som vi använder till allting. Det gör att det faktiskt är vårt eget tvättvatten som vi dricker, hela tiden!

Därför är det väldigt viktigt att vi nu kommer till skott och inte bara pratar. Vi har pratat i många, många år, men vi måste göra någonting. Vi kan inte ha en massa organisationer som sitter var och en för sig och pratar.

Jag vill bara ta ett enda exempel på varför vi måste göra någonting nu. Här i Stockholms stad har vi ett stort företag som ger oss el och värme. Det företaget kommer nu att importera sopor för att förbränna i Högdalenverket. Det finns ett avlopp från detta verk, som faktiskt ibland går rakt ut i Mälaren när det bräddas. Det här verket tycker sig inte ha råd att lägga 12 miljoner kronor på att rena sitt avloppsvatten tillräckligt mycket.

Det är en gemensam, aktuell fråga, som måste tas om hand nu – i dag, omedelbart!

Vi kan inte längre hålla på och bara utreda de här frågorna. Det är mycket förtjänstfullt att det tas fram en rapport och en strategi, men vi behöver hantera frågorna nu, på ett mycket mera aktivt sätt. I det regionala vattensamarbetet har vi vetat om de här problemen ganska länge. Vi har fått många påpekanden från EU – inte bara Stockholm utan hela Sverige – att vi inte har några vattenransoneringsprogram, till exempel. Det är viktigt att lösa det.

Staten gjorde ett stort fel när man inrättade vattenmyndigheterna men inte gav dem några pengar utan lät kommunerna ta hand om hela åtgärdsfrågan.

Jag tycker verkligen att landstinget nu ska tag i detta och se till att det blir någonting gjort. Vi kan ta det initiativet. Vi har ju våra egna utsläpp från läkemedel som vi kan använda som ramm eller murbräcka för att komma åt frågan.

Anförande nr 30

Landstingsrådet *Andersson (C)*: I den här diskussionen låter det som om inga initiativ har tagits, men det är precis det som landstinget, Alliansen och Centern har gjort när vi har givit uppdrag till förvaltningen att arbeta fram ett förslag till en miljöstrategi för våra vatten. Då handlar det både om Mälaren och om våra havsområden. Vi har haft en inledande diskussion i miljö- och skärgårdsberedningen i februari, och förslaget kommer att komma efter sommaren.

Som Anders Ekegren påtalar finns det redan många aktörer och organisationer som jobbar med olika frågor och olika perspektiv. Är det ett område som jag tror är väl täckt och väl bevakat så är det just dricksvattenförsörjningen. Även om det otvivelaktligen finns hot i den delen så tror jag inte att man kan säga att det saknas förberedande arbete och tankar kring hur man ska hantera till exempel effekterna av ett misslyckat klimatarbete i världen i form av höjd havsvattennivå, utan där börjar det komma fram planer. Däremot saknas det en stark, gemensam regional målbild när det gäller att minska utflödet av gifter och föroreningar i våra vattendrag och därmed den miljöpåverkan som finns i Mälaren och som kan finnas i skärgårdshavet.

Det tricksiga med den regionala vattenstrategin är att vi inte ska bidra till att öka oredan med att det finns så många olika aktörer och dokument, utan vi ska bidra till en bättre överblick och just därigenom försöka ge förutsättningar för kommunerna, landstinget, länsstyrelsen och näringslivet i vår region att samlas mera tydligt kring en gemensam målbild. Det innebär sedan inte att landstinget ska göra alla delar i detta eller bestämma exakt vad kommunerna ska göra, men vi ska bidra – som vi gör hela tiden inom ramen för vårt regionplaneringsansvar – till att skapa en gemensam målbild. Den behövs. Den saknas i dag.

Sedan kan vi föra en dialog också med den övriga Mälardalen – för det är klart att vi har en gemensam påverkan på havet. Men jag tror inte man ska ha för stora förhoppningar på Mälardalsrådets förmåga, åtminstone inte innan den regionöversyn som pågår är klar, att ta den här bollen.

Som sagt, det här är inte en beredskapsplan för vårt dricksvatten, utan det är en vision och ett programarbete för att få en bättre målbild bland regionens aktörer.

Jag tycker Lars-Erik Salminen höll ett utmärkt anförande. Han var dock lite för anspråkslös på Alliansens vägnar, för vi tar just det initiativ som du efterlyser. Det gör vi i Alliansen!

Anförande nr 31

C a t a r i n a W a h l g r e n (V): Jag skulle vilja upplysa Lars-Erik Salminen och församlingen om att "riktigt vatten" finns på andra ställen än Mälaren. Det finns i Erken, som vi i Norrtälje i dag tar vårt kommunala vatten från, och det finns i egna brunnar – så länge de inte blir för många och för djupa. I dag får vem som helst borra en brunn, och det kan göra att de blir för många och att kvaliteten blir sämre. Med anledning av befolkningstillväxten men också därför att Norrtälje kommun ansluter sig till Mälaren som dricksvattentäkt är det inte säkert att vattentillgången blir säkrare och av högre kvalitet.

Det är inte nödvändigt för hög standard att kunna spola bort bajs med dricksvatten, men det är nödvändigt att ha tillgång till rent vatten att dricka. Det är inte säkert att det är den mest hållbara lösningen att göra Mälaren till den enda dricksvattenkällan i Stockholms län.

Därmed vill jag säga att en strategi behövs, och då är det viktigt att alla som påverkas är med och tar fram den, inte att Stockholms län först tar fram sin strategi och det sedan visar sig att Mälaren påverkar även andra, som kanske hade velat vara med från början och säga vad de tycker.

Anförande nr 32

L a n d s t i n g s r å d e t W i g g (MP): Ordförande! Vi har här hört ett antal aktörer nämnas – Vårrådet, länsstyrelse, vattenmyndigheter, landsting, kommuner och branschorganisationer som Svenskt vatten, Norrvatten, olika vattenverk och allt möjligt. Det är just det som är faran, att vi har så många aktörer! Jag trodde, i min enfald eller naivitet, att den regionala vattenstrategi som vi nu tar initiativ till inte skulle avgränsa sig till att lägga någon sorts spärr vid Ekerö och Mälarearna för "vårt" vatten. Vårt vatten är det som kommer från Skinnskatteberg, Hjälmarén och så vidare – från Mälarens vattenavrinningsområde. Den regionala vattenstrategin måste innebära ett initiativ att samordna alla dessa krafter, organisationer, myndigheter och så vidare, Gustav. Vår målbild ska inte vara någon egen målbild, en annan än vad man har i Skinnskatteberg eller i Örebro läns landsting. Vi måste samla oss runt en gemensam målbild. Det trodde jag att den regionala vattenstrategin skulle innebära.

Nej, jag vet att Mälardalsrådet inte är en formell aktör, men det är en förening vi alla är med i. Vi måste utnyttja de sammanhang där vi är med på ett mycket bättre sätt, inte bara passivt lägga in medlemsavgiften utan också ha ett aktivt ansvar och deltagande.

Det är inte bara fara för att Mälaren år 2100 är en havsvattenvik, det är en realitet. Den kommer då att vara gemensam vattentäkt för ungefär 5 miljoner invånare. I den rapport som kom från länsstyrelserna tog man upp två scenarier. Det ena var att bygga en stor, fast barriär av betong med dammportar ute vid Vaxholm och Värmdö, likt vad man har i S:t Petersburg och vissa områden i Holland. Det andra var att bygga pipelines från Vättern eller från Dalälven – inte bara för att försörja Stockholm utan samtliga kommuner och län runt Mälaren. Vilka de ekonomiska konsekvenserna av en sådan operation är framgår inte av rapporten, men tänk bara vad det kommer att kosta att bygga dessa dammportar – vi har ju diskuterat en utbyggnad av kollektivtrafiken. De ekologiska konsekvenserna eller de sociala konsekvenserna är inte heller utredda.

Vi måste ha en gemensam vattenstrategi, och Stockholms läns landsting ska ta initiativet till att samordna alla dessa aktörer – i annat fall är det ingen idé att vi startar ett regionalt vattenstrategiarbete för Stockholms län.

Anförande nr 33

L a r s - E r i k S a l m i n e n (M): Catarina Wahlgren, jag sade just att de som har egna brunnar eller vatten från Erken kanske mår bättre om det skulle bli problem.

Men det är inte så enkelt som du säger, att man inte behöver använda dricksvatten till toaletterna. Jo du, det måste vi, för det är det system vi har i dag. Annars får vi bygga upp ett helt nytt system, och det görs inte rakt över disk.

Gustav, självklart gör alla de där väldigt mycket, men det jag vill komma till är att Raymond slår huvudet på spiken: det är så många som vill göra så mycket!

Helt kort vill jag också säga något om saltvatten. Experterna säger att det går att hantera genom god reningsteknik med mera.

I dag har vi en del faror när Bristaverket ska släppa ut sitt rejektvatten. Länsstyrelsen i Uppsala har sagt okej till Häbo kommun att skicka ut avloppsvattnet när man bygger ut. Där går man inte i takt.

Under tiden vill jag ge både Gustav och Raymond en liten present och en inbjudan att komma till Norrvattens vattenverk, dricksvattenfabriken, på studiebesök med era kamrater. Jag har tagit med mig lite härtappat – i dag klockan 09.10 tappade jag upp det. Det är renat. Varsågod!

Anförande nr 34

Nanna Wikholm (S): Jag vill också tacka så mycket för en viktig och bra interpellation och en trevlig och angelägen debatt, även med flera direkta inslag – det var väl fint!

Detta är ju en av våra stora framtidsfrågor, som vi måste jobba med tillsammans. Därför blev jag glatt överraskad över att vi här faktiskt har en fråga där landstinget formerar sig för att ta en samordnande roll regionalt. Det är ju inte alltid det händer, ganska ofta ryggar vi lite grann tillbaka för den regionala rollen. Jag hoppas att vattenstrategin kan vara ett sådant arbete. Nu fick vi i alla fall ett litet besked av Gustav att den troligen kommer efter sommaren.

Men i samband med det vill jag också säga att jag är lite orolig för om vi i landstinget verkligen kan ta på oss en större roll och ta de här frågorna på allvar. I interpellationen står det att när vi tittade på TMR:s verksamhetsplan för 2012 så fanns inte det här med, men det skulle ske ändå. Just nu diskuterar man en budget för 2013 där mindre pengar kommer att finnas för den här delen av landstingets tillväxt- och regionplanering. Därför kommer man att ta bort ganska mycket verksamhet där det här arbetet troligen behöver sättas i gång.

Visst är det bra att ha en målbild. Ganska länge har vi inom Mälardalsrådet talat om att jobba med de här frågorna, och det är inte så konstigt eftersom det är just Mälaren som egentligen förbinder Mälardalsrådet. Som Raymond så vist har pekat ut kommer det vatten som vi dricker från början ifrån Mälarens vattenavrinningsområde. Man har där kommit fram till att det finns ganska mycket dokumentation av hur saker och ting ser ut, men just nu krävs det aktiva åtgärder för att säkra vårt vatten. Det är det som man behöver gå in för i ett vidare skede senare, när man har gjort upp en målbild i en strategi.

Jag skulle också vilja höra tydligt och klart från miljölandstingsrådet att det verkligen blir aktivitet i det här och att inte de nedskärningar som vi eventuellt ser framöver påverkar det viktiga arbetet för vårt gemensamma vatten framöver.

Anförande nr 35

Cecilia Obermüller (MP): Jag håller med föregående talare. Nu väntar vi verkligen med spänning på den samlade regionala strategin för våra vatten!

I den strategin förväntar vi oss också en kunskapssammanställning. Hög kompetens finns ju inom Svenskt vatten, inom SGU, hos länsstyrelsen, i Kustvattenförbundet, hos Vas-rådet och i kommunerna. Man behöver sammanställa detta, se över det befintliga kunskapsunderlaget

och utgående från det lyfta vattensamarbetet till en högre nivå. Vi måste börja arbeta förebyggande nu. Vi behöver kanske redan nu installera UV-filtrer, ultrafilter, kolfiltrer. Man måste börja jobba preventivt och göra det ganska snart.

Landstinget måste värna folkhälsoperspektivet och länets befolknings hälsa, och den fysiska planeringen har ju väldigt stor effekt på våra vatten – hur vi planerar och bygger får effekt på grundvattentillgången – och här har naturligtvis landstinget en viktig roll att spela. Men bara om vi har resurser så att TNR faktiskt kan arbeta med de här frågorna. Där vill jag peka på ett stort projekt ...

Jag får komma tillbaka. Var det där tre minuter?

(Förste vice ordföranden: Nej, en minut. Vi är noggranna med tiden.)

Anförande nr 36

Landstingsrådet Andersson (C): Jag tycker det är en något tidigt väckt diskussion, kring vilka resurser landstingets förvaltning kommer att ha att arbeta med de här frågorna. Några sådana beslut ska vi inte fatta i dag, så den debatten hör inte hemma på det här sammanträdet.

Jag kan försäkra att det efter sommaren kommer ett förslag om vattenstrategin, och det är självklart ett arbete som också förutsätter uppföljning framöver.

Men landstingets roll inom ramen för regionplaneringen är inte att göra alla åtgärder själv, utan det handlar om att samla ihop och kraftsamla kring en gemensam målbild. Många talare har pekat på den fragmentariska bilden i dag, där väldigt många gör ofta riktigt bra saker, men vi saknar den regionala målbilden. Det är den som är landstingets uppdrag. När vi har fått fram den, då kan vi också börja utöva ett ledarskap i den större regionen Mälardalen. Innan dess är det meningslöst.

Anförande nr 37

Landstingsrådet Wig (MP): Tack, Gustav. Jag vill vidhålla att det är viktigt att vi gör vårt hemarbete, hemläxan är jätteviktig. Men det går ju ändå inte att vi kommer fram till en egen målbild, hur vi vill ha hanteringen av vårt vatten – för vårt vatten är inte bara Stockholms läns vatten, utan det är det gemensamma vattnet för hela avrinningsområdet, det tror jag alla är medvetna om, för kommuner långt upp i Dalarna, Sörmland och Närke. Sedan rinner det ut så sakteliga genom Slussen och Södertälje. Det är därför vi måste ha en gemensam målbild.

När det sedan gäller vilka åtgärder som är lämpliga finns det massor med rapporter, dokument och förslag – men vem har råd att bygga dammvallar ute vid Värmdö och Vaxholm, när vi nu bräkar om vem som ska bygga Slussen i Stockholm? Det kommer att bli gigantiska kostnader om vi inte gör någonting nu!

§ 65 Frågestund

Fråga 1

Anförande nr 38

Landstingsrådet Hellmark Knutsson (S): Ordförande, ledamöter och åhörare! Jag har ställt en fråga till finanslandstingsrådet med anledning av den förnyade granskning som har gjorts av ärendet om vårdcentralen Serafen, som påbörjades i och med att det blev känt att den skulle säljas vidare för 20 miljoner kronor efter att ägarna hade fått köpa loss den från landstinget för 690 000 kronor. I den granskningen har helt nya uppgifter kommit fram. Bland annat har SLSO:s styrelseledamöter påtalat att det var ett helt politiskt beslut – även om det inte finns som formellt beslut var det ändå en politisk viljeyttring att man skulle sälja till inventariepris. Före detta biträdande landstingsdirektören har också bekräftat att

han har skickat mejl till de ansvariga politikerna där han påpekade att marknadspriset vida översteg dessa 700 000.

Mot bakgrund av det frågar jag ansvarigt landstingsråd Torbjörn Rosdahl om han anser att det finns ansvariga landstingsråd som bör stå till svars för att försäljningen av Serafens vårdcentral skedde till ett underpris.

Anförande nr 39

Landstingsrådet R o s d a h l (M): Tack så mycket för frågan. Det pågår för närvarande en polisutredning, och jag anser att det är där som man ska komma fram till om någon bör stå till svars.

Redan i december 2007 beslutade landstinget att avknoppningar skulle ske ansvarsfullt och efter en oberoende marknadsmässig värdering, vilket också skedde. När det framkom att ny information fanns tillgänglig så var inte den känd när beslutet fattades i slutet av 2007. Ingen har kunnat bekräfta att den informationen är riktig, men när Sveriges Radio sade sig ha korrekt information valde jag att tro på det och gav därför landstingsdirektören i uppdrag att undersöka möjligheterna för landstinget att få ut mer för Serafens vårdcentral.

Anförande nr 40

Landstingsrådet H e l l m a r k K n u t s s o n (S): Ja, men det stämmer inte riktigt. Det vi har fått reda på nu är att den dåvarande biträdande landstingsdirektören har skickat ett mejl till de ansvariga politikerna där han har sagt att detta inte var en marknadsmässig värdering utan att den då låg någonstans runt 10 miljoner, sett till både den kundstock som fanns och till det överskott som genererades. Den här informationen skickades till politikerna, och det är därför min fråga är: Vilket ansvarigt landstingsråd är det som var ansvarig för att man ändå genomdrev en försäljning som inte följde marknadspris utan som just var inventariepris?

Anförande nr 41

Landstingsrådet R o s d a h l (M): Jag vill inte spekulera när en polisutredning pågår, utan där får man förhoppningsvis svar om det finns någon ansvarig i den frågan. Polisutredningen får vi återkomma till senare.

Anförande nr 42

Landstingsrådet H e l l m a r k K n u t s s o n (S): Formellt hade fullmäktige fattat beslut att ansvaret för de så kallade avknoppningarna eller privatiseringarna låg under allmänna utskottet. Ordförande där var Christer G Wennerholm. Han var också ansvarigt föredragande landstingsråd. Är det då han som du anser var politiskt ansvarig? Eller är det de landstingsråd som stod här i fullmäktige och försvarade beslutet och sade att det var marknadsmässigt pris, trots att man hade tjänstemannainformation om att det inte var ett marknadsmässigt pris? Lars Joakim Lundquist sade till exempel att det var hans bästa vänner, som han hade det största förtroende för, som skulle köpa för det här priset.

Jag ser också fram emot att polisutredningen ska klargöra detta, men jag tycker att det är illa att ingen politiker tar på sig ansvaret för att man har reat bort den här verksamheten för 690 000 kronor, som sedan har kunnat säljas för 20 miljoner. Att försöka få tillbaks pengarna i efterhand får vi se hur det går med, men pengarna är med största sannolikhet borta från värden i Stockholm.

Anförande nr 43

Landstingsrådet Rosdahl (M): Du har fått fel information av dåliga rådgivare, för föredragande landstingsråd var landstingsstyrelsens ordförande och ordföranden i allmänna utskottet hade ansvaret för ej auktoriserad verksamhet – det här är en auktoriserad verksamhet. Christer G Wennerholm är icke ansvarig.

För övrigt får jag hänvisa till polisutredningen, om den över huvud taget vill lyfta frågan.

*Fråga 2***Anförande nr 44**

Håkane Jörnehed (V): Ordförande! Min fråga anknyter till den föregående. Sedan januari har det ju varit känt att Serafens vårdcentral såldes vidare till Capio för minst 20 miljoner kronor, men först i slutet av april förstår jag att finanslandstingsrådet blir upprörd och agerar. Han sade nyss att ingen har kunnat bekräfta att uppgifterna är riktiga – men ingen från Alliansen har ifrågasatt att det är fel i dokumenten som refererar till försäljningssumman eller köpet.

Därför frågar jag Torbjörn Rosdahl: Var det av ointresse som du inte tog tag i frågan om försäljning av Serafens vårdcentral när köpesumman blev känd i januari?

Anförande nr 45

Landstingsrådet Rosdahl (M): Absolut inte av ointresse. Min erfarenhet säger mig att när Vänsterpartiet kommer med påståenden är det inte alltid så att jag upplever att de har samma grad av sanning som jag kräver för att kunna agera. Däremot agerade jag oerhört snabbt när jag fick reda på en oberoende instans som säger sig ha bekräftade uppgifter – då agerar jag, genom att ge landstingsdirektören i uppdrag att diskutera med Capio.

Anförande nr 46

Håkane Jörnehed (V): Tack för ditt svar, Torbjörn. Vad du tycker om Vänsterpartiet får stå för dig, men jag kan tycka att du bara hade behövt gå 20 steg från ditt rum och ta hissen upp till mitt rum för att få titta på dokumentet. Då hade du kunnat agera mycket tidigare.

För det är väl inte så att du har haft samma dokument som jag men valt att inte agera för att du tyckte det var lite pinsamt för Alliansen och hoppades att debatten skulle tystna? Det vore ju förskräckligt. Nej, det där kanske var lite konspiratoriskt av mig – men så agerar ju vänsterpartister, vet ni.

Anförande nr 47

Landstingsrådet Rosdahl (M): Ja, som vänsterpartister agerar skulle jag ogärna vilja bli JO-anmäld för att eftersöka källan till vilken information som säger vem det var. Det är olagligt.

Anförande nr 48

Håkane Jörnehed (V): Nu kan det ju vara så att källan gärna hade velat dela med sig detta, och då hade vi kunnat ordna det.

Men det är självklart att man måste vara väldigt aktsam om ett sådant dokument, för det finns ju starka krafter som inte vill att detta ska komma i fokus.

Jag kan bara säga att jag tycker det är synd att inte Torbjörn Rosdahl har agerat och bett att få se de här dokumenten. Det kan ju vara så att det finns fler saker i dokumenten, som vi väljer att släppa längre fram, kanske lite närmare valrörelsen. Du har inte frågat, Torbjörn, och det var ju synd!

Anförande nr 49

Landstingsrådet R o s d a h l (M): Det är inte olagligt för dig att komma och informera mig, men det är olagligt för mig att komma och be information från dig. Du är mycket välkommen att gå de 20 meterna, så ska jag bjuda på kaffe och så kan vi gå igenom dokumentet.

Fråga 3

Anförande nr 50

Landstingsrådet L a r s s o n (S): Ordförande! 1985 hade Stockholms läns landsting 64 ambulanser plus 20 reservambulanser. 2012 har Stockholms läns landsting 61 ambulanser – vi vet inte hur många reservambulanser vi har i dag. Däremot kan vi notera att skillnaden mellan 1985 och 2012 är 500 000 nya människor som bor i den här regionen. Vi kan också notera en kraftig uppgång av antalet utryckningar, inte minst CIF- utryckningar som har ökat med 30–40 procent om året.

Det får mig att ställa frågan till Lars Joakim Lundquist: Är det som så att du tänker utnyttja optionen att se till att vi får fler ambulanser här i Stockholm? Min uppfattning är att det behövs. Min uppfattning är att vi har en orimlig situation och att ambulanssjukvården nu är så hårt ansträngd att du som ansvarig politiker borde se till att lätta på trycket genom att skaffa fler ambulanser till stockholmarna.

Anförande nr 51

Landstingsrådet L u n d q u i s t (M): Ordförande, fullmäktige! Vi följer självklart utvecklingen av hur många ambulanser som behövs och anpassar verksamheten efter detta. Alliansen har sedan 2006 tagit ytterligare sex ambulanser i drift. När Dag Larsson lämnade majoriteten hade vi 55 ambulanser, nu har vi 61 stycken.

Den option vi har innebär att vi när som helst kan avropa fler ambulanser. Frågan om att utlösa optionen är en angelägen fråga i vår dialog med SOS Alarm och ambulansföretaget Stockholms prehospitäl centrum. Jag har själv träffat dem så sent som för fjorton dagar sedan. Till detta kommer att organisationen för liggande persontransporter övertar syrgastransporterna i landstinget, vilket innebär att vi kan frigöra ytterligare några ambulansresurser för att syssla med akutsjukvård och inte med liggande transporter.

Med detta anser jag att jag har besvarat Dag Larssons fråga.

Anförande nr 52

Landstingsrådet L a r s s o n (S): Det gör mig bekymrad att Lars Joakim inte avser att agera på en gång mot den ambulanskris som vi har här i Stockholm.

Jag kan notera att jag under flera års tid har nåtts av larmrapporter från personalen som arbetar i ambulanserna, som berättar för mig om en situation med 16 timmars arbetsdagar, en situation där ambulanser är så hårt nyttjade att det kan ta tre dygn innan en ambulans kommer in till ambulansstationerna, vilket faktiskt äventyrar patientsäkerhet och hygienarbete. Om man inte på tre dygn hinner städa och rengöra ambulanserna ordentligt, vad får det för effekter för de människor som ska transporteras med ambulanserna?

Lars Joakim, vi befinner oss i en akut kris när det handlar om ambulansverksamheten i Stockholm! Du kan inte göra som du hittills har gjort i hälso- och sjukvårdsnämnden och säga att vi inte ska diskutera detta. Vi ska inte diskutera hur arbetsmiljön ser ut, därför att det är inte en fråga för oss. Nu är det dags för dig att ta ditt ansvar och säkerställa att vi får en fungerande ambulansverksamhet för stockholmarna.

Anförande nr 53

Landstingsrådet L u n d q u i s t (M): Jag har personligen inlett en dialog med ambulansföretagen, SOS Alarm och Stockholms prehospitala centrum. Den bild jag fick vid vårt första möte stämmer inte alls överens med det som Dag Larsson säger.

Dessutom är det ju så att arbetsgivaren gör fel om man inte ser till att ambulanserna rengörs mellan varje utryckning. Detta är ett avtalsbrott, och avtalsbrott kan innebära att vi säger upp avtalet med det eller de företag som inte sköter ambulanstransporterna på det sätt som sägs i det avtal vi har med ambulansföretaget.

Jag har en dialog med dem, men i dag har vi inte för avsikt att utlösa optionen utan vi avvaktar ytterligare rapporter från ambulansföretagen, SOS Alarm och Stockholms prehospitala centrum.

Avslutningsvis vill jag påminna om att när Dag Larsson satt i majoritet hade vi 55 ambulanser, nu har vi 61. Dessutom var det intressant att se en artikel från Vårdförbundet som berättade att förr i tiden hade man en rullande transportorganisation – nu har vi rullande akutmottagningar med mycket väl kvalificerade ambulanssjuksköterskor i varje ambulans, som kan ställa väldigt bra diagnoser innan patienterna kommer fram till sina akutmottagningar.

Anförande nr 54

Landstingsrådet L a r s s o n (S): Jag måste säga att det är lite skrämmande. Lars Joakim, som är ytterst ansvarig för den här verksamheten, frågar våra entreprenörer om de tycker det är okej. När de svarar att det är okej tycker han inte att han behöver göra någonting.

Lars Joakim, jag skulle vilja åka ut och åka ambulans med dig så ska vi titta på om man verkligen hinner städa ambulanserna mellan uppdragen. Det gör man inte i verkligheten!

Lars Joakim, jag tycker att du också borde kunna sätta dig och titta på statistiken. Är det en slump att antalet anmälningar till patientnämnden har ökat från 6 till 22 stycken per år? Är det en slump att antalet Lex Maria-anmälningar har ökat för varje år som går i ambulanssjukvården? Vi har en kris i ambulanssjukvården. Nöj dig inte med att bara prata med ambulansföretagens ledningar, utan gå gärna ut bland ambulansförare och fråga dem: Hinner ni städa ambulansen mellan passen? Svaret kommer att vara: Nej, tyvärr hinner vi inte det, men vi gör så gott vi kan.

Jag beundrar verkligen de ambulansförare som under orimliga arbetsvillkor försöker ta ansvar för patienterna i det här länet. Men Lars Joakim, se till så att de får vettiga arbetsvillkor att arbeta under! Det är du som är ansvarig. Se till så att vi får en fungerande ambulansverksamhet i Stockholm!

Anförande nr 55

Landstingsrådet L u n d q u i s t (M): Vi har tydliga avtal med våra tre ambulansföretag och dem får vi naturligtvis följa upp.

Jag har också läst den rapport som Dag Larsson håller fram, men så kategoriskt negativ som du är till förändringsarbete som pågår – jag vet att det har varit vissa problem med den nya upphandlingen kring starten den 1 februari, men nu tar vi bort de liggande transporterna med syrgas och frigör ytterligare ambulansresurser.

Det kan vara så att vi relativt snart kommer att utlösa optionerna, men just nu i dag, för att vara klar, är svaret på din fråga nej.

Fråga 4

Anförande nr 56

H å k a n J ö r n e h e d (V): Ordförande! Det kommer att saknas cirka 500 sjuksköterskor i vården i Stockholm i sommar. Vårdenheter kommer att få dra ned verksamheten till 85 procent, 80 procent och inom vissa verksamheter ända ned till 73 procent på grund av denna sjuksköterskebrist. Bristen på sjuksköterskor i sommar beror på att alla akutsjukhus har bestämt sig för att enbart ge en ingångslön på 21 500 kronor.

Nu börjar vi se att denna strategi blir dyr för landstinget. Planerade operationer skjuts upp. Det innebär att vi kommer att missa tillgänglighetsmålen och inte får del av kömiljarden. Sjuksköterskor erbjuds 500 kronor extra i veckan för att skjuta upp sin semester. Jag har ett exempel där en undersköterska som utbildade sig till sjuksköterska och har jobbat på akuten på Danderyds sjukhus erbjöds att arbeta där för 21 500. Hon svarar: Nej, jag tar inte det för under 24 000 kronor. Danderyd säger nej. Då går hon till ett bemanningsföretag, där hon får 31 000 kronor och blir uthyrd till Danderyds sjukhus.

Därför vill jag fråga Anna Starbrink: Tycker du att det är bättre att anlita sjuksköterskor från bemanningsföretag för 31 000 kronor i månaden än att erbjuda nyexaminerade sjuksköterskor de 24 000 kronor som de kräver?

Anförande nr 57

Landstingsrådet S t a r b r i n k (FP): Ordförande, fullmäktige! Tack, Håkan Jörnehed, för din fråga.

Rekryteringsarbetet pågår för fullt på våra sjukhus. Den bild som du gav inledningsvis stämmer inte riktigt med min, men att det är en tuff situation kan vi vara helt eniga om. Men man rekryterar allt vad man kan, och när det gäller läkare, undersköterskor och övrig personal är läget helt under kontroll. När det gäller sjuksköterskor är det en brist, som vi alla vet. Förmodligen kommer man att använda bemanningsföretag i vissa fall.

Jag vill vara tydlig. Din fråga handlar om huruvida det är rimligt att anställa sjuksköterskor från bemanningsföretag, men det är alls inte ett anställningsförhållande utan det är en konsulttjänst som man köper in.

Jag tycker att om alternativet är att inte kunna rekrytera vikarier till de löner som den lokala lönestrukturen medger utan att det får omfattande konsekvenser för personalgruppen, kan inhyrd personal vara en rimlig lösning för en kortare tid. Det finns naturligtvis inte ett enda sjukhus som tycker att detta är ett förstahandsalternativ eller en långsiktig lösning. Bemanningsföretagens tjänster ska användas när man tillfälligtvis behöver personalförstärkningar. Jag litar på sjukhusens bedömningar när det gäller att fatta de här besluten.

Överlag är detta inte den generella lösningen som man tar till. Det handlar om att rekrytera sjuksköterskor, och det lyckas man med bättre på sina håll än på andra. På SöS till exempel vet vi att man är klar med sommarplaneringen; på andra håll pågår den fortfarande. Det är ett arbete som handlar om att rekrytera, men också om att planera och använda den personal man har på bästa tänkbara sätt – och som sagt, i vissa fall förmodligen också att ta in tjänster från bemanningsföretag för en begränsad tid.

Anförande nr 58

Håkan Jörnhed (V): Men Anna, nu pågår det en stor diskussion och det finns ett löneupprop i hela Sverige där man kräver 24 000 kronor i ingångslön. Man kan ha synpunkter på om det är bra eller dåligt, men det blir en väldigt konstig signal tycker jag, i det exempel jag berättade om, när en person som jobbar på en akutmottagning erbjuds låg ingångslön, går till bemanningsföretag och landstinget förlorar ungefär 10 000 kronor på att samma person gör precis samma arbete. Jag frågar om du tycker det är bra.

Det finns en fara i om vi börjar använda hyrpersonal mer än i akutsituationer. Vi har ju haft problem när kostnaderna ökade ungefär fem år tillbaka genom inhyrning av personal. Jag tror också att signalen till allmänheten och till dem som jobbar är att man hellre vill hyra in personal för dyra pengar än göra någonting åt den låga ingångslönen. Då är min fråga igen: Tycker du att det är bra eller dåligt?

Anförande nr 59

Landstingsrådet Starbrink (FP): Nej, jag tycker inte att situationen är tillräckligt bra på våra sjukhus när det gäller rekryteringen, och jag tycker inte heller att vi, varken i vårt landsting eller generellt i landet, har kommit tillräckligt långt när det gäller lönestrukturen. Men om valet står mellan att helt slå sönder lönestrukturen på en arbetsplats eller att för några veckor använda sig av bemanningsföretag tycker inte jag att det är så himla konstigt att sjukhusen väljer bemanningsföretagen, för att ha en möjlighet att jobba långsiktigt med att få en bättre lönestruktur. Det arbetet måste man ta tag i.

Anförande nr 60

Håkan Jörnhed (V): Jag vet inte riktigt vad jag förstår i ditt svar.

Nu står vi inför den här situationen. Landstinget som arbetsgivare förlorar, eftersom vi inte klarar av hantera det här. Det kommer antagligen att bli ännu värre nästa sommar, för vi ser ju att det har spridit sig. Jag tycker att det är problematiskt.

Vi i den här salen måste mycket längre än till sommaren, när lösningen för den här sommaren blir dyrare för skattebetalarna. Vi klarar inte tillgängligheten på grund av att vi inte lyckas rekrytera. Vi klarar inte att vara en god arbetsgivare eftersom vi inte klarar av att ge de här ingångslönerna och vi väljer ett dyrare alternativ. Det är väldigt konstigt, tycker jag.

Men det är du som har det yttersta ansvaret!

Anförande nr 61

Landstingsrådet Starbrink (FP): Jag vet inte riktigt vad du själv tycker i de här frågorna, Håkan.

Det är naturligtvis komplext. Jag tycker man ska jobba strategiskt och långsiktigt med att utveckla oss som arbetsgivare. Vi får ju rätt goda betyg av våra medarbetare, men man behöver jobba med lönerna. Det löser man inte genom kortsiktiga åtgärder inför sommaren 2012 på ett sätt som skulle kunna göra att vi trycker ihop hela lönestrukturen och blir av med den utveckling som har skett under senare år, även om det är i för liten skala, nämligen att lönespridningen ökar. Jag tycker det är otroligt centralt att vi jobbar långsiktigt och inte slår sönder lönestrukturen och trycker ihop alla lönerna bara för att klara en besvärlig situation denna sommar. Det är ett långsiktigt arbete, och sjukhusen jobbar mycket seriöst med detta.

Fråga 5

Anförande nr 62

Curre Hansson (S): Min fråga gäller specifikt Gröndals psykosmottagning. Den ska nu ut på räkning, upphandling eller vad vi kan kalla det. En mycket väl fungerande verksamhet ska helt enkelt stöpas om. Det finns egentligen inget problem, men ändå ska den stöpas om, sannolikt av ideologiska skäl.

Här finns en vårdkontinuitet, här finns fungerande vårdkedjor. Det finns egentligen inga problem.

När man gör så här mot väldigt sjuka och sköra personer, så rubbar man starka cirklar. Man skapar otrygghet. Egentligen kanske man skapar mer sjukdom än det man vill hjälpa.

Mot den bakgrunden och med tanke på den ideologiska motiveringen vill jag ställa den enkla frågan: Har landstingsrådet tillgång till vetenskapligt dokumenterat material som visar att vårdkvaliteten ökar när riskkapitalbolag och räntesnurror blir drivkrafter för vård av människor med allvarlig psykisk sjukdom?

Anförande nr 63

Landstingsrådet Rydberg (FP): Jag tycker din fråga är mycket märklig, Curre Hansson, eftersom det faktiskt är andra krafter än obligatorisk kvalitet på vården, som faktiskt inte får styra upphandlingar. Jag undrar: Har du över huvud taget läst förfrågningsunderlaget för den här upphandlingen? Nej, jag tror inte det, utifrån din fråga. Och du är sannolikt inte heller bekant med patientnämndens årsrapporter eller med de uppföljningar av vårdkvalitet som hälso- och sjukvårdsnämnden gör kontinuerligt.

Det är, med anledning av vissa miljöpartisters artikel i Svenskan i dag, värt att veta att vi faktiskt känner till lika mycket om kvaliteten i den vård som bedrivs av entreprenörer som den som drivs av landstinget. All vård bedöms efter samma måttstock, man mäter på samma indikatorer, och det är det jag har utgå ifrån när det gäller hur väl vårdgivarna lever upp till de krav som vi ställer i vårdavtalen. Hittills är jag nöjd med de vårdavtal vi har med olika externa, fristående vårdgivare.

Det finns behov av mera specialisering i psykiatrin, och det tror jag kommer att vara möjligt med det förfrågningsunderlag vi har skickat ut i samband med upphandlingen.

Det är också så att när vi har avtal med privata vårdgivare har vi faktiskt möjlighet att säga upp avtalen om vi inte är nöjda med dem. Det är naturligtvis ingen vårdgivare som får sätta pengar före vårdkvalitet.

I och med att vi upphandlar Liljeholmens psykiatriska öppenvård kan man faktiskt säga att vi har sagt upp avtalet med den offentligt drivna verksamheten, för att vi vill få något som är mycket bättre för patienterna. Det behövs ett underlag som är ganska stort om vi ska få mera specialisering av vården. Till exempel saknas i dag i Liljeholmen och Gröndal specialiserat team för de nyinsjuknade unga psykospatienterna. De hamnar på Huddinge.

Anförande nr 64

Curre Hansson (S): När det gäller Gröndals psykosmottagning ger du dig på ett problem som egentligen inte finns. När du talar om den lite större frågan så skulle man mycket väl ha kunnat bryta ut eller särbehandla just det som rör dem som är väldigt sköra och kanske väldigt sjuka.

Det är det problemet som du sannolikt löser på fel sätt. Det vill säga, du *tror* att du löser det – det är vad du säger i rubriker och tidningsartiklar. Du är övertygad – men du har ingen vetenskaplig dokumentation att du här hanterar sjukvård och sjuka människor på ett

korrekt sätt. Det är din tro som vägleder dig, inte vetenskap. Det tycker jag är allvarligt. Vilket problem är det du ska lösa egentligen?

Anförande nr 65

Landstingsrådet R y d b e r g (FP): Curre Hansson har naturligtvis inte tagit del av de erfarenheter vi redan i dag har av Järvapsykiatrin, av Prima vuxenpsykiatri i nordöstkommunerna och av sydöstpsykiatrin, som drivs av Carema Hjärnhälsan. I Hjärnhälsans verksamhet kan vi se att det är mera läkarbesök, mera tillgång till psykoterapi. När det gäller Nordöstras psykiatri kan vi se att tvångsvården har halverats. Vi kan se att den mobila öppenvårdsverksamheten har utökats kraftigt. Vi kan se att slutenvården har kunnat minskas för att man har haft mera mobil verksamhet, både i hemmet och per telefon.

När det gäller Järvapsykiatrin sade personalen att de också var oroliga innan upphandlingen: "Hade vi vetat det här hade vi inte varit rädda. Vi har fått korta beslutsvägar, vi har fått mycket mera makt att snabbt fatta de beslut vi vill."

Den oro som finns är naturligtvis inte konstig, men erfarenheterna pekar åt ett håll: det blir väldigt bra. Det är vad vi har sett historiskt.

Anförande nr 66

C u r r e H a n s s o n (S): Du tror och är övertygad, men fortfarande kan du inte plocka fram något vetenskapligt dokumenterat material som säger att det blir på det här sättet. Jag tror att du biter dig själv i svansen, och därför är du ute efter att lösa ett problem på fel sätt.

När man behandlar sjuka och sköra på de sätt som du nu ska göra, genom att ställa till en väldig massa oreda för människor som lever på ett annat sätt än vad vi som är fullt friska är vana att göra, då ställer man till med oro i onödan, och då träder man över en anständighetens gräns för vad ett humanitärt samhälle ska erbjuda sina medborgare. Det lovar jag dig, Birgitta, att jag kommer att bekämpa fram till valet nästa gång.

Anförande nr 67

Landstingsrådet R y d b e r g (FP): Det vore anständigt om Curre Hansson rapporterade vilka vetenskapliga undersökningar som finns av den landstingsägda vården. Det finns ingen vetenskap som pekar på att detta skulle vara bättre än andra driftsformer. Det viktigaste är vilka krav vi ställer på vårdgivarna, hur vi följer upp att vårdgivarna levererar god kvalitet till sina patienter. Vi har goda möjligheter att följa upp även de kommande upphandlade verksamheterna på samma sätt som vi har gjort historiskt.

Vår erfarenhet är att i Liljeholmen finns det stora brister i allmänpsykiatrin. Vi har erfarenheter som pekar på att de fristående verksamheterna har levererat mer vård till patienterna, mer kvalitet. När det gäller den vetenskapliga delen finns det några kvalitetsregister, och där registrerar alla våra vårdgivare oavsett om de är offentligt ägda, offentligt finansierade eller fristående vårdgivare.

Vi kommer naturligtvis att fortsätta att följa kvaliteten hos de kommande vårdgivarna i de aktuella upphandlingarna.

Fråga 6

Anförande nr 68

L a r s D a h l b e r g (S): Ordförande, ledamöter, åhörare! Vid förra fullmäktige ställde jag en fråga om sommarbemanningen på våra sjukhus eftersom jag hade hört oroande rapporter om att det fanns problem med bemanningen. Sedan dess har veckorna gått, och vi har haft möte i bland annat produktionsutskott där vi har fått en rapport från hälso- och sjukförvaltningens chefsläkare Henrik Almkvist som visar att det har blivit något bättre,

men det är fortfarande stora bekymmer. Det här oroar mig oerhört. Jag ställde en fråga till Henrik om cancervården, eftersom han redovisade att där fanns det gott om vakanser. Jag tycker inte att det efter det svar som han lämnade känns särskilt tryggt.

Därför finns det anledning att ställa frågan igen: Är beredskapen på länets akutsjukhus tillräcklig för att ge Stockholms läns invånare vård i tid och av hög kvalitet i sommar?

Anförande nr 69

Landstingsrådet **Starbrink** (FP): Ordförande, fullmäktige! Tack, Lars, för din fråga. Den frågan är som du vet högaktuell och inte alls enkel att lösa denna sommar. Det korta svaret på frågan om det finns en beredskap på sjukhusen är: Ja, det är min bedömning att det finns god beredskap. När det gäller läkare och undersköterskor är rekryteringsläget gott, men som vi redan diskuterat här tidigare är det problematiskt med sjuksköterskorna. Det gör förstås att man från sjukhusens sida måste jobba på olika sätt. Man bör arbeta aktivt med att rekrytera men också planera för den elektiva vården och använda de resurser man har på sjukhusen på bästa sätt.

Just canceroperationer som du nämnde är naturligtvis en del av den elektiva vård som kommer att utföras och prioriteras, självklart.

Andra har i olika sammanhang fört fram frågan: Hur kommer det att bli med förlossningsvården? Man oroar sig för den. Där är rapporterna från sjukhusen att läget är under kontroll. Detsamma gäller för intensivvården; intensivvården är ett av de områden som har varit aktuella i diskussionen.

När det gäller läget i sjukhusen är rapporterna nu att Karolinska, Södertälje och Danderyd sjukhus är i dag de som har det mest besvärligt när det gäller rekryteringen av sjuksköterskor. Södersjukhuset, S:t Görän och Norrtälje rapporterar att sommarplaneringen är under kontroll. Där är det klart.

För att möta de problem som vi står inför har chefsläkarna bildat en sommarkommission som kommer att ha regelbundna träffar och telefonkonferenser. S:t Görän är med i det sammanhanget också. Tanken är att man ska försöka styra patienterna där det finns bäst utrymme att ta hand om dem på bästa sätt.

Jag vill nämna att även om det kan vara tufft på en del akutsjukhus är mitt intryck att man jobbar väldigt intensivt och att läget är under kontroll. På andra delar av vården ser det bättre ut än tidigare. Geriatriken har till exempel 50 fler platser i år än tidigare, och det i sin tur avlastar akutsjukhusen. Det är bra. Även akutpsykiatrien har i stort sett öppet som vanligt. I dag öppnar SÖS sin nya Se och behandla som kommer att bli ett viktigt tillskott till akutsjukvården där och även får tio nya vårdplatser.

Anförande nr 70

Lars Dahlberg (S): Ordförande, ledamöter! Det går att höra på Anna Starbrink att hon har lyssnat in lite mer om hur situationen ser ut och att det görs en hel del insatser. Likafullt är det inte tillräckligt, och det Henrik Almqvist bland annat sade var att även när det gäller cancervården kommer man att skjuta på behandlingarna, även om de akuta fallen naturligtvis kommer att prioriteras. Jag tycker inte att det här är riktigt okej.

Det pratas mycket om sjuksköterskor. Jag konstaterar att Södersjukhuset, precis som du säger, och S:t Görän har klarat ut sin bemanning för sommaren och gjort det på ett bra sätt. En av förklaringarna – det finns säkert fler förklaringar – är att man jobbar med undersköterskebemanningen på ett helt annat sätt och inte har konverterat lika många tjänster. Då ställer man sig frågan: Är det okej, Anna Starbrink, att Karolinska sjukhuset och Danderyd jobbar på ett sätt som gör att man har sämre möjligheter att klara de uppgifter man har inför sommaren? Tycker inte du att det är en politisk uppgift att agera när sjukhusen inte klarar av ledarskapet?

Anförande nr 71

Landstingsrådet **Starrink** (FP): Menar du att våra chefer på Danderyd och Karolinska inte klarar sitt ledarskap? Det känns anmärkningsvärt. Jag har stort förtroende för det stora och omfattande arbete som görs. Jag delar den uppfattningen att det här att konvertera underskötersketjänster till skötersketjänster när det råder brist inom yrken naturligtvis inte är en framkomlig väg. Där tror jag att Karolinska – jag tror att du var med på det möte där vi diskuterade frågan med Karolinskas ledning – har satt stopp, det sker inte några sådana konverteringar längre.

Anförande nr 72

Lars Dahlberg (S): Jag tycker att det är bristande ledarskap när man har hundratals vakanser inför den viktiga sommarbemanningen på vissa sjukhus, medan andra sjukhus tydligen klarar det och har ett fullgott ledarskap i de här frågorna.

Jag tänkte faktiskt läsa upp en skrivelse jag fick häromdagen från Norrtälje sjukhus: Vi sjuksköterskor på avdelning 4 vill med denna skrivelse informera om att vi inte kommer att kunna garantera en patientsäker omvårdnad under sommaren 2012, detta på grund av minskad sjuksköterskebemanning i kombination med flera ytterligare faktorer. Dessa faktorer är: ökad befolkning i vårt område under sommartid, ny oerfaren personal, vikarier, stängda vårdplatser på andra avdelningar på sjukhuset, fritt vårdval gällande sjukhus för patienterna, minskad personalstyrka, nyanställda läkare.

Jag bara noterar att lönefrågan inte alls kommer upp i skrivelsen. Men man ger en oroande beskrivning av att även Norrtälje sjukhus står inför stora bekymmer. Det stämmer inte överens med den bild du ger, Anna, och jag tycker att det finns anledning att känna en fortsatt oro för hur vården kommer att fungera i sommar.

Anförande nr 73

Landstingsrådet **Starrink** (FP): Någon skrivelse från medarbetarna vid Norrtälje sjukhus har inte nått mig, så det kan jag inte kommentera. Den kanske var adresserad bara till dig, den har i alla fall inte nått fram till mig.

Den generella bilden av läget inför sommaren är att det fortsatt är tufft, precis som vi har varit inne på, men bilden är betydligt ljusare än vad den var förra gången vi stod här för några månader sedan och diskuterade de här frågorna. Planeringen fortsätter, och det är ett intensivt arbete. Jag tror att det är viktigt att det här inte bara ses som en kortsiktig sak för att lösa sommarens problem, utan det är ett långsiktigt arbete för att vi ska klara bemanningen framför allt på sjuksköterskesidan när vi har färdiga sjuksköterskor som lämnar utbildningen till följd av att Karolinska inte har haft examinationsrätt under tre terminer men också den generella brist som råder och de berättigade kraven på en vettig lönestruktur. Jag delar i och för sig inte uppfattningen att det just är ingångslönerna som vi borde lägga allt krut på utan snarare på en bra löneutveckling under ens yrkesliv.

Den här frågan ska inte bara ses som en kortsiktig sommarfråga utan som ett långsiktigt arbete som vi i Stockholms läns landsting måste ta på största allvar.

*Fråga 7***Anförande nr 74**

Landstingsrådet **Ullberg** (S): Att bygga ut tunnelbanan till Nacka tillhör de mest angelägna trafikprojekten i vår region. Dess bättre har vi fått ett beslut om att inleda en förstudie. Majoriteten har också valt att tillsätta en styrgrupp som ska följa arbetet med förstudien. Jag tror att det är viktigt att den här styrgruppen inte blir ytterligare ett sätt att försena och dra ut på arbetet utan att det kan bli en hjälp när det gäller att förankra och driva på arbetet. Men en grundförutsättning för att detta ska kunna ske är förstås att gruppen sammankallas över huvud taget. Vi vet hur det är med almanackor, man måste

planera i god tid, trots att det finns anledning att diskutera gruppens mandat, förutsättningar etcetera.

Min fråga till trafiklandstingsrådet är: Kommer du att sammankalla styrgruppen för förstudie om tunnelbaneutbyggnad till Nacka i närtid?

Anförande nr 75

Landstingsrådet **Wennerholm (M)**: Herr ordförande, fullmäktigeledamöter! Precis som det beskrivs är tanken att vi ska ha en politisk styrgrupp som följer det arbete som tjänstemännen från de olika parterna utför för att ta fram studien. Så fort som pusselbitarna finns på plats, det vill säga att det finns ett meningsfullt material att börja titta på och de olika representanter som ska företräda respektive kommun finns utsedda, kommer gruppen att sammankallas.

Det är precis som frågeställaren beskriver ett bra sätt att både på tjänstemannanivå där mycket av arbetet kommer att utföras och på politisk nivå kunna förankra det jobb som nu ska göras. Vi kommer att ta fram den här studien nu, och sedan kommer vi att ta fram järnvägsplaner och liknande vid nästa steg. Ju mer förankrat jobbet är i inledningsskedet, desto enklare kommer de senare processerna att gå när vi så småningom ska ha ett underlag för att substantiellt kunna förhandla med parterna på riksnivå om hur mycket vi kan få i statsbidrag till olika tänkta lösningar.

Det är ett viktigt uppdrag, och det är viktigt att gruppen kommer i gång.

Anförande nr 76

Landstingsrådet **Ullberg (S)**: Tack för det! Om det var så att det bara var du och jag här och nu som diskuterade den här frågan från talarstolen och inte hade diskuterat någon annan fråga för ett par timmar sedan då hade jag känt mig supernöjd med svaret. Det är precis som Christer beskriver ett mödosamt arbete som kräver hängivenhet, många pusselbitar och inte minst ett tydligt tryck från den här regionen mot staten om medfinansiering.

Jag skulle vilja att vi var helt överens om det även fortsättningsvis. Jag blev oroad när vi tidigare i dag diskuterade frågan och det lät som att din största och första prioritet fortsatt var spärvägen i innerstaden. Men om vi låtsas om att vi inte har pratat om någonting annat i dag utan att jag bara hört vad du säger nu ska jag säga att jag välkomnar det. Jag hoppas att du tänker driva på så att samstämmigheten om utbyggnaden av tunnelbanan till Nacka verkligen kan bli verklighet och att det här mötet blir i närtid, inte i någon avlägsen framtid.

Anförande nr 77

Landstingsrådet **Wennerholm (M)**: Herr ordförande! Allt arbete varje dag med att bygga ut kollektivtrafiken och reainvestera i den befintliga kollektivtrafiken är av högsta prioritet. Det gäller att ha många bollar i luften. Jag lovar dig, Erika Ullberg, att från Alliansens sida ska vi se till att vi har bollarna i luften och att vi fångar dem vid rätt ögonblick för att få dem upp i luften igen så att vi med samma glädje kan konstatera valresultatet 2014 som vi gjorde 2010.

Anförande nr 78

Landstingsrådet **Ullberg (S)**: Jag tror inte att er track record när det gäller att bygga ut tunnelbanan är så bra – jag tänker på byggandet av tunnelbanan till Hagastaden till exempel. Det är viktigt att vi inte får en upprepning av det scenariot. Tvärtom behöver vi både bygga ut tunnelbanan till Hagastaden och Nacka och se över fler nedlagda sträckningar i den här regionen, och vi behöver satsa på regionen och få staten att satsa medel på vår region. Vi ska inte bråka om detta, vi ska kunna vara överens.

Jag beklagar att ni inte sträckte ut handen så att vi fick signalen om att vi är så brett överens om en tunnelbaneutbyggnad till Nacka som vi skulle kunna vara. Det du sade på förmiddagen om att bygga ut tunnelbana var att bygga överkapacitet hoppas jag bara var ett ord som slank i väg. Både du och jag ser behovet av en riktig kapacitetstark kollektivtrafikutbyggnad i den här regionen, inte minst genom tunnelbanan.

Anförande nr 79

Landstingsrådet **Wennerholm** (M): Herr ordförande, fullmäktigeledamöter! När det gäller tunnelbaneutbyggnaden till Nacka och andra planer som är utpekade i redan sedan länge befintliga uppgörelser kommer vi att jobba med dem. Men när det kommer till diskussion, herr ordförande, om huruvida vi ska bygga en tunnelbana till Lidingö i stället för att renovera Lidingöbanan är vi på helt andra divisioner av diskussioner. Det gäller också lösningen av valet av kollektivtrafik till Hagastaden. Det är nämligen inte så att det löses med en fingerknappning. Om lösningen är det där knäppet med fingrarna handlar det om, och det har tydligt påpekats från tjänstemännen på SL vid flera tillfällen, att ta bort vart tredje tåg på den gröna linjen. Det är inte lösningen i mina ögon. Men okej, det är inga problem för mig, gå till val på det så ska vi mötas på varenda perrong i västerled.

Fråga 8

Anförande nr 80

Nanna Wikholm (S): En av de mest använda siffrorna i den här salen är att vi växer med 40 000 nya invånare varje år. Det är fantastiskt glädjande att det är fler som vill finnas i den här regionen och att vi också växer till av att det kommer till fler nya barn i regionen.

För att möta en sådan här fantastisk befolkningsökning krävs det att man kan möta den med bostäder, planering, miljöåtgärder och allting annat som krävs för att allt ska gå på rätt sätt. Vi har tagit fram den viktiga nya befolkningsframskrivningen som till exempel talar om att vi skulle kunna vara tre miljoner invånare år 2050. Det tycker jag skulle vara väldigt roligt. Döm då om min förvåning inför den här fantastiska utvecklingen när jag hör uppgifter om att vi kanske ska skära ned på den verksamhet som vi här kan ha nytta av.

Jag vill fråga Charlotte Broberg om hon tror att det blir lättare för landstinget att bemöta befolkningsökningen i tremiljonersregionen med 25 procent mindre resurser till tillväxt, miljö och regionplanering.

Anförande nr 81

Landstingsrådet **Broberg** (M): Ordförande, fullmäktige! Jag delar helt din uppfattning om vilken utmaning som regionen står inför och som beskrivs med två fulla SL-bussar som rullar in i länet varje dag. Men två fulla SL-bussar som rullar in i länet varje dag behövs det verkligen mer resurser. Det behövs mer resurser till kollektivtrafiken, som ska byggas ut. Det behövs mer resurser till sjukvården med fler invånare, och dessutom har vi en åldrande befolkning. För att klara detta måste vi göra mycket stora investeringar. Vi har under stora delar av förmiddagen diskuterat de investeringar som vi måste göra i kollektivtrafiken för att klara befolkningsutvecklingen.

Samtidigt vill jag understryka att jag är mycket glad för att vi inte står inför motsatt utveckling, att vi är ett län där befolkning minskar så att vi kanske måste lägga ned vårdcentraler och annat på grund av minskad befolkning. Det är en rolig utmaning vi har framför oss, men det är verkligen en stor utmaning att klara det.

En annan fråga **Nanna Wikholm** tar upp är landstingsdirektörens förslag till budget. Alliansen har ännu inte behandlat sitt förslag till budget, utan den kommer att klubbas på landstingsrådsberedningen i morgon. Men i landstingsdirektörens förslag till budget finns det en besparing på administration inom landstingets centrala förvaltning. Under den centrala förvaltningen sorterar i dag tillväxt, miljö och regionplanering.

Jag vill inte gå in så mycket på det, vi har som sagt inte fattat beslutet än, jag vill inte föregå den beslutsordning vi har i landstinget. Alliansen tar sitt beslut som sagt under morgondagen. Men jag kan säga som så att den prioritering som landstingsdirektören gör är satsningar på kärnverksamheter vård och trafik, och ett besparingsbeting på central administration tycker jag inte alls är orimligt. Om jag inte missminner mig hade Socialdemokraterna i den budget som ligger just nu ett mycket större sparbeting på central administration under landstingsstyrelsen.

Hur tänkte ni hantera det?

Anförande nr 82

Nanna Wikholm (S): Nu var min fråga hur vi kan möta utvecklingen om vi har mindre resurser till att ta fram nya viktiga befolkningsframskrivningar. I Kapacitetsutredningen, som är ute på remiss, räknar man med en alldeles för liten befolkningsökning. Då är det ju fantastiskt bra att vi har gjort en ny befolkningsframskrivning som talar om att det blir, om vi har tur, som enligt prognosen om ännu större befolkningsökning, vilket vi i vår grupp tror är det mest troliga. Vi får ett underlag som vi kan presentera.

Tror du att det är lättare att hitta lösningar för den bostadspolitik, de infrastrukturinvesteringar och de satsningar som behövs, lösningar inför sjukvårdsutmaningar och kollektivtrafiklösningar, om vi inte har resurser till att syssla med tillväxt, miljö och regionplanering på samma sätt som nu?

Anförande nr 83

Landstingsrådet Broberg (M): Jag har svarat på din fråga med att Alliansen ännu inte har lagt fram sitt budgetförslag, utan detta är landstingsdirektörens budgetförslag. Jag fick däremot inte svar på min fråga om hur ni i Socialdemokraterna tänker hantera detta eftersom ni i årets budget har mycket större besparingsbeting på just detta område vad gäller landstingsstyrelsens centrala förvaltningar än vad vi i Alliansen hade.

Påståendet om 25 procent grundar sig på ett brev som vi fått från de fackliga organisationerna Saco och Vision. Det är skickat till landstingsdirektören som har besvarat det här brevet. Det finns en felaktig uppgift utifrån vad landstingsdirektören har svarat. Det handlar inte om några 20 miljoner utan om 15 miljoner. Till detta kan man lägga att TMR gjorde ett överskott på 14,3 miljoner kronor i år, så det är inga astronomiska summor, även om det inte är jag som ska försvara landstingsdirektörens förslag i detta sammanhang.

Jag är som sagt väldigt nyfiken på hur Socialdemokraterna tänker hantera sitt besparingsbeting på centraladministrationen.

Anförande nr 84

Nanna Wikholm (S): Det är helt rätt att vi tror att man kan effektivisera landstinget på många sätt, men för att kunna effektivisera landstinget på ett bra sätt och möta den här utvecklingen måste man se till att pengarna finns på rätt ställe. Vi har aldrig varit intresserade av att vi skulle dra ned på resurserna för att möta den regionala utvecklingen.

Vi fick ett besked på senaste tillväxt- och regionplaneringsutskottsmöte att det här innebär en lägre ambition. Det är klart att det är vad det innebär när man tar bort 25 procent. Det är 20 miljoner som det handlar om, även om allting kanske inte riktigt gäller verksamhet. Gäller det sådana saker som att titta på hur studenterna ska kunna bo i vår kunskapsregion? Är sådant vi inte ska göra? Är det att ta fram underlag för att bygga ut Mälardalen när vi vet vad det kostar om den skulle bli försenad och som vi vill den inte ska göra, eller det viktiga arbetet att göra Stockholm mångfaldsorienterat på det sätt som man har arbetat ganska mycket med för att se till att vi verkligen kan dra nytta av alla de människor som kommer att finnas i den här regionen? Där har vi gjort ett omfattande arbete för att se till att Stockholmsregionen blir mångfaldsorienterad. Är det sådant vi inte ska göra?

Tror du att det blir lättare att möta utmaningarna med mindre resurser?

Anförande nr 85

Landstingsrådet **B r o b e r g** (M): Jag kan åter konstatera att Nanna inte har besvarat frågan om hur Socialdemokraterna tänker hantera det, men det återstår att se i deras budget. Alliansens budget lägger vi fram i morgon.

Till slut kan jag konstatera att brevet från de fackliga organisationerna är undertecknat av två personer varav en, Gunnar Sandell, tidigare varit anställd som kanslichef på Socialdemokraternas kansli i landstinget. Men det är väl fortfarande så att även om Socialdemokraterna vurmar för näringslivet finns det uppenbarligen ett nära samarbete mellan facket och socialdemokratrin.

Fråga 8

Anförande nr 86

Landstingsrådet **U l l b e r g** (S): Karolinska Huddinge är ju ett stort sjukhus med många arbetsplatser, många dagliga besökare, patienter, forskare. Tidigare har busshållplatsen vid KS Huddinge sjukhus funnits precis utanför sjukhusentrén. Informationen har varit god, tidtabellerna synliga, trafiksäkerheten acceptabel, god, ja, allting har varit bra. Sedan ville man bygga om sjukhusentrén, och vilken ordning väljer man då att göra saker? Ja, i mitt tycke felaktig ordning. Det intressanta är att vi har två landstingsägda bolag som borde kunna prata med varandra men som inte gör det.

Min fråga är: Är nu nöjd med den dialog som har förts mellan landstingets olika verksamheter angående hållplatssituationen utanför Karolinska Huddinge sjukhus?

Anförande nr 87

Landstingsrådet **W e n n e r h o l m** (M): Herr ordförande, fullmäktigeledamöter! Nej, jag är inte nöjd. Jag har sagt till SL:s vd att så här kan man inte jobba, här måste man göra bättre. Det som frågeställaren påpekar om ägande spelar egentligen ingen roll. Det spelar ingen roll om det är en landstingsägd verksamhet som pratar med en annan landstingsverksamhet eller om landstingets företrädare i olika sammanhang, i det här fallet SL och trafiknämnden, pratar med kommuner eller med privata intressenter. Vi ska ha en bra dialog som leder till utvecklad kvalitet och service till våra kunder, resenärerna, medborgarna, inte tvärtom.

Det blir bakläxa där. Vi måste bli bättre på att samarbeta.

Anförande nr 88

Landstingsrådet **U l l b e r g** (S): Tack för det! Det är bra att du erkänner att detta inte har fungerat väl. Jag hoppas att du tar tillfället i akt och talar med Locums styrelseordförande som inte finns alldeles för långt bort. Det är de förtroendevalda i respektive styrelse som kan trycka på och se till att dialogen blir tillräckligt god.

Det är inte acceptabelt att våra resenärer har haft det som de har haft det sedan i höstas. Det ser inte bra ut utanför Karolinska Huddinge sjukhus entré. Det fungerar inte tillfredsställande. Mest allvarligt är det förstas att trafiksäkerheten riskerar att äventyras. Men jag är också rädd för att våra kostnader för till exempel färdtjänsten ökar när tillgängligheten till den reguljära SL-trafiken blir så mycket sämre.

Det är bra att du säger att det blir bakläxa, men jag undrar hur du tänker säkerställa att sådant som vi är överens om inte får ske inte sker igen.

Anförande nr 89

Landstingsrådet **Wennerholm (M)**: Det gör jag genom en dialog med den verkställande ledningen på SL. Man ska se till att gemensamt identifiera problemområden. Vi kan dra parallellen med alla de infrastrukturenvesteringar som pågår och där det är väldigt lätt att man från olika parter gör egna bedömningar om vad man vill göra och gör det utan att prata med andra intressenter, i vårt fall SL, i andra fall Stockholms stads trafikkontor eller någon annan kommuns verksamhet som har ansvar för gator och vägar. Det kan också vara Trafikverket. Där har vi kommit fram till att vi måste bli bättre på att kommunicera med omvärlden så att vi får bra helhetslösningar, och det gäller givetvis även internt, oss själva. Det har jag understrukit, och uppenbarligen har jag oppositionens stöd, och det känns tryggt.

§ 68 Anmälan av Patientnämndens årsrapport 2011**Anförande nr 90**

Lena Appelgren (KD): Ordförande, ledamöter, åhörare! Jag är glad för att jag får överlämna årsrapporten för 2011 till landstingsfullmäktige. Det är den stora handling som vi fick i ett särskilt kuvert. Åhörare som inte har tillgång till handlingarna kan jag hänvisa till vår hemsida där rapporten kommer att finnas inom kort.

Jag vill från rapport lyfta fram tre punkter. Den första är att nämnden under året har arbetat för att möta nya lagkrav från den 1 januari 2011. Vår årsrapport visar på ett intensivt informationsarbete mot vårdpersonal, mot patientföreningar och patienter. Förvaltningen har under 2011 haft en dialog med vården när det gäller vårdskador. Det ser vi som ett bidrag till ökat patientsäkerhet. Vid fyra tillfällen har nämnden överfört ärenden till Socialstyrelsen för ställningstagande naturligtvis hos Socialstyrelsen när det gäller tillsyn.

Det andra gäller förbättringar inom stödpersonsverksamheten under 2011. Att få stöd av en stödperson är en viktig rättighet för tvångsvårdade patienter inom psykiatri och rättspsykiatri och tvångsisolerade inom smittskydd. Efter minskad efterfrågan 2011 inledde vården, efter påstötning från vår nämnd, ett arbete för att säkerställa att patienter verkligen informerades om sina rättigheter. Samtidigt arbetade patientnämnden internt för att kvalitetssäkra vår verksamhet. Som ett resultat av det ser vi under 2011 en ökning av antalet stödpersonsförordnanden med 25 procent. Det ser vi som en stor vinst för patienterna fast det kostar oss naturligtvis.

För det tredje lite statistik ur vår rapport i form av diagram. Patientnämnden har under 2011 behandlat 4 916 ärenden. Under året 2012 ökade inflödet, och prognosen för 2012 är att det kommer att hamna någonstans kring 5 500 ärenden. En av orsakerna ser vi i diagrammet. Vi ser att Socialstyrelsen har stora problem när man har övertagit ansvarsnämndens ansvar för enskildas klagomål. Vi tror att några av de ärendena hamnar på vårt bord.

Nästa punkt gäller ärenden som rör primärvård och akutsjukvård. Dessa har ökat under 2011, medan ärenden som rör psykiatri minskar.

Vi ser att inom primärvården ökar antalet ärenden som gäller behandling, tillgänglighet och bemötande. Inom psykiatri minskar ärenden som gäller bemötande och behandling.

Till sist vill jag uppmärksamma fullmäktige på att patientnämnden under 2011 handlagt 40 ärenden som gäller övergrepp och trakasserier inom vården. 22 av dessa ärenden gällde sexuella övergrepp eller trakasserier.

Jag rekommenderar er varmt att läsa vår årsrapport, titta på bilderna men framför allt: Läs patienternas egna berättelser, för där får ni en bra bild av hur man upplever vården när den inte är som bäst.

Anförande nr 91

Barbro Nordgren (S): Jag var vice ordförande i patientnämnden 2011 men har lämnat patientnämnden i år. Jag är mycket stolt över den verksamhet som patientnämndens förvaltning hade och det arbete som patientnämnden gjorde föregående år både för att förbättra patientsäkerheten och för att få bra kontakt med Socialstyrelsen. Men jag är inte stolt över de berättelser som vi har fått oss till del från patienterna. Det är klart att det finns många nöjda patienter i vår verksamhet, men de berättelser som kommer in till patientnämnden och som ska leda till att man återfår förtroendet för hälso- och sjukvården kan man inte vara stolt över.

Häromveckan mötte jag en distriktssköterska som är folkpartist och som jag hade nära samarbete med i min hemkommun när vi tillsammans satt i äldrenämnden. Hon arbetar som distriktssköterska på ett bemanningsföretag, och hon fullt upp hela tiden. Hon sade så här till mig: Barbro, du vet att jag är för valfrihet och fritt vårdval, men det här går inte längre. Politiken har ingen kontroll över kvaliteten i verksamheten.

Det stämmer inte riktigt med vad Birgitta Rydberg sade tidigare här, att uppföljning och utvärdering sker av de upphandlingar och auktorisationer som görs. Men Barbro sade, och jag tror henne eftersom hon är nära verksamheten, att ju fler upphandlingar och ju fler auktorisationer desto sämre klarar politiken kvalitetsuppföljningen.

Vi har exempel i patientnämndens rapport på att det finns verksamheter som har vägrat att yttra sig över det frågeunderlag som patientnämnden har lämnat in, vilket ledde till att nämnden måste speeda upp återkopplingarna. Det betyder att man har en nonchalans mot patientnämndens verksamhet och en nonchalans mot patienter. Det här är ett fullt avtalsbrott.

Patientnämnden har under 2011, som ni kan se i årsrapporten, också begärt in uppgifter om hur patientsäkerheten har fungerat, det vill säga: Har det lett till några vårdskador? Jag tror att antalet ökningarna när det gäller primärvård, behandling och tillgänglighet har med ersättningssystemet att göra vid våra primärvårdsenheter.

För vår trovärdighet som landstingspolitiker tror jag att vi, mycket allvarligt, ska ta del av de berättelser som lämnas in till patientnämnden och hitta lösningar för förbättringar. En rapport är en rapport, men vad händer sedan?

Lena har lyft fram statistiken, den talar sitt eget språk, och hon tog även upp övergreppen. Vidare nämnde Lena samarbetet med Socialstyrelsen. Det har lett till fyra inspektioner, och det har även haft ett medialt intresse, vilket har lett till att några verksamheter har fått stänga.

Jag vill avsluta med att påpeka att på s. 40–41 i rapporten finns exempel på händelser som det finns anledning att lyfta fram. Det handlar om en hjärnskada på en treårig flicka som inte fick rehabilitering men där landstinget nu har ändrat sig. Det mest graverande var när en patient fick betala 15 188 kronor för ett vårdcentralsbesök och bara hade 150 kronor kvar på kontot och kunde betala varken hyra eller tandläkarräkning. Det tog nio dagar att få tillbaka dessa dagar. Köper jag ett par byxor och vill byta får jag pengarna tillbaka direkt på mitt konto.

Dessa exempel belyser att vi har mycket att göra framöver.

Anförande nr 92

Håkan Jörnehed (V): Ordförande, fullmäktigeledamöter! Det är lika intressant varje år att ta del av patientnämndens rapport. I den här salen finns det många synpunkter på hur man tror vården fungerar. Det finns många åsikter och antaganden av hur vården utförs. Det talas mycket om statistik och anonyma patienter, olika diagram och siffror redovisas för att man ska stärka sina politiska argument.

Man kan väl säga att patientnämndens rapport förkroppsligar dessa siffror till verkliga patienter och verkliga upplevelser i mötet med vården och hur vårdverksamheten fungerar utanför denna sal, alltså i vårdverkligheten.

Jag har några frågor eller funderingar som egentligen inte är riktade till ordföranden i patientnämnden utan snarare till ordföranden i hälso- och sjukvårdsnämnden. För du, Filippa Reinfeldt, och dina allianskolleger brukar hävda att inom primärvården har det startat 40 nya vårdcentraler, att tillgängligheten till primärvården har ökat och att det aldrig har varit bättre. Ja, ni brukar säga så.

Jag tänker gissa så här – om det är gissat får vi höra i salen i dag när vi kommer till årsredovisningen lite längre fram på dagordningen. Om tillgängligheten har ökat så mycket inom primärvården som ni säger, hur kan det då komma sig att klagomålen till patientnämnden på just primärvårdens område successivt ökat under de senaste åren under Filippa Reinfeldts ledning? Hur kan det komma sig att, som det står på s. 4 i patientnämndens rapport, klagomålen på just primärvården under 2011 ökat med 16 procent i förhållande till föregående år? Klagomålen på bemötande har, som vi såg i de diagram som Lena Appelgren visade, ökat med 42 procent, och just tillgängligheten som vi pratar så mycket om i den här salen har ökat med hela 18 procent inom primärvården. Man ökar tillgängligheten, och ändå ökar klagomålen på tillgängligheten hos patientnämnden enormt.

Jag tycker att det skulle vara oerhört intressant om Filippa Reinfeldt eller någon från Alliansen förklarade hur ni funderar, vad ni gör för analyser av detta, vad ni har för tankar och funderingar.

Anförande nr 93

Lena Huss (FP): Även jag vill å det varmaste rekommendera er alla att ta del av den här årsrapporten därför att den ger oerhört mycket intressanta insikter, åhaupplevelser och funderingar både retrospektivt och prospektivt.

Att sitta i patientnämnden, som jag gör, innebär att föra patienternas talan, men man får samtidigt en form av kvitto på eller utvärdering av hur vården fungerar eller inte fungerar. Det mesta fungerar faktiskt. Över 70 procent av de ärenden som kommer in gäller en enskild person eller enhet. Ofta handlar det om kommunikationsproblem, kanske personkemi men mer än på systemnivå. Att ärendemängden ökar behöver inte tolkas som att patienter är mer missnöjda. Vi har fått en helt ny lagstiftning som ger patientnämnden en helt annan tyngd än tidigare. Förr, när jag kom in i landstinget, var det patientnämnden som då hette förtroendenämnden lite av en klagomur. Så är det inte alls i dag. I dag jobbar nämndens kansli väldigt aktivt och ska göra det enligt ny lagstiftning. Man ska ut och informera, och massor av informationsinsatser har gjorts under det gångna året.

Det gör att fler personer blir medvetna om vad patientnämnden är, att den finns och vilken nytta den kan göra. Samtidigt blir patienter mer och mer upplysta om sina rättigheter. Det var inte så länge sedan som en patient stod där med mössan i hand och tackade doktorn för att man fick en ordination om ett recept. Så gör inte patienter längre, de söker information själva, man ställer krav, man vet sina rättigheter och använder sig av patientnämnden om man upptäcker att saker och ting inte fungerar i stället för att kanske bita ihop och inte våga säga ifrån. Att bara tolka siffror gör att man riskerar att dra väldigt mycket felaktiga slutsatser.

Som fullmäktigeledamot får vi ett slags kvitto på om det vi fattar beslut om här är rätt eller inte utifrån hur patienterna upplever att det blev. Att sitta på fullmäktige är att jobba på väldigt lång sikt framåt. I patientnämnden får man direkt kvitto på hur de beslut vi tidigare fattat verkat. Blev det rätt, eller blev det fel? För det mesta blev det faktisk bra. Vi får inte glömma att patienter kommer med även positiva synpunkter, man vänder sig inte till nämnden bara när man är missnöjd utan även när man är nöjd. Det kommer in ärenden där patienter tackar.

Kansliet på patientnämnden är kompetent, det är aktiva och kvalificerade medarbetare. De är kontaktskapare och problemlösare. Våldigt ofta räcker det med en enkel kontakt mellan vårdtagare och vårdgivare, och så är problemet löst. De allra flesta ärenden är ofta så enkla att det handlar om kommunikationsproblem. Jag är stolt över de skickliga medarbetarna på patientnämnden som jobbar enormt professionellt för att klara en jättesvår balansgång mellan vårdtagare och vårdgivare och för att skapa goda kontakter och lösa problem.

Jag vill som sagt varmt rekommendera er att läsa den här rapporten. Patientnämnden är i dag ett mycket viktigt organ. Jag kan med stolthet säga att patientnämnden gör skillnad.

Anföranden nr 94

Juan Carlos Cebrian (S): Ordförande, fullmäktigeledamöter! Jag instämmer i mycket men inte i allt av det som sagts om att patientnämnden är en kunnig och kompetent förvaltning med mycket kompetenta medarbetare som på ett sakligt sätt producerar många anmälningar från patienter. Det kan vi vara överens om.

Nästa steg: Vad händer efter det att rapporten offentliggörs och godkänns av landstinget? Jag har suttit i patientnämnden i två år sedan valet 2010, och jag måste säga att de anmälningar som patienter lämnar till patientnämnden inte lämnar några spår i sjukvården. Sjukvården tar alltså inte på ett seriöst sätt de här anmälningarna. När det gäller primärvården möter vi ofta orden bemötande och tillgänglighet. Hur kan det vara möjligt att klagomålen ökat med 40 procent i det ena fallet och i det andra med 16 procent?

I den här rapporten och i många andra rapporter finns beskrivna väldigt basala anmälningar från patienter. Här finns exempel på en familj som vaccinerades helt fel. Man gav familjen fel vaccin och fel dos. Hur detta kan vara möjligt i ett så utvecklat land och i ett län som Stockholm? Det finns mycket annat sådant att läsa i rapporten.

Jag har inte suttit så länge som Barbro och Lena, men jag ser inte på något sätt att hälso- och sjukvården skulle säga: Det här är allvarligt, låt oss göra någonting för att förhindra att det upprepas. Det här är en rapport med många viktiga bevis på att sjukvården har bemött många patienter felaktigt. Jag får säga att det inte är många anmälningar när man räknar med att sjukvården i länet tar emot ett par miljoner besökare. Men jag tycker att det är dags att ta de här anmälningarna på allvar, i syfte att förbättra vården.

Jag står inte längre ut med att människor som har lång utbildning till läkare eller sjuksköterska och andra specialister bemöter många patienter dåligt. Jag tycker att det är dags för landstinget att göra någonting. Jag hade hoppats att vi hade behandlat en interpellation i dag som handlar om den vårdcentral där jag är listad, men tiden medgav det inte. Jag återkommer med en interpellation. År 2010 hade den vårdcentralen fått flest anmälningar i patientnämnden. Händes det någonting? Nej. År 2011 återigen: Den vårdcentralen får flest anmälningar av 200 vårdcentraler i länet. Händes det någonting? Nej. Under de fyra första månaderna i år är det den vårdcentral som får flest anmälningar.

Vad visar det här? Vilken bild visar det? Det visar en total passivitet, vi tar inte vara på patienters anmälningar i syfte att förbättra vården. Det var synd att vi en dag som denna inte hann behandla interpellationen om detta. Själv tycker jag att det är ytterst intressant att sitta i patientnämnden, men det är frustrerande att se att framför allt ni i majoriteten gör väldigt lite konkret av de nästan 4 500 anmälningar i den här rapporten i syfte att förbättra vården.

Anförande nr 95

Landstingsrådet Reinfeldt (M): Fru ordförande! Jag tycker att det är otroligt viktigt att alla händelser och incidenter rapporteras så att det går att göra en utredning, så att vi kan lära oss av misstagen. När människor arbetar med andra människor görs det alltid misstag. Den som inte gör misstag kan räcka upp handen.

Mänskliga misstag beror ofta i grunden på bristande kommunikation. Därför behövs det system men också rutiner för att förbättra kommunikationen. Där gör inte minst patientnämnden ett otroligt viktigt arbete.

Vi kan titta på den statistik som Håkan Jörnehed var inne på i sitt inlägg. Det är så, Håkan, att det finns fler anmälningar än vad det var året innan, 3 procent på totalen. Det är naturligtvis inte bra. Samtidigt är det så att befolkningen ökar, och vi ser enormt många fler vårdtillfällen varje år. Till exempel har vi hittills i år haft 5,6 procent fler besök inom slutenvården och nära 9 procent fler läkarbesök i primärvården. Vi har en fantastisk tillgänglighetsökning i sjukvården.

Parallellt med det har vi skruvat upp förväntningarna, tror jag, gentemot medborgarna, vilket jag i grunden är glad för. Det handlar om att vi har informerat om men också tydliggjort vilka regler som gäller. När det sker misstag, missgrepp eller rena övergrepp tycker jag att det är bra att det då görs anmälningar så att vi har en rimlig möjlighet att rätta till. Om vi inte känner till de fel som begås är det väldigt svårt att göra någonting åt dem. Det är viktigt att synliggöra problemen eller rena övergrepp så att man får en möjlighet att fånga upp dem och göra förändringar och förbättringar. Först då kan Socialstyrelsen eller hälso- och sjukvårdsnämnden göra någonting åt dem.

Hälso- och sjukvårdsnämnden arbetar med att följa upp i samtal, i direkt dialog, i skriftlig kommunikation med skriftliga anmodanden till de vårdgivare som inte sköter sig. Socialstyrelsen gör sitt arbete.

Därför skulle jag vilja säga till Juan Carlos Cebrian att det inte stämmer att anmälningarna inte får några spår i vården. När det begås felaktigheter som är rena avtalsbrott blir det en del av den uppföljning som sker precis på samma sätt som sker med all annan uppföljning av de verksamheter landstinget har avtal om. Det är skriftliga anmodanden, det är samtal och om vårdgivaren inte anpassar sig efter de avtal och de regler som vi har kommit överens om mellan landstinget och vårdgivarna upphör avtalet till slut genom en uppsägning. Det gäller självklart också när enskilda patienter kommer in med skrivelser och uppmärksammar landstinget på att det begås felaktigheter.

Precis som många andra här vittnat om tycker jag att det här är en av våra riktigt viktiga verksamheter. Det är otroligt intressant läsning varje år när patientnämndens rapport kommer. Man blir både ledsen och beklämd, så tror jag att de flesta av oss känner, när man läser om patienter som på olika sätt har blivit illabehandlade. Det gör det inte mindre viktigt, utan tvärtom än mer viktigt, att vi har en fortsatt god tillgänglighet till patientnämnden, att vi fortsätter att informera oss och att vi faktiskt, tråkigt nog men ändå, ser positivt på att alla de problem och bekymmer som finns i verksamheter lyfts upp på bordet så att hälso- och sjukvårdsnämnden och vi i landstinget, Socialstyrelsen och andra kan arbeta med de felaktigheter, ibland brott, eller de bekymmer som finns, göra någonting åt dem och nå vårt gemensamma mål om en kvalitativt ännu bättre hälso- och sjukvård i Stockholms län.

Anförande nr 96

Juan Carlos Cebrian (S): Fru ordförande! Jag sitter inte i den position som du sitter i, Filippa, och jag vill tro på det du säger om de anmälningar som lämnas in på sjukvården. Jag har inga bevis som talar emot det du säger. Men jag vill att du ska berätta för mig och alla andra hur det är möjligt att vi har en vårdcentral där bland annat jag är listad och som får flest anmälningar 2010, får flest anmälningar 2011 och är på väg att få flest anmälningar av alla 2012 utan att någonting görs? Jag är tacksam om du svarar på det.

Anförande nr 97

Marie Ljungberg Schött (M): Fru ordförande, ledamöter och Juan Carlos Cebrian! Jag hade liksom du hoppats att vi skulle få prata om din interpellation i dag, men det blir inte alltid så som vi önskar här i fullmäktige, för det är många frågor som många vill prata om. Jag ska se om jag kan svara lite kort här och nu.

Förvaltningen och sjukvårdsapparaten gör varje år, varje månad och varje dag uppföljningar av hur vården levereras ut till patienter. Vi gör det för att vi ska kunna ge en säker vård och en vård av hög kvalitet. Det som patientnämnden levererar in, Juan Carlos, är en väldigt viktig del i de uppföljningar vi gör. Det är inte det enda, det är en kugg i hjulet och det är en viktig del. När det gäller vårdcentralen i det område där du bor har den 20 000 listade patienter och har fått ett trettiotal anmälningar via patientnämnden under två år. Det är inte särskilt mycket, men det är extremt alarmerande.

Utifrån det har förvaltningen gjort en fördjupad analys. Man har tittat, man har gjort en skriftlig uppföljning som man har kommunicerat till vårdcentralen. Man har suttit ned med vårdcentralschefen som inom parentes sagt har bytts ut vid några tillfällen under den här tiden, och man har en hårdare bevakning. Man har nu, med tanke på precis det du säger om att det kommer nya liknande uppgifter om klagomål, bokat tid för att ha ytterligare möten med chefen för hela företaget men också med chefen för vårdcentralen.

Man kräver att skriftligt och framför allt ute på fältet få konkreta svar på: Vad tänker ni göra för att komma till rätta med detta, för så här vill vi inte att det ska vara? Man fortsätter också att ha hård bevakning.

Det är tråkigt att höra dig stå här i talarstolen och säga att vi inte bryr oss om patientnämndens alarmerande resultat, för det gör vi faktiskt. Om vi säger så härifrån blir risken ännu större att människor inte vågar göra anmälningar, och det tycker jag är tråkigt.

Jag tycker i grunden att det är riktigt bra att vi äntligen har fått stockholmarna att tala om när de inte är nöjda. Vi har tydliga regler, och de vet vad de har att förvänta sig. De gör faktiskt anmälningar till patientnämnden, och det är lätt och ska vara lätt att göra en anmälan dit.

Anförande nr 98

Juan Carlos Cebrian (S): Kanske har jag pratat tyst eller pratat spanska. Jag är inte på något sätt missnöjd med patientnämnden, patienterna, årsrapporten och så vidare. Det jag har framfört lite missnöje med är att sjukvården inte tar till vara patientanmälningarna i syfte att förbättra vården.

Jag har gett ett exempel som ligger nära mig och som gäller en vårdcentral. Marie Ljungberg Schött säger att det inte är så många anmälningar så att man liksom kan lämna dem vid sidan om och gå vidare. Nej, det tycker jag inte.

I 30 patientanmälningar kan man läsa att det handlar om dåligt bemötande, dålig tillgänglighet och dålig behandling och att det är dåligt när det gäller läkemedel. Det är något som vi måste förbättra.

Jag hör att detta på något sätt inte är så viktigt för dig. Men för mig är det viktigt, för jag bor i Farsta.

Anförande nr 99

Marie Ljungberg Schött (M): Jag ska se om jag kan lära mig spanska, Juan Carlos. Det kanske blir bättre då.

Det du sade var faktiskt inte vad jag sade. Jag sade väldigt tydligt att de har 20 000 listade patienter och att de får ett 30-tal anmälningar via patientnämnden. Det kanske inte verkar så mycket, men vi tar väldigt allvarligt på det.

Anförande nr 100

Landstingsrådet L a r s s o n (S): Ordförande! Jag vill börja med att uttrycka min beundran för patientnämndens förvaltning och det arbete som man har gjort. Det är ett oerhört värdefullt underlagsmaterial för oss som diskuterar och funderar kring sjukvårdsfrågor.

Jag begärde ordet av samma anledning som Juan Carlos. Det är ju klart att man funderar över vad som händer sedan. Vad händer med alla dessa anmälningar? Vad händer med dem som utmärker sig?

En sak kan vara att en viss enhet – en vårdcentral någonstans – ett år får många anmälningar. Det kan vara fullt förstäligt, av ett eller annat skäl. Men om man får många anmälningar och antalet ökar år efter år, då borde det följas upp, inte bara i patientnämnden utan också av de lokala sjukvårdsstyrelserna och även av hälso- och sjukvårdsnämnden.

Jag tycker gott att vi kunde ta oss en funderare på hur vi ska utveckla det arbetet. Jag har redan sagt i den här församlingen att jag inte tycker att det uppföljningsarbete som har bestått i självenkäterna på vårdcentralerna är seriöst. Jag tycker att vi borde ha ett mycket bättre och mer utvecklat arbete med att säkerställa att alla medborgare får god vård oavsett vilken vårdcentral eller husläkarmottagning man väljer att gå till. Där finns det mycket mer att göra.

Jag skulle gärna vilja veta mer och få mer information och tänker efterfråga det i hälso- och sjukvårdsnämnden och be mina kamrater i sjukvårdsstyrelserna att göra det.

Vad händer med Carema Farsta när anmälningarna ökar från 24 till 32 eller Hässelby vårdcentral, vår egen, där anmälningarna har ökat från 15 till 20? På Jakobsbergs vårdcentral har anmälningarna ökat från 12 till 19, och på Liljeholmens husläkarmottagning har anmälningarna ökat från 16 till 25. Det är klart att man skulle vilja veta vad som finns bakom det.

Jag tror faktiskt att de flesta drar sig för att göra en anmälan till patientnämnden. Man kan vara missnöjd och väldigt arg, men det är ganska få som går så pass långt att man anmäler. Jag tror att det finns ett stort berg av missnöje bakom de här anmälningarna som vi bör ta på allvar.

Det finns också skäl att beakta de undersökningar som har gjorts där man har frågat stockholmare runt om i länet: Skulle du rekommendera din vårdcentral till någon annan? Där kan vi se att det finns ett rakt samband mellan socialt utsatta bostadsområden, fattiga områden i Stockholmsregionen, och missnöje med vårdcentralen.

Det är inte en slump att bara 50 procent av Skärholmsborna skulle rekommendera sina vårdcentraler till någon annan, medan det på Lidingö och i Danderyd är uppåt 80–90 procent som skulle rekommendera vårdcentralen till någon annan.

Jag tror att det handlar om ett allvarligt sjukdomsfel och en allvarlig kvalitetsbrist i vår primärvård som har att göra med att man exempelvis inte anslår tillräckliga resurser för de vårdcentraler som har att möta de största utmaningarna i primärvården.

Tack i alla fall, patientnämnden, för en väldigt bra rapport! Jag tänker för egen del följa upp de vårdcentraler där det finns många anmälningar och där antalet anmälningar ökar, för där finns det skäl att göra fördjupade studier.

Anförande nr 101

J a k o b D e n c k e r (MP): Ordförande, ledamöter, åhörare! Patientnämnden är viktig. Det är viktigt att det finns en instans där man kan klaga och som måste följa upp klagomålen på vårdcentraler och annan vård.

Jag tror att patientnämnden blir ännu viktigare nu när vården blir mer fragmentiserad genom att man privatiserar vården och många vårdcentraler etcetera drivs av privata aktörer. Det blir svårare för landstinget att följa upp, och då är det ännu viktigare att patientnämnden följer upp brister i kvaliteten och följer upp klagomål.

Vi i Miljöpartiet vill skärpa kraven på att vårdgivare ska ha dialog med patientnämnden. I dag finns det de som slarvar med det.

Exemplet med Farsta vårdcentral visar att det är jätteviktigt att man kan anmäla till patientnämnden och att patientnämnden måste följa upp. Det är Carema som driver den vårdcentralen också, och vi har noterat att det har varit brister här och var i Caremas verksamhet.

Anförande nr 102

L e n a A p p e l g r e n (KD): Jag skulle vilja peka på en sak i vår årsrapport som handlar om uppföljning av våra ärenden.

Jag håller med Juan Carlos om en aspekt. När man som vi i patientnämnden sitter och läser ärende efter ärende kan man inte låta bli att bli påverkad av alla de berättelser som man läser. Men vi får inte glömma bort att vart femte ärende från patientnämnden faktiskt leder till förbättringsarbete inom vården, och förutom det pågår naturligtvis hela tiden förbättringsarbete i vården.

Vi önskar allihop att den perfekta vården stod här fix och färdig i morgon. Tyvärr kommer det inte att se ut så, men det är viktigt att vi fortsätter vårt förbättringsarbete och att det förbättringsarbetet initieras av vården och vårdpersonal.

Men det kan också initieras av patienter och anhöriga som upptäcker fel inom vården. Där tror jag att anmälningarna till patientnämnden kan fylla en viktig funktion.

Jag önskar att antalet anmälningar till patientnämnden skulle fördubblas. Jag ser det inte alltid som något tecken på ett stort problem att antalet ärenden ökar. Jag tror att det finns ett stort mörkertal, och det är viktigt att problemen kommer upp till ytan.

Min önskan är att antalet fel i vården ska minimeras. Ska de kunna minimeras måste vi lyfta upp problemen och belysa dem.

Ett problem som vi har och som Barbro tog upp är problemet att förvaltningen inte får svar från vården. Det gäller inte alla vårdgivare, som ni förstår, men det finns några vårdgivare som har tagit lite grann som rutin att inte besvara frågorna förrän efter väldigt mycket påstötningar. Det gör förstås att det blir väldigt mycket jobb för våra handläggare. Men framför allt är det sårade patienter som inte får svar på sina frågor. Det är väldigt förödande när man ska försöka återupprätta förtroendet för vården.

Ett annat problem som vi har är att vi inte får reda på när tvångsvård upphör, så att vi fortsätter att betala pengar till stödpersoner fast patienten inte har rätt till stödperson.

Tack för ert intresse för vår årsrapport! Det är jättebra att ni läser den och att ni läser den noga.

Anförande nr 103

Håkan Jörnehed (V): Tack, Filippa och Lena Huss, för att ni svarade på mina frågor! Jag tycker att det var jätteintressant att höra hur ni resonerar. Jag tror att jag instämmer i mycket av det ni säger.

Jag tycker det är jättebra att patientnämnden har blivit mer känd, och då får vi kanske fler klagomål. Men det hade kanske varit ännu roligare om patientnämnden hade blivit mer känd och vi hade fått färre klagomål, eftersom vi har så jättebra vård.

Juan Carlos tog upp frågan om det händer något. Jag vill ta upp ett problem. När man sitter i hälso- och sjukvårdsnämnden tillsänds man till nästan varje möte ärenden för kännedom från patientnämnden. De ärendena hanteras så att de finns med i ett uppsamlingsärende som läggs till nämndens ledamöter. Men det är enbart en rubrik på själva ärendet. Innehållet i ärendena måste man aktivt söka upp hos nämndens sekreterare.

Jag har i nämnden flera gånger tagit upp detta och frågat varför ärendena inte sänds ut. Jag har då fått till svar att det är hemligt och sekretess. Men när jag har frågat tjänstemän på patientnämnden har jag fått svaret att det inte är så.

När ni från patientnämnden skickar ärenden för kännedom till hälso- och sjukvårdsnämnden är det väl för att nämnden just ska få ta del av och få kännedom om patientupplevelser som vi eventuellt kan fundera över och föreslå vissa åtgärder för.

Jag skulle önska att Filippa Reinfeldt funderar på om den hanteringsordning som vi har för dessa patientnämndsärenden är den bästa. Jag tror att vi i patientnämndsrapporten, denna årliga rapport, kan hämta väldigt mycket kunskap om hur vården fungerar i verkligheten. Jag tror också att vi alla, både i hälso- och sjukvårdsnämnden och här i fullmäktige, vill förbättra vården – fast med väldigt olika verktyg, vill jag understryka.

Anförande nr 104

Catrin Mattsson (C): Patientnämndens årsrapport är ett otroligt viktigt dokument. Det tror jag att vi alla är mycket överens om.

Vi i Centerpartiet ser patientnämnden som en viktig instans för att stärka patienternas makt och inflytande över vården. Jag tycker att det är positivt att fler patienter står upp för sin rätt och talar om när något har gått fel eller när man känner att man har blivit illa behandlad.

Jag brukar ofta, när jag träffar någon som är missnöjd, påminna om att ta kontakt med patientnämnden och säga: Det är bra för dig att du får ditt ärende utrett, det är bra att vårdinrättningen får en chans till återkoppling, och det är också bra för oss politiker att få upp ögonen för var det sker systematiska fel eller annat som vi kan behöva korrigera politiskt.

Jag är mycket glad över att man under 2011 har utökat informationsinsatserna med foldrar som nu finns på 3 500 vårdinrättningar. När jag är ute och besöker vården vid olika tillfällen brukar jag alltid titta efter om det finns information om patientnämndens verksamhet. När det inte gör det har jag frågat efter det.

Jag tycker att det är viktigt. Det är ofta när man är på plats och när någonting händer som det är lättare att ta tag i frågan än om man kommer på det en månad senare. Det har varit ett jättebra initiativ från patientnämnden för att bli mer tillgänglig.

Fler ärenden behöver inte automatiskt betyda att vården generellt sett har blivit sämre. Vi har också fler besök inom hälso- och sjukvården, och det kan också betyda ökad tillgänglighet. Med detta sagt vill jag ändå säga att vart och ett av ärendena naturligtvis är viktigt och ska tas på allvar och att man ska se vad som har hänt och vad som kan göras bättre.

Jag skulle önska att alla fick ett svar när man har gjort sin anmälan, och det är något som jag hoppas kommer att bli bättre framöver.

Vi inom Centerpartiet ser detta som ett viktigt område att titta på inom varje område inom respektive beredningsansvar, för att se vad man kan göra och göra bättre.

Det är viktigt ur patientsäkerhetssynpunkt. Det är ett viktigt verktyg för uppföljningen av vården och förbättringsarbetet. Framför allt är det viktigt för att stärka patientmakten och patienternas inflytande över vården.

Anförande nr 105

Lena Huss (FP): Jag kan instämma med vad Lena Appelgren sade om att antalet ärenden hos patientnämnden mycket väl kan vara högt. Det är ett vittnesbörd om att patienterna är aktiva och tar till vara sina rättigheter.

Ordet "patient" är gammalt och gammaldags. Det pekar egentligen på att patienterna ska ha en väldigt passiv roll. Men det är inte så längre. Ordet "brukare" använder man inom funktionshindersrörelsen. Det är egentligen ett mycket bättre ord. Men nu är "patient" så inarbetat som begrepp att det inte går att ändra på, fast själva ordet egentligen är ganska missvisande.

Patientnämndens ärendehantering är ett vittnesbörd om att patienterna inte är passiva mottagare utan handlingsinriktade aktörer. En ökad ärendemängd, samtidigt som vi inte får glömma att vi hela tiden har ökad vårdvolym, är ingenting som på något sätt behöver vara oroande i sig.

Jag tycker det är jättebra att man får vissa enheter utpekade: Här fungerar det inte. Så är det uppenbarligen, eftersom det är så många klagomål. Toppen! Då har vi ett instrument för att göra saker och ting bättre.

Det handlar som sagt väldigt ofta om bemötande och tillgänglighet, och där handlar det om människor och mänskliga relationer.

Patientnämnden gör en viktig distinktion som jag ofta brukar lyfta fram. Man skiljer på vårdskador och patientskador. En vårdskada är något som man hade kunnat förutse, ett misstag. En patientskada kan vara en olyckshändelse eller en komplikation efter ett ingrepp av något slag.

Om man tittar i rapporten ser man att antalet vårdskador egentligen är försvinnande litet i förhållande till ärendemängden. Den helt övervägande majoriteten av ärendena handlar om sådant som bemötande och tillgänglighet och ett annat område – som ingen har nämnt i dag men som ökar, vilket jag tycker är bra – nämligen den bit som patientnämnden kallar juridik.

Det handlar om att patienterna är medvetna om sina rättigheter att ta del av vad som står i journalerna och hur remisshanteringen fungerar till exempel. Det är jätteviktigt, och det är en ökande del. Där ser jag verkligen att patienterna tar till vara sin patientmakt, även om det ordet kanske låter lite kraftfullt.

När vi nu ser över gemensamma journalsystem är det jättebra att vi är vakna på integritetsfrågor. Upplever patienterna att det fungerar? Blir journalerna rätt? Hanterar vi det rätt?

Anförande nr 106

Anna Kettner (S): Det var en sak som jag hajade till för när jag läste. Sedan tänkte jag: Jag kan inte tillräckligt mycket om detta. Men jag hajade till igen när jag hörde hur patientnämndens ordförande uttryckte sig.

Det gäller rubriken i sammanfattningen på sidan 4: "Många ärenden leder till förbättringsåtgärder". Det är ett av fem skriftliga ärenden som leder till förbättringsåtgärder.

Vi hade 1 263 skriftliga ärenden i patientnämnden. Det är alltså ett ärende av fem – eller rättare sagt 18 procent, alltså lite mindre – som leder till åtgärder, förbättringar. Men patientnämnden har mycket fler ärenden. Förra året var det nästan 5 000 ärenden.

Patientnämnden hade 4 916 ärenden förra året, för det var också en massa telefonsamtal, besök och mejl. Av de 4 900 ärenden som patientnämnden har är det alltså 188 som har lett till förbättringsåtgärder. Det är inte mycket, utan det är bara några procent. Det är väldigt litet.

Patientnämnden är ingen myndighet, så det är inte så lätt att fastställa. Men jag undrar: I hur många ärenden fanns det anledning att klaga? Gnäller människor? Jag skulle säga att alla de nästan 5 000 människor som har anmält ett problem till patientnämnden säkert har en anledning. Det har varit ett problem, om så "bara" att man har känt sig dåligt bemött eller det har blivit ett missförstånd.

Jag tycker att när över 4 000 av 4 900 ärenden leder till förbättringsåtgärder, då kan vi börja prata om ganska mycket. Men när knappt 200 ärenden av nästan 5 000 leder till någon form av förbättring, då har vi anledning att vara väldigt oroliga.

Det är inte patientnämndens fel. Patientnämnden gör ett fantastiskt jobb. Det handlar om problem med respekt för medborgare och kvalitetssäkring. Det är inte heller vårdens fel, utan det handlar om i vilken utsträckning våra metoder till exempel för att trygga vård för våra medborgare ger vården systematisk kvalitet.

Trasiga värdkedjor och rörigt samarbete på grund av att man slår sönder värdkedjor genom dåligt genomtänkta upphandlingar leder till den här situationen.

Anförande nr 107

Landstingsrådet Nyman (KD): Fru ordförande! Det är lika intressant varje år, när den här rapporten läggs fram, hur vi tar emot den och analyserar den.

I delar av debatten tycker jag mig kunna skönja att det är precis samma fel överallt och att 5 000 av 5 000 ärenden därför kan åtgärdas på något sätt. Men många av anmälningarna gäller enskilda tillfällen när problem uppstår och man anmäler det.

Det måste göras en analys för att komma till rätta med vad som är problem som går att påverka genom avtal och uppföljningar där ny information kan ges och så vidare. Det gäller att se detta på ett samlat sätt.

Var försiktig med statistiken! Det är det bästa sättet att visa respekt för de personer som har gjort anmälningar till patientnämnden, i stället för att dra allt över en kam och säger att det är likartade problem nu som förr.

Vi behöver inte gå särskilt många år tillbaka i tiden – vi har ju skiftat majoritet vid några tillfällen här i landstinget. Antalet anmälningar till patientnämnden har legat relativt konstant i väldigt många år, alldeles oavsett hur många värdtillfällen, hur många invånare och vilket vårdbehov som har funnits. Därför ska vi hantera detta med största respekt.

Jag tror att det är angeläget att titta närmare på rapporten nu när vi har den samlad för 2011. Vad är det som kan härledas till politiska beslut som inte har varit tillräckligt tydliga, tillräckligt vägledande i de avtal, de auktorisationsvillkor och annat som etableras i vår verksamhet?

Analysen är viktig. Det har flera sagt. Men i en del av inläggen tycker jag att man har analyserat tämligen ytligt, och det ger ingen vägledning.

Det finns naturligtvis problem i rapporten som är av karaktären att vi mycket noggrant behöver analysera dem för att se vad vi behöver justera.

Man har varit inne på svårigheten med att det är flera privata vårdgivare. Jag tror faktiskt att det är tvärtom. Intresset för vården ökar när man vet att man kan välja vårdgivare jämfört med om man hela tiden är hänvisad till en och samma vårdcentral, där udda gatunummer leder till en viss vårdcentral och jämna till en annan – så ska det inte vara.

Jag tror att det är precis tvärtom. Det kan vara så – även om jag inte har något belegg för det jag säger nu – att de ökningarna som vi har sett från 2010 till 2011 beror på just ett ökat intresse av att följa upp den vård som man får, eftersom man har valt en vårdcentral eller en vårdgivare alldeles själv.

Själva syftet med konkurrensutsättning är att man ska kunna mäta och pröva och göra bättre val, vilket i sin tur leder till att kvalitetskraven på vårdgivarna själva i det vårdsammanhang där de arbetar kan bli bättre.

Jag tror inte att det finns något egenintresse i att eftersträva mindre antal anmälningar, som sades av någon i debatten. Ju mer vi får veta om vad människor möter eller inte möter, där det är dåligt bemötande, brist i kvaliteten eller andra problem, desto bättre är det för patientnämnden, som ska ge oss den här rapporten som ett allt bättre underlag för att bättre kunna ta ställning till frågeställningarna framöver.

I flera, för att inte säga alla, inlägg har man tackat patientnämnden och dess förvaltning för ett utomordentligt arbete. Jag vill naturligtvis inte missa det tillfället heller. Jag vet att den ändrade lagstiftningen om ändrade arbetsvillkor har gjort att arbetsbördan möjligen har växt en del. Men allt syftar till att vi ska kunna hantera frågor som rör patienternas säkerhet på ett mycket bättre sätt.

Det är bara att se fram emot kommande rapporter men samtidigt vara angelägen om att göra den noggranna analysen – inte göra den slarvig eller ytlig.

Anförande nr 108

A n n a K e t t n e r (S): Det är lite svårt när man inte förstår vad saken i anförandet egentligen är, Stig. Jag har uppfattat så mycket att patientnämnden är bra och att det inte finns någon anledning att nödvändigtvis vilja att antalet anmälningar ska gå ned. Där är du och jag helt överens.

Sedan säger du ungefär att det inte är så farligt att det är bara 188 anmälningar som leder till förbättringsarbete, eftersom det kan handla om enstaka fall, och så säger du att jag har varit slarvig och ytlig i min analys.

Bara det att det har uppstått en konfliktsituation i vården så att det blir en anmälan tycker jag kräver – om inte annat så på grund av vår arbetsgivarroll – att man visar respekt för den svåra situation som vårdpersonalen har varit i, att man måste hjälpas åt att undvika att samma problem uppstår igen, även om det inte är någon felbehandling utan det har blivit ett missförstånd till exempel i fråga om förväntad vårdtid eller något annat.

Men det är konstigt att tycka att man inte behöver göra något förbättringsarbete för i stort sett varje ärende.

Anförande nr 109

Landstingsrådet N y m a n (KD): Fru ordförande! Jag hoppas att jag inte har missförstått situationen. Men jag har en känsla av att patientnämnden har en dialog med de vårdgivare som det kommer anmälningar om. I den dialogen kan man klara ut rätt mycket.

Så om statistiken igen: Jag tänkte inte speciellt på Anna Kettners inlägg utan allmänt i debatten, för den är ganska likartad från år till år: Det är en risk att vi misshandlar rapporten om vi tar statistiken för ytligt. Vi måste tränga ned lite och se vad som egentligen ligger bakom varje anmälan – det är självklart, för vi ska inte sortera ut någon.

Det som är mest angeläget att vi tar till oss från politiken är om det finns inbyggt någon sorts systematiskt fel eller något bekymmer som kräver en politisk insats, en ändring av auktorisationsvillkor, en ändring i regelböcker eller vad det nu kan vara. Det ska vi vara särskilt uppmärksamma på, och det kan vi åtgärda. Rätt mycket av det övriga tror jag sköts mellan patientnämnden och vårdgivaren.

Anförande nr 110

Lena Appelgren (KD): Med anledning av Anna Kettners inlägg skulle jag vilja lyfta upp att varje enskilt ärende i patientnämnden behandlas med respekt. Min uppfattning är att inget ärende ska behandlas som gnäll. Det finns alltid en orsak till att man vänder sig till patientnämnden.

Däremot har vi problem med att kunna dokumentera förbättringsåtgärder och ställer ganska höga krav – därav den kanske rätt låga procentsatsen. Vi ser i 188 fall att vi kan dokumentera förbättringsåtgärder på en övergripande nivå.

En av de förbättringsåtgärderna gällde häromåret ett Varanprojekt som påverkade Varanadministrering hos varje vårdcentral i hela länet, vilket jag tror betydde väldigt mycket för patientsäkerheten för de patienter som använder Varan.

Jag skulle önska att åtminstone alla fick ett "förlåt" från vården. Det tycker jag att alla behöver. Alla ärenden kan inte utredas och åtgärdas.

Anförande nr 111

Anna Kettner (S): Bara för att vara väldigt tydlig: Jag har aldrig hävdat att patientnämnden och deras tjänstemän är respektlösa. Jag tycker däremot att vi, resten av oss, måste ta på allvar – även om man slår ihop siffrorna, och det står också att flera siffror är dubblade – att det trots allt är bara 18 procent av 1 263, och det är inte mycket mer än 200.

Det är fortfarande ett problem att det är så liten andel av ärendena som leder till förbättringar. Det förstår man om det i många fall är svårt att ens få en första kommunikation med vården, om det ska bli effekt av en anmälan, vilket har nämnts i debatten.

Jag är väldigt bekymrad över detta, och det är något som vi borde ta på allvar. Patientnämnden gör ett bra arbete, men vad händer sedan?

Anförande nr 112

Lena Appelgren (KD): Min åsikt är att varje patients klagomål ska tas på allra största allvar och därför leda till förbättringsåtgärder i de fall man pekar på ett problem på systemnivå.

Naturligtvis är det ibland svårt att kommunicera med vården. Men jag ber om ursäkt om ni har uppfattat det så att de flesta vårdgivare inte svarar på våra brev, för så är inte fallet. Det finns ett litet antal som ställer till stora problem.

Jag vill tacka er för den debatt som vi har haft i dag. Jag vill också tacka er för de fina orden när det gäller vår förvaltning. De förtjänar verkligen varje ros som ni har gett dem här i dag. De gör ett hårt arbete och jobbar på ett bra sätt med att vara diplomater för att lägga till rätta när det har gått fel inom vården. Tack för era inlägg!

§ 71 Organisation för den fortsatta planeringen av Östra Karolinskaområdet

Anförande nr 113

Landstingsrådet Rosdahl (M): Fru ordförande! Utvecklingen av området Östra Karolinska har stor potential för landstinget och Stockholms län. Här finns stora möjligheter att sida vid sida med Hagastaden skapa nya bostäder, nya företag och förutsättningar för forskningen i länet.

Utvecklingen och det fortsatta planeringsarbetet omfattar många olika aktörer och intressen. Just därför är det viktigt att vi i den fortsatta planeringen ser över och utvecklar styrningen av det arbete som har påbörjats. Just därför är det viktigt att ansvaret för den fortsatta planeringen läggs under landstingsstyrelsen.

Ytterst handlar det om att åstadkomma en effektivare samordning och resursanvändning och se till att den potential som finns i området Östra Karolinska tas till vara för alla stockholmare.

I planeringsarbetet för Östra Karolinska har flera parallella konceptidéer tagits fram för att konkretisera Vision 2025:s intentioner för Hagastaden.

Det är viktigt att planeringsarbetet fortsätter och att nya idéer och strategier utvecklas inför den fortsatta planeringen av området. I och med att det strategiska ansvaret för arbetet med Östra Karolinska inbegriper så många olika intressen och aktörer är det både klokt och nödvändigt att lägga det fortsatta ansvaret på landstingsstyrelsen.

I förslaget till ny organisation för planeringsarbetet kommer således det fortsatta arbetet att äligga arbetsutskottet, med beredning av fastighets- och investeringsberedningen.

Med den här korta inledningen yrkar jag bifall till landstingsstyrelsens förslag.

Anförande nr 114

Landstingsrådet Hellmark Knutsson (S): Ordförande, ledamöter, åhörare! Även vi ställer oss bakom förslaget och tycker att det är bra att arbetet kommer i gång. Vi hoppas också att det ska ske i en anda av att försöka nå blocköverskridande överenskommelser om utvecklingen, eftersom den kommer att pågå under många mandatperioder framöver.

Vi vill dock lägga samma förslag till tilläggsbeslut här i landstingsfullmäktige som vi gjorde i landstingsstyrelsen. Det är "att uppdra åt trafiknämnden att återuppta det avbrutna arbetet med framtagande av systemhandling och järnvägsplan för tunnelbana till Hagastaden och Nya Karolinska Solna och därmed avsluta parallella utredningar av kapacitetssvaga alternativ".

Det har redan gjorts omfattande utredningar av de olika spåralternativen till den nya stadsdelen och det stora arbetsplatsområdet. Det har visat sig att tunnelbana ur både ekonomisk och kapacitetsmässig synvinkel är det bästa alternativet.

Den här församlingen har också beslutat att investera 100 miljoner kronor för att få en anslutning till den nya Citybanan och stationen vid Odenplan som byggs nu.

Det finns ingen anledning att vänta. När den här stadsdelen är färdigutbyggd kommer det att bo 15 000 människor där, och det kommer att finnas 35 000 arbetsplatser där. Det innebär att ungefär 50 000 personer kommer att röra sig i stadsdelen dagligen.

Vi ser självklart att det är viktigt för den fortsatta planeringen och inte minst för samtalen med investerare och byggare att det står klart vilken spårtrafik som vi kommer att ha till området.

Redan nu märker personerna på exploateringskontoret i Stockholms stad att byggherrarna inte vill betala samma priser när det inte längre står klart att det ska bli tunnelbana till Hagastaden. När vi nu också ska bli exploatörer och sälja mark för bebyggelse här ligger det även i vårt intresse att se till att vi kan få ut så mycket som möjligt för marken, och för att få ut så mycket som möjligt för marken krävs det att vi har investerat i en kapacitetsstark kollektivtrafiklösning, i det här fallet tunnelbana.

Bifall till landstingsstyrelsens förslag och vårt tilläggsförslag!

Anförande nr 115

Thomas Magnusson (V): Fru ordförande, fullmäktigeledamöter! Även från Vänsterpartiets sida yrkar jag bifall till landstingsstyrelsens förslag. Jag ber att finanslandstingsrådet noterar att Vänsterpartiet är överens med finanslandstingsrådet i den här frågan.

Jag behöver inte ta upp argumenten, för jag tycker att du gjorde det alldeles utmärkt själv. Jag vill dock lyfta upp två problemställningar som vi ser.

Den ena problemställningen är att konstruktionen innebär att det beredande organet ska vara fastighets- och investeringsberedningen. Vi tycker att det är olyckligt att alla partier i landstingsfullmäktige inte bereds plats i den beredningen. Något vi inte riktigt kunde förutse efter valet var till exempel att den här arbetsuppgiften skulle ligga på den beredningen.

Vi tycker därför att det är viktigt att du, Torbjörn, och givetvis alla andra företrädare för partierna ser till att det finns en möjlighet för alla partier att vara med i fastighets- och investeringsberedningen. Vänsterpartiet är i dag det enda parti som inte har representation där.

Låt oss hitta en lösning på det problemet!

Den andra problemställningen handlar om precis det Helene var uppe och pratade om: trafiksituationen. Jag har stått i den här talarstolen tidigare och sagt att i den bästa av världar borde vi ha haft en tunnelbana redan när man satte i gång bygget. Situationen är i dag mycket allvarlig när det gäller trafiken, och det kommer inte att bli bättre framöver, om man inte är beredd att ta tag i detta och bygga ut kollektivtrafiken.

Därför yrkade vi från Vänsterpartiet i landstingsstyrelsen bifall till Socialdemokraternas tilläggsyrkande. Det gör jag även här. Helene har argumenterat väl för förslaget, och jag behöver inte upprepa de argumenten. Vi tror att det är viktigt att det framgår mycket tydligt vilken inriktning vi har, just därför att antagandena kring Östra Karolinska bygger på bra kapacitet vad gäller kollektivtrafiken.

Låt oss se till att fixa det!

Alltså: Bifall till landstingsstyrelsens förslag och bifall till tilläggsyrkandet som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet lade i landstingsstyrelsen! Och låt oss hitta en lösning på detta med representationen i fastighets- och investeringsberedningen!

Anförande nr 116

Rolf Lindell (S): Fru ordförande! Jag noterar som vice ordförande i fastighets- och investeringsberedningen att den tidpunkt nu kommer när beredningen med nödvändighet kommer att få ett tyngre uppdrag och större betydelse, om man ska mena allvar med de tankar som man har om en strategisk investeringsplan på ett samlat sätt.

Från Socialdemokraternas sida har vi bifallit det och tycker att det är ett viktigt inslag, i synnerhet när man har så enormt stora planer framöver och det blir fråga om nya kapitalkostnader och annat. Då måste man naturligtvis ha ordning och reda på alla

penningströmmar och även på prioriteringsordningarna.

Om ni tittar på det organisationsdiagram som jag nu visar ser man fastighets- och investeringsberedningens roll under landstingsstyrelsen och en väldig massa pilar. Alla inser att det är en så politikerstyrd organisation, där det blir val då och då, naturligtvis är frestande för ledande politiker att gå ut med olika förslag, kanske långt innan de är beredda. Det får vi läsa om i tidningarna då och då när Alliansen säger: Nu har vi beslutat det och det, och nu ska vi göra så här stora investeringar. Då har de egentligen inte alls beretts ordentligt och samlat i beredningen så som det är tänkt.

Om man verkligen ska leva upp till det man skriver i förslaget, att ordna den beredande rollen till landstingsstyrelsen på ett riktigt sätt, krävs det en väldig disciplin hos alla berörda landstingsråd till exempel, och det krävs också en enorm kompetens hos förvaltningen, som ska skriva fram och sätta ihop förslagen.

Mot den bakgrunden skulle jag vilja ställa en fråga till Torbjörn Rosdahl om den verksamhet som beredningen hittills har utfört – som har varit intressant och som vi socialdemokrater har bifallit – och det sätt som man har hanterat frågan om olika planer på stora investeringar som läggs fram. Tycker du att du hittills är tillfreds med det sätt som beredningen har verkat?

Det kan möjligen vara beredningens ordförande som vill svara på den frågan. Men i vart fall är det enormt viktigt – om den här arbetsordningen inte bara ska vara en papperstiger – att beredningen också får möjlighet att i tid bereda och väga samman de olika planer som kommer från olika håll, från sjukvården och från trafiken. Annars blir det ingen riktig prioriteringsordning.

Ett av de papper som är utdelade på våra bänkar i dag har rubriken Nötskalet och kommer från landstingsrevisorerna. De anger för landstingsstyrelsen under 3 Intern styrning och kontroll att det finns ett antal förbättringsområden, som ägarstyrningen, och sedan skriver de: "Det gäller även landstingsstyrelsens övergripande styrning och samordning av den interna kontrollen inom nämnder och styrelser, hantering av investeringsärenden samt ansvars- och rollfördelningen i förhållande till trafiknämnden."

Det är alltså oerhört viktigt att trafikintressena och de starka intressena bakom trafiken inte går på ett eget spår och sjukvården på ett annat eget spår. Här handlar det om att ha kompetens och styrka att väga samman frågorna. Annars har beredningen inte den funktion som man vill att den ska ha.

Med det vill jag yrka bifall till Socialdemokraternas tilläggsförslag och hoppas att någon – om det nu är beredningens ordförande eller Torbjörn Rosdahl – kan svara på om man har sådan framförhållning att man tror att beredningen verkligen kan fylla den viktiga uppgift som man har förutsatt i organisationen.

Anförande nr 117

Landstingsrådet **B r o b e r g (M)**: Det ärende som vi just nu diskuterar handlar om organisation för Östra Karolinska. Jag förstår inte riktigt hur investeringsstrategins fortsatta ärende om ansvars- och beslutsordning, som ligger som en bilaga till budgeten, hör hemma i den diskussionen, utan den diskussionen tycker jag att vi ska ta i samband med att vi beslutar om budgetförslaget, där ansvars- och beslutsordningen är en bilaga och handlar om den investeringsstrategi som vi arbetar med. Detta är ett lite annat ärende.

Anförande nr 118

R o l f L i n d e l l (S): Fru ordförande! Det är förvisso formellt ett annat ärende. Men det intressanta – och skälet till att jag tar upp beredningen – är att beredningen får en viktig del i det hela. På första sidan säger man ju "att fastighets- och investeringsberedningen ansvarar för beredning av frågor angående fortsatt utveckling av Östra Karolinskaområdet inför

arbetsutskottet”. Det gäller naturligtvis här, och det gäller också generellt.

I och med att beredningen ges en så tydlig roll tycker jag att det finns anledning och är befogat att diskutera den övergripande frågeställningen, huruvida beredningen är beklädd med ansvar, kompetens och styrka så att den verkligen kan klara den roll som förutsätts i organisationen.

Jag tycker att du mycket väl skulle kunna svara på om du tyckte det.

Anförande nr 119

Landstingsrådet **Br o b e r g (M)**: Jag är övertygad om att beredningen kan klara sin roll som ett beredande organ till landstingsstyrelsen vad gäller fastighets- och investeringsfrågor.

Sedan tycker jag som sagt att diskussionen om ansvars- och beslutsordning och landstingsstyrelsens investeringsstrategi inte hör hemma här. Det finns många intressanta frågor. Men det betyder inte att vi diskuterar dem hur som helst, utan vi får ta dem på den plats där de hör hemma, och det är budgetfullmäktige.

Anförande nr 120

R o l f L i n d e l l (S): Det är klart att man kan ägna sig åt att mästra en enskild, vanlig landstingsledamot. Men jag tycker ändå att frågan är av principiell betydelse, och det är därför jag ställer den. Jag tycker att du mycket väl skulle kunna svara på om du verkligen är övertygad om att beredningen kan klara den roll som anges här. Om du tycker det kan du ju säga det.

För vår del menar vi att detta är en viktig del för att få en samlad investeringsstrategi. Det gäller i det här ärendet, eftersom vi tar upp det här, men det gäller också generellt.

Anförande nr 121

Landstingsrådet **W i g g (MP)**: Fru ordförande! Från Miljöpartiets sida säger vi ja till landstingsstyrelsens förslag. Östra Karolinska-området är en av de största och viktigaste tillgångar som landstinget har framöver. När Nya Karolinska Solna byggs är det området en mycket viktig ekonomisk tillgång, viktig också för bostadsutvecklingen och utvecklingen av hela Hagastaden och området runt omkring.

Däremot är vi inte beredda att tillstyrka tilläggsförslaget från Socialdemokraterna som Vänsterpartiet har instämt i. Vi skulle önska att man tog upp en järnvägsplan för tunnelbana, men då med tillägget att man ska göra det i form av en automatbanan.

Vi vill inte leda av vart tredje tåg vid Odenplan – och det tror jag kanske inte heller att Socialdemokraterna vill – men den frågan ligger hela tiden svävande. Vill man leda av vart tredje tåg på gröna linjen? Jag tror inte att Socialdemokraterna eller Vänsterpartiet vill det.

Vi har satt ned foten i det här fallet och vill att inriktningen ska vara en egen tunnelbanegren i form av en automatbana, som man bygger nere i Köpenhamn, och vi vill inte heller att man avslutar den pågående parallella utredningen av spårvagn. Vi tycker att man ska återuppta den, inte att man ska avsluta utredningen av spårvagn.

Anförande nr 122

Landstingsrådet **Br o b e r g (M)**: Jag tänkte börja med att säga att jag tycker det är mycket glädjande att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet och även Miljöpartiet står bakom förslaget till organisationsförändring vad gäller Östra Karolinska.

När det gäller tilläggsförslaget om tunnelbana är det intressant att notera att Vänsterpartiet och Socialdemokraterna är eniga om det men inte Miljöpartiet. Jag tycker att vi har diskuterat det rätt mycket under förmiddagen, så jag tänkte inte fördjupa mig närmare i den diskussionen.

Vänsterpartiet är mycket riktigt inte representerat i fastighets- och investeringsberedningen. När man gjorde uppgörelsen fick oppositionen fördela sina platser, och då valde de från Socialdemokraternas sida att sätta tre ledamöter i fastighets- och investeringsberedningen. Moderaterna, som är ett betydligt större parti, valde två ledamöter och delade med sig av sina platser till den övriga Alliansen.

Jag kan tycka att det är lite olyckligt att man gjorde så. Men jag kan inte riktigt hjälpa det – så ser det ut. Därför har jag alltid sagt att Vänsterpartiet alltid får vara med på alla möten, representerat i form av en politisk sekreterare. Det är så jag har försökt lösa det. Men ni får gärna ta upp den förhandlingen igen.

Vad gäller var frågan om Östra Karolinska hamnar och att ni tycker att det var svårt att förutse kan man ändå säga att det är en strategisk fastighetsfråga och att det i direktiven till fastighets- och investeringsberedningen stod att den skulle ta hand om och fördela frågor vad gäller just strategiska fastighetsfrågor.

Detta är i allra högsta grad en strategisk fastighetsfråga. Vi pratar ju om Nordens största fastighetsutvecklingsprojekt någonsin, så det hör verkligen hemma just här. Sedan kommer besluten att gå vidare till landstingsstyrelsens arbetsutskott.

Till sist, Rolf, tycker jag verkligen att jag har svarat på din fråga. Jag tycker att vi har en bra organisation i landstinget. Vad gäller både det här ärendet och investeringsstrategin tycker jag att det är en bra organisation som vi har.

Det var inte min mening att på något vis vara mästrande, och jag tycker inte heller att jag var det.

Anförande nr 123

A n d e r s E k e g r e n (FP): Ordförande, fullmäktige! Jag vill börja med att yrka bifall till landstingsstyrelsens förslag. Jag tycker att det är fullt riktigt och naturligt att en så jättestor fastighetsfråga inte ligger under ett enskilt fastighetsbolag utan ligger centralt placerad i landstingsledningen. Det tycker jag känns rätt och riktigt på alla sätt. Det är ju en fråga om åtskilliga miljarder i investeringar och ett område som har stor betydelse inte bara för landstinget, Stockholm och Solna utan för hela Sveriges utveckling när det gäller life science.

Däremot finns det några frågor som man bör fundera över när man går vidare med projektet. Det var ett intressant seminarium den 1 februari som Locum hade anordnat kring detta.

Det ena är att Stockholmsregionen växer så det knakar. Vi växer mer än vad vi någonsin har planerat. De delar som växer mest är bland annat Sundbyberg, Solna och de västra delarna av Stockholm. Väldigt många av de som bor i de delarna har faktiskt Karolinska som sitt närsjukhus. Om man inte har tillräckligt "fina" sjukdomar eller sjukdomar som är intressanta för forskningen kommer man inte in på det nya sjukhuset, utan då får man bli patient någon annanstans.

Därför tror jag att det är väldigt viktigt, när man går vidare i den fortsatta planeringen, att fundera över hur mycket vård som behöver vara kvar på gamla östra KS för att fylla det växande vårdbehov som kontinuerligt ökar i den här delen av regionen.

Östra KS är en blandning av rena ruckelbyggnader, ständiga provisorier som inte är speciellt eleganta, till kulturhistoriskt intressanta byggnader, som det väl är tänkt att man ska behålla.

Det finns också en hel del specialbyggnader som utifrån min kunskap och en del andras kunskap är i gott skick och är specialbyggda. Det tror jag att man måste ta med sig. Ska en del av de specialbyggda fastigheterna behållas inför framtiden? Jag tror att det skulle bli en ganska stor kapitalförstöring om man bara plockade bort en hel del av de byggnaderna.

Det är ett oerhört intressant område. Jag skulle nog vilja säga att Hagastaden är Sveriges mest intressanta utvecklingsområde och att det har ett nationellt intresse. Hur vi hanterar det området har stor betydelse för väldigt många.

Jag tror att det är viktigt att man får ett område som blir en blandning av bostäder, vård och service, så att det blir ett intressant område att både bo och leva i. Jag tror faktiskt att just den blandningen är avgörande för om man kommer att locka hit forskare i framtiden.

Det jag tror att man ska titta på särskilt är hur man kan se till att forskningen inte bara kan forska på de sjukdomar som är väldigt udda och ovanliga utan även kan bedriva klinisk forskning i större bemärkelse. Då tror jag att det behövs vård i närheten av Nya Karolinska Solna.

Vi har här också stora möjligheter att fundera på hur vi ska kunna utveckla området till ett mycket intressant område för life science. De övriga delarna av Sverige får nog ursäktas. Jag brukar från och till vara i en annan del av Sverige. Där har de lite synpunkter på vad vi gör här uppe. Men vill man utveckla life science och den delen och verkligen kunna konkurrera internationellt är det faktiskt i det här området som man har chansen. Det gäller alltså att väl vårda det här området och se till att vi gör något bra av det – det förtjänar det!

Än en gång bifall till landstingsstyrelsens förslag!

§ 73 Överläggning i ärendet om årsredovisning år 2011 för Stockholms läns

Ordföranden: Då kommer vi till tre ärenden som hänger ihop och på olika sätt handlar om årsredovisningen för föregående år. Först kommer själva överläggningen, sedan kommer revisionsberättelse och ansvarsprövning, och det tredje ärendet gäller de beslut som vi ska fatta vad beträffar årsredovisningen.

När det gäller ärendet om revisionsberättelse och ansvarsprövning finns jävsregler som stadgas i kommunallagen. Jag läser upp det när vi kommer dit. Men under den punkt som följer nu, själva överläggningen, är ordet fritt och alla kan delta i debatten.

I vanlig ordning inleder gruppledarna i ordning efter storlek på partierna. Vi har också kommit överens om att repliker tas efter det att alla gruppledare har haft sina inlägg.

Anförande nr 124

Landstingsrådet Rosdahl (M): Fru ordförande, ledamöter! Har ni någon gång funderat över hur Stockholm varje morgon vaknar till liv? Tidigt åker våra medarbetare till bussterminaler och tågdepåer, och punktligt rullar de ut sina fordon för att plocka upp passagerare som ska till exempelvis sjukhus och vårdcentraler.

Varje dag förbereder sig våra drygt 40 000 medarbetare för att ge ännu bättre sjukvård och minska värdköerna ytterligare. Varje morgon kan de som bor eller vistas i vår skärgård gå ned till sin båtbygga och veta att båten även i dag kommer punktligt. När de kommer till fastlandet står det en buss och väntar, och de kan känna sig trygga i vetskapen om att de kommer i tid till skola och arbete.

Grunden för att Moderaterna och Alliansen även i framtiden ska klara av att ge god service inom hälso- och sjukvård samt kollektivtrafik är att man har en välkött ekonomi.

Bokslut 2011 visar på en landstingsekonomi i ordning. I tider av ekonomisk osäkerhet i omvärlden har vi en ekonomi i balans. Vi i Alliansen har fört en ansvarsfull politik, inte bara för dagens stockholmare utan även för morgondagens medborgare. En hälso- och sjukvård som har en hög kvalitet och tillgänglighet och en pålitlig kollektivtrafik är viktiga delar i Stockholms vardag.

Vi har en ekonomi i balans, och de finansiella målen är uppfyllda. Därmed står vi rustade inför de utmaningar som väntar. Trots ökade produktionskostnader har vi ett starkt resultat, vilket bådär gott inför framtida investeringar som vi vet kommer. Vi har nöjda patienter och en kollektivtrafik som medborgarna litar på. Sedan 2007 har landstinget årligen redovisat ett positivt resultat, och även detta års bokslut är starkt. Vi har 512 miljoner i resultat trots att vi hade oförutsedda pensionskostnader på nära 1 ½ miljard kronor.

Verksamhetens intäkter resulterade i en positiv avvikelse mot budget om drygt ½ miljard, vilket till stor del utgörs av ökat resande. Verksamhetens kostnader översteg budgeten med 370 miljoner och avvek därmed tyvärr negativt, och personalkostnaden var också 319 miljoner högre än planerat, men det förloras också till stor del med ökade pensionskostnader.

Kostnaden för köpt trafik ökade med knappt 5 procent och översteg budgeten med 150 miljoner. Det berodde bland annat på trafikutökningar, inköp av nya miljöbussar samt köpt kollektivtrafik för personer med funktionsnedsättning. Kostnaden för externt köpt hälso- och sjukvård ökade med knappt 5 procent jämfört med föregående år, och det var inom den budgeterade nivån.

Tillgängligheten inom hälso- och sjukvården har förbättrats även om vi har en bit kvar när det gäller vårdgarantin. Vi ställer hårda krav på oss själva, och det ger resultat.

Stockholms läns landsting har valt ett snävare mål för mottagningsbesök samt besök hos husläkare jämfört med de nationella målen, som är 90 dagar respektive sju dagar. Exempelvis har andelen personer som får komma till husläkare inom fem dagar enligt landstingets egna skarpare mål ökat. Vi är nu nere i en väntetid på drygt en och en halv dag. Samtidigt går det fortare för patienter att få tid för specialistvård. Andelen som kommer till specialistvård inom 30 dagar har ökat. Här har också Stockholm valt att införa en striktare gräns för att få träffa en specialisläkare inom 30 dagar jämfört med nationens 90 dagar. Landstinget arbetar ständigt för att det ska bli lättare för stockholmarna att få hälso- och sjukvård.

Vi har ett ansvar att se till att stockholmarna har en kollektivtrafik som underlättar i vardagen. Inom kollektivtrafiken har tillförlitligheten ökat enligt mätningen "Kunder i tid". Punktligheten i tunnelbanan har aldrig varit bättre sedan tunnelbanan startade.

Tillförlitligheten inom kollektivtrafiken till sjöss har ökat. Förbättringen kan delvis förklaras av den mildare vintern 2011, jämfört med hur det var 2010, då isen lade sig redan i december. Inom kollektivtrafiken för personer med funktionsnedsättning var tillförlitligheten 93 procent, vilket är oförändrat i förhållande till 2010.

Blickar vi framåt kan jag konstatera att vi måste fortsätta arbeta med att ha en budget i balans. Det ger oss utrymme att föra en politik som ger stockholmarna en hälso- och sjukvård med hög kvalitet och tillgänglighet och en kollektivtrafik som man kan lita på. Därmed yrkar jag bifall till landstingsstyrelsens förslag till beslut.

Anförande nr 125

Landstingsrådet Hellmark Knutsson (S): Ordförande, ledamöter och åhörare! Man får vara tacksam för att de underskott som redovisas i SL i alla fall har använts till av fullmäktige fattade beslut och att de har gått till trafikfrågor och inget annat. Frågan är väl snarast varför man inte har klarat att följa budgeten i samband med de uppdrag som gavs. Men vi

återkommer till mycket av detta med revisionens och vår återkommande kritik under nästa punkt.

Jag tänkte börja ungefär i samma ände. Stockholm växer nu rekordartat fort. Vi får i snitt 100 nya invånare varje dag. Detta ställer enorma krav på oss när det gäller investeringar både inom trafiken och inom sjukvården. Då gäller det att vi använder våra skattepengar på allra bästa sätt. Tyvärr är 2011 ytterligare ett år där man ser att man inte har använt pengarna på allra bästa sätt. Vi återkommer till det när vi tar del av revisorernas berättelse.

Det finns mycket att fundera över, och det finns mycket som borde ha gjorts under 2011. Bland annat borde man ha gjort den avbyråkratisering som vi föreslog. Man borde ha sett till att jobba både med finansiering och effektivisering och framför allt ha gjort det med en bred politisk förankring, så att man hade vetat att man klarar framtidens investeringar och har ordning och reda. Det gäller inom både trafiken och inom hälso- sjukvården. Det är ju under goda tider vi ska lägga grunden för de tuffare tider som vi vet kommer.

Det hade också varit bra om man hade haft en politisk ledning som verkligen hade drivit Stockholmsfrågorna gentemot regering och riksdag och sett till att vi hade fått stöd för att till exempel bygga ut tunnelbana och investera i trafik som verkligen ger kapacitetsökningar – inte i trafik som knappt ger några nya resande.

Återigen ser vi ett år där de största ekonomiska bekymren finns inom kollektivtrafiken, där vi inte heller ser en resandeutveckling som motsvarar den befolkningsökning eller den ökning i sysselsättning som vi ser. Detta beror på att man inte investerar i sådan trafik som skulle kunna ge fler resenärer, utan man investerar i att flytta från ett trafikslag till ett annat. Detta har också lett till att vi under 2011 fick se en kraftfull höjning av SL-taxan för att möta det underskottet.

De lojala tjänstemännen gick ut i reklamkampanjer och påstod att vi gjorde detta för att klara framtidens investeringar i kollektivtrafiken, men det visade sig att det var knappt för att täcka underskotten för sådant man redan gjort av med.

Resandet utvecklas svagt positivt, men resandeökningen är lägre än sysselsättningsökningen, men detta är inte godkänt. Vi måste se till att investera i trafikslag som faktiskt ger ökat kollektivtrafikresande. Annars kommer vi inte att klara de utmaningar som en ökad befolkningstillväxt faktiskt innebär – det vill säga trängsel, klimathot och att man samtidigt tillgodoser möjligheten att faktiskt kunna komma till jobbet och få ihop sin vardag.

Vi ser också inom hälso- och sjukvården att det finns problem. De är inte lika alarmerande som inom trafiken, men under året som har gått har man gått miste om 100 miljoner från kömiljarden. Vi ser visserligen att nöjdheten på ett generellt plan ökar, men det finns fortfarande stora skillnader i nöjdheten när det gäller kvalitet och bemötande. Inte helt förvånande kan man se att de mest nöjda patienterna finns i Lidingö, Danderyd och Österåker medan de minst nöjda finns i Rinkeby, i Kista, i min hemkommun Sundbyberg, i Skärholmen och i Upplands Bro. Ända edan vårdvalet infördes har vi påtalat att med dagens ersättningssystem får vi en omfördelning av resurserna till dem som redan har det bra från dem med störst behov. Man hade lovat att vi under året skulle få fram en blocköverskridande överenskommelse om förändringar här, men det har inte skett.

Anförande nr 126

Landstingsrådet W i g g (MP): Landstingets ekonomi kan tyckas vara god, men Miljöpartiet anser inte att årets resultat är tillräckligt för att bygga en långsiktigt hållbar ekonomi. Som framgår av bilden här kommer våra kapitalkostnader om fem år att ha ökat med 6 miljarder per år.

Stockholms läns landsting måste bygga upp ett hållbart eget kapital, dels med tanke på kommande stora investeringsbehoven inom hälso- och sjukvården och inom Trafiknämndens ansvarsområde, dels med tanke på de stora ekonomiska osäkerheterna i omvärlden. Svenska staten har i och för sig amorterat av statsskulden, men den stora privata boläneskulden tillsammans med den ökande låneskulden hos kommuner, landsting och regioner kan snabbt förändra den ekonomiska stabiliteten i Sverige. Detta skulle drabba också Stockholms läns landsting, som är det landsting som har det största investeringsbehovet av alla landsting och regioner i Sverige.

Den sittande moderatledda alliansen saknar både tidsmässig och ekonomisk beredskap för att möta dessa framtida utmaningar. Miljöpartiet ser allvarligt på att vi först nu, i budgeten för 2013, får en samlad bedömning av samtliga investeringar. Det är alldeles för sent. Det borde ha gjorts tidigare. Under förra mandatperioden var Moderaterna inriktade på att genomföra en omfattande privatisering och utförsäljning av landstingsledd verksamhet i stället för att fokusera på detta stora beting.

En annan fråga som den moderatledda alliansen har valt att begrava i stället för att föra en öppen debatt om är regionfrågan. Bildandet av Region Stockholm för att ersätta det gamla landstinget är nödvändigt för att möta de utmaningar som Stockholmsregionen står inför. Landstinget borde under förra året ha lämnat in en ansökan till regeringen om att få bilda en region. I stället valde det gamla Moderata Samlingspartiet att sätta munkavle på Folkpartiet, Centern och Kristdemokraterna medan man själv stack huvudet djupt ned i förbifartstunneln.

Det är dock inte av nostalgiska skäl som Moderaterna har lagt locket på i regionfrågan utan av ideologiska skäl, skulle vi hävda. Bildandet av en region hotar nämligen enskilda moderata kommunstyrelseordförändens makt att fritt sluta avtal med privata byggherrar i en ohämmad exploatering och hota deras makt att vid sidan av en samlad, hållbar regionplanering driva motorvägsprojekt som Österleden. En region skulle hota deras makt att stycka upp ett enhetligt trängselavgiftssystem i brukaravgifter för enskilda vägprojekt som Södertörnsleden och Skurubron.

Fru ordförande! Skapandet av en strategi för att minimera de långsiktiga riskerna för att skapa långsiktiga förutsättningar för verksamheterna borde ha varit fokus för den moderatledda alliansen under 2011 och åren dessförinnan. I stället har man ägnat sig åt att driva lösningar som är ohållbara för klimatet, för stockholmarnas ekonomi och för stockholmarnas hälsa.

Det finns dock positiva saker. Miljöpartiet tycker att det är bra att förbättringar har skett i miljöarbetet, men vi tycker att ambitionerna är för låga. Vi tycker att andelen som reser kollektivt ska fördubblas till år 2020, inte bara bibehållas. Vi vill också att spridningen av långlivade kemikalier i naturens kretslopp och i Mälaren ska minimeras. När det gäller maten borde målet vara att minst 50 procent av den ska vara ekologiskt odlad och att allt organiskt avfall ska samlas in för biogasproduktion. Matens klimatpåverkan måste minska.

Samtliga verksamheter borde genomföra kartläggningar och anta strategier som syftar till att nå målet om att hela regionen ska vara fossilbränslefri år 2030.

Fru ordförande! Miljöpartiets mål är att Stockholms läns landsting ska bidra till en långsiktigt hållbar och hälsofrämjande utveckling i regionen. Miljötänkande och hälsofrämjande arbete ska genomsyra allt arbete, så att regionen kan växa på ett hållbart sätt. Alla investeringar ska vara långsiktigt hållbara, och investeringsvolymen måste anpassas till det befintliga skatteunderlaget. Detta ställer mycket höga krav på långsiktig planering, prioritering och uppföljning av pågående investeringsobjekt. Därför föreslog Miljöpartiet att vi under 2011 skulle reservera 200 miljoner kronor mer för att säkerställa det egna kapitalet och att 200 miljoner kronor ytterligare reserveras varje år från 2012 till 2016 för att täcka framtida kostnader för omstrukturering. Vi föreslog att en åtgärdsplan för finansieringen av investeringsbehoven inom hälso- och sjukvården och Trafiknämnden tas

fram och att en åtgärdsplan ska startas för arbetet med att bygga upp ett eget hållbart kapital.

Det borde också genomföras en kartläggning och strategier för att uppnå målet om en fossilbränslefri Stockholmsregion 2030. Vi vill också att utbyggnaden av kollektivtrafiken ska säkerställas utan att riskera fortsatta underskott för SL och att ambitionsnivån i förslaget till genomförandestrategi i RUFSS 2010 ska höjas. Därmed yrkar jag bifall till Miljöpartiets reservation i landstingsstyrelsen.

Anförande nr 127

Landstingsrådet Rydberg (FP): Ordförande, ledamöter! Ett bokslut innebär att man med facit i hand kan begrunda de saker som vi har utfört, hur väl vi ser till att medborgarnas önskemål om fungerande service uppnås och om det blev som vi hade planerat. Men det ger också ett stöd för att se vad vi har framför oss.

Jag kan konstatera att tillgängligheten till vård har förbättrats ytterligare under förra året. Särskilt på några områden kan man se att problemen har krympt. Det är fler som får vård över huvud taget. Vi är kanske inte helt i mål än, men mycket har förändrats, bland annat genom att Vårdgarantikansliet ser till att lotsa patienter till vårdgivare som har kapacitet. Det vi under hösten jobbade med och som nu har trätt i kraft är tillgänglighetskraven på våra sjukhus. Det kommer att innebära att värdköerna minskar ytterligare. Det enda område som vi inte kommer att klara är handkirurgin, på grund av bristen på handkirurger, men vi ska försöka komma till rätta även med det.

Vi kan också se att vårdresultaten blir bättre. Det kan vi se i kvalitetsregistren, i öppna jämförelser där vi jämför en verksamhet från ett år till ett annat, och det finns också data på Vårdguiden som ger patienterna direkt tillgång till information om vårdkvalitet, till exempel när det gäller starroperationer. När det gäller omoperationer av höft- och knäplastik vet vi att vi ligger mycket lågt. Det är en enorm kvalitetsförbättring som har skett på många områden.

Nu är det också slut på att andra landsting ska kunna skicka sina värdköer hit till Stockholm och låta stockholmarna få vänta längre samtidigt som andra landsting inkasserar statsbidrag. Nu är det stockholmarnas värdbehov som gäller först. Om det sedan finns kapacitet över kan andra landsting få nyttja våra faciliteter.

Valfrihet och tillgänglighet är inte bara honnörsord i Alliansens politik utan också praktisk handling i och med flera beslut som klubbades under förra året. Det gäller till exempel ögonsjukvård, öron-näsa-halssjukvård, hörapparaturprovning, gynekologi och hudsjukvård. Det händer en del, och det innebär att vi kommer att kunna öka tillgängligheten ytterligare för våra medborgare, så att de slipper åka in till storsjukhusen för vård. Det är helt enkelt nödvändigt för att hålla korta väntetider med regionens ökade befolkning.

Arbetet med jämlik och jämställd vård har fått ökat fokus. Även centrala resurser finns för att stärka detta. Vi har nätverk för jämställdhetsfrågor, och under förra året har vi arbetat fram indikatorer för jämlik och jämställd vård, som nu finns med i alla avtal från i år. Det jobbet gjorde vi under förra året. I HSN:s bokslut finns också klara uppgifter om den könsuppdelade statistiken när det gäller värdkonsumtionsmönster. Vi kan också gå ned och se skillnader i länet på små områden, så kallade GIS-punkter. Det är ett viktigt underlag för kommande beställningar.

För oss i Folkpartiet har också arbetet med hälsofrämjande sjukvård varit ett viktigt utvecklingsområde. Permanentningen av riskbruksprojektet för att stödja primärvården när det gäller alkoholförebyggande insatser liksom arbetet med fysisk aktivitet på recept i hela vården och att nu också föra in det i psykiatrin har varit viktigt. Vi ser att sjukhusen också har tagit fram handlingsplaner för hur man ska arbeta med hälsofrämjande sjukvård. Det gäller allt från rökstopp före operationer till livsstilmottagningar på reumatologen och Karolinska.

Handling för hälsa är antagen, och där har vi några utmaningar kvar innan vi har genomfört de åtaganden som vi själva har ställt upp. Ätstörningsvården har även förra året fått en ökning med nära 10 procent, och vi får betydligt bättre resultat för våra patienter. Vi kommer att behöva fortsätta ökningen där liksom inom neuropsykiatri, där vi drastiskt har minskat köerna. Vi behöver fortsätta bygga ut den vården.

Med detta vill jag yrka bifall till landstingsstyrelsens förslag till beslut.

Anförande nr 128

Landstingsrådet **Sevefjord (V)**: Ordförande, fullmäktigeledamöter! Torbjörn Rosdahl började med att klä allt som skedde under förra året i ett rosenrött skimmer. Allting var fantastiskt bra. Jag har väl en lite annan bild av vad som skedde under föregående år.

Samtidigt vill jag säga att mycket av det som står i årsredovisningen är intressant. Visst har det skett förbättringar på vissa områden. Vi hörde nyss Birgitta redovisa att det gäller arbetet med jämställd och jämlik vård, könsuppdelad statistik, ätstörningsvård och så vidare. Visst finns det mycket positivt.

Jag ska dock fokusera på några områden som jag tycker är mer problematiska. I inledningen står det: "Under förra året blev både sjukvård och kollektivtrafik bättre. Stockholms vardag underlättades genom kortare köer och punktligare kollektivtrafik." Det är ett sätt att beskriva verkligheten på. Visst ökade tillförlitligheten inom kollektivtrafiken något, till 86 procent, även om man inte nådde det uppsatta målet. Men samtidigt är det bara 53 procent som säger att de är nöjda med kollektivtrafiken. Det är faktiskt en försämring med 13 procent på de senaste två åren.

Här har vi alltså ett problem. Även om punktligheten har ökat blir människor mindre nöjda med kollektivtrafiken. Här behöver vi diskutera vad detta beror på. På det här området finns ingen könsuppdelad statistik, Birgitta Rydberg. Det skulle ha varit intressant att se om det finns en skillnad mellan kvinnor och män när det gäller nöjdhet i kollektivtrafiken.

Visst kortades vårdköerna, men vi klarade inte kömiljarden. Inte en enda månad under 2011 klarade vi kömiljarden när det gällde tillgång till behandling i rimlig tid. Här tappade vi över 100 miljoner kronor, så här har vi problem, naturligtvis. Om det har blivit så mycket bättre i vården som Birgitta Rydberg sade, varför är det då bara 62 procent av kvinnorna och 7 procent av männen som har stort förtroende för vården, och varför ser det så olika ut för kvinnor och män? Svaret kan vi inte hitta i årsredovisningen, men politiskt borde vi diskutera detta.

När det gäller personal kan man konstatera att årsredovisningen innehåller mycket information om själva produktionen men ganska lite om dem som producerar den vård och den trafik som vi har. Det som skrivs är faktiskt intressant. Till exempel står det att vi har lägst tillgång i hela landet till yrkesverksamma sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor i förhållande till folkmängden. Och värre lär det bli eftersom nyutexaminerade sjuksköterskor inte vill jobba i Stockholms läns landsting eftersom lönerna är för låga. Framför allt bojkottar man våra stora akutsjukhus, som har bildat kartell för att hålla nere lönerna. Här bygger vi in ett rekryteringsproblem inför framtiden som vi måste ta tag i och diskutera.

Bra är att man redovisar att 745 fick sommarjobba i fyra veckor, men dåligt är att det bara var 20 av dessa som var ungdomar med funktionshinder. Här borde vi kunna bli mycket bättre.

Det ärende som vi behandlar heter Årsredovisning Stockholms läns landsting 2011 och innehåller bland annat resultatredovisning per verksamhet, det vill säga landstingets verksamhet. Men den privata verksamheten står faktiskt för 32 procent av kostnaderna, och inom primärvården är det 60 procent. Inom geriatriken är det 51 procent av kostnaderna. Detta finns inte med i årsredovisningen, inte heller S:t Görans sjukhus. Jag menar därför att årsredovisningen är ofullständig. Vi måste få en redovisning av den privatdrivna vården på

samma sätt som av den vård vi driver i egen regi eftersom den finansieras med våra gemensamma skattepengar.

När det gäller trafiken har vi hört tidigare att vi har problem. Trots att man chockhöjde priset på månadskortet med 100 kronor har vi ett negativt resultat med drygt ¼ miljard för hela Trafiknämndens verksamhet. Vi får kraftig kritik från revisorerna när det gäller just trafiken och hur den hanteras. Produktiviteten har minskat, det vill säga att vi får mindre verksamhet för varje skattekrona än tidigare. Det är mycket man skulle kunna fundera över i den här årsrapporten, och vi återkommer till det, bland annat i budgetfullmäktige.

Anförande nr 129

Landstingsrådet Nyman (KD): Herr ordförande! Jag slås av att det är en ganska mild debatt – mildare än på länge. Men det kan förstås bero på att landstingsalliansen rent objektivt i mina ögon har skött ekonomi och verksamhet på ett sådant sätt att betyget Mycket väl godkänd är något lågt med tanke på den utveckling som pågår och som har pågått i snart en och en halv mandatperiod.

Det är växlande behov som ska tillgodoses såväl på sjukvårdssidan som på kollektivtrafiksiden eftersom länet växer så snabbt som det gör. Det är klart att det kan låta lite kaxigt att uttrycka sig som jag gjorde inledningsvis, men faktum kvarstår att resultaten är goda även om vi ser på verksamhetsresultaten, trots att drygt ½ miljard har hamnat i en oförutsedd pensionskostnad. Naturligtvis ska vi tacka de många inflyttade och andra som bidrar till landstingsskatten och till en stärkt landstingsekonomi.

Det är kanske inte enkelt att se vad som har varit mest angeläget att lyfta fram när det gäller 2011. Tillgängligheten inom hälso- och sjukvården är det som jag först kommer att tänka på. Köerna har kortats väsentligt och blir kortare år från år. Ofta ligger fokus i vår sjukvårdsdebatt på att vi får så lite av kömiljarden. Jag måste dock konstatera att våra egna 46 kömiljarder har förvaltats mycket väl. Titta på resultaten rakt över! Titta på kvalitetsresultaten! Jag är medveten om att det finns brister, men det går åt rätt håll.

Det har varit en ringa utdelning av den statliga kömiljarden, men jag känner ringa bekymmer över att den går till andra landsting som har större behov än vi. Det tyder på att vi har en vis regering som år från år satsar en ny miljard. Den gör förstås nytta dit den kommer, men vi måste först koncentrera vårt intresse på de egna kömiljarderna. De blir några fler i den budget vi ska debattera nu om fem veckor.

Investeringsvolymen är värd att uppmärksamma. Nya Karolinska växer upp. Jag brukar åka förbi på Solnavägen när jag åker hem på eftermiddagarna för att se hur det växer fram i stort sett vecka för vecka. Bygget följer avtal, program och tidsplan tack vare en mycket klok upphandlingsmodell.

Jag vill också påminna om att vi i mars förra året antog en forsknings- och utvecklingsstrategi i vårt landsting. Det var elva månader innan Astra Zeneca berättade att man avsåg att dra sig bort från Södertälje med sin forskning. Vår strategi var förutseende och klok, och den innehåller faktiskt alla de förutsättningar som behövs för att vi ska kunna ta tag i alla de framtida satsningarna inom forskning och utveckling, och det finns politisk enighet bakom den.

Vårdvalen har blivit några fler under det gångna året, och det har tillkommit några i år och det kommer ytterligare några framöver. Låt mig uppmärksamma ett som jag tog upp redan i budgetdebatten 2011, nämligen vårdvalet inom höft- och knäledsplastiken Birgitta Rydberg nämnde lite om det. Det vårdvalet har blivit internationellt uppmärksammat. En av de främsta experterna i världen, Michael Porter vid Harvard, har en forskare som följer just det här projektet, för han menar att vi har funnit en riktig modell när det gäller kvalitetskriterier och formerna för ersättning.

Småningom kommer vi in i en budgetdebatt. Jag ser naturligtvis fram emot Alliansens budgetförslag, som jag vet rätt mycket om redan i dag och som vi kommer att besluta om i landstingsrådsberedningen i morgon. Det intressanta ska dock bli att få se det program som Socialdemokraterna ska lägga fram och som Helene talade om – det handlar om avbyråkratisering med mera. Än så länge har vi bara hört om det i allmänna ordalag, men snart ska vi få se konkret vad det handlar om. Man strävar efter bred politisk uppslutning kring det. Det är något att se fram emot för tider som kommer.

Väldigt lite har skett, har man sagt. Det är en vanlig kritik från oppositionen när man pratar bokslut. Det är för lite och för sent och så vidare. Men nu går vi vidare när vi har antagit det här årsbokslutet. Jag vill yrka bifall till landstingsstyrelsens förslag.

Anförande nr 130

Landstingsrådet Andersson (C): Det är en utmaning att vara siste gruppleddare att äntra talarstolen i en debatt där mina kolleger i Alliansen har haft tillfälle att utbreda sig över vårt resultat i ganska stor detaljrikedom och mycket förtjänstfullt. Jag vill dock inledningsvis för Centerpartiets del konstatera att trots små marginaler i budgeten och stor turbulens i världsekonomin har Alliansen nu ett överskott i resultatet för 2011. Det är inte det enda. Under alla de år som vi har kunnat leverera årsredovisningar för har vi kunnat prestera överskott i vår budget.

Vi har under tiden sett kraftiga förbättringar när det gäller tillgänglighet och kvalitet i vården, och vi har sett ett hävande av bygg- och utvecklingsstoppet i kollektivtrafiken. Självfallet återstår det många områden där vi kan och måste bli bättre, men som generell betyg på Alliansens ledarskap i Sveriges största regionala organ med den mest komplexa verksamheten måste detta ses som någorlunda bra, kanske till och med riktigt bra.

Det finns intressanta redogörelser i årsredovisningen för den starka utvecklingen i vår region, med kraftigt ökat nyföretagande, minskad arbetslöshet och en mycket stark befolkningsutveckling som innebär stora utmaningar även om den naturligtvis i grunden är något positivt. Det kanske är viktigt att påminna sig om att befolkningsutvecklingen främst genereras av invandring från andra länder och av ett födelseöverskott i vår region. I debatten framstår det ibland som om tillväxten i Stockholm sker på övriga landets bekostnad. Så är inte fallet.

Jag ska göra några korta nedslag. En av de punkter som har kritiserats här är utvecklingen inom SL. Här måste man ändå bestämma vilket ben man ska stå på. Vill vi ha en resandeutveckling kommer vi att få ökade kostnader, och vill vi att aktörerna ska ha en drivkraft att jobba för en resandeutveckling måste vi ha indexerade avtal som belönar ökat kollektivtrafikresande. Där finns alltid en finansiell risk. Lyckas vi få ett ökat kollektivresande ger sådana avtal högre kostnader. Det är ett principiellt vägval där jag lutar mot att man måste ta den risken.

Aktiebolaget Folktandvården, vårt eget tandvårdsbolag som är stort också på den privata marknaden, fortsätter generera ett resultat som skulle få vilket riskkapitalbolag som helst att rodna. 70 miljoner i vinst på en omsättning på 1 miljard ungefär, till stor del på den privata marknaden. Jag lämnar slutsatserna till auditoriet, för jag vågar inte riktigt dra dem själv här i talarstolen.

Vi ser en positiv resandeutveckling i skärgårdstrafiken, inte minst under vintern. Detta tyder kanske på ett trendbrott. Den stagnation vi har sett under en tid i Skärgården håller kanske på att luckras upp något, och utvecklingen kommer naturligtvis att stärkas ytterligare av den nord-sydliga tvärförbindelse som Alliansen kommer att presentera i budgetpresentationen i morgon.

Miljöområdet kommer vi efter sommaren att återkomma till i en samlad miljöredovisning för fem års miljöarbete. Det ser dock mycket bra ut. Vi har nått i stort sett alla våra miljömål. Det finns naturligtvis mål som är svåra för oss att kontrollera, till exempel

läkemedelsutsläppen från hela regionen. Trafiken utvecklas dock bra med bränslebyten, klimat- och energiarbete och så vidare.

Jag hade egentligen också tänkt recensera oppositionens reservationer på min återstående talartid, men det blev inte så lång. Jag konstaterar i alla fall att Miljöpartiet inte verkar ha förstått vad en årsredovisning är. Vad ni har skrivit i er reservation är ju ert eget program. Det står väldigt lite om vad som faktiskt har gjorts under det här året. Socialdemokraterna skriver att man vill bekämpa byråkratin. Det tycker jag är positivt – det är en gammal centerståndpunkt – men i varje enskilt fall verkar ni tycka att det är fel när effektiviteten ökar. Bifall till landstingsstyrelsens förslag!

Förste vice ordföranden: Då har vi klarat av gruppledarvändan. Nu finns det möjlighet att begära repliker på gruppledarnas inledningsanföranden i tur och ordning.

Anförande nr 131

Landstingsrådet Wigg (MP): Jag ska lägga på en bild. Jag har två frågor till Torbjörn Rosdahl. Det har ju gjorts ett överskott, men det har också varit oförutsedda utgifter i form av extra pensionsutgifter. De pengarna kom ju till stor del från den avsättning som gjordes under 2006 års bokslut. Med tanke på de ökade kapitalkostnaderna som den här grafen visar – den kommer från vår egen förvaltning – ser du några faror framöver?

I årsredovisningen är vi väldigt nöjda med utvecklingen av trafiken. Statliga Trafikanalys har sagt att vi årligen gör 6,3 miljarder i samhällsekonomiska förluster i den här regionen. Mer än 90 procent av det härrör från störningar i kollektivtrafiken. Kan man vara nöjd med 6,3 miljarder i samhällsekonomiska förluster, Torbjörn?

Anförande nr 132

Landstingsrådet Rosdahl (M): Om jag förstod rätt gällde den första frågan om jag kände oro inför de stora investeringarna. Jag känner ingen oro, men jag känner ett stort ansvar. Vi ska se till att det fungerar. Det har föranlett att landstingsdirektören av mig har fått i uppdrag att vända på alla stenar för att se om vi kan göra saker och ting billigare. I NKS-debatten fanns ett stort missförstånd från gruppledarna, så jag träffade dem och berättade att NKS-avtalet har ett tak men att det inte är förbjudet att betala mindre.

Standard & Poor's har gjort en värdering av Stockholms läns landsting. Trots att de kände till våra stora investeringsbehov har de gett oss betyget AA+, vilket är utomordentligt bra för vår organisation.

65 miljarder ska investeras på fem år. Det är vad vi har råd med just nu.

Anförande nr 133

Landstingsrådet Wigg (MP): Grafen här visar de årliga ökade kapitalkostnaderna, från 4 miljarder år 2011 till uppemot 12 miljarder år 2017. Det är alltså en ökning med 6-7 miljarder i ökade kapitalkostnader. Detta belastar årligt budgeten. Jag blir i alla fall lite orolig när jag ser den här grafen, för Miljöpartiet vill ju investera ännu mer i ökad kollektivtrafik än vad Alliansen vill. Sedan har vi en söker finansieringskälla i form av trängselskatter.

Min andra fråga berörde du inte, Torbjörn: Hur kan man vara nöjd med en kollektivtrafik där vi har 6,3 miljarder i årliga samhällsekonomiska förluster och där mer än 90 procent beror på förseningar i kollektivtrafiken?

Anförande nr 134

Landstingsrådet Rosdahl (M): Av vår driftbudget – med avskrivningar, räntor och så vidare – kommer vi att ha ungefär 11 procent i kostnader. Det är jättehögt. Det man egentligen eftersträvar när allt bara rullar på och man inte har denna enorma tillväxt är ca 7 procent. Men vi klarar av denna investeringstakt och har 11 procent.

Det finns önskemål om investeringar på långt mer än bara de 65 miljarderna, och därför har vi utarbetat en investeringsstrategi som vi ska presentera. Nu vid budgetfullmäktige har det gått ett år sedan uppdraget gavs, och sedan ska det hela vara klart till 2014. Det är åtta–tio år snabbare arbetat än vad vår granne Stockholms stad har gjort, men vi har i ärlighetens namn fått mycket god hjälp därifrån.

Anförande nr 135

Landstingsrådet Rosdahl (M): Jag skulle bara vilja komma med en sakupplysning. Du, Raymond, eldar upp dig lite grann och sade att vi var svaga i regionfrågan. Jag skulle bara vilja påpeka att landstinget inte kan ansöka om att få bilda en region om inte 26 kommunfullmäktige i Stockholms läns landsting ber oss om det. Ingen har bett oss. Jag tog upp frågan med Kommunförbundet i Stockholms län. Där var det någon som hade motionerat om det, och den motionen behandlade man på 30 sekunder. Det finns inget intresse i de 26 kommunerna, och då kan vi inte skriva till regeringen och begära att få bli en region. Det är så som demokratin fungerar, Raymond!

Anförande nr 136

Landstingsrådet Wiggen (MP): Där fick jag svar på en annan fråga. Det var en lagfråga som jag faktiskt inte kände till. Jag trodde att landstingsfullmäktige var suveränt att gå in med en ansökan, för det har ju andra landsting gjort. Jag trodde faktiskt att det var så det gick till.

Självklart är det bra om man är överens med kommunerna, men samtidigt finns det en problematik. Om vi vill ha ett ökat regionalt inflytande och en ökad regional samordning kanske det får ske till priset av viss kommunal självständighet eller självrådighet, som jag uttryckte det i mitt tal, där jag pekade på enskilda objekt som faktiskt har lyfts från Stockholmsöverenskommelsens 35:e plats upp till femte plats i ett huj på grund av att det finns starka moderata kommunstyrelseordförande. Det är inte en riktig utveckling.

Vi behöver en samordnad regional politik här i Stockholm, inte en splittrad politik i 26 delar. Därför tycker vi att det är bättre att ha ett samlat regionalt grepp. Vi trodde också att man skulle ha modet att gå fram i den frågan.

Anförande nr 137

Landstingsrådet Sevefjord (V): Ordförande! Birgitta Rydberg drog en del positiva saker som har hänt i hälso- och sjukvården under föregående år. Jag lyfte i mitt anförande fram att det ändå är problematiskt att så stor del av hälso- och sjukvården drivs av privata vårdgivare. Pengamässigt handlar det om 32 procent, och den andelen är inte synlig i årsredovisningar och inte heller i andra sammanhang. Hur ser du på det? Det kanske inte direkt hänger samman med det du sade, men det handlar om ditt ansvarsområde, hälso- och sjukvården. Hur ska vi få in den stora andelen privatdriven vård som finansieras med skattemedel i våra redovisningar?

Anförande nr 138

Landstingsrådet Rydberg (FP): I Hälso- och sjukvårdsnämndens bokslut finns väldigt mycket uppgifter. Detta finns redovisat.

Anförande nr 139

Landstingsrådet Sevefjord (V): Borde det inte finnas med i årsredovisningen, som vi ju debatterar i dag?

Anförande nr 140

Gunilla Roxby Cromwall (V): Jag ska tala om trafik. Vi måste värna varje skattekrona, skattemiljon och skattemiljard. Det är vår befolknings bidrag för vår gemensamma välfärd, för sjukvården och kollektivtrafiken. Därför är det ytterst allvarligt att vårt trafikbolag SL återigen får allvarlig kritik av revisorerna, på samma sätt som tidigare år, och detta sker under Moderaternas och borgarnas styre.

Nej, Torbjörn Rosdahl, det är ingen välskött ekonomi när det gäller SL och den kollektiva trafiken. Vi träffar avtal i kollektivtrafiken, men vi följer dem inte. Vi vet inte ens själva om när de inte följs. Minns fallet med Busslink och bussföraren som sade att det gång på gång skickades bluffakturor på trafik som aldrig hade utförts. Minns det senaste otroligt tragiska exemplet – det tragiska gäller de hjältar som slog larm om detta – med kontrollanterna på Securitas som inte skötte sitt uppdrag utan skickade bluffakturor. De har nu fått sparken utan att den sittande majoriteten har lyft ett finger för att rädda dem som larmade oss om att vi betalade massor mer pengar till Securitas än vad de hade rätt till.

Vi har en kraftigt växande befolkning. Jag tror att Stockholm till och med växer mest i hela Europa. Då är det mycket oroande att Moderaterna inte ser till att resenärsökningen motsvarar den sysselsättningsökning som finns i vårt landsting.

Det är politiskt vanstyre att SL:s kostnadsutveckling kraftigt överstiger resenärsutvecklingen. Det har blivit dyrare per personkilometer att frakta människor trots att de som reser i vårt system upplever en mycket besvärande trängsel, en bristande punktlighet och en bristande tillförlitlighet. Det är siffror som vi kan läsa i revisorernas rapporter. Vårt system är på bristningsgränsen. Det gäller tunnelbanans gröna och röda linjer och många bussar, för att inte tala om det kraftiga missnöjet i pendeltågstrafiken.

Då är det politiskt vanstyre att alla prognoser visar att bilismen framöver kommer att öka och andelen kollektivtrafikresenärer minska och att vi inte gör de satsningar på kollektivtrafiken som behövs.

Förra året räddade den rekordstora ökningen av SL-taxan det prognostiserade underskottet. Den här ekonomin håller inte. Det vet alla, men ingenting har gjorts för att rätta till det. De som köper är våra trogna SL-resenärer. De känner inte av någon som helst förbättring i den kollektiva trafiken. Jag räknar helt och hållet bort Spårväg City, som revisorerna också gång efter gång har gjort en kraftig anmärkning på. Den var rekorddyr, oplanerad och obudgeterad. Den fanns utanför alla de prioriteringar som vi gemensamt har gjort för vår ökande region. Detta skedde utan att det blev någon som helst resenärsökning på den linjen.

Skandalerna med Busslink och Securitas har jag redan talat om. Sedan är det skandalen med fusk- och svinnprojektet. Det är spärrarna som har installerats och som hindrar oss SL-resenärer utan att man på något sätt har fått bort fusk. Det har tydligen inte minskat alls, men ni vet ju att det är Securitas som har räknat på detta med fusk- och svinn, så det kan vi inte tro ett dugg på.

Detta med trängselskatten är allvarligt. Vi har inte fått en krona för att förstärka och bygga ut den kollektiva trafiken i vårt län, som växer så kraftigt. I stället har vi fått en ny kollektivtrafiklag som för några som har råd innebär att de kan köpa privata busskort och åka privata direktlinjer – linjer som vi borde ha förstärkt den kollektiva trafiken med.

I stället satsas miljarder på Förbifart Stockholm. Det är pengar som vi i landstinget inte äger men som vi skulle behöva för att satsa på en kraftig utbyggnad av den kollektiva trafiken. Apropå genusperspektiv är det också en satsning på mäns resande och på några få procent bilister.

SL har en mycket besvärlig ekonomi och ett budgetunderskott som ständigt ökar.

Anförande nr 141

Landstingsrådet **Wennerholm (M)**: Herr ordförande, fullmäktigeledamöter! Man tar sig för pannan. Föregående talare är antingen oseriös eller okunnig. Jag tycker att du ska gå upp i talarstolen nu, Gunilla, och be våra funktionshindrade om ursäkt!

Du säger att 700 miljoner för att göra kollektivtrafiken tillgänglig för deras del är bortkastade pengar. De 700 miljonerna bidrar till sänkt produktivitet. Satsningarna på miljöbussarna är bortkastade pengar, säger du. I dag kör vi 50 procent av bussarna på förnybara bränslen. Att påstå att det är bortkastade pengar är direkt okunnigt! Det minskar alltså produktiviteten, mina vänner. Det vore oerhört produktivt att köra gamla dieselbussar och bussar som människor med funktionshinder inte kan komma ombord på.

Anförande nr 142

Gunilla Roxby Cromwall (V): Fullmäktige! Här såg ni ett väldigt bra exempel på härskarteknik. Christer Wennerholm kallar mig för okunnig.

Jag har inte pratat ett dugg om satsningar på miljöbussar eller om insatser för personer med funktionsnedsättning. Jag har pratat om SL:s kraftiga budgetunderskott, men det vill du inte debattera.

Anförande nr 143

Landstingsrådet **Wennerholm (M)**: Du har pratat om produktiviteten, om utfallet i redovisningen för 2011. Att det sjunker beror precis på det jag sade.

Du får väl fundera på det och på om ni i fortsättningen ska vara emot de satsningarna. Då skulle du möjligen kunna ha en högre produktivitet. Men du kommer inte att ha det, för du vill ju gå ännu längre, och de pengarna har du inte. Vi får vara glada för att det inte är du som har haft ansvaret.

För övrigt kan vi titta på hur mycket pengar som nu satsas på den bana som sprängs och grävs under stan. Hur många miljarder satsas där? Inte en krona satsar staten på kollektivtrafik, säger du. Det är nys! Det satsas miljardbelopp. Regionen och staten satsar tillsammans 100 miljarder fram till 2020.

Anförande nr 144

Gunilla Roxby Cromwall (V): Christer G. Wennerholm! Jag har valt att i första hand inte tala om tillgänglighet. Jag talade om Spårväg Syd, och den är inte tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Eftersom den var så dåligt planerad har man fått göra extra insatser för att de ska kunna resa med där.

Jag pratade om SL:s skenande ekonomi, som vi inte har någon som helst kontroll över. Det är alltså dyrare att frakta människor per personkilometer utan att det på något sätt har blivit förbättringar i trafiken för dem som reser. SL:s ekonomi, som revisorerna ger kraftiga anmärkningar på, har en mycket allvarlig situation, och det, Christer G. Wennerholm, är under din ledning.

Anförande nr 145

Helene Öberg (MP): Fullmäktige! Under det år som har gått har jag reflekterat över att det har varit skillnad mot de tidigare åren och den tidigare mandatperioden. Jag har aldrig förut sett så mycket människor komma till Landstingshuset och visa sitt engagemang i olika beslut som vi fattar. Det är på ett sätt väldigt positivt att de beslut vi fattar här berör människor så mycket att de vill komma hit och själva berätta vad de tycker. Men det är ju inte bra att missnöjet med våra beslut ökar.

De som har stått på olika sidor av huset och demonstrerat har ju inte gjort det av entusiasm över det som Alliansen har hittat på, utan det har varit för att man har varit orolig eller bekymrad. Senast i dag stod på framsidan patienter från psykosvården i Gröndal. På baksidan träffade jag på människor som arbetar inom ambulanssjukvården.

Detta hänger ihop med en känsla jag ofta får här i fullmäktige och i HSN, där jag sitter med. Den bild som Alliansen beskriver är inte riktigt den bild jag får när jag träffar andra – patienter som besöker vården eller människor som arbetar i vården. Det finns helt enkelt väldiga skillnader i syn mellan hur ni uppfattar läget och hur människor ute i verksamheterna uppfattar det.

Miljöpartiet driver en kampanj. Vi vill gå ut och tala med 250 000 människor om hur de ser på tillvaron och låta dem vara med och påverka vår politik. Kanske kan det vara ett tips till Alliansen att öppna upp sig lite, få lite bättre dialog och ett bättre underlag för de beslut man vill fatta. Lyssna in vad som är viktigt för människor: Hur påverkar era beslut riktiga människor? Kommer ni i håg talet om "verklighetens folk"?

Budgeten ska vara ett prognosverktyg. På hälso- och sjukvårdssidan kan man se att den inte har funkade jättebra som prognosverktyg, så det finns väl anledning att fundera på hur bra man egentligen är på att planera sin verksamhet.

Det fanns ett sparkrav på verksamheterna med generella effektiviseringar på 2 procent, som faktiskt landade på samma belopp som resultatet inom HSN sedan blev. Det är lite märkligt. Först sparar man pengar, sedan ger verksamheten i alla fall ett lika stort överskott. Hur kan det komma sig? Någonstans måste det finnas en obalans i organisationen när det blir på det sättet.

Kömiljarden har vi talat om flera gånger. Det är klart att det är en förlust för Stockholms läns landsting att vi inte får de pengarna. Men vilken förlust är det inte för människor här i landstinget som får vänta längre på vården än människor i andra delar av landet? Här slår man på stora trumman och säger att det finns en garanti att man ska få vård inom en viss tid. Det kan vi aldrig vara nöjda med.

Skit i pengarna, tänker jag. Vi måste se till att människor får vård i den tid som vi har lovat att de ska få den.

Detta om den ojämlika hälsan i vårt landsting är inte heller någon särskilt upplyftande läsning. Här finns det enormt mycket kvar att göra. Här har Alliansen i många år hållit fast vid ett ersättningssystem som vi vet missgynnar den jämlika hälsan i vårt landsting. Kanske kommer det förbättringar nästa år, men än så länge har det inte varit tillräckligt bra. Jag tycker att man kunde ha varit mer självkritisk på den punkten och att det kunde ha framgått tydligare i årsredovisningen. Det som är viktigt i slutändan är ju att människor ska må bra.

Vi ska inte prata om Patientnämndens rapport just nu, men jag skulle ändå vilja lyfta fram två siffror. Man kan i rapporten se att klagomålen på bemötande inom primärvården har ökat med 42 procent och klagomålen på tillgänglighet har ökat med 16 procent. Det ger också en känsla för att det inte bara är siffror och pengar som räknas utan att det handlar om hur människor upplever den vård som levereras. Inte tillräckligt bra, skulle jag säga.

Gustav var jättestolt över att tandvården gör sådan jättestor vinst. I underlaget till den budget vi nu har årsredovisning på sade man att man måste höja avgifterna i tandvården, för annars går inte ekonomin ihop. Nu får vi i stället höra att man gör ett sensationellt stort överskott i tandvården. Hur hänger det ihop? Det är väl inte heller särskilt bra planering?

Slutligen var Birgitta inne på något viktigt, nämligen insyn och privatiseringar. Verksamheter som drivs med offentliga medel vet vi ganska lite om. De finns inte med i årsredovisningen. Jag fick i veckan hem en jättebra årsredovisning från ett av de privata företag som vi har som leverantörer av vård. Jag skulle önska att vi fick mer insyn i de bolag som driver vård för våra skattepengar.

Anförande nr 146

Landstingsrådet Ullberg (S): Herr ordförande, ledamöter, åhörare! Nu diskuterar vi utfallet av majoritetens femte år vid makten – vi är mitt inne i mandatperioden och nu återstår två år till nästa val.

Vi kan konstatera, som många talare redan har gjort på ett förtjänstfullt sätt, att det senaste året och inte minst utvecklingen på trafiksidan skapar ingen tillförsikt om hur det kommer att bli de närmaste två åren. Vi ser tre kurvor som borde peka uppåt men som inte gör det. Vi ser en minskad kundnöjdhet bland resenärerna, vi ser en mycket måttlig resandeandelsökning och vi ser ett stort ekonomiskt underskott som riskerar att stegras ytterligare. Detta trots en höjning av SL-taxan i höstas. Behovet av en utbyggd kollektivtrafik i vår region är enormt, inte minst om vi ska klara arbetspendlingen, tillväxten och våra höga klimat- och miljömål.

Vi ser att biltrafiken och utsläppen i kranskommunerna i vår region ökar. Vi ser att vägarna är igenkorkade. Vi ser längre restider till jobbet och vi ser att vår arbetsmarknadsregion krymper. Möjligheterna att bo på ena sidan om staden och jobba på den andra sidan, att kunna ta sig runt och se hela Stockholms län som en arbetsmarknadsregion, minskar. Det är en mycket allvarlig utveckling.

Vi borde investera varje skattekrone där den gör mest nytta. Vi borde se till så att allt fler ställer bilen och reser kollektivt. Men i stället ser vi pengar gå till bland annat prestigeprojekt som Spårväg City. Det funkar inte. Vi ser att trängseln ökar och punktligheten minskar i tunnelbanan. Även om vi har fått det lilla, viktiga steget om en förstudie av en tunnelbana till Nacka ser vi att den förra året igensparkade dörren för en tunnelbana till Hagastaden och Nya Karolinska fick även cement och murbruk på sig. Det känns inte särskilt bra. Kundnöjdheten för pendeltåg stannade förra året på blygsamma 57 procent. Vi är ju uppemot 300 000 människor som dagligen åker pendeltåg i vår region, så den utvecklingen är mycket alarmerande.

Finns det då inga positiva tecken? Jo, det finns ett trafikslag där kundnöjdheten är rekordhög och till och med ökar. Det är på sjötrafiksidan. Där är uppfinningsrikedomen enorm, där hittar man på stor experimentverkstad med upphandlat helhetsansvar och startar i gång en process som har skapat så mycket oro hos lokala rederier och skärgårdsbefolkningen. Ert uppdrag i budgeten att upphandla ett helhetsansvar var inte särskilt välkommet, och jag hoppas att vi när vi behandlar det här årets årsredovisning inte bara har lagt den experimentverkstaden i skrivbordslådan utan i likkistan. Men det återstår ju att se vilka beslut vi kommer att ta inte minst senare i vår.

Oro har skapats i skärgården, men oro har också skapats hos de anställda. Vi fick ett nytt exempel i Securitas på hur vi inte följer upp avtal. Revisorerna har återigen fått exempel på att vi betalar för verksamhet som faktiskt inte utförs. Våra anställda som larmar om oegentligheter märker inte att den politiska ledningen går till botten med fuskanklagelserna. Principen att man ska ha ett personalövertagande om man gör en ny upphandling ruckas det på – oerhört allvarligt! Hur vi är som arbetsgivare och vilket ansvar vi tar för att skattepengarna verkligen används till det de är tänkta för – mer om revisorernas kritik kommer i nästa punkt, men det är ett mycket allvarligt problem med bristande avtalsuppföljning och bristande politisk styrning och kontroll.

Som styrelseledamot kan jag konstatera att sena utskick av handlingar, ärenden som rycks bort i sista sekunden, avsaknad av jämförelseobjekt och avsaknad av samhällsekonomiska kalkyler i viktiga investeringar har blivit standard. Jag kan konstatera att det är en standard för trafikverksamheten i Stockholms läns landsting som faktiskt inte håller måttet.

Det finns oerhört mycket att vara stolt över i vårt landsting – fantastiska medarbetare inom både hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken, som gör ett fantastiskt arbete. Men den politiska styrningen och kontrollen på trafiksidan är dessvärre ingenting att vara stolt över. Det kan vi också läsa om i den här årsredovisningen.

Anförande nr 147

Landstingsrådet W e n n e r h o l m (M): Herr ordförande, fullmäktigeledamöter! Det är intressant att lyssna till när den politiska retoriken och entusiasmen över att försöka slå motståndaren far iväg så man inte har markkontakt. Jag tycker det vore bra om vice ordföranden i trafiknämnden och SL:s och WÅAB:s styrelser redovisade, till exempel för WÅAB:s del, hur det är med avtalen och uppföljningen av de avtal som har slutits – vad som är orsaken till att genomlysningen av WÅAB sker på samma sätt som tidigare genomlysning av SL har skett. Det vore intressant och spännande. Jag hoppas att du då står för att det har varit perfekt. Vi tycker inte att det har varit det. Det är det som har varit grunden för våra uppdrag, för vi vill att lagen om offentlig upphandling ska följas, och det kommer den att göra nu.

Det vore också intressant om du på samma sätt kunde redogöra inför landstingsfullmäktige för vad som är posterna i underskottet. Är det så att du inte ville genomföra genomlysningen och förändringen av SL:s förvaltningsorganisation? Nej, det tror jag inte, för det var vi överens om. Där har du 109 miljoner kronor till att börja med.

Anförande nr 148

Landstingsrådet U l l b e r g (S): Herr ordförande! Det är exakt ett år sedan jag blev gruppleddare i trafiknämnden och i SL. Det har varit ett spännande första år som oppositionslandstingsråd, inte minst eftersom det så ofta låter som att det är jag som utgör majoriteten. Jag förbereder mig gärna inför en sådan framtida roll, men vad jag vet är det två år tills väljarna får säga sitt. Då vet jag att det är jag som företräder oppositionen och ska visa upp de socialdemokratiska förslagen, och det är du, Christer, som tillhör majoriteten, som nu har haft över fem år på er att driva den politik som har gjort att underskotten växer. 2014 räknar man med ett miljardunderskott på trafiksidan. Hur ska du hantera det?

Jag vill också att du svarar på det här med omorganisationen och det som vi har varit överens om, precis som du nämnde. Det är inte riktigt det som är svaret på vad som ger resandeökningar till kollektivtrafiken. Varför investerar ni pengarna där de inte gör mest nytta? Det är det som är frågan. Revisorernas kritik kommer vi snart att återkomma till.

Anförande nr 149

Landstingsrådet W e n n e r h o l m (M): Herr ordförande, fullmäktigeledamöter! Jag förstår att det är jobbigt att vara i opposition och behöva svara på frågor om sin egen politik, men du måste ju redovisa för oss hur du hade kunnat stå här med till exempel en situation där du hade genomfört din enhetstaxa och förlorat 400 miljoner på ett bräde. Du hade haft 400 miljoner mindre än vad vi hade och vad vi har.

Då frågar jag så här. Underskottet på omorganisationen är 100 miljoner. Du har snö och kyla, som var extrem – 55 miljoner. Du har index, det vill säga att det har rest fler människor och att bränslepriserna har varit högre. Det hade inte du heller kunnat påverka. På det sättet är det så att utfallet beror på att det är fler som har rest och att bränslet har varit dyrare.

Sedan kan vi bara konstatera att det görs mångmiljardinvesteringar i framtidens kollektivtrafik. Herr ordförande, vi renoverar i tunnelbanan för 14–16 miljarder, vi bygger en pendeltågstunnel för 20 miljarder och Spårväg City har haft en resandeandelsökning där det är 20 procent fler som reser än vad man gjorde med 47:ans buss.

Anförande nr 150

Landstingsrådet U l l b e r g (S): Som sagt, Christer, det är ju du som utgör majoriteten och det är ni som har att förklara det här underskottet och den anmärkning som revisorerna riktar mot styrelsen för bristande kontroll och styrning. Det är du som är styrelseordförande.

Jag gör gärna mitt jobb de två år som kvarstår till valet i opposition, men det är bra om du också förbereder dig på oppositionsrollen – jag hör ju att du skulle passa i den. Jag ser fram emot den diskussionen i valrörelsen.

Anförande nr 151

Yvonne Blombäck (MP): Ordförande, ledamöter och åhörare! Andelen av befolkningen i Stockholmsregionen som reser kollektivt är förhållandevis hög, men alla prognoser som vi har sett och som vi ser framför oss enligt den politik som den moderatledda Alliansen för visar att andelen som reser kollektivt kommer att sjunka. Det är naturligtvis ohållbart, eftersom ett ökat resande med kollektivtrafiken är den absolut viktigaste miljö- och klimatåtgärd som Stockholms läns landsting kan bidra med.

När man gör satsningar – och det är absolut så att ni har gjort satsningar från majoriteten – handlar det om att göra rätt satsningar. Precis i likhet med det Helene Öberg om sjukvården nyss tänkte jag prata lite grann om hur människor ute i kollektivtrafiken upplever de satsningar som man tror skulle bli bra men som i nästa skede kanske inte alls visar sig hålla måttet.

För några år sedan när ni kom till makten pratade ni i Alliansen väldigt mycket om att det var så viktigt att alla skulle få korrekt information. I dag, 2012, är det fortfarande gigantiska brister när det gäller information. Det är inte rätt information – det är inte någon information över huvud taget, det är information som är motstridig, och så vidare. Exempel finns hur många som helst.

En sådan satsning som det skulle vara oerhört intressant att få reda på exakt vad den har kostat är den nyaste informationssatsning som kom ut i länet på alla busshållplatser. Folk var extremt lyckliga: äntligen ska vi få realtidsinformation! Döm om min förvåning, när man står där och ser "nu pågår" hur länge som helst, sedan försvinner "nu" och det står 8 minuter, 7 minuter och så vidare – och plötsligt kommer det en buss. Den där informationen har ingenting att göra med var bussen befinner sig, utan den säger bara vad det står i en tidtabell. Rätt ofta finns den tidtabellen redan på stolpen, så informationen i sig är både dyr och missvisande. Det har gjort att resenärerna som står där inte litar på informationen. Alla skrattar åt de där siffrorna, det var en snackis de första två tre månaderna när den så kallade realtidsinformationen kom upp. Hur kan man göra sådana satsningar? Hur kan ni godta att det får ske?

Tillgänglighet pratade Christer Wennerholm mycket om, det kostade massor med pengar. Men vi ser dagligen hissar och rulltrappor som är trasiga i veckor och månader. Vi ser dagligen spärrar som inte fungerar, som är trasiga i dagar och veckor. Det är inte tillgängligt!

Sittplats var en stor fråga för er i majoriteten. Ni har suttit vid makten nu i så många år, och det blir bara trängre och trängre i kollektivtrafiken. Det går inte att locka bilister att välja bort sin bil och komma in i en kollektivtrafik där människor inte kommer med utan får stå kvar och vänta på perrongen eller hållplatsen, och kommer man med så är det mera boskapsvagn än någonting annat.

Då är det klart, att när ni samtidigt höjer taxorna och inför ett ologiskt, obegripligt biljettsystem där det är svårt att köpa biljetter, på vissa håll rent omöjligt, om man inte är vaneresenär, och höjer priserna för dem som är vaneresenärer – hur tror ni att ni ska lyckas vända utvecklingen och det samtidigt inte byggs i den takt som det behövs för de pengarna – oaktat att ni hela tiden kör med mantrat att det är 100 miljoner som går till kollektivtrafiken, den stora satsning som ni säger er göra – räcker inte till på långa vägar. Och den största delen av den satsningen går ju till två mil motorväg, som dessutom kommer att bidra till att ännu färre reser kollektivt.

Det är lysande att höra att ni är så nöjda, men jag måste ändå säga att från Miljöpartiets sida är vi inte nöjda. Vi ser med oro på det som sker. Vi ser också med oro på att man faktiskt har skilt bolagen, SL och Waxholmsbolaget, från trafiknämnden i sig, men vi får inte del av

någon årsredovisning från de bolagen här i fullmäktige utan de ligger i sidodokument. Det är inte okej. Det är självklart att vi här i fullmäktige ska ha en fullödlig redovisning även för bolagen. Det här måste ni rätta till, det är inte acceptabelt!

Jag får återkomma, för tiden är över. Jag yrkar bifall till vår reservation i landstingsstyrelsen.

Anförande nr 152

Landstingsrådet **W e n n e r h o l m** (M): Herr ordförande, fullmäktigeledamöter! Men någon ordning och reda, sans och balans måste det ändå vara! Om vi nu ska bygga en förbifart, och det ska vi ju – jo, det ska vi, för det har en majoritet fattat beslut om, och det har vi slutit avtal om – så tar vi ungefär en fjärdedel av pengarna till den i den här uppgörelsen. Så ser verkligheten ut. Kom då inte och säg att vi använder huvuddelen av pengarna till den! Resten av pengarna går till andra investeringar – ja, i vägar och i gator, men i min värld är det faktiskt så att en stor del av kollektivtrafiken går på vägar och gator, på gummihjul. Det gäller att se till att den får prioriterad framfart, separerade körfält och prioriterade signaler. Det går också pengarna till. Och så går en stor del av pengarna till bland annat satsningen på Citybanan.

Du får gärna vara emot Förbifarten, det har du all rätt att vara, men säg inte att huvuddelen av pengarna i uppgörelsen går dit!

Anförande nr 153

Y **v o n n e B l o m b ä c k** (MP): Ja, en fjärdedel av de pengarna. I avtalet med staten räknar Christer Wennerholm då in att trängselavgifterna är bortlovade i mer än 30 år framöver. Skulle inte bilökningen bli så stor att man får in de där avgifterna, ja då har vi gått i borgen för att stå för räntekostnader och annat därutöver.

Vi kan inte se att det finns tillräckliga medel som behövs för att kunna bygga tunnelbana till Nacka, för att kunna bygga en spårlösning som är bra till Nya Karolinska sjukhuset och Hagastaden, för att kunna bygga Spårväg Syd och så vidare. Mälarbanan är ytterligare en sådan sak. Jag glömmer aldrig när länsstyrelsens chef sade att det var en stor sten i hans sko att man inte fick plats med Mälarbanan i den paketslösning som ni har skrivit under. Vi står inte bakom den.

Anförande nr 154

Landstingsrådet **W e n n e r h o l m** (M): Herr ordförande, fullmäktigeledamöter! Men då är det ju så genialiskt att det är vi som styr och inte ni!

Det är ju på det sättet att efter den uppgörelse du nu pratar om har Trafikverkets biträdande generaldirektör fått ett uppdrag, en kapacitetsutredning ska läggas fram. Det kommer att komma en proposition med ytterligare medel till infrastrukturinvesteringar i höst. Flera av de saker som du pratar om ligger i slutet av den här perioden och in i nästa. Nu kommer det en rullande planering. Det är klart att det kommer att behövas mångmiljardbelopp utöver de objekt som redan är utpekade. Så ser verkligheten ut.

Ibland är det nästan rörande att höra Miljöpartiet tala om å ena sidan massbilismen för att i nästa sekund å andra sidan vara oroliga för att denna massbilism inte skulle åka omkring så att man ordnar trängselskatteintäkter som räcker till. Jag tror inte vi behöver oroas, de kommer mer än väl att täcka den delen av avtalet. Sedan kommer många regeringar under årens lopp att göra nya infrastrukturinvesteringar i kollektivtrafik.

Anförande nr 155

Yvonne Blombäck (MP): Christer Wennerholm, vi är inte alls oroliga för att bilismen inte ska räcka till. Vi är snarare oroliga för klimatet och för de trängselkostnader som regionen redan har – 6 miljarder om året, glöm inte det! Den trängselkostnaden kommer inte att minska med fler bilar på vägarna.

Den trängselkostnaden skulle minska om vi kunde ha gått i gång med de byggprojekt som vi faktiskt allihopa pratar om hela tiden men där ni saknar all finansiering och skjuter på framtiden. Det är det som vi ser är problemet. Det sker på bekostnad av kollektivtrafiken för att ni ska bygga en två mil lång motorväg. Vi i Miljöpartiet kan aldrig se en sådan politik som hållbar eller ens riktig för oss här i Stockholms läns landsting att hålla på med.

Anförande nr 156

Landstingsrådet Larsson (S): Ordförande, fullmäktige! Det har varit en spännande debatt så här långt. Raymond Wigg fängade en stor del av den oro som i alla fall jag känner rörande hur läget är när man tittar framöver. Vi har ju kraftigt ökade kapitalkostnader de kommande åren, och en stor utmaning för det här landstinget blir att se till så att intäkter och utgifter går ihop.

Jag sade det här till dig förra året, Torbjörn Rosdahl, men jag vill ånyo uppmana dig att prata med företrädarna på kollektivtrafiksidan. Det är inte bra när SL och trafikverksamheten går med underskott, och det är inte heller bra när revisionen finner skäl att rikta allvarlig kritik mot den typen av verksamheter. Det är nödvändigt att se till att hålla budget, om vi ska klara kapitalkostnaderna de kommande åren.

Det andra som jag slås av i den här debatten är att det har funnits inslag av för tidig budgetdebatt – en hel del talare, särskilt Gustav Andersson och Stig Nyman, har ägnat sig åt självskryt i talarstolen och berättat om hur fantastiskt bra allting är. Det kan man väl få ägna sig åt, och den typen av fel har man väl alltid haft i både majoritet och opposition, att man målar världen i breda penseldrag. Jag tänkte ändå försöka reflektera lite mera kring hur det faktiskt har varit under det gångna året och spara en del av de hårdare slängarna till själva budgetdebatten nästa gång, för jag tycker att det finns sådant som är värt beröm och sådant som är värt kritik under det år som har varit.

En av de saker som jag tycker är riktigt bra är det vårdval som har införts för höft och knä – som för övrigt vi socialdemokrater var med och röstade för. Det har hjälpt till att korta köerna och faktiskt förbättrat livet för många stockholmare – ett mycket bra beslut fattat i den här församlingen under året.

Å andra sidan kan jag känna oro över det vårdval som finns när det handlar om neurologisk rehabilitering, där jag har talat med patientföreträdare och andra som inte är fullt så nöjda med det vårdvalet. Man menar att de riktigt bra verksamheterna har fått en försämrad situation.

Jag kan känna att det finns skäl att fundera på hur snabbt arbetet går med att åtgärda de problem som bland annat Arbetsmiljöverket och Socialstyrelsen pekar på vid våra sjukhus. Det handlar både om arbetsmiljön för dem som arbetar på sjukhusen men också om att ta hand om våra patienter på ett bra och säkert sätt.

Man blir ju inte glad när man får ett sådant brev som jag fick för ett tag sedan från Hans, bosatt i Älvsjö, där han beskriver hur det var när han skulle åka in med sin 91-åriga mor till Huddinge sjukhus den 19 april. "Då kom vi in via ambulans till akutmottagningen på Huddinge sjukhus klockan 06.30 med min multisjuka 91-åriga mor. Efter många timmars väntan och feldiagnostisering blev vi placerade i kö för en plats på avdelning. Klockan 18.30, efter ständiga påtryckningar från mig som anhörig, fick hon till slut plats efter tolv timmar." Det är klart att man inte kan vara nöjd när det ligger till på det sättet. Det finns många sådana berättelser som handlar om långa väntetider på våra akutmottagningar och

akutsjukhus, som faktiskt går på knäna därför att vården är så hårt ansträngd. Vi borde jobba hårdare och bättre med att se till så att sjukvården faktiskt fungerar.

Det är klart att jag tycker vi ska vara nöjda med att möjligheterna att få träffa en specialistläkare har ökat i vårt landsting, och det är bra att vi får ta del av de kömiljardpengar som finns för att man faktiskt får träffa doktorn. Men i ett landsting där man får träffa doktorn men inte får behandling tycker jag inte att man kan känna sig fullt ut nöjd. På andra håll och kanter i landet fungerar det bättre – du får både träffa doktorn och du får behandling för att du är dålig. Det är någonting som jag tycker att vi borde försöka följa upp.

Jag hörde Gustav Andersson berätta om att han var så jättenöjd med att vinsterna är höga i folktandvården. Det är kul att det är en verksamhet som visar plus, det gillar jag. Men när man får ta del av undersökningar av tandhälsan bland 19-åringar i vårt län som visar att 52 procent av 19-åringarna i Rinkeby lider av tandskador på grund av karies medan det i Danderyd är 19 procent som har kariesskador, så finns det anledning att fundera på hur vi använder våra resurser. Här finns mer att göra.

Det är klart att det finns skäl att vara glad över att antalet besök i primärvården ökar och att de ökar mycket också i utsatta områden, men nog är det märkligt att medborgarna i de utsatta områdena inte skulle vilja rekommendera sina vårdcentraler till någon annan? Det kanske beror på det ersättningsystem ni har konstruerat, som i praktiken har inneburit att pengar har flyttat ifrån de här mottagningarna i jämförelse med hur det var förut.

Så det är en blandning av ris och ros från min sida. Mer av detta får utvecklas i den kommande budgetdebatten.

Anförande nr 157

Landstingsrådet Reinheldt (M): Tack så mycket, herr ordförande! Huvudmålet för hälso- och sjukvården, beslutat av landstingsfullmäktige för 2011, var en förbättrad tillgänglighet och kvalitet inom hälso- och sjukvården. Man kan se på område efter område – jag föreställer mig att alla naturligtvis har läst årsredovisningen – förbättringar, ibland från det ena året till det andra, ibland över lite längre tid.

Men absolut finns det mer att göra. På ett sätt kan man säga att det är roligt att det är så, att vi inte står still. Målet måste naturligtvis vara en helt köfri och jämlik hälso- och sjukvård, och vi är inte hemma i alla delar ännu, men årsredovisningen uppvisar kvalitetsförbättringar på en mängd områden.

Självklart kommer vi att fortsätta med kvalitetsarbetet, och som andra har varit inne på kommer vi ju att diskutera i budgetdebatten om några veckor hur vi går vidare.

Vi har ökat anslagen till hälso- och sjukvården. Vi har infört vårdval inom flera nya områden successivt, så vi är nu uppe i 22 olika vårdvalsområden, till exempel det område som Dag Larsson alldeles nyss refererade till, höft- och knäprotesoperationer, som har gett fantastiskt fina resultat för stockholmarna.

Det, tillsammans med ökade krav och ökad uppföljning av vårdgivarna och den vård som stockholmarna möter, har lett till att väntetiderna i sjukvården har minskat. Köerna har minskat. Det är ett trenderbrott. Vi ser att vården har gått i rätt riktning. Målet är förstas en helt köfri hälso- och sjukvård och där är vi inte framme ännu, men långa väntetider till operation och annan behandling var länge ett problem här i Stockholmslandstinget. Jag menar att tack vare införandet av de nya vårdvalsområdena och nya vårdgivare som har kommit på plats, som bidrar till att uppfylla landstingets högt ställda krav, har också väntetider inom klassiska köområden minskat drastiskt och i vissa fall faktiskt försvunnit. Dag nämnde, och jag tog också upp, höft- och knäprotesoperationer. Många gånger människor som har arbetat med tunga lyft under ett helt yrkesverksamt liv slipper nu vänta för att få en ny höft- eller knäled. Men också människor som är i behov av en starroperation

behöver inte längre vänta. Barn som behöver göra en tal- eller läs- och skrivutredning hos en logoped slipper vänta i 24 månader för att få göra en utredning utan bara så där två tre veckor.

Vårdvalen har visat att de ger resultat även under 2011. Det finns fler områden vi vill införa vårdval på för att uppnå samma fina resultat för patienterna, men det kommer vi tillbaka till under budgetdebatten om några veckor.

Några personer, bland annat Helene, har talat om ärendena till patientnämnden. Låt mig bara korrigera lite. Det är faktiskt så att antalet ärenden till patientnämnden på primärvården har sedan 2006 minskat med totalt 3 procent, samtidigt som antalet läkarbesök i primärvården har ökat med nära 40 procent.

När Helene Hellmark Knutsson inledde debatten om årsredovisningen efter Torbjörn Rosdahl talade hon om omfördelning av vården i Stockholms län. Därför tycker jag det är på sin plats att visa de resultat som vårdvalet har gett efter fyra år med vårdval i Stockholm, som naturligtvis var på plats även under 2011. Då kan man fundera lite över den "orättvisa omfördelningen" och titta på hur det såg ut innan vårdvalet kom på plats och efter att vårdvalet kom på plats. Ni tänker kanske: Jaha, det är blå och röda staplar, typisk moderatbild! Men betänk vad Karolinska Institutet redovisar i en av sina uppföljningsrapporter – det andra citatet är kanske det mest intressanta.

Vi har tagit initiativ till och haft flera samtal om blocköverskridande överenskommelser, men Socialdemokraterna var inte intresserade.

Anförande nr 158

Landstingsrådet L a r s s o n (S): Filippa Reinfeldt, det finns flera undersökningar från Karolinska Institutet. Nu har jag inte med mig den bilden, men jag tar garanterat med mig den till budgetdebatten, som visar hur de ekonomiska resurserna har fördelats mellan fattiga och rika områden i vårt län. Det är helt uppenbart att det har skett en omfördelning av ekonomiska resurser i primärvården, från fattiga och medelklassområden till de områden där den rikaste fjärdedelen av länets befolkning finns. Det är också Karolinska Institutet.

Sedan är det klart att Filippa hänvisar till att hon har försökt – äntligen, efter ett antal år med Vårdval Stockholm – att föra blocköverskridande samtal. Men du ville inte ändra systemet i grunden utan bara plåstra lite grann på ett system som i grunden behöver förändras. Det var skälet till att vi inte kunde komma överens.

Anförande nr 159

Landstingsrådet R e i n f e l d t (M): Herr ordförande! Jag tror inte att patienterna i Stockholms län egentligen är intresserade av att möta pengar när de kommer till en vårdcentral – jag tror att de vill möta personal. Vad man kan se är att tillgången till vård har ökat dramatiskt, fantastiskt mycket i de tidigare underförsörjda områdena i länet.

Vi har tagit beslut om att gå vidare och utveckla primärvården, och vi har nu också infört förbättringar. Vi diskuterade dem med Socialdemokraterna. Jag hade på känn att vi kanske hade kunnat komma längre om vi hade haft lite mer tid. Därför beslöt jag att skjuta upp det här beslutet i hälso- och sjukvårdsnämnden med en månad. Vi nådde inte hela vägen fram, vilket jag tycker var tråkigt, men vi kommer nu i tidig höst att gå vidare med ytterligare ett beslut som handlar om att titta över den differentierade besöksersättningen, där man ska få olika mycket betalt beroende på patienternas olika behov. Hittar vi varandra där – inte bostadsort, inte kommungräns, inte stadsdelsgräns utan vårdbehov – då tycker jag vi kommer en bra bit på väg!

Anförande nr 160

Landstingsrådet L a r s s o n (S): Jag kan säga, för den samlade oppositionens del faktiskt, att vi alltid är beredda att resonera. Jag tror att primärvården skulle må bra av en blocköverskridande ersättningsmodell. Men det förutsätter att man gör större systemförändringar och inte bara plåstrar med 150 miljoner i en verksamhet som kostar 3,5–4 miljarder kronor.

Sedan hänvisar Filippa Reinfeldt till det vanliga argumentet, att antalet besök har ökat, och ökat mest i utsatta områden. Det jag inte får ihop – och det får du gärna kommentera, Filippa Reinfeldt – är att om nu antalet besök har ökat så oerhört mycket och mest i de fattiga och utsatta områdena, varför man är mest missnöjd där. Hur kan det då komma sig att bara 50 procent av Skärholmsborna vill rekommendera sin vårdcentral, medan däremot 77 procent i Täby vill rekommendera sin vårdcentral till någon annan?

Det är något som inte stämmer. Fler vårdbesök – och missnöjda medborgare.

Anförande nr 161

Landstingsrådet R e i n f e l d t (M): Herr ordförande! Det kanske var så att de var än mer missnöjda tidigare, innan de hade tillgång till hälso- och sjukvården, Dag?

Det är så att vi nu gör en hel del förändringar och kommer att fortsätta med utvecklingen av vårdval också nästa år. Det vi har gjort är bland annat att främja personalens kompetensutveckling. Vi vill införa något som heter extra ersättning för intyg. Det betyder att husläkare, som inte tidigare har ersatts för arbete som handlar om att skriva intyg till Försäkringskassan, nu kommer att få betalt för det. Det fick de inte tidigare, vilket missgynnade mottagningar med många sjukskrivna patienter. Vi vill utveckla distriktssköterskornas hälsofrämjande arbete, införa hälsosamtal för 75-åringar för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, göra extra ersättning för läkemedelsgenomgångar, göra specialiserade vårduppdrag möjligt, om man till exempel vill ha diabetessjuksköterskor, astma-KOL-mottagningar eller barnläkare.

Men det ville inte Socialdemokraterna vara med på under 2011.

Anförande nr 162

H å k a n J ö r n e h e d (V): Filippa Reinfeldt nämner att det är 40 nya vårdcentraler som har startat. Då kan man fråga: Är det bra eller dåligt? Är de stora eller små? Jag har aldrig hört dig säga hur många som har lagts ned under året. Varför nämner du aldrig det – Engelbrektskliniken, Husby vårdcentral och någon annan på Järvafältet? Det är kanske inte lika politiskt gångbart?

Jag har flera gånger sagt detta, och det är ett otroligt tydligt exempel. När man började med vårdval fanns det sex vårdcentraler i Botkyrka och sex på Östermalm. Fyra år efteråt är det 13 vårdcentraler på Östermalm och fortfarande bara sex i Botkyrka. Östermalmsborna har tillgång till över 200 privata specialister. Varför är det så här, och tycker du att det är något problem, en utmaning eller framför allt något som du skulle vilja förändra, eller ska det vara den här orättvisan i vårdutbud, tycker du?

Anförande nr 163

Landstingsrådet R e i n f e l d t (M): Tack så mycket, herr ordförande! Jag såg inte om Håkan var här inne när jag lade upp citatet ur Karolinska Folkhälsoakademiens rapport. Den talar ganska väl sitt tydliga språk om hur det såg ut före respektive efter Vårdval. Det kommer löpande, tror jag, att både starta nya verksamheter inom ramen för Vårdval. Man söker auktorisation, och om man lever upp till landstingets högt ställda krav och kan och vill bedriva en god, tillgänglig, jämlik hälso- och sjukvård så tycker vi det är bra om man får vara med och jobba. Men ibland är det verksamheter som inte lever upp till våra högt ställda krav, kanske därför att patientnämnden har gjort oss uppmärksamma på det eller kanske av

något annat skäl som gör att vi inte vill ha kvar de verksamheterna. Resultatet, när några har stängt och nya har öppnat, är fortsatt från de 40 plus 1 i dag.

Därutöver är det ju också så att det självklart alltid kommer att finnas en större andel vårdcentraler i Stockholms innerstad, som är ett väldigt stort arbetsplatsområde. Många väljer att söka sig till en vårdcentral vid sin arbetsplats i dag, i stället för nära bostadsorten.

Anförande nr 164

H å k a n J ö r n e h e d (V): Fast det där stämmer ju inte riktigt, Filippa. Era undersökningar visar att de flesta väljer en vårdcentral enligt närhetsprincipen – över 92 procent tror jag det var senast. Man skulle kunna tro, eftersom ni pratar om Vårdval och valfrihet, att folk inte skulle göra något annat när man vaknar på morgonen än att känna: Oj, nu måste jag välja vårdcentral. Men de flesta väljer trots allt en som ligger i närheten.

Fortfarande finns det olika sätt att mäta, och det är en tydlig skillnad när jag tar exemplet med Botkyrka och Östermalm. Jag frågar dig: Tycker du att det är bra att det finns en orättvisa när det gäller vårdutbudet i det här länet, eller vill du göra någonting åt det?

Anförande nr 165

Landstingsrådet R e i n f e l d t (M): Tack så mycket, herr ordförande! Det är helt orimligt att föra den här diskussionen i enminutsreplik, men jag ska säga så här. Ungefär 10 procent av stockholmarna väljer en vårdcentral liggande i en annan kommun än den egna hemkommunen. Det kan vara där man har sin gamla mamma man kanske vill åka till, eller någon där man listade sig innan man flyttade, där man har sin pojkvän eller flickvän, där man har sin arbetsplats, studieort eller vad som helst. Det är inte riktigt vår sak att lägga oss i.

Jag tycker att det är bra om vården finns där människor vill söka sig till vården. När människor känner att det finns en tillgänglighet, möjlighet att få träffa en doktor eller sjuksköterska, där man möter en högkvalitativ vård och känner sig nöjd och trygg med den vård som finns att tillgå, när vi har en jämlik och rättvis hälso- och sjukvård där alla stockholmare kommer till när de är i behov av hälso- och sjukvård – då är jag nöjd, Håkan.

Det finns fortsatt arbete att göra, men vi har kommit en väldigt bra bit på väg. Vi har kommit långt i att möta stockholmarnas vårdbehov på ett helt annat sätt än när du och dina kamrater styrde här i Stockholms läns landsting.

Anförande nr 166

T h o m a s M a g n u s s o n (V): Herr ordförande, fullmäktigeledamöter! Den här debatten tenderar att pendla mellan en budgetdebatt och en debatt om årsredovisningen. På ett sätt kan det vara lite störande, men å andra sidan tror jag att det är ganska naturligt. Den kommande budgeten, som vi ska diskutera om någon månad, bör ju på något sätt ändå hänga ihop med det gångna årets verksamhet, och utifrån det tror jag också att det är ganska naturligt att vi så att säga blandar ihop debattstilarna lite grann.

Som flera talare har varit inne på står vi ju inför ganska kraftiga investeringar och vi står inför driftsökningar, som vi måste hantera. Då tror jag det är viktigt att man har klart för sig vad det gångna året har givit för resultat och hur det ser ut.

Vi hörde i början på debatten att finanslandstingsrådet slog sig lite för bröstet över att det är ett gott resultat. Man redovisade visserligen ett resultat som är i storleksordningen 200 miljoner mindre än budget – kanske lite oförutsedda utgifter och så vidare, man kan inte alltid pricka rätt. Man redovisar också till exempel konjunkturstödet på ett sätt som avviker från god redovisningssed. Ja, sådant har vi ju sett tidigare under årens lopp, att man inte riktigt följer de seder som finns, just för att kunna ge en mer positiv bild. Summa

summarum är det väl så att det redovisade överskottet klart överstiger det egentliga, verkliga överskottet. Det tycker jag är en viktig varningssignal att ta med sig nästa gång.

Det är också så att investeringarna inte har följt budget, utan vi ligger på klart lägre investeringar än vad som var budgeterat. Sedan kan man alltid säga att 600 miljoner mindre i trafikinvesteringar beror på diverse praktiska problem – det är säkert sant att det finns en del av det. Men det är också viktigt att ta höjd och planera i tid, att se till att vi har pengar i tid, så att vi kan genomföra det vi vill genomföra.

En annan viktig sak som jag tror hänger ihop med både den kommande diskussionen om budget och utfallet av årets verksamhet är att diskussionen om pengar å ena sidan och verksamhet å andra sidan har en tendens att inte hänga ihop. Det är därför det är så viktigt att man har tydliga och klara mål i budgetdokumentet – mål som går att mäta, mål som går att följa upp och så vidare. Här konstaterar vi i Vänsterpartiet att målstyrningen behöver förbättras. Vi konstaterar att revisorerna säger detsamma och att vi behöver utveckla hela målstrukturen, bryta ned den på kortsiktiga mål som också är uppföljningsbara.

Det är viktigt för att veta om vår verksamhet så att säga går åt rätt håll, att vi har en vision om vart vi vill, men också att vi faktiskt tar stegen ditåt. Jag tyckte det syntes ganska tydligt att det finns brister i det avseendet när vi hade diskussionen om patientnämndens rapport. Man fick in ett antal synpunkter och kritiska kommentarer men utan att det fanns någon ordentlig uppföljning av dem. Hur gör man för att det ska bli bättre? som Juan Carlos frågade i den debatten. Den diskussionen behöver vi förbättra. Och jag tror att den är ännu viktigare att förbättra i ett läge där vi, som flera talare har påpekat, inte bara har egen verksamhet utan också verksamhet bedriven av andra aktörer.

Den ideologiska debatten kan vi ta någon annan gång, men det som är viktigt är att oavsett vem som är utförare måste vi ha klara och tydliga mål för vad vi vill med verksamheten, klara och tydliga möjligheter att följa upp dem och att vi ser till att den interna kontrollen är tillfredsställande. Vill man läsa och ta till sig vad som finns i årsredovisningar och i revisorernas berättelser så kan vi konstatera att det finns en del brister.

Anförande nr 167

H å k a n J ö r n e h e d (V): Jag skulle vilja visa en bild. Årsredovisningen för 2011 under hälso- och sjukvårdsnämnden visar på fortsatt goda resultat för vården och ökat förtroende hos befolkningen. Det är en snittsiffra. Vad jag visar på skärmen nu är något som heter Patienttoppen för 2011, med de 20 populäraste husläkarmottagningarna. Det är en sammanställning från Vårdföretagarna, som ju gärna vill visa privat kontra offentligt, men det som jag tycker är intressant – om Filippa också tittar, för detta är liksom mest riktat till henne – är varför listan över de 20 vårdcentraler som får bäst snittbetyg i SKL:s undersökning ser ut som den gör. Varför har vi Äppelviken i topp, sedan kommer Saltsjöbaden, Djursholm, Djurö, Mörby, något på Kungsholmen, något på Arlanda och så slutar vi med den berömda husläkarmottagningen Serafen. Varför finns inte Alby och Rinkeby med bland de 20 populäraste mottagningarna? Vi vet ju att befolkningen där har ett stort vårdbehov.

Man skulle kunna fråga Filippa Reinfeldt: Är den här listan ett problem? Vill man försöka göra någonting för att i den här listan för 2012 en vårdcentral i något utsatt område kommer upp bland de 20 mest populära i vårt landsting? Det är vad jag ville visa med det här inlägget.

Anförande nr 168

Landstingsrådet R e i n f e l d t (M): Herr ordförande! Är det ett problem att de är populära? Inte det minsta! Åh vad bra det är när vi har populära vårdverksamheter runt om i Stockholms län! Jag kan bara önska att alla var exakt lika populära, och det är någonting som vi tillsammans med vårdgivarna ska arbeta för. Självklart är det så.

Kan det vara så, Håkan, att just de här vårdcentralerna har arbetat mycket med bemötandefrågor, med tillgänglighetsfrågor, att man har olika sätt att möta sina patienter på som gör att man är attraktiv? Det är svårt för dig och mig att stå här och veta exakt vad det är – varför är en patient nöjd och en annan mindre nöjd, fast de möter samma vårdgivare eller har exakt likadant vårdtillfälle?

Nej, jag tycker inte att det är ett dugg problem att vi har populära vårdcentraler. Jag önskar att alla var lika populära och att alla stockholmare kände sig precis lika trygga när de möter och söker sig till hälso- och sjukvården.

Anförande nr 169

H å k a n J ö r n e h e d (V): Där går en jättstor skillnad mellan mig och Filippa Reinfeldt. Jag skulle ju tycka att de som har störst behov av vård skulle vara allra mest nöjda.

Varför är inte någon vårdcentral i ett utsatt område med bland de 20 populäraste? Det är den diskussionen vi hela tiden återkommer till, och vi har oerhört olika synsätt.

Jag hoppas att Rinkeby, Alby, Tensta eller något liknande område ändå kan finnas med bland de 20 populäraste nästa år vi kan visa Patienttoppen och att även de blir bra bemötta och blir nöjda med den vård de erbjuds i det här landstinget. Det är vår vision och vår ambition.

Anförande nr 170

Landstingsrådet R e i n f e l d t (M): Jag har en bild. Låt mig bara säga, Håkan, att det har hänt en del. Om man till exempel som patient sökte sig till en vårdverksamhet i Nynäshamn före Vårdvalet var det väldigt svårt att vara nöjd med vården, när man faktiskt inte kom fram och fick möta vården. Sedan vi införde Vårdval med fler nya verksamheter på plats ser vi en besöksutveckling med 40 procent – fler patienter får alltså möjlighet att komma till vården.

Jag tror att det är så här. Ju fler patienter som kommer till vården och ju fler patienter som vårdgivarna har att konkurrera om, så kommer också arbetet för att förbättra bemötandet och tillgängligheten i en flexibel hälso- och sjukvård att förbättras.

Har man ingen konkurrens, finns man i ett område där det är få vårdgivare som konkurrerar om patienternas gunst, så kanske man inte behöver jobba med kvalitets- och bemötandefrågorna på samma sätt. Jag vet inte, men det kan ju vara så.

Anförande nr 171

H å k a n J ö r n e h e d (V): Det du står och argumenterar för, Filippa, ger inte genomslag i Patienttoppen. Du sade att man behöver fler vårdcentraler för att konkurrera. Varför finns det då inte fler vårdcentraler i Botkyrka som kan konkurrera, så att kanske någon vårdcentral från Botkyrka skulle komma upp på Patienttoppen bland de 20 populäraste i det här landstinget?

F ö r s t e v i c e o r d f ö r a n d e n : Nej, nu har ni förbrukat era repliker.

Anförande nr 172

V i v i a n n e G u n n a r s s o n (MP): Ordförande, ledamöter! Nu ska vi inte prata om sjukvård utan om sjötrafik, för jag är andre vice ordförande i den sjötrafikberedning som inrättades för att förbereda något mer avseende sjötrafik i Stockholms län men som kanske mer har varit något slags diskussionsklubb där man inte förbereder speciellt mycket men får en del rapporter man kan ta med sig hem och kanske lämna en vecka innan precis samma sak kommer i trafiknämnden. Man kan fundera över vad nyttan var.

En nytta var i alla fall att vi fick en ordentlig årsredovisning i det utskottet, vilket inte finns i den redovisning som vi nu ska fatta beslut om. I den redovisningen står det egentligen inte någonting om Waxholmsbolaget, som fortfarande existerar, eller den verksamhet som bedrivs där, utan det är bara sex korta brottstycken, som lyder så här:

Verksamheten omfattar 25 fartyg. Inom kollektivtrafiken till sjöss utökades trafiken på linjen Ropsten–Tranholmen–Storholmen och trafiken på Ekholmen utanför Nämdö öppnades hösten 2011.

Mätningar bland passagerare inom kollektivtrafiken till sjöss visade att kundnöjdheten ökat från 89 procent till 93 procent. Målet var 92 procent.

Skattefinansieringsgraden inom kollektivtrafiken till sjöss var oförändrat 63 procent, vilket också var bättre.

Reinvesteringar i båtar har påbörjats under året.

Det sista som handlar om trafiken till sjöss handlar om det uppdrag som lades angående upphandling av helhetsansvaret för skärgårdstrafiken.

Det tycker jag är en alldeles för rudimentär redovisning av ett bolag som man säger ska försöka få bättre för att kunna utöka kollektivtrafiken – en välbehövlig kollektivtrafik i Stockholms län.

Vi i Miljöpartiet har inte varit emot att man gör en utredning om att upphandla ett helhetsansvar, men uppdraget från början var inte en utredning utan att man helt enkelt skulle upphandla – man skulle gå direkt ifrån det uppdrag som ges i budget till en upphandling, vilket naturligtvis senare har fått ändras av majoriteten. Det var ju bra på sitt sätt, även om det har lett till en hel del oro bland skärgårdsbefolkningen och bland företagare.

Vi har undrat mycket över vad som egentligen var upprinnelsen till det här uppdraget, eftersom det är ett mycket välskött bolag det handlar om. I revisionsrapporten kan vi också se på de mål som har förekommit. Resultatmålet har nämligen uppnåtts, man har uppnått målet om nöjda resenärer, mer än väl, samtidigt som antalet passagerare har ökat med 5 procent och godsmängden med 4 procent. Det är väldigt bra siffror för ett bolag i Stockholms läns landsting, när samtidigt ett annat bolag som sköter den stora kollektivtrafiken inte alls har samma goda siffror utan där revisionsrapporten i stället handlar om att man måste förbättra sin redovisning över huvud taget och försöka nå de mål som landstinget har satt.

Något som jag också tycker är flagrant är det påpekande som revisionen gör när det gäller styrningsformerna för bolagen och trafiknämnden. Fortfarande är det så att konstruktionen där trafiknämnden har ett ansvar för uppföljning av SL och WÅAB och ägaren, alltså landstingsstyrelsen, har ett annat uppdrag inte fungerar. Det här måste man ju komma till rätta med.

Jag tycker faktiskt att det är väldigt dåligt att man inte får en ordentlig årsredovisning kring resultatet. Det enda som jag kan säga är tråkigt med WÅAB:s redovisning är att man inte har förmått nå målet om det förnybara bränslet i Stockholm.

Anförande nr 173

L e n n a r t R o h d i n (FP): Herr ordförande! Trots en del av de inlägg som har varit i dag får jag säga att jag ändå i grunden är rätt nöjd med vad vi gör i trafiknämnden. Dessutom är vi faktiskt rätt ofta överens om ganska mycket. Däremot är jag inte nödvändigtvis lika nöjd med precis hur allting har gjorts bakåt i tiden, även under de senaste fem åren – men det återkommer vi ju till på nästa dagordningspunkt.

Visst kan man konstatera att ökningstakten när det gäller resande är tämligen beskedlig, men det är inte heller så konstigt. Har man under väldigt lång tid låtit bli att göra de investeringar som behövs för att bygga ut kollektivtrafiken så tar det tid att hämta in det. Och det måste ju göras innan man tar itu med det som den fortsatta befolkningsökningen, som redan nu äger rum, kan hanteras. Och som konstaterades tidigare i dag, vidtar man åtgärder som miljöanpassning och tillgänglighetsanpassning av bussar som leder till färre sittplatser så har det en effekt på produktiviteten.

Men sammantaget är det som sagt väldigt mycket som borde ha gjorts för länge sedan när det gäller investeringar – beslut som borde ha tagits kanske tio femton år tillbaks i tiden men som inte togs. Där har väl partierna i den här församlingen en hel del ansvar att dela på.

I Socialdemokraternas reservation, som pekar på att det inte blev några påtagliga resandeökningar under 2011, hänvisar man till att majoriteten inte har investerat i rätt projekt. Det kan ju låta signifikativt.

Samtidigt är det dock så att hade vi fattat beslut till exempel om en tunnelbanegren till Nya Karolinska under 2011 så hade det inte lett till några ökade resesiffror under 2011 – inte under 2012 heller, inte under 2013 eller 2014 heller – därför att det här är investeringar som får effekt på ganska lång sikt. Det som skulle ha haft effekt under de närmaste gångna åren är beslut som aldrig togs för kanske fem, tio, femton år sedan. Därför måste vi titta framåt. Beslut om nya tunnelbanor ger inga snabba resultat – men de behövs, och det har vi från Folkpartiets sida aldrig tvekat om.

Under tiden behövs en rad andra åtgärder och investeringar som kompletterar och avlastar kollektivtrafiksystemet. En del av dem är på väg, investeringar som pågår. Andra förbereds. I grunden för detta har vi Stockholmsuppgörelsen för åren 2010–2020, sammanlagt 100 miljarder som ska investeras. Den Stockholmsuppgörelsen var ju Socialdemokraterna med om när det gäller innehållet, och det är alldeles utmärkt för det skapar en god grund för en uthållighet när det gäller investeringar i den här regionen.

Stockholmsuppgörelsen bygger på den uppgörelse som gjordes med 26 kommuner. Jag kan konstatera att från de kommuner som då var S-styrda var det inte mer pengar till tunnelbana som man förde fram – inte ens i Sundbyberg!

Som sagt, det gäller att vara uthållig och se till att Stockholmsuppgörelsen kan genomföras så som den var tänkt. Men därutöver är det alldeles klart att vi behöver ännu mer, och vi behöver mer som påbörjas tidigare än 2020. Det jobbar vi med, och det ska vi förhandla med staten om. Möjligen är det lite anmärkningsvärt att se det som ett totalfiasko för Alliansen att vi inte redan är två av tioårsperioden har en överenskommelse med regeringen om nästa del i det här.

Det är därför vi har en lång rad utredningar som nu pågår, framför allt inom SL och trafiknämnden. Stomnätsstrategierna är klara. Det är två Spårväg Syd, kollektivtrafik ost, kollektivtrafik nordost, Tvärbanan till Kista, Nya Karolinska etcetera.

Det är när vi har alla de här olika bitarna som vi ska sätta oss ned och väga samman, prioritera, kostnadsberäkna och förhandla med staten om det som vi behöver göra i nästa steg och som från vår utgångspunkt behöver göras klart före 2020. Jag kan försäkra Miljöpartiet, med tanke på vad Raymond Wigg sade tidigare i dag, att vi inte har för avsikt att göra någonting annat än det jag säger nu: en sammanvägning av vad alla de här olika projekten kan ge så att vi har ett bra underlag när vi ska samtala med regeringen om kommande satsningar.

Bifall till landstingsstyrelsens förslag!

Anförande nr 174

Landstingsrådet Ullberg (S): Herr ordförande, ledamöter, åhörare! Jag tillhör själv ett brett parti, och det är jag väldigt stolt över. Det finns många fördelar med det. Jag kan konstatera att Folkpartiet också är ett brett parti, med lite olika synpunkter på trafiken inom sin partigrupp. Men jag vill verkligen välkomna den klarsynthet som finns från bland annat gruppledaren i trafiknämnden både när det gäller sjötrafikfrågorna och när det gäller tunnelbaneutbyggnaden, som nämndes särskilt. Jag skulle gärna se fler breda överenskommelser i det här parlamentet kring viktiga infrastrukturinvesteringar.

Efter kommentaren från Lennart Rohdin om huruvida det hade varit viktigt eller ej att ta beslut om en tunnelbaneutbyggnad till exempel till Hagastaden och Solna kan jag däremot konstatera att andra tjänstgörande folkpartister, från bland annat Solna, i den här salen nog håller med om att det ändå hade varit ett välkommet besked. Jag hoppas att den klokskap som ibland skymtar till inom Folkpartiet får bli mer styrande inom majoriteten när ni ger Moderaterna på fingrarna framöver.

Anförande nr 175

Hans Lindqvist (C): Herr ordförande! Lyssna är också ett sätt att få reda på vad folk tycker. Jag tycker att några saker är väldigt tydliga, och det skulle jag vilja påpeka ytterligare en gång.

Väldigt mycket av de beslut som vi tar, jämfört med för 15–20 år sedan, i landstinget eller i kommunerna handlar numera om avtal och upphandlingar och om väldigt stora belopp till enskilda utförare. Många har tagit upp just den frågan, att vi träffar avtal, ibland bra avtal och ibland mindre bra avtal. Gunilla Roxby Cromvall tog upp exempel på mindre bra avtal, och andra har tagit upp exempel som pekar på motsatsen. Men vilka beslut vi än fattar måste vi bli överens om att de pengar vi använder är skattebetalarnas pengar, och vi måste se till att följa upp, kontrollera och göra vad vi kan för att de beslut vi fattar ska bli verklighet. Jag tror inte att det är någonting som vi inte kan enas om, men där tror jag absolut att vi måste bli bättre.

En annan sak jag vill ta upp är trängselskatten. Vi måste se till att vi får besluta och bestämma om trängselskatten i Stockholmsregionen. Där borde faktiskt ett samlat landsting kunna kräva ett sådant besked från regeringen. Jag säger inte mer än så, men jag tycker att frågan definitivt bör diskuteras utifrån ett gemensamt perspektiv i landstinget.

Det gäller också samarbete mellan stad och län. Vi var i Paris för ett tag sedan med landstingsgruppen och diskuterade trafik – metron och förarlösa t-banor, 1 100 cykelstationer med 30–50 cyklar på varje station, hybridcab, där man hyr ut hybridbilar. Det är exempel på vad man kan göra i samarbete mellan Paris stad och regionen.

Jag vill återigen säga att slutsatsen nästan blir att vi måste vara betydligt bättre i upphandlingarna. Det kan sägas igen. Styrningen måste vara tydligare. Vi måste också vara bättre på att följa upp, utvärdera och kontrollera det vi har beslutat.

Jag vill slutligen säga något om de satsningar som har gjorts inom landstinget de senaste åren. Jag jämför då med tidigare perioder. Här är det 100 miljarder kronor vi talar om när det gäller trafiken och 60–70 miljarder kronor inom sjukvården som landstinget ska investera och redan har börjat investera de närmaste åren. Var hittar man den jämförelsen? Jag kommer från Europa och debatten där, och det mesta handlade om åtstramningar. Nu har de en president i Frankrike som bedrev en valrörelse om att satsa lite mer på tillväxt. Men jämfört med Europa i övrigt är väl våra satsningar på framtiden och tillväxt oerhört omfattande, både på trafiken och på miljön. Det är framtidens hälso- och sjukvård, Nya Karolinska sjukhuset och de kollektivtrafiksatsningar som Lennart Rohdin med flera har beskrivit här.

Jag tycker, trots den kritik man kan rikta mot sig själv när det gäller kontrollen, att vi inte kan vara nöjda men åtminstone så pass tillfreds att vi kan gå vidare och se till att vi drar ännu bättre slutsatser om det vi investerar pengar i.

Till slut: Landstinget har ändå en framtid, och vi har tydliga inriktningar som vi ska fullfölja. Jag ser faktiskt inget förslag från S och V när det gäller årsberättelsen. Det kanske inte heller är så nödvändigt. Det finns skrivelser om det. Det är bara Miljöpartiet som har ett förslag till yrkande – vad det nu kan betyda.

Herr ordförande! Jag yrkar bifall till landstingsstyrelsens förslag.

Anförande nr 176

Nanna Wikholm (S): När jag har varit här och diskuterat tidigare i dag har utgångspunkten varit den fantastiska befolkningsutveckling som vi kan se i vår region och de prognoser som säger att vi kan vara en tremiljonersregion år 2050. År 2050 är också det år då vi säger att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser, vad det nu betyder – jag hoppas att det betyder att vi inte ska släppa ut så mycket och inte bara exportera utsläppen till andra länder. Men det återstår väl att se vad det är för regeringsmajoritet och hur den tolkar mål.

Den målbilden av hur vi bygger en hållbar region, som verkligen kan möta framtidens utmaningar och där storstaden verkligen kan vara en motor för hållbar utveckling, är de ögon jag vill ha när vi tittar på det som den nuvarande debatten handlar om, det vill säga: Hur gick det egentligen förra året? Vad gjorde vi egentligen förra året?

Då är det klart att jag blir orolig. Ska vi möta befolkningsutvecklingen måste vi kunna se till att många fler människor åker kollektivt, måste vi kunna få väldigt många fler människor att välja den kollektiva trafiken. Då blir man inte särskilt glad när man ser att vi missar målet när det gäller tillförlitlighet i kollektivtrafiken, för tunnelbanan, för pendeltåget, för Roslagsbanan, för färdtjänsten, för Lidingöbanan, för Tvärbanan, för Saltsjöbanan och för busstrafiken. Inte heller om man slår ihop det till målet om nöjda kunder eller kunder i tid, som är ett mått på om de som reser kommer fram eller inte, nåddes det målet. Jämför man med hur det såg ut 2010 är det en negativ utveckling med en försämring av tillförlitligheten för tunnelbanan, för Tvärbanan och för Lidingöbanan.

En annan sorglig del av utvecklingen om vi ska nå en ordentligt ökad kollektivtrafik är den negativa trenden när det gäller hur människor ser på kollektivtrafiken. Andelen av befolkningen som är nöjd med kollektivtrafiken var 53 procent förra året, ungefär hälften. Året innan, 2010, var det 60 procent och 2009 var det 66 procent. Det är en försämring med 13 procentenheter på två år. Det är väldigt problematiskt.

För att vi ska kunna vända den här utvecklingen måste vi få en trafik som folk känner sig nöjda med, och då måste vi se till att pengarna satsas rätt. Då är det klart att trenden framöver – om vi nu ska titta lite framåt; vi ska egentligen titta på förra året – är att prognoserna för SL:s ekonomi inte ser särskilt bra ut. Vi måste ta krafttag för att se till att pengarna satsas på rätt sätt så att fler människor åker kollektivt.

Då är frågan: Vad är vår gemensamma målsättning för hur människor ska åka kollektivt i den här regionen? Vi kan gå tillbaka till ett år då vi har nöjt oss med att sätta ett mål i vårt miljöprogram som säger att det räcker att behålla dagens marknadsandel gentemot bilen. Det som ska vara vårt visionära måldokument på miljöområdet i fem år framåt säger alltså att det räcker att vi behåller dagens marknadsandel. Det är klart att det inte gör.

Vi har allihop här i salen varit ganska överens om att den allra viktigaste miljöåtgärden, den insats vi kan göra som Stockholms läns landsting, är att öka kollektivtrafikens andel av resandet i regionen. Det måste till fler insatser för att det ska ske. Vi måste också se till att mäta var det sker. Jag har inte ens i de årsredovisningspapper som vi har fått som handling till dagens sammanträde hittat någon uppgift om hur det går med marknadsandelen i

kollektivtrafiken över huvud taget. I SL:s årsredovisning har jag hittat det i den handling som vi fick skickad till oss separat, och där tittar man bara på tullsnittet, arbetspendling in mot staden på morgonen och på kvällen. Men det är ju inte där de stora utmaningarna finns. De finns runt om i länet på alla resor som inte är bara arbetsresor. Det är där vi inte ligger bra till. Det är där vi måste vinna många fler resandeandelar från biltrafiken.

Då vill jag också återknyta till en tidigare debatt i dag. Det är klart att det är problematiskt att man ännu inte har gjort en stomnässtrategi för de 85 procent av invånarna som bor utanför Stockholms innerstad, där vi behöver vinna marknadsandelar.

Tyvärr ser jag tillbaka på ett år där vi varken har haft mål eller medel för en ökad kollektivtrafikandel i detta landsting, och så när vi inte en hållbar utveckling i Stockholmsregionen.

Anförande nr 177

Karl Henriksson (KD): Ordförande, ledamöter! En årsredovisningsdebatt blir väldigt lätt en allmänpolitisk debatt där man kan prata om mycket annat än årsredovisningen, men jag ska försöka hålla mig till lite fakta just ur årsredovisningen.

Vi kan konstatera att 2011 var ett år då trafiken växte ganska kraftigt i Stockholm när det gäller antal resande. När jag har räknat efter kan jag se att det är ungefär 4 procents resandeökning i SL, från 702 000 resande per dag till 730 000, vilket med en lätt överslagsberäkning blir ungefär 10 miljoner fler påstigande jämfört med 2010.

När man lyssnar på debatten kan det låta som att det nästan inte sker några investeringar. Men vi kan alla komma ihåg att under de år då de rödgröna styrde byggdes inte en enda meter nytt spår i Stockholm. Nu pågår en hel del, även om det inte var så mycket invigningar under förra året. Byggnationen av Citybanan fortsätter. Det är den absolut viktigaste investeringen för vår region för en bra kollektivtrafik framöver. Byggnationen av Tvärbanans förlängning mot Solna fortsätter – en jätteviktig satsning. Vi bygger spår för att vi satsar på framtidens kollektivtrafik just nu.

Vi håller också på med ett väldigt spännande pilotprojekt med pendelbåtar. Sjövägen var en viktig del av framtidssatsningen. Stockholm är en stad byggd på vatten, och när vi använder vattnet på ett klokt sätt kan vi utveckla kollektivtrafiken i vår stad. Här gjorde vi viktiga reformer under 2011.

Vi jobbar mycket med tillgänglighetsfrågor, och det har varit en diskussion om produktivitet. Där är det så att tillgänglighetssatsningar inte nödvändigtvis leder till en ökad produktivitet. Det kostar pengar, men det är väldigt viktigt för att vi ska ha en kollektivtrafik som är öppen för alla medborgare, för alla invånare.

Viktiga satsningar inom tillgängligheten under 2011 var förstas upprustningen av tunnelbanans gröna linje, Hagsätragrenen. Där är det nu så att samtliga Stockholms tunnelbanestationer har en hiss, och samtliga är tillgängliga för personer med rullstol. Det är en viktig reform. Vi kan också se att andelen låginstegsbussar ökade under 2011 från 83 procent till 94 procent. Det är inte förrän i år vi kommer att gå i mål med att alla bussar kommer att vara låginstegsbussar, men vi är på väg dit.

Vi har haft en kraftig resandeökning när det gäller färdtjänsten. Inom servicebranscher av olika slag och alla marknadsutsatta branscher brukar man säga: Nöjda kunder kommer tillbaka. Det är den effekt vi har sett inom färdtjänsten. Nöjda kunder reser mer. Rullstolstaxin har varit en väldigt stor succé och ökat med 103 000 fler resor än planerat. Det har lett till att ekonomin inte har gått så bra, måste jag erkänna, så därför har vi i budgeten för 2012 tillfört ganska mycket resurser till färdtjänsten, vilket jag tycker är viktigt. Men det är viktigt att vi ser till den här gruppen som ännu inte kan åka med den vanliga kollektivtrafiken. Vi måste ge också dem ett riktigt bra alternativ. Det är jag stolt över att vi gör i Stockholms läns landsting.

Anförande nr 178

Catrin Mattsson (C): Det finns mycket intressant i en årsredovisning, och en mycket intressant debatt följer därpå. Listan på populära mottagningar och populära vårdcentraler har varit föremål för diskussion, bland annat av Håkan Jörnehed från Vänsterpartiet. Det vi kan konstatera på den här listan är att majoriteten av de privatdrivna – just den typ av vård som Vänsterpartiet och delar av Miljöpartiet kraftigt vill begränsa eller ta bort – är patienterna mer nöjda med.

Håkan Jörnehed säger att det är mest i traditionellt välbärgade områden som de populära mottagningarna finns, och det skulle jag vilja nyansera lite grann. Den näst mest populära mottagningen, nämligen vårdcentralen Badhotellet, är faktiskt belägen i Södertälje. Det är inte så enkelt som att säga att de bara är koncentrerade till innerstaden och i traditionellt välbärgade områden.

Från Centerpartiet tycker vi att det är bra att man följer upp och granskar vården och att man gör sådana här listor. Det kan också vara en morot och någonting att tänka på för andra mottagningar: Vad kan vi göra för att förbättra vår position på sådana här listor? Det utvecklar både den privatdrivna och den offentligt drivna vården. Det är också ett bra verktyg med öppna jämförelser för patienterna som väljer sina mottagningar.

Jag vill också kommentera tandhälsan, som Dag Larsson nämnde. Han uttryckte oro för barns och ungdomars tandhälsa. Jag vill därför säga att årets samhällsrapport visar att tandhälsan hos barn och unga fortsätter att förbättras för åttonde året i rad. Skillnaden mellan olika områden har minskat i tid vad gäller de yngre barnen, och tandhälsan har förbättrats signifikant under 2000-talet i Stockholms läns landsting. Det sker även i de socioekonomiskt svaga områdena.

Det finns ett starkt samband mellan tandhälsa och socioekonomi. Vår ambition är att alla barn ska få växa upp med god tandhälsa. Det preventionsprogram som nu genomförs i de områden där barnen har sämre tandhälsa är mer intensivt än någonsin tidigare. Man kallar barnen redan från ett års ålder och genomför också stora insatser vad gäller information och fluorsköljningar i samarbete med skolorna i dessa områden. Genom en tydlig och kontinuerlig kontakt med föräldrarna och ett nära samarbete med BVC, tandvården, öppna förskolan och skolan hoppas vi kunna ge ett stöd för en god tandhälsa hos alla barn i Stockholms läns landsting.

Anförande nr 179

Håkan Jörnehed (V): Vad spännande att den här patientrangordningen fortfarande hänger kvar! Det jag sade var antagligen lite spännande. Du sade så här: På andra plats ligger vårdcentralen Badhotellet, och den ligger i Södertälje. Ja, men den ligger ju i Södertälje centrum där det finns bostadsrätter. Den ligger ju inte i Ronna, Hovsjö eller Fornhöjden. Jag tycker att rätt ska ändå vara rätt när vi diskuterar patienttoppen, Catrin.

Anförande nr 180

Catrin Mattsson (C): Jag tycker att det är jättebra att det finns en populär vårdcentral i Södertälje. Just tack vare vårdvalet har patienterna i Södertälje möjlighet att välja mellan de olika vårdcentralerna i Södertälje, och jag är säker på att många också väljer den som ligger i centralorten även om man bor utanför. Jag tycker att det är positivt. Att det finns populära vårdcentraler är inget problem, utan det är någonting positivt som vi kan jobba för så att fler blir populära.

Anförande nr 181

Lars Carlsson (C): Den här debatten blev lite lång, och jag återvänder nu lite grann till där vi började och sluter nästan cirkeln.

Antalet resenärer inom trafiken har ökat kraftigt, och det är en mycket positiv utveckling. Det kostar givetvis pengar, och jag tror att inriktningen att vi fokuserar mer av verksamheten in till trafiknämnden från SL och Waxholmsbolaget kan strukturera och göra verksamheten lite bättre så att det kanske blir mer ordning och reda på pengar och annat. Min partikollega Hans sade tidigare att trängselskatten är en framtidsmodell. Att få större beslutsmyndighet på lokal nivå när det gäller trängselskatten tror jag är någonting som kommer. Men det har ingenting med den här punkten att göra.

Framför allt S och V har talat om att det är en rekordhöjning av SL-kortet. Det är ingen rekordhöjning. Man har höjt priset med en hundralapp, vilket är i stort sett 3 procent per år. Vi måste ju betala alla investeringar med någonting. Vi måste betala investeringar. Det är klart att vi kunde göra som sossarna och inte bygga någonting – då hade vi inte behövt höja några SL-kort. Det är bra – bygger vi ingenting kostar det ingenting. Det är helt riktigt.

Jag vill passa på att återvända till diskussionen om sjötrafiken, som bland annat Erika Ullberg tog upp. Där är vi inom Alliansen oerhört stolta. Vi har visserligen haft en ganska hård och tuff diskussion internt inom Alliansen kring det här, men vi känner att vi har kommit fram på ett mycket bra sätt. Vi har initierat en process där skärgårdsbefolkningen har fått vara med. Över hundra enskilda enkäter har kommit in, och vi har fått ett enormt bra underlag för en framtida bra skärgårdstrafik. Jag tycker att vi kan vara stolta över det. Där har inte Socialdemokraterna haft så stor påverkan, utan vi har skött det inom Alliansen på ett kraftfullt sätt.

Anförande nr 182

Landstingsrådet Ullberg (S): Jag vill inte förlänga debatten, men blir man apostroferad känner man att man behöver svara.

Du sade att rekordhöjningen av SL-taxan inte var någon rekordhöjning utan bara en höjning med 3 procent. Ja, över tid – jag tror inte riktigt att de resenärer som började pynta upp den där extra hundralappen från och med september månad upplever det som någonting de kan smeta ut över tid, utan det är någonting de måste plocka upp ur plånboken den dagen. En höjning med 3 procent eller tre chipspåsar – vi har pratat om lite olika saker som man skulle kunna jämföra det med.

Jag måste också säga att det här inte gick till investeringar, som du påstår, utan det gick till att balansera underskottet. Det är lite historieförfälskning på gång från Lars.

Sedan är det synd att du säger att sjötrafiken har ni klarat så bra inom Alliansen. Nja. Jag kan ge en eloge till ditt parti, även om du vänder det här lite märkligt, för att kanske ha satt hälarne i backen i den utsträckning som Moderaterna och Kristdemokraterna har försökt genomdriva det. Men att påstå att vi skulle ha varit ett problem i sjötrafikprocessen var ju kul sagt, Lars.

Anförande nr 183

Lars Carlsson (C): Det skadar inte med lite humor i debatten. Vad är det för skillnad mot hundringen när det gällde SL-kortet under vänstermajoritetens tid? Det blev ju procentuellt högre dessutom. Jag tror att man med SL-kortet betalar en del räntekostnader och annat, och det är också en del av betalning av investeringar.

Anförande nr 184

Landstingsrådet Rosdahl (M): Herr ordförande, ledamöter! Jag skulle avslutningsvis vilja tacka alla våra tjänstemän som har gjort ett jättebra arbete med att ta fram årsredovisningen. Det sker inte i en hast, utan man jobbar seriöst. Vi har också hört flera ledamöter i respektive talarstolar säga att det finns mycket värdefullt i årsredovisningen. Jag vill alltså avslutningsvis bara tacka för en god debatt. Jag tycker också att det har varit ett

bra presidium som har fördelat ordet bra. Men framför allt ska hedern gå till våra tjänstemän. Ett stort tack från oss alla här i fullmäktige!

§ 74 Revisionsberättelser över dels landstingsstyrelsen, dels övriga nämnders, styrelser och bolags verksamhet för år 2011 samt ansvarsprövning

Ordföranden: Då kommer vi till det ärende som har rubriken Revisionsberättelser över dels landstingsstyrelsens, dels övriga nämnders, styrelser och bolags verksamhet för år 2011 samt ansvarsprövning.

Inledningsvis vill jag påpeka att ansvarsprövning kanske är ett av de absolut viktigaste beslut som en fullmäktigeförsamling fattar under ett år. Här har vi i vanlig ordning fått ett gediget underlag från revisionen. Ni har också fått ett underlag från den beredning som presidiet har gjort. Enligt vår arbetsordning är det presidiet som är ansvarigt för att ta fram ett förslag till beslut.

Nu ska revisionens företrädare tala, och jag ger först ordet till revisorskollegiets ordförande Peter Kockum och sedan i tur och ordning till ordförandena i revisionsområdena, i revisorsgrupp 1 Kenneth Strömberg, i revisorsgrupp 2 Göran Hammarsjö och i revisorsgrupp 3 Gunilla Jerlinger.

Anförande nr 185

Peter Kockum (-): Fru ordförande! Mina damer och herrar! Vi förtroendevalda revisorer ska på fullmäktiges uppdrag granska all verksamhet inom landstinget som den bedrivs i styrelser, nämnder, bolag och stiftelser. Det är en omfattande uppgift då budgetomslutningen är på över 75 miljarder kronor. Det är också många anställda; de är fler än 42 000. Vi gör därför en ärlig riskbedömning som utgör grunden för vår granskning.

Revisionen har genomförts på ett bra sätt för verksamhetsåret 2011, anser jag, inte minst mot bakgrund av den turbulens som en ganska kraftig besparing, neddragning, som inledde verksamhetsåret innebar.

Vi arbetar på ert, fullmäktiges, uppdrag, som jag sade. Vi revisorer kan då vara ett stöd för de förtroendevalda, och det vill vi gärna vara. Min egen erfarenhet som förtroendevald i landstinget, i fullmäktige, i styrelser och i nämnder är att man trots ett många gånger mycket omfattande beslutsunderlag ibland drabbas av tvivel i sin roll som beslutsfattare. Exempelvis kan det vara svårt att få en helhetsbild och ett djup i det ärende som behandlas. Det kan vara svårt att riktigt förstå vad som händer och vad som har hänt tidigare. Man kan känna att man som förtroendevald tyvärr inte kommer till botten med problematiken. Vi förtroendevalda revisorer kan med hjälp av våra tjänstemän analysera ärenden grundligt och över tid.

Hur beslut verkställs och hur de följs upp analyseras med långa perspektiv. Detta sker även med iakttagande av alla de olika lagar och reglementen som finns som reglerar vår verksamhet här i landstinget. Genom att de förtroendevalda tar del av den information som revisorerna producerar blir beslutsfattandet betydligt lättare. Jag har lärt mig mycket som revisor under det här året. Vi granskar bland annat hur målsättningar som fullmäktige beslutat om uppnås samt hur styrning och kontroll fungerar i våra verksamheter.

Revisorerna har för verksamhetsåret arbetat efter en revisionsplan. Jag ska här visa en bild av en del av en sammanfattning av revisionskontorets årsrapport där det framkommer omdömen om 68 verksamheter som har granskats av oss enligt vår plan. Vi har granskat räkenskaper. Vi har granskat intern styrning. Vi har granskat kontroll och ekonomiskt verksamhetsmässigt resultat. Omdömena har här betecknats som gula, gröna eller röda – det är en trafikljusliknande skala. Alla räkenskaper är gröna, det vill säga de är rättvisande. När det gäller styrning och kontroll har vi 5 gula områden av de 68, det vill säga ej

tillräckligt, och 1 röd, otillräckligt. Ur perspektivet ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat har vi 2 gula, det vill säga inte helt tillfredsställande.

Ordförande! För respektive revisorsgrupp kommer efter mig ordförandena att närmare gå in på omdömena och bakgrunden till dessa.

Slutligen har jag några personliga reflexioner kring mitt revisionsuppdrag.

Revisionsinstrumentet kan missbrukas. Detta kan ske om otillbörlig hänsyn tas vid bedömningen av det som granskas. Det kan även ske om revisionen inte blir tillräckligt djupgående eller om man reviderar rent rutinmässigt. Om så sker försvagar detta respekt och trovärdighet inte bara för revisorerna i fråga utan även för deras arbete, och detta undergräver dessutom allvarligt den institution som dessa revisorer arbetar för. Ytterligare en faktor som kan undergräva revisorernas oberoende är osakliga angrepp på revisorernas arbete eller på deras oberoende.

Jag måste säga att jag blev ganska upprörd när jag i morse läste pressmeddelandet från Hellmark Knutsson som jag upplever som ett angrepp på vårt oberoende. Det är tråkigt! Sker den typen av ifrågasättanden måste de vara väl underbyggda, vederhäftiga och objektiva.

Min uppfattning är att vi revisorer ska ha en hög kompetens. Vi bör även ha en konsekvent och karaktärsfast hållning som inte påverkas av hur vinden blåser. Är sedan revisorernas uttalanden och löpande kommunikation balanserade, fokuserade och måttfulla innebär detta att trovärdighet och respekt för revisorernas arbete följer.

Slutligen vill jag tacka revisionskontorets personal för ett alldeles utomordentligt arbete. Jag har blivit imponerad.

Anförande nr 186

Kenneth Strömberg (-): Ordförande! Det har fallit på min lott som ordförande i grupp 1 att redovisa landstingsstyrelsen med dess utskott och beredningar, Landstingshuset i Stockholm AB, AB Stockholms läns landstings Internfinans samt Donationsfonderna, som är drygt 150 stycken. Jag ska inte gå in på varje område, utan jag fokuserar på landstingsstyrelsen.

Alla enheter inom vårt område, revisionsområde I, utom landstingsstyrelsen bedöms ha ett tillfredsställande ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat för 2011. För landstingsstyrelsen bedöms resultatet vara inte helt tillfredsställande. Det framgick också av kollegan Peters färgglada bild. Det gäller bland annat måluppfyllelsen, som jag återkommer till strax.

Alla enheter utom två i revisionsområde I har bedömts ha en tillräcklig intern styrning och kontroll. Den interna styrningen och kontrollen bedöms som inte helt tillräcklig för landstingsstyrelsens förvaltning, bland annat beroende på brister i upphandlingar och bristande följsamhet gentemot landstingets representationspolicy och hantering av bisysslor.

Landstingsstyrelsen har en särskild roll med ansvar för styrning och ledning och uppsikt över övrig verksamhet. För landstingsstyrelsen bedöms den interna styrningen och kontrollen inte vara tillräcklig. Det gäller framför allt ägarstyrningen och uppsiktsskyldigheten. Räkenskaperna bedöms som rättvisande för alla verksamheter inom revisionsområde I.

Ordförande! Vi bedömer att landstingets samlade årsredovisning ger en rättvisande bild av årets resultat, med undantag av de avsteg från god redovisningssed som skett tidigare år och som vi åter kan se i årsredovisningen denna gång.

Ordförande! Jag går nu över till det ekonomiska och verksamhetsmässiga resultatet.

Fullmäktige har angett tre huvudmål för verksamhet och ekonomi. Det långsiktiga målet om en ekonomi i balans är uppnått om de av oss – det vill jag påpeka igen – tidigare kritiserade jämförelsestörande posterna exkluderas. Det är alltså det stöd som utgick förra året, om jag minns rätt, och skulle bokas upp på 2010 men nu har skjutits över till 2011. Vi menar att det inte är god redovisningssed att göra detta.

Ordförande! Vi bedömer, utifrån avrapporteringen i årsredovisningen, att resultatet för flera av de verksamhetsmässiga målen inte uppnår fullmäktiges målnivåer. Tillgängligheten i hälso- och sjukvården har förbättrats även om inte målet nås. Målet om tillförlitligheten i kollektivtrafiken uppnås inte till alla delar. Detta gäller naturligtvis det som har diskuterats och debatterats här i dag, och det är alltså SL-trafiken i huvudsak. För att fullmäktige ska ges förutsättningar att bedöma måluppfyllelsen och om landstingets verksamhet har bedrivits enligt god ekonomisk hushållning behövs tydliga och uppföljningsbara mål. En tydligare övergripande målstruktur gör att fullmäktiges mål blir mer hanterbart i verksamheten, det vill säga att det blir mer klara linjer över hur verksamheterna ska fungera ute. Det underlättar också revisionens bedömning av om resultatet är förenligt med fullmäktiges beslut och om god ekonomisk hushållning uppnås.

Nu går jag över till den interna styrningen och kontrollen.

Landstingsstyrelsen har ansvaret för uppsiktsskyldigheten över bolagen och hur ägarstyrningen utövas inom landstinget. Vi har de senaste åren uppmärksammat avsaknaden av ägarstyrning av SL, WÅAB och Locum. Vi anser återigen att landstingsstyrelsen inte till alla delar lever upp till kommunallagens krav på uppsiktsskyldighet över bolagen och inte heller till alla delar följer landstingets ägarpolicy. Dessutom är det viktigt att klargöra den nya ansvars- och rollfördelningen – det påpekade vi också förra året – mellan SL och trafiknämnden, som vi tidigare har haft svårt att göra ansvarsbedömningarna utifrån.

Vi menar alltså att landstingsstyrelsens övergripande uppföljning av nämndernas och bolagens interna styrning och kontroll är begränsad.

Landstingsstyrelsen har en särskild roll även när det gäller ansvaret för beredningen av ärenden till er i fullmäktige, att det ska vara så korrekt och genomgånget som det någonsin är möjligt. Vår granskning 2011 visar att det finns behov av fortsatta förbättringar i landstingsstyrelsens ärendehantering och beslutsprocess. Vi har under 2011 granskat hanteringen av NKS med anledning av fullmäktiges beslut om ändrade ansvarsförhållanden för projektet. Vår granskning visar att landstingsstyrelsen under 2011 inte tillräckligt säkerställt kompetens, styrfart och helhet i NKS-projektet.

Ordförande! Nu går jag över till årsredovisningen.

Den löpande ekonomiska redovisningen har i huvudsak hållit fortsatt god kvalitet. Fullmäktiges långsiktiga finansiella mål har uppnåtts.

Vi bedömer att årsredovisningen ger en rättvisande bild av årets resultat, med undantag av de avsteg som jag redan har nämnt från god redovisningssed som skett tidigare år och som påverkat årets resultat positivt med 421 miljoner kronor. Det är alltså ganska mycket pengar. God redovisningssed stipulerar att man tar upp det samma år som det betalas ut, och det skulle således ha varit 2010, som jag nämnde nyss. Det gäller naturligtvis det tillfälliga statliga konjunkturstöd som landstinget erhöll för att bidra till högre sysselsättning. Det bidraget avsåg 2010, som sagt var, och skulle därför redovisas som en intäkt det året.

Vi kan slutligen konstatera att konjunkturstödet innebär att årets resultat är 421 miljoner kronor högre än vid en rättvisande redovisning.

Ordförande! Mot bakgrund av det som vi skriver i vår revisionsberättelse tillstyrker en enig revisorsgrupp 1 att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för landstingsstyrelsen och dess ledamöter för verksamhetsåret 2011.

Anförande nr 187

Göran Hammarsjö (–): Ordförande, ledamöter, åhörare! Som ordförande för revisorsgrupp 2 med ansvar för revisionen av sjukvårdsproduktionen, tandvården och patientnämnden vill jag utöver det som sägs i respektive revisionsunderlag poängtera delar av revisionsområdet. Det som har sagts har ni sett i *Nötskalet* och allt vad det heter. Jag vill också anmäla iakttagelser från den revision som har utförts av revisor Eva Stein och mig för den gemensamma vårdorganisationen i Norrtälje.

Jag börjar med att beskriva vår bedömning av styrelser och nämnder.

Alla enheter utom en i revisionsområde II har för 2011 fått betyget tillfredsställande när det gäller verksamhetsmässigt och ekonomiskt resultat.

Den interna styrningen och kontrollen bedöms som tillräcklig för tio av bolagen/förvaltningarna. Två bolag/förvaltningar får bedömningen inte helt tillräcklig. Det gäller Stockholms läns sjukvårdsområde och Karolinska universitetssjukhuset. Karolinska har åtgärdat merparten av tidigare års rekommendationer gällande IT-säkerhet och patientdatasystemet Take Care, men fortfarande kvarstår problem med att sjukhuset inte kan säkerställa att alla användare loggar in i systemet med sina egna inloggningsuppgifter. Revisionen har i årets granskning av IT-säkerhet inom vissa system också sett att upprättade regler och riktlinjer för behörighetshantering inte följs i önskvärd grad.

Flera granskningar under året inom Stockholms läns sjukvårdsområde har visat att det finns brister i den interna kontrollen. Granskningen av bisysslor visar att SLSO, Stockholms läns sjukvårdsområde, inte har tillräckliga rutiner för att säkerställa att det inte förekommer otillåtna bisysslor i verksamheten. Vi har också sett att det finns brister i den interna kontrollen av avrop från landstingets centrala ramavtal avseende IT-konsulter.

Som ni vet ser resultatet bra ut gällande fullmäktiges mål om ekonomi i balans, men fullmäktiges mål om förbättrad tillgänglighet till hälso- och sjukvården uppnås inte. Dessa frågor kommenterades också i de tidigare inläggen.

En hög andel av befolkningen och patienterna på husläkarmottagningar anser att tillgängligheten och kvaliteten i vården är goda, men sjukhusen klarar inte av landstingets satta krav om tillgänglighet. Dock har vi sett en förbättring inom några områden, till exempel behandling/operation och mottagningsbesök/specialistvård. Flera av sjukhusen, främst Danderyd och SÖS, upplever ett stort inflöde av patienter, och som en konsekvens av detta blir det en överproduktion.

Granskningar som utförts under 2011 är bland annat effektivisering av sjukhusens patientflöde, där problematiken är överbeläggningar och utlokaliserade patienter. Sjukhusen har gjort en hel del för att effektivisera patientflödet, men de kan inte helt på egen hand lösa problemen då patientflödet i slutenvården till stor del är systemberoende.

Rapporten *Skilda sätt att mäta produktiviteten inom akutsjukvården* visar att det utifrån ett styrningsperspektiv är otydligt och svårt att bedöma produktiviteten på grund av att olika metoder används. Som en konsekvens av det blir det svårt att bedöma kostnadsutvecklingen.

Den tredje biten jag vill peka på är skyddet inom hälso- och sjukvården för personer med skyddad identitet, och det behöver stärkas för att hindra att de inte röjs. I dagsläget finns det inte tillräckliga riktlinjer/rutiner för att hindra att så sker.

Sist vill jag kort nämna en granskning av om patienter får läkemedelsgenomgångar i primärvården. Granskningen visar att vårdcentralerna inte riktigt vet hur många som faktiskt får läkemedelsgenomgångar. De som ska erbjudas läkemedelsgenomgång är de som har sju läkemedel och är över 65 år. Riktlinjer finns för att läkemedelsgenomgångar ska genomföras, men dessa följs inte fullt ut. Det är, som ni förstår, kanske inte det bästa. Vi ska vara rädda om åldringarna.

Årsredovisningen totalt sett bedöms sammantaget i allt väsentligt ge en rättvisande bild av årets resultat och den ekonomiska ställningen.

Vad gäller Norrtälje/Tiohundra projektet anför Eva Stein och jag att i 2011 års revision för Norrtälje är bedömningen inte helt tillfredsställande, det vill säga ett mellanbetyg, vad gäller ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat. Orsaken är att bolaget inte har uppnått resultatkraven för 2011 och att åtgärderna med anledning av det negativa resultatet inte gett tillräcklig effekt. Bedömningen vad gäller den interna styrningen och kontrollen är inte helt tillräcklig, med andra ord ett mellanbetyg. Orsaken till bedömningen är brister vad gäller ekonomistyrning. Ledningens åtgärder med anledning av resultatutfallet har inte haft tillräcklig effekt, och åtgärderna bedöms inte vara tillräckligt konkretiserade.

Räkenskaperna kan fastställas och ansvarsfrihet tillstyrkas. Tiohundra projektet har, som ni kanske vet, fått sitt uppdrag förlängt under innevarande år, alltså till och med 2012. Vi vet inte hur det ska bli framgent, men vi vill säga att det är av största vikt att beslut tas i god tid om hur bolag och förvaltning ska drivas efter avslutad projektperiod.

Med detta, fru ordförande, vill revisorerna i grupp 2 tacka för sig.

Anförande nr 188

Gunilla Jerlinger (-): Fru ordförande, fullmäktigeledamöter! Det har ankommit på mig som ordförande för grupp 3 att redovisa vad vi har iakttagit och vilka granskningsområden vi har haft under 2011. Jag vill börja med att säga att det är en enig grupp 3. Alla tre revisorsgrupperna har full enighet i både rapporter och granskningen av bokslutet.

Jag skulle vilja inleda med att hänvisa till några särskilda förvaltningsrevisionella granskningar som vi har avlämnat i särskilda rapporter under 2011. Det kan vara av intresse att nämna vi för SL:s räkning har gjort granskningsrapporter rörande styrningen av trafikprojekt, och det omfattade Tvärbanan, norra Solnagrenen och Roslagsbanan. Vi har också tittat på kostnadskontrollen och underhållsverksamheten. När det gäller Locum, som jag också kommer att nämna lite grann kring, har vi gjort några särskilda granskningar, bland annat Locums särskilda uppdrag, internhyressystemet i praktiken och risken för oegentligheter i fastighetsförvaltningen. Det är alltså tre väldigt intressanta rapporter, som också har rönt visst intresse från annat håll, vill jag påstå.

Om jag nu ska kommentera granskningen kan jag beträffande SL och samtidigt trafiknämnden nämna att vi har sett att SL och trafiknämnden – det har också meddelats från grupp 1 – till stora delar har haft samma uppdrag och att nämndens roll i den nya trafikorganisationen inte varit tydlig. Vidare noterades att trafiknämnden inte efterfrågat åtgärder med anledning av de prognostiserade underskotten i trafiken. Vi bedömer därför att ur ekonomisk synpunkt har verksamheten inte skötts på ett helt tillfredsställande sätt och att trafiknämndens interna kontroll inte varit helt tillräcklig. För SL:s del ser vi, som tidigare har nämnts, att produktiviteten även under 2011 har utvecklats negativt samtidigt som skattefinansieringsgraden har ökat.

Flera av problemen avseende SL:s interna styrning och kontroll, som revisionen tidigare påtalat, bedöms kvarstå. Det finns fortfarande, som vi ser det, betydande brister i uppföljningen av trafikavtalen, som också kommit fram i debatten tidigare. Framför allt gäller det bussar, pendeltåg och tunnelbana, vilket innebär att SL inte har en tillfredsställande kontroll över vilka tjänster som faktiskt har utförts.

2011 års granskning har förstärkt vår uppfattning att styrning, uppföljning och rapportering av stora projekt inom trafikområdet behöver förbättras. Vi finner att beslutsunderlagen avseende investeringar har varit otillräckliga.

Vidare anser vi att redovisning av stora projekt av principiell vikt bör lyftas till landstingsfullmäktige i särskild ordning för att möjliggöra ställningstagande om finansiering och genomförande.

Efter samråd med den auktoriserade revisorn bedömer vi att det finns stora brister i styrningen och kontrollen.

Vi bedömer sammantaget att bolagets verksamhet inte har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi riktar anmärkning mot styrelsen för bristande styrning och intern kontroll.

Jag kan också nämna att lekmannarevisorerna har avlämnat granskningsrapporter i alla dotterbolag hos SL, och det är helt och hållet rena granskningsrapporter – det finns alltså inga anmärkningar och inga kommentarer. Dotterbolagen är AB SL Finans, SL HR-service AB, SL Infrateknik AB, SL Kundtjänst AB och Tagia AB. Det finns också några vilande bolag, Fastighets AB Viggestaberg och SL Lidingö Trafik AB.

Om jag ska övergå till att också kommentera Locum har vi i vår granskningsrapport för Locum AB noterat vissa brister i den interna styrningen och kontrollen. Det gäller till exempel tillämpningen av internhyressystemet, som har skapat en högre avkastning än vad fullmäktige avsett. Vidare har vi sett att särskilda uppdrag inte lyfts till fullmäktige för ställningstagande innan arbete har inletts. Den interna kontrollen bedöms därför inte vara helt tillräcklig. Vi bedömer att bolagets verksamhet i allt väsentligt skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Fru ordförande! I och med denna föredragning har jag valt att lyfta fram några frågor som just rör SL, trafiknämnden och Locum. Vi har också övriga granskningsområden, som är Medicarrier AB, kulturnämnden och Waxholmsbolaget, och där hänvisar vi till avlämnade årsrapporter från grupp 3.

Inom området för revisorsgrupp 3 finns också avlämnade granskningsrapporter för de övriga, det vill säga Waxholmsbolaget och Medicarrier. Där bedömer vi sammantaget att verksamheterna har skötts i huvudsak och i allt väsentligt på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi bedömer därtill också att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Slutligen vill jag kommentera våra avlämnade revisionsberättelser. Det rör trafiknämnden och kulturnämnden, och där bedömer vi sammantaget att verksamheterna i allt väsentligt har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Vi bedömer också att räkenskaperna är rättvisande och att den interna kontrollen varit tillräcklig. Vi vill slutligen tillstyrka att ansvarsfrihet beviljas för ledamöterna i de båda nämnderna.

O r d f ö r a n d e n : Då har vi hört revisionens föredragningar och tackar för dem. Innan jag ger ordet till dem som har begärt det vill jag säga något om jävssituationen.

Kommunallagen talar om "redovisningsskyldiga", och alla som är ledamöter eller ersättare i nämnder eller styrelser är just redovisningsskyldiga till landstingsfullmäktige. Den som är redovisningsskyldig får inte delta i beslut om ansvarsfrihet. Det är egentligen ganska självklart: Man beviljar inte sig själv ansvarsfrihet.

Däremot finns det vissa möjligheter att tala. Men ni får vara försiktiga när ni pratar om era egna områden, så att det inte kommer några förslag, för då handlar det inte bara om att prata allmänt utan om handläggning, vilket inte är tillåtet.

Anförande nr 189

Landstingsrådet **Hellmark Knutsson (S)**: Ordförande, ledamöter, åhörare! Detta är dagens viktigaste punkt. Det har varit intressant att ta del av revisorernas berättelse och höra deras föredragningar.

Jag vill först klargöra en sak beträffande yrkanden. Vi har inte lagt något annat yrkande utan ställer oss bakom presidietts yrkande. Det vill jag verkligen understryka, eftersom den tredje att-satsen är "att uppdra till landstingsstyrelsen att i samband med delårsrapport per augusti 2012 återkomma med redovisning över av AB SL vidtagna åtgärder och effekter av dessa".

Det tycker vi är ett alldeles utmärkt förslag. Det förslaget har vi lagt i landstingsstyrelsen vid alla månads- och delårsrapporter som har visat att man inte kommer till rätta med de löpande underskotten i SL och att man – trots den revisionskritik som nu leder till en anmärkning men som tidigare har varit en formulering om att det har brustit – inte har gjort något åt den interna kontrollen och styrningen. Man har hänvisat till en omorganisation men inte återkommit.

Jag kan också fråga Torbjörn Rosdahl varför han inte har yrkat bifall till våra krav tidigare. Jag utgår från att man nu ställer sig bakom presidietts förslag. Men det är likalydande med de förslag som vi återkommande har lagt i landstingsstyrelsen.

Nu får också landstingsstyrelsen kritik från revisorerna just därför att man inte har skött sin uppsiktsplikt och att den interna styrningen och kontrollen inte har varit helt tillfredsställande.

Jag vill också säga – jag vet inte vad det gällde beträffande vårt pressmeddelande – att vi inte lägger något förslag till den här revisionen att de ska göra någon annan granskning än den de gör. De jobbar på uppdrag av fullmäktige och gör oberoende granskningar.

Det vi tycker att det är läge för nu – förutom att göra det som är ett minimikrav, det vill säga följa upp den verksamhet som man har uppsikt över – är att ta in och göra en intern revision som landstingsstyrelsen gör och beslutar om. Det handlar om att se vad som brister och vad som saknas för att man ska ha en intern kontrollplan som krävs.

Det är ett minimum i varje bolag och varje verksamhet att ha en internkontrollplan som man dessutom följer, så att man vet varför det blir som det blir men också kan se risker tidigt och åtgärda dem. Det är det som har brustit, och det har ingenting att göra med den revision som vi har här i fullmäktige, utan det gäller en intern revision från landstingsstyrelsen.

Som sagt: Detta är inget som har kommit som en blixtnedslag från klar himmel, utan som revisorerna säger är det något som "bedöms kvarstå".

I den utmärkta sammanfattning som vi har fått utdelad, Nötskalet, kan man se att det inte bara gäller inom trafiken. Det finns ställen lite här och var – det är bland annat Karolinska men också SLSO – där man har bristande internkontroll. Det är ett återkommande problem. En landstingsstyrelse som verkligen tar sitt uppdrag på allvar skulle se till att nu gå igenom detta.

Min fråga till Torbjörn Rosdahl är: Tänker du nu vidta några åtgärder för att säkerställa internkontrollen och styrningen av i första hand bolagen men också av nämnderna och börja med dem som nu har fått revisionskritik för att det har brustit, så att vi i landstingsstyrelsen i alla fall fullgör vårt uppdrag?

Anförande nr 190

Landstingsrådet **Wigg** (MP): Fru ordförande! Jag ska instämma i Helene Hellmark Knutssons tack till de olika ordförandena i revisorsgrupperna.

Jag kan sedan bara instämma i den kritik som revisorerna framför. Vi diskuterar nu lite grann, men jag ska i varje fall i det här läget inte lägga fram något förslag.

Det finns en lång rad förbättringsområden, inte minst inom det som kallas intern kontroll, men också en rad andra uppgifter för landstingsstyrelsen där man brister eller där det finns förbättringsområden, som det heter.

Jag ska inte gå igenom detta, för det är en lång lista över förbättringsområden. Men jag förutsätter att majoriteten tar till sig revisorskritiken och följer upp den och stärker kvaliteten. Det handlar ju om ett härad som omsätter 70 miljarder kronor om året, och då behöver man ha mycket bättre intern kontroll, bättre styrning och bättre uppföljning av bolag, ägardirektiv och annat.

Jag skulle sedan vilja peka på den punkt som gäller upphandling. Revisorerna riktar kritik mot uppföljningen och styrningen av upphandlingen. Vi har stor omsättning, och en stor del av våra skattepengar går just till upphandling av verksamheter som är privata, inom kollektivtrafiken och inom hälso- och sjukvården. Här är det otroligt viktigt att vi har styrning och kontroll för att följa upp, för det gäller stora belopp. Vi är en av Sveriges största offentliga upphandlare.

Det skulle vara intressant att få en genomlysning av just det, vilka kostnader som är förenade med dålig styrning och uppföljning just vad gäller upphandling och avtal. Här kan man historiskt se att det finns stora brister.

Landstingsstyrelsen behöver, precis som revisorerna påpekar, stärka sin samordnande och uppföljande roll och inte bara låta det förekomma en decentraliserad verksamhet. Då tänker jag inte bara på våra egna verksamheter. Vi har tidigare haft uppe frågan om de privata verksamheterna. Det är särskilt viktigt att vi följer upp sådant, hur våra skattemedel används även i de upphandlade verksamheter som är privata.

Jag har inget eget yrkande utan vill bara notera att det finns en rad förbättringsområden.

Anförande nr 191

Yvonne Blombäck (MP): Ordförande, ledamöter, åhörare! Det är en svidande kritik som framförs av revisorerna när det gäller SL:s verksamhet. Ibland känns det tråkigt, men jag är tvungen att säga igen – fast jag egentligen har tjtatat om det i alla år sedan jag år 2007 började i dåvarande SL-styrelsen och nuvarande trafiknämnden – att uppföljningen är under all kritik.

Jag har sagt det så många gånger: Vi vet inte vad vi beställer, och när vi väl har beställt något vet vi inte vad vi har fått. Det är väldigt allvarligt.

SL är – det har vi pratat om under de här åren – en beställarorganisation. Man ska vara en professionell beställare, men man lever inte upp till det. Styrelsen och ytterst ordföranden, Christer Wennerholm, har ett oerhört stort ansvar för att leda verksamheten på ett sätt som gör att när man sitter i nämnden vet man att det vi har beställt har vi också fått. Så har det inte varit vid ett antal tillfällen, som biljettkontrollerna och bussleveranser i trafik.

När man tittar i revisorernas rapport ser man att det också handlar om pendeltåg och tunnelbana. Jag har bråkat om detta många gånger. Det är oerhört allvarligt att ni helt förlitar er på att vad de som vi köper tjänster av säger att de gör också stämmer. Det är stora belopp det handlar om – mångmiljonbelopp – och vi har fortfarande inget kontrollsystem. Jag upplever inte att vi har det. Jag har inte sett att det har kommit.

Vi har fortfarande inget kontrollsystem där vi kräver in uppgifter digitalt. I denna värld där det mesta går digitalt på leverans borde vi kunna se hur det är. Vi har buss-pc. Det finns säkert liknande arrangemang i både pendeltåg och tunnelbana. Kontrollerna av biljetter utförs med verktyg som är digitala. Det är självklart att vi måste säkra upp att vad de säger att de gör, utifrån vad vi beställer, också levereras till oss.

Revisorernas kontroll visar att inte en enda sak stämmer – vi har ingen koll. Det är allvarligt, mycket allvarligt. Jag skulle verkligen vilja veta vilka konkreta åtgärder ordföranden har som inte har redovisats till oss i form av systemuppföljning.

När jag kritiserar tycker jag snarare att jag får svaret: Jo, vi litar på att det de säger stämmer. Men jag gör inte det, och jag tycker att detta visar att Miljöpartiet har rätt i den frågan. Det är allvarlig kritik, i synnerhet till ordföranden, som nu har suttit i rätt många år.

Det finns mycket bra som har gjorts när det gäller organisationen – det ska jag ändå säga. Vi har ju stått bakom hela omorganisationen. Som ny politiker i det här sammanhanget – för det tror jag ändå att jag räknas som jämfört med många andra – har jag varit helt förvånad och nästan chockad över hur bristfälligt det har varit genom alla år.

Det är bra att det blir bättre. Det är otroligt viktiga frågor. Det handlar om pengar. Det handlar om hur vi använder skattebetalarnas pengar. Hur och när kommer vi att se att det blir bättring på det här området?

Jag tycker att de att-satser som nu kommer upp till beslut är bra. Jag uppskattar verkligen det. Vi får fortsätta uppföljningen och diskussionen här i fullmäktige för att se vad som händer på vägen. Men jag ser inte att vi har kommit en enda bit ännu.

Anförande nr 192

Erika Ullberg (S): Fru ordförande, ledamöter, åhörare! Detta är mycket allvarligt och dess värre inte särskilt förvånande. Jag sitter själv i den styrelse som nu prickas av revisorerna, som riktar en anmärkning mot styrelsen.

Jag kan konstatera att jag i SL:s styrelse, precis som Socialdemokraterna i trafiknämnden, har lagt alternativa förslag som är protokollförda och som jag tror hade gett ett annat utfall. Jag tror också att om man hade tagit signalerna på allvar och i ett tidigare skede hade vidtagit de åtgärder som borde ha vidtagits så hade man kunnat vända utvecklingen.

Det är något som verkligen krävs, för precis som Yvonne säger är avtalsuppföljning samt styrning och kontroll oerhört allvarliga delar av hur verksamheten fungerar som nu får underkänt.

Jag satt här och väntade och väntade på att ordföranden skulle begära ordet, för när man får en anmärkning mot sig av revisorerna bör man förstås gå upp och kommentera det, bemöta det och ta ansvar för det. Men jag väntade förgäves, och nu begärde jag ordet. Vi får se om det kommer några anmälningar lite senare.

Jag sitter själv i styrelsen och tar frågan på största allvar. Jag hoppas och tror att alternativa handlingsvägar och andra åtgärder som vi har föreslagit hade gett ett annat resultat. Men jag vädjar verkligen till majoriteten: Låt inte detta rullas vidare! Vifta inte bort kritiken! Se allvaret i detta!

Utöver att genomföra de åtgärder som man nu pekar på är det viktigt att åtgärderna genomförs skyndsamt. Jag tror också att vi måste säkerställa att vi verkligen har gjort allt för att komma till rätta med bristerna inte minst beträffande styrning och kontroll och kanske se om vi måste vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa tillfredsställande kontroll, en kontroll som jag är övertygad om – jag måste utgå från det – alla vill ha inom en sådan här skattefinansierad verksamhet.

Anförande nr 193

Thomas Magnusson (V): Fru ordförande, fullmäktigeledamöter, revisorer! Tack så mycket för intressanta dokument i revisionsberättelser och övriga dokument som ni presenterar! Tack också för de muntliga föredragningarna! Jag tycker att de har varit belysande och bra.

Samtidigt vill jag också påminna fullmäktige om en sak. När revisionsgrupp 3 riktar en anmärkning kan det låta ganska stillsamt och lugnt, och precis så var det egentligen när Gunilla Jerlinger föredrog det. Men en anmärkning är ganska allvarlig.

Det känns bra att vi kan prata om detta i det här tonläget, för när vi pratar om trafikfrågor brukar tonläget normalt sett vara ganska högt, inte minst från trafiklandstingsrådet. Därför är det bra när man får en ganska neutral och oberoende kommentar från revisorerna som säger: Anmärkning. Jag hoppas att alla kan förstå svenskan tillräckligt bra för att inse vad det betyder. Det tycker jag också att flera talare har belyst tidigare i debatten.

Detta är något som man måste ta tag i, om man vill ta tag i det. Man har självklart möjligheten att välja att blunda och titta åt andra hållet – det får vara ett ansvar för var och en. Men om man är en politiker som vill åstadkomma att verksamheten blir bra och att den sköts i enlighet med de regler, riktlinjer och politiska intentioner som finns skulle jag skämmas om jag fick en anmärkning.

Jag kan också konstatera att debatten har visat ett stort behov av att se över hur det ser ut med de privata entreprenörer som jobbar åt landstinget, vilka krav vi ska kunna ställa på dem, eftersom de arbetar med skattemedel som finansiering för sin verksamhet eller åtminstone en del av sin verksamhet.

Jag vet inte exakt hur redovisningslagen ser ut och vilka möjligheter revisorerna har att gå in och granska. Men behoven finns där, och jag tycker, precis som flera har sagt tidigare i debatten, att det är viktigt att vi får den inblicken, för om våra skattemedel ska gå till den typen av verksamhet som vi inte själva kontrollerar och styr är det viktigt att vi ser över det.

Jag har lyft den frågan i den styrgrupp som finns angående företagande och som leds av Gustav Andersson, just av det skälet att det är viktigt att vi också ställer krav på dem som ska utföra arbete och som vi betalar pengar till.

Anförande nr 194

Staffan Holmberg (S): Fru ordförande, ledamöter, åhörare! Jag sitter i trafiknämnden. Det känns bra, tycker jag, att ha fått de brister som revisorerna beskriver på pränt. Det har länge känts att något inte stämmer i SL och trafiknämnden. Som sagts här tidigare har vi gång på gång påtalat detta, både i SL-styrelsen och i trafiknämnden.

Formuleringarna är ganska kraftiga. Revisorerna säger att det finns ”betydande brister” i uppföljningen av trafikavtalen, framför allt för bussar, pendeltåg och tunnelbana. Det är inte vilka upphandlingar som helst, utan det är enormt mycket pengar det handlar om i varje upphandling.

När man då inte har full kontroll är det allvarligt. Man kan misstänka att det är mycket pengar som rinner ut som vi inte känner till.

Vissa saker har kommit fram under senare år. Man kan säga att det ibland har varit brottslig verksamhet. Det har kommit fram på grund av tips från olika människor – inte genom SL:s egna kontroller. Det finns inte sådana kontrollsystem att man upptäcker saker.

Jag menar att det måste bli ett slut på detta. Det känns rent ut sagt obehagligt att sitta i en nämnd där man inte har den kontrollen.

Man kan också läsa i skrivelsen till presidiet från SL:s vd: "De täta vd-byten som SL haft under de senaste åren har varit en orsak till att kontinuitet och uppföljning vad avser tidigare revisorssynpunkter brustit."

Ja, under den tid som jag har suttit, förut i SL-styrelsen och nu i trafiknämnden, har det varit sex olika vd:ar. Det är något som inte stämmer när man byter vd så ofta. Det är självklart att det uppstår en oro bland de anställda när man inte har en chef som man vet kommer att finnas kvar.

Även detta måste det bli ändring på. En vd ska naturligtvis bytas ut ibland – men inte varje år. Det ska gå ett antal år, så att organisationen får lugn och ro. Vd och ordförande ska bytas ut med vissa mellanrum, men inte i den här omfattningen, för då är det inte en frisk organisation.

Jag hoppas nu att ordföranden i SL och trafiknämnden tar revisionsanmärkningarna på fullt allvar, och jag är mycket tillfredsställd över förslaget till beslut i dag, att landstingsstyrelsen får ett ansvar för detta. Det har styrelsen förstås normalt, men nu trycker man på det ytterligare och säger att det ska ske en redovisning redan under året.

Jag utgår från att Christer Wennerholm nu går upp i talarstolen och säger: Jag tar detta på allvar. Jag är bekymrad över de brister som finns i organisationen och ska med full kraft, tillsammans med SL:s styrelse och trafiknämnden, ta tag i frågorna och se till att det blir ordning och reda. Det kan vi kräva av Christer Wennerholm.

Anförande nr 195

Landstingsrådet W i g g (MP): Fru ordförande! Återigen ett tack till revisorerna!

Miljöpartiet har alltid sagt att revisionen är ett av de viktigaste demokratiska verktygen. Så är det också i kommunallagen. Vi har alltid kämpat för att samtliga partier i fullmäktige ska sitta i revisionen och ha en del av den. Det är inte bara en demokratisk rättighet för oppositionen utan borde också vara ett sätt att se revisionen som ett förbättringsarbete för majoritetsarbetet.

Man kan tänka på hur fanan hölls högt i föregående ärende, när vi behandlade årsredovisningen, och bland annat Stig Nyman pratade om sin rent objektiva syn på hur förträffligt allt var. Då var det flera från den borgerliga majoriteten som gick upp och berättade hur bra allt var och sade att vi på vår sida målade i mörka färger och målade en viss figur på väggen.

Men nu när det kommer kritik som säger att vi behöver förbättra vår ägarstyrning för att investeringarna ska förbättras och säkerställa efterlevnaden av kommunallagen och landstingets ägarpolicy, nu när revisionen säger att "landstingsstyrelsen under 2011 inte tillräckligt säkerställt kompetens, styrfart och helhet i NKS-projektet", som är det ojämförligt största projektet i landstingets historia och kommer att landa i 60-miljardersklassen när vi har betalat, då är det en ganska kraftig kritik.

När man säger att "landstingsstyrelsen behöver stärka sin samordnande roll så att den övergripande styrningen och uppföljningen motsvarar behovet i en decentraliserad och komplex organisation", då väljer majoriteten – inte bara landstingsråden utan alla i majoriteten – att bara sitta tyst här. Ingen borgerlig politiker går upp och ens kommenterar detta. Det tycker jag är att inte respektera demokratin.

Skulle jag sitta i motsvarande situation – även om det är lätt att stå i opposition och säga det – är det min fasta övertygelse att jag skulle gå upp och bemöta kritiken från revisionen och inte bara sitta och titta ihjäl den, vilket jag tycker är respektlöst mot demokratin.

Jag hoppas att det finns ärliga, modiga och anständiga borgerliga politiker som går upp och berättar: Hur förhåller man sig till kritiken? Hur förhåller man sig till presidiets förslag? Ni kanske kommer att lägga ned era röster, men i så fall vore det trevligt att höra det från talarstolen.

Anförande nr 196

Landstingsrådet **Wennerholm** (M): Fru ordförande, fullmäktigeledamöter! Det är en intressant debatt att lyssna på, ur många olika utgångspunkter.

Det är intressant att konstatera att det finns legitima synpunkter från revisionen. Det är just därför en enig trafiknämnd med uppdrag från landstingsfullmäktige har sett över SL:s tidigare organisation, som vi i full enighet nu fullföljer och där vi för verksamhet och personalgrupper från att vara i bolaget till att vara en förvaltning.

Det finns anledning att fundera över varför vi inte har gjort så mycket åt detta tidigare. Det fanns med i den uppgörelse som fattades och som var vidare än alliansuppgörelsen om hur vi skulle organisera oss framåt, bland annat med anledning av den nya kollektivtrafiklagen. Där var hela församlingen överens om att det var lika bra att göra omorganisationen vid inträdet av mandatperioden i stället för att vänta till ett läge då den nya lagen trädde i kraft. Det var en del.

Sedan är det så att det har varit bristande uppföljning från SL:s sida. Det är därför vi också i bred enighet har gjort omorganisationen och noggrant följer hur den utvecklas. Det finns nog anledning att lite varstans i landstingsverksamheten med jämna mellanrum se över hur man fungerar, vilka traditioner som råder och hur man ser på uppdraget från uppdragsgivaren, politiken.

Om det nu finns ett antal talare som är oroliga kan man väl konstatera att det fanns ännu större anledning att vara orolig tidigare.

På marginalen är det ändå så att verksamheten i dag får bättre betyg av såväl revisionen som kunderna. Punktligheten är bättre, och kundnöjdheten är bättre. Tunnelbanan hade i mars den bästa punktligheten någonsin.

Sedan handlar det om – det har varit ett av de avgörande syftena med hela omorganisationen – att vara bra inte bara på upphandlingar utan också på uppföljning av leveranser. Det är just det som man nu rekryterar nya befattningshavare till på trafiknämndens förvaltning, nuvarande SL-förvaltningen, för att bli bättre på det. Vi tar väldigt seriöst på uppdraget, såväl jag som ordförande som hela alliansledningen.

Jag välkomnar den något lägre svansföringen här i salen jämfört med de yviga medieutspelen. Det finns ju två socialdemokratiska damer som under fjolåret faktiskt har suttit i SL:s styrelse och har ett solidariskt ansvar enligt aktiebolagslagen. Ett tidigare trafiklandstingsråd, en partikamrat till mig, vet att aktiebolagslagen är en lag för sig och att politiska utspel och yvigheter är något helt annat. I det avseende, mina damer, delar ni ansvaret och kritiken med mig.

Anförande nr 197

Landstingsrådet **Rosdahl** (M): Fru ordförande! Jag skulle helt kort vilja tacka revisionen för att de har tillstyrkt ansvarsfrihet för oss i samtliga nämnder och styrelser.

Jag har lyssnat noga på vad ni har sagt och har läst igenom vad ni har skrivit tidigare. Vi har också svarat skriftligt på många av synpunkterna. Ett exempel är det Christer tog upp om att man i SL har genomfört en enormt stor omorganisation som nu börjar verka. Det är bara ett år sedan, och nu börjar resultaten komma. I revisionsrapporten på sidan 55 längst ned står det också att revisionen är medveten om att ett förändringsarbete har påbörjats.

Jag har lyssnat till den kritik som finns. Jag tar den på största allvar och kommer att arbeta mycket seriöst med den under 2012, så att vi eventuellt kan ha nya problem sedan men betar av dem som vi har diskuterat i dag.

I och med det skulle jag vilja yrka bifall till presidiets förslag till beslut.

Anförande nr 198

Landstingsrådet **Hellmark Knutsson (S)**: Ordförande! Men, Torbjörn, när du nämligen gick upp efter mycket om och men: Jag ställde en fråga, och nu yrkade du bifall till presidiets förslag, men nästan likalydande förslag har vi lagt i landstingsstyrelsen i samband med samtliga kvartals- och månadsrapporter under hela det gångna året.

Varför yrkade du inte bifall då?

Anförande nr 199

Lennart Rohdin (FP): Fru ordförande! Som den fjärde av de ledamöter i SL:s styrelse som har suttit under 2011 och som revisionen har riktat anmärkning mot begär också jag ordet.

Jag vill dock allmänt så här i början lite vid sidan om säga: Detta med eventuellt otydlig roll mellan trafiknämnden, SL och Waxholmsbolaget är nog en fråga snarare för landstingsfullmäktige än för trafiknämnden, trots allt.

Som politiker förleds man ofta tro att detta att fatta käcka beslut är det viktigaste. Jag tillhör dem som absolut anser att uppföljning av hur man gjorde och vad som blev resultatet aldrig kan överskattas. Därför är det väldigt bra att man har en fungerande revision.

Jag tror – och det har även ordföranden framhållit nyss – att det är viktigt att de påpekanden som revisionen har lämnat när det gäller brister hos SL kommer fram. De är värdefulla.

De är inte heller nya. Det kan möjligtvis uppfattas som graverande i sammanhanget. Men det är just det som var utgångspunkten för när vi i bred enighet under förra mandatperioden bestämde oss för att göra den stora översynen av SL:s organisation. Vi var många som kände samma otillfredsställelse över de brister som revisionen fortfarande påpekar.

Sedan är det en annan sak att det inte går så fort att vända en supertanker. Jag kan försäkra att vi även på den politiska sidan ibland känner stor otålighet över att det inte har gått fortare.

Men jag vill ändå säga att det har varit värdefullt att den här översynen har gjorts. Jag vill särskilt rikta ett tack till Lars Dahlberg och Erika Ullberg, som har varit två socialdemokratiska ledamöter, först i SL:s presidium och sedan i SL-styrelsen, som i stor enighet har bidragit med konstruktivt gott och engagerat samarbete i detta. Vi har haft en stor samsyn eftersom vi har delat otåligheten över bristerna. Ingen av oss har varit nöjd.

Jag vill också i det sammanhanget säga att förra vd:n Göran Gunnarsson gjorde ett strålande jobb med att genomföra översynen och sjösätta den nya organisationen, som sjöattes för ganska exakt ett år sedan.

Däremot vet alla vi som nu ägnar oss åt att sjösätta eller förbereda sjösättning av våra båtar att när båten väl är sjösatt krävs det både intrimning och bemanning innan det är helt färdigt. Det har man jobbat vidare med under 2011.

Det framgår också tydligt av den skrivelse som SL:s styrelse och SL:s vd lämnade i april på presidiets begäran. Jag finner det därför något förvånande att i debatten få höra att absolut ingenting har hänt. Jo, det har hänt en hel del, men det krävs mycket mer.

Avslutningsvis vill jag säga att i alla fall jag, som vice ordförande i SL:s styrelse, upplever det förslag som presidiet har lagt som värdefullt i det fortsatta arbetet. Vi har gemensamma mål för hur det ska fungera framöver.

Jag kan avsluta med att säga: Jag skäms inte för vad jag har gjort hittills, men jag kommer att skämmas om det inte ger resultat.

Anförande nr 200

Landstingsrådet **Wigg (MP)**: Jag vill bara tacka de borgerliga politiker som gick upp och berättade hur de ställde sig till revisionens kritik. Det tackar jag för.

§ 77 Omfattning och genomförande av upphandling av Bild och Funktion till Nya Karolinska Solna Universitetssjukhuset

Anförande nr 201

Landstingsrådet **Hellmark Knutsson (S)**: Ordförande! Jag yrkar för Socialdemokraternas del bifall till förslaget men vill anmäla ett särskilt uttalande som vi gjorde i landstingsstyrelsen. Annars tycker vi att det är bra att vi har lyckats komma överens i den här viktiga och långsiktiga frågan.

Anförande nr 202

Landstingsrådet **Wigg (MP)**: För Miljöpartiets del yrkar jag bifall till det utskickade tjänstemannaförslaget.

Anförande nr 203

Landstingsrådet **Sevefjord (V)**: För Vänsterpartiet yrkar jag bifall till tjänstemannaförslaget.

Anförande nr 204

Lars Tunberg (FP): Det handlar om inköp av röntgenutrustning, som även består av bild och funktion. Det är en rätt stor kostnad, över en miljard, även om vi inte vet det exakt. Vi binder också upp oss för rätt lång tid med en sådan investering, och det påverkar vården under lång tid framöver. Det är alltså ett viktigt beslut.

Ändå tycker jag att det här beslutet är mindre kontroversiellt. Vi är inte särskilt oeniga om att vi ska gå till väga på det här sättet. Det är också viktigt att vi kommer i gång nu, för det handlar om tidsplaneringen för projektet Nya Karolinska Solna. Det är baserat på en mycket välgjord förstudie som jag har sett.

Nästa beslut framöver kommer säkert att bli betydligt svårare. Då handlar det om mer detaljerade frågeställningar kring vilken leverantör, vilken utrustning och så vidare det ska vara. Det kommer att följas noggrant i NKS-beredningen och i landstingsstyrelsen.

En detalj i det hela har jag lite svårt att se poängen i. Vi vill ju att det ska vara ett spetsjukhus. Vi ska sikta på den mest avancerade sjukvården. Jag vet att det har föregåtts av en del politiska kompromisser. Men även om vi utvärderar det noggrant tvivlar jag på att vi kommer att finna att gammal utrustning från gamla Karolinska sjukhuset kommer att bli särskilt användbar i det nya, men vi får väl se.

§ 79 Slutrapport från måltidsutredningen

Anförande nr 205

Landstingsrådet S t a r b r i n k (FP): Ordförande, fullmäktige! Så här vid middagstid känns det väl bra att få prata lite om mat och måltider.

Hur skapar man en god måltid? Huvudingredienserna är förstas matens smak och kvalitet, personalens kunskap och bemötande och rummets utseende och atmosfär. Kring allt detta kretsar måltidsutredningen, som jag tog initiativ till för ett år sedan och som vi i dag har framför oss.

Jag vill tacka produktionsutskottets samtliga ledamöter för ert stora engagemang i frågan och det konstruktiva samarbete som vi har haft under det år som vi har jobbat med detta. Det är då politik är som allra roligast, tycker jag.

Den mat som vi äter har stor betydelse för oss alla, naturligtvis som källa för näringsämnen men även som en del av den sociala samvaron. Måltiden är betydelsefull. Symbolvärdet av en måltid har, som ni alla vet, tusenåriga traditioner, och nu passar jag på att blomma ut lite, som den kulturälskare jag är.

I litteraturen är maten och gemenskapen runt en måltid ett centralt och återkommande tema. I bibeln bryter man bröd och delar fiskar. Den sista måltiden är inramningen för avgörande skeenden i den berättelsen.

I Fritiof Nilsson Piratens *Bock i örtagård* skildras smörgåsbordets överdåd och hur golvet bägnar under herrarna. Man blir mätt av bara tanken. I Karen Blixens *Babettes gästabud* ställer fransyskan till med ett gästabud som byborna sent ska glömma. Och Strindberg – det är ju Strindbergsår i år – och hans kräftmåltid i *Giftas*, ni vet: honkräftor, stora honkräftor åt magistern, och mycket dill!

Det är ingen slump att maten är så central i litteraturen och i allas våra liv. Mycket kretsar kring måltiderna.

Mat och måltider är nödvändigt för att vi ska överleva men i hög grad också för att vi ska leva och få en krydda i vår tillvaro. Många av våra avgörande samtal förs över en måltid, och måltidens ritualer bidrar till de starka band som finns mellan människor.

Detta minskar naturligtvis inte när vi blir sjuka. I vården ska måltiden kunna vara den bästa stunden på dagen, där flera sinnen får vara med. Ändå reduceras maten alltför ofta till en fråga om näringstillförsel, en fråga som måste lösas vid sidan av det som man egentligen håller på med i den viktiga sjukvården. I stället borde vi se måltiden som en integrerad del av vården med betydelse för hälsan.

Låt oss därför lyfta fram mat och måltider som ett politiskt viktigt fält, men inte begränsat till de vanliga politiska dimensionerna om livsmedelssäkerhet, miljöaspekter, ekologisk odling, EU:s jordbrukspolitik eller vad det nu kan vara.

I stället tycker jag att vi ska ta ett brett perspektiv där utgångspunkten är att måltiden har många sidor. Det är en upplevelse av smak, rum, möten, servering, dofter, samtal, traditioner och mycket annat som berörs där.

Den mat och de måltider som serveras i vården ska både ge näring och bidra till att göra sjukhusmiljön mer mänsklig och värdig. God mat och bra måltider är också god välfärd.

Det är därför som jag i dag är så glad och stolt över det arbete som har lagts ned i måltidsutredningen av våra tjänstemän och av alla politiker i produktionsutskottet.

Det betyder att vi med beslutet i dag kan lämna den starka centralstyrningen bakom oss och i framtiden låta sjukhusen själva forma mat och måltider utifrån patienternas behov och de lokala förutsättningarna.

För att tillvarata inspirationen och för att kunna lära av varandra inrättas ett nätverk som ska få jobba vidare i måltidsutredningens anda. Målet är ju att våra sjukhus ska leva upp till visionen om att patienterna ska serveras god, smaklig och näringsrik mat utifrån deras individuella behov, önskemål och preferenser. Det utvecklingsarbetet har bara börjat.

Jag yrkar bifall till landstingsstyrelsens förslag.

Anförande nr 206

Håkan Jörnehed (V): Ordförande, fullmäktigeledamöter! Hoppas att ni som nu sitter och äter också lyssnar på debatten.

Slutrapport från måltidsutredningen – ja, slutet gott, allting gott! Mums! Nu äntligen är vi alla överens. Det har verkligen varit en resa här i landstinget angående maten, patientmaten och måltidsupplevelsen. Vilken soppa det har varit fram till denna slutrapport!

Jag tänker blicka framåt, men man får ändå inte glömma bort att under förra mandatperioden av borgerligt styre introducerades av någon märklig anledning den svarta plastskålen till patientmaten, och det var ännu märkligare hur det hade beslutats politiskt om den upphandlingen av patientmaten. Men om det har vi ju haft oändliga debatter, så jag tänker inte dra upp det igen.

Jag sammanfattar: Den svarta plastskålen kom, blev vit och försvann sedan i och med denna slutrapport. Det är en framgång att även patienter, om de så önskar, framöver får äta mat på en porslinstallrik.

Jag tycker att det visar på politisk styrka att man vågar ändra sig och vågar lyssna in argument. Jag tycker att du, landstingsrådet Anna Starbrink, har arbetat väldigt bra med den här frågan. Därför har vi denna slutrapport som är mycket bra.

Man kan väl lära sig av den pannkaka som det har varit att det går bra om man går grundligt till väga, utreder och till och med låter det ta lite tid för bästa resultat.

Om denna slutrapport hade kommit redan förra mandatperioden hade vi redan tidigare hamnat i ett annat resultat, och det hade antagligen blivit billigare för länets skattebetalare. Men man ska väl inte strö salt i sår eller salta maten för mycket.

Något gott som jag tycker att hela matdebatten har resulterat i är att vi får ett tillagningskök på Nya Karolinska Solna. I och med måltidsutredningen och den debatt som har varit har det fattats kloka beslut om att det blir ett tillagningskök på NKS, och vi är alla överens om det. Nu blir det som Vänsterpartiet och jag tror även Miljöpartiet önskade från första början, och det är ju väldigt aptitligt.

Under arbetet med måltidsutredningen gjordes en studieresa till Danmark med representanter för alla partier. Jag tycker det var bra, Anna, att du tillät alla partier vara representerade, för jag tror att det är bra för frågor av den här karaktären att man har så bred förankring som möjligt.

Något jag tar med mig från Danmark, som jag tycker har kommit längre då det gäller matfrågan i sjukvården, är att de på ett så naturligt sätt har visat att mat till patienter är medicin. Men den gör inte verkan förrän maten finns i magen.

Vi besökte bland annat Hvidovre men även Herlövs sjukhus. Det sjukhuset hade något som jag tog till mig. Det är ett sjukhus som har ungefär 40 procent svårt sjuka patienter, ofta patienter med svåra cancerdiagnoser som har haft svåra strålbehandlingar. De har satsat på

maten till just dessa patienter.

Om man genomgår strålning tappar man smak, det påverkar mun och svalg, och man har ingen aptit. Då har de satsat på goda, små rätter med oerhört mycket energi och näring, serverade på ett oerhört trevligt sätt, som ni kan se på bilden jag visar. Det tycker jag var ett gott exempel vi bör ha med oss och tänka på fortlöpande.

Jag tycker att det finns med mycket av det i slutrapporten från måltidsutredningen som vi i dag ska besluta om.

De som lagade maten var bland annat de två killar som jag nu visar en bild på. Jag tycker att de ser rätt fräcka och balla ut, om man får uttrycka sig så. Jag frågade dem: Varför väljer ni att arbeta på ett sjukhus med den här typen av mat och inte på en flashig restaurang? Då svarade de: Vi är trötta på att alltid arbeta kvällar och nätter, som restaurangbranschen kräver.

Jag tror att det är något som vi ska ha med oss. För att nå de goda intentioner som vi har i måltidsutredningen behöver vi kompetent och duktig personal. Här kan vi från landstinget konkurrera med goda arbetstider.

Med dessa ord yrkar jag bifall till förslaget och säger: Smaklig spis!

Anförande nr 207

Landstingsrådet Wiggen (MP): Här ligger man verkligen i bakvatten: först kultur och sedan en gastronom. Jag har ingen prosa att lägga till.

Jag vill bara tacka, precis som både Anna och Håkan har gjort. Anna tackade produktionsutskottets ledamöter. Det vill också jag göra. Men jag vill även tacka dig, Anna, personligen för förvandlingen av mat från en steril laboratorieprodukt till en sinnlig upplevelse. Det är en resa!

Det är just så mat måste ses, som något som innebär inte bara näringsintag utan också psykiskt och socialt välbefinnande. Som gammal patient vet jag hur viktigt det är, när man är väldigt sjuk, hur maten serveras, vilken miljö det är när maten kommer till sängen eller en förhoppningsvis trevlig liten matsal, för där finns det mycket att göra på våra sjukhus.

Jag tänker inte gå in på alla aspekter av produktion av mat, men jag är övertygad om att det också i Sverige finns entreprenörer, kockar – killar och tjejer – som liknar dem på Hvidovre som vi var och hälsade på. Jag vet att till exempel Carola Magnusson är intresserad av att laga sjukhusmat åt barn, svårt sjuka barn. Det finns andra entreprenörer som brinner för detta. Det handlar om att tillaga maten så nära patienten som möjligt för att sedan få patienten att ta till sig maten och äta den och bli om inte frisk så åtminstone friskare och mer välnärd.

Anna tog upp att vi har lämnat ut detta till sjukhusen. Det är bra. Det behövs ett engagemang, en kraft och en vilja på sjukhusen att själva hitta vad man vill göra, men det krävs också att vi från landstinget ger faciliteterna. Man behöver stekhällar, kokgrytor, kylar och frysar för att laga maten så nära patienten som möjligt. Det gäller att vi ställer upp med de bitarna också. Det ska finnas pengar till att bygga kök på våra akutsjukhus. Flera sjukhuskök är avvecklade nu. Det gäller att de nya närsjukhus vi öppnar också ska få möjligheten att laga mat nära patienten, och då måste vi ställa upp med pengar för att förse dem med den.

Inte minst inom geriatrik och psykiatri, som ska vara väldigt decentraliserad, är maten viktig. Det är en väldigt viktig del av den vardagliga tillvaro man har som äldre eller som psykiskt sjuk. Där finns det mycket att göra för att också få patienter att delta i matlagningen, för det är också en sinnlig upplevelse att få vara med, och jag tror att man kan hitta möjligheter till det utan att rubba livsmedelshygieniska regler.

Därmed yrkar jag bifall till slutrapporten i Måltidsutredningen.

Anförande nr 208

Hans Lindqvist (C): Herr ordförande! Här kommer ytterligare en som kommer att säga ungefär samma sak som de andra redan har sagt. Jag börjar med att ge de andra en eloge för resan till Danmark, som gav alla oss i produktionsutskottet massor av inspiration när det gäller hur man kan göra. Jag fick lämna min måltid för att gå in hit, vilket var lite trist för jag är jättehungrig, men nu får jag stå här och prata lite om mat i stället.

Jag vill gärna hänvisa till vad Eskil Erlandsson sade för ett par år sedan när han introducerade Sverige – det nya matlandet. Då tog han upp fem punkter om miljö, om närodlat, om god kvalitet och så vidare. Ett av de fokusområden han angav är Offentlig mat. Med det menade han och regeringen matglädje, möjlighet för småföretag att producera maten, att det ska vara närodlat och att det ska vara en tilltalande matmiljö.

Förslaget här är enkelt: Sjukhusen får bestämma. Det handlar om kostförsörjning och måltider. Som centerpartist kan jag inte tycka att det finns något mer decentraliserat än så. Sjukhusen bestämmer – vi gör inget mer än noterar än att detta blir deras ansvar, och det ansvaret kommer de naturligtvis att ta på ett utmärkt sätt. Vi ska självklart följa upp det. Jag återkommer till det.

Man ska utgå från patientens behov. Som vi har hört i diskussionerna här och i produktionsutskottet och som vi dessutom kunde se nere i Danmark finns det ingen patient som har exakt samma behov som någon annan. Vi har alla olika förhoppningar och förväntningar när det gäller maten.

Vi är naturligtvis särskilt överens om tillagningsköket på NKS. Det är ett gemensamt beslut som samtliga partier står bakom. Men måltidsvisionen som finns angiven i förslaget tycker jag också att vi ska understryka. Det handlar om maten som en del av vården. Äter man bra blir man också lättare frisk. Man blir kanske snabbare frisk om man känner att man vistas i en positiv omgivning och där, som Anna sade, maten är den bästa stunden på dagen.

Vi kan gå till oss själva. Hur många är det inte som längtar efter maten med lilla hustrun, familjen eller kompisarna? Det ska kännas likadant när man är på ett sjukhus. Måltiden ska vara en lustfylld tilldragelse.

Sedan har vi ett nätverk för erfarenhetsutbyte, står det i förslaget. Det är utmärkt. Vi ska beskriva för varandra hur detta går och höra med andra vad de gör för att det hela ska bli ännu bättre. Det är vi i produktionsutskottet som ska följa detta, och 2016, tror jag, ska vi göra en utvärdering och se om det blev som vi har beställt. Det är verkligen viktigt att vi följer upp detta och ser om sjukhusen gör som vi hoppas.

En bred remiss har det varit. Patientorganisationer, handikapporganisationer och fack är positiva i stort sätt. Förslaget är alltså lokala lösningar för patientens bästa, för matmiljön och tillfrisknandet, för förebyggande av framför allt undernäring, som tyvärr har blivit en ganska vanlig förekomst på sjukhusen. Vi ska se till att man får tillräcklig näring genom det beslut vi tar och som sjukhusen ska genomföra.

Det ska som sagt vara en positiv måltidsupplevelse. Dygnet runt ska man kunna få mat. Det är ett positivt förslag som det finns stor enighet om. Bifall till landstingsstyrelsens förslag!

Anförande nr 209

Lars Dahlgren (S): Ordförande, fullmäktige! Landstingets kostförsörjning var en stor fråga för valet 2010. Vi hade livliga debatter om detta, och det ställdes till och med krav på vissa politikernas avgång, och det fanns en del andra trista inslag i den debatten. Man ska ha med sig det när man bedömer ärendet i dag.

När vi i produktionsutskottet inledde arbetet efter valet hade vi en ryggsäck med ganska hårda motsättningar och ganska många hårda ord i. Men här har vi lyckats samla oss. Som du sade, Anna, har vi alla i produktionsutskottet bidragit till detta. Vi har också fått en vänlig och mjuk vägledning av vår ordförande. Jag tycker att du ska ha en eloge för det också. Du har med stora öron och liten mun fångat in de olika synpunkterna, och vi har fått en utredning som svarar upp mot det mesta som vi i de olika partierna har fört fram i diskussionen.

Det beslut vi tar i dag är ett tydligt statement över parti- och blockgränser om att maten är en viktig del i sjukvårdens organisation. Det ska bli väldigt spännande att följa upp att detta blir verklighet. Hans pratar om visionen. Den är naturligtvis viktig, men här finns också åtta strategier som pekas ut och som vi ska jobba vidare med. För min del ska jag med stort intresse gräva ned mig i månadsrapporter och annat för att se att strategierna också blir verklighet. Det är vår nya, viktiga uppgift i produktionsutskottet. Jag ser fram emot ett bra gemensamt arbete i den delen också. Jag och mitt parti är nöjda med det här. Jag yrkar bifall till landstingsstyrelsens förslag.

§ 80 Bordlagd motion 2011:17 av Sverre Launy m.fl. (V) om försökstrafik med eldrivna bussar

Anförande nr 210

Gunilla Roxby Cromwall (V): Ordförande, fullmäktige! Sverre tackar så mycket för svaret på motionen, men han kan tyvärr inte vara här och debattera på grund av familjeangelägenheter.

För några år sedan väckte vi i Vänsterpartiet en motion om att satsa på trådbussar. Då avslogs den. Den här gången är vår motion besvarad, så jag ser det som att vi når lite framgångar. Det är fler som kan se hur bra det kan vara med sådana här bussar. Några andra som också ser denna möjlighet är den tidigare generaldirektören för Trafikverket och generaldirektören för Banverket, liksom Handelskammaren i Stockholm.

Att satsa på eldrivna bussar, trådbussar, är att göra en billig infrastruktuursatsning med samma komfort som spårvagnar har. Stockholm växer, vilket vi har debatterat här förut. Det som är bra med eldrivna bussar är också att de är tysta. Vi har ett problem i dag med att våra miljöbussar bullrar. Det är förfärligt när man sitter på bussarna och även när man är ute på gatorna.

Här har vi nu en teknik som en rad storstäder i världen satsar på. Det sker en kraftig utbyggnad. Därför tycker jag att svaret på motionen är njuggt – att "anse motionen besvarad". I att-satserna ser ni att vad vi begär är att Trafiknämnden ska inrätta en försökstrafik någonstans för att se hur detta fungerar. Nynäshamn, som Sverre kommer ifrån, skulle kunna vara ett lämpligt område att ha en sådan buss som går i slinga.

Vi vill också ge i uppdrag åt Trafiknämnden att genomföra försök med hybridfordon och annan teknik som innebär minskade utsläpp av miljö- och klimatpåverkande gaser. Vi vill att Trafiknämnden aktivt ska följa den teknikutveckling i världen som sker vad gäller elfordon. Ni vet ju säkert alla om att den första bilen var eldriven. Sedan har den tekniken legat i träda, men nu när vi vet att våra resurser är ändliga måste vi satsa på hållbara varianter. Då är eldrivna fordon en sådan teknik.

Man skulle mycket väl kunna bifalla den här motionen. Som det sista ville vi också att Trafiknämnden ska utreda vilka linjer som kan lämpa sig för trafik med trådbussar. Jag undrar till exempel hur länge Stockholm kan acceptera att hela gator ska rivas upp för att man ska investera i spårvagn på linje 4. Man skulle ju i stället kunna göra investeringen i form av trådbussar.

SL har svarat välvilligt. Landstingsstyrelsen har svarat välvilligt, men visst borde man väl kunna bifalla motionen i dess helhet?

Anförande nr 211

Landstingsrådet **W e n n e r h o l m (M)**: Herr ordförande, fullmäktigeledamöter! Saker förändras över tid, Gunilla, men också motioners innehåll och förslagen i att-satserna kan ändras. Vi kan ju konstatera att det finns ett antal olika förslag med olika glidning i när det gäller vilka olika former av gammal energi på nytt sätt man skulle kunna använda för att driva bussar. Vi är rörande överens om att vi ska försöka hitta förnybar energi eller förnybara bränslen för att driva våra bussar. Det är därför vi har det gemensamma målet om att halva flottan ska gå på förnybart, och om ett drygt tiotal år ska hela flottan drivas med förnybar energi.

Efter samtal med flera svenska och internationella busstillverkare ser jag framför mig att det mycket väl kan vara att man utvecklar de kända bränslena, alltså fossilbränslen, så att de blir mindre dåliga att använda, men det kan också handla om att man använder förnybara bränslen. Vi ligger långt framme när det gäller etanol och biogas. Det handlar dock också om utvecklingen av elbussar i olika former. Det kan dels vara i form av trådbussar, dels i form av bussar med batterier som laddas. Det kan också vara sådana som har olika möjligheter för sin framdrift och till exempel ha både en motor för etanol eller biogas och samtidigt alstrar el för sin egen framfart genom accelerationer, inbromsningar och liknande.

Jag tror mycket på den här utvecklingen även om jag vet att många säger att detta för tyngre fordon kommer att dröja länge än. Tillverkarna är dock övertygade om att det kommer att hända väldigt mycket. Vi är öppna för – här tror jag att du och jag är eniga, Gunilla – att göra de försök som marknaden kan vara intresserad av. SL har ju traditionellt varit med om att hjälpa Volvo och Scania med att få försöksfordon i mer reguljär drift för att se hur de fungerar att köra i trafik. Det gäller att pröva dem i verkligheten, och det är vi öppna för.

Däremot har jag lite svårare att se att vi nu skulle bestämma oss för att utöver andra bränslen skulle satsa också på trådbussar. Jag tror i stället på att vi ska se på eldrivna bussar med någon form av batteridrift. Egentligen kan det bli ett mellanting. När vi talar om spårvagnar tänker vi ju på sådana som tar energi från tråd, men det finns också sådana som tar energin från ledningar i marken. Man skulle kunna ha samma sak för bussar. Man ska inte tänka att elbussar behöver innebära att man behöver ha en tråd ovanför bussen. Det kan också vara bussar som går på batteri men som laddas när de är inne på en hållplats – man dockar helt enkelt och får energi samtidigt som man släpper av och på passagerare på hållplatser, när bussen står stilla på ändhållplatser eller under nätter eller annan del av dygnet då man inte använder fordonet i trafik.

Vi tycker att det här är intressant, men om du läser dig vid alternativet trådbuss får du nog samma svar som du fick förra gången. Jag tycker dock inte att det här är riktigt samma motion. Vi ser att det sker en utveckling hos Vänsterpartiet och en utveckling i verkligheten. Därför kommer jag att vara öppen för att göra alla de försök som olika tillverkare eller politiska partier kan komma med förslag om och som vi kan anse vara realistiska. Jag tycker att vi ska vara med och driva utvecklingen. Det är därför jag tycker att Stockholm också ska ha spårvagnar i innerstaden. Det är en del av en moderna utvecklingen.

Anförande nr 212

H a n s L i n d q v i s t (C) : Herr ordförande! Med tanke på vad Christer sade mot slutet behöver jag kanske inte säga så mycket. Jag tyckte nästan att han biföll hela motionen när han började tala om försök. för det är ju en av de konkreta att-satserna i motionen.

Som centerpartist vill jag säga att det här är ett utmärkt förslag och att man naturligtvis bör pröva det när man väl gått igenom vad som är möjligt. Så är det i all verksamhet. Ni vet att jag har tagit upp detta med spårbilar. Det står här att: "Stockholms läns landsting ska i framtiden uppfylla höga miljökrav och ta del av ny teknik och nya innovativa lösningar." Det här är två exempel.

Trådbussar med dagens teknik handlar inte om trådar som hänger i luften, som de gjorde för 30 år sedan, utan det är kanske snarast hållplatsladdningar som är det mest naturliga.

Bussen laddas undertill, och man stannar på en hållplats och laddar den på några minuter eller till och med kortare tid och kan så köra en halvmil eller en mil till. Den bussen kan i stort sett gå hela dagen. Så ställer man in den på en bussupställningsplats vid Björkvik i Nacka-Värmdö, där jag bor, och laddar den under natten.

Tekniken finns faktiskt redan. Den finns i Shanghai och i Rom, och när vi var i Paris hörde vi att man var på väg med detta även där. Jag tycker att detta är positivt. Det är klart att det hade varit roligare att säga att det startar ett försök i morgon, men Christers beskrivning av vad han åsyftar räcker för min del. Vi är med i utvecklingen, som nu går ganska snabbt ute i världen. Alla inser att man måste satsa på något annat än fossilbränslen. Detta är ett sätt att se till att vi verkligen gör det. Jag hoppas att vi kan bli en region som också prövar detta i försök så småningom.

Bifall till landstingsstyrelsens förslag till beslut!

Anförande nr 213

Gunilla Roxby Cromwall (V): Vilken bra beskrivning du gav, Hans! Förra gången vår motion väcktes gällde det trådbussar. Nu har vi utvecklat våra idéer. Förra gången fick vi också Centerpartiets stöd. Det är kanske vi som går i bräschen för den fantastiska nya tekniken.

Kanske blir det en ny motion. Jag åker till Zürich på söndag och kommer säkert tillbaka och är eld och lågor. Trägen vinner, tänker jag. Förra gången, då det handlade om trådbussar, lade jag på en bild på 50-talets Stockholm, och så tänkte säkert hela landstingsfullmäktige: De tänker tillbaka på Sovjetunionens tid! Det är nämligen så en del tänker när man talar om trådbussar. De moderna bussarna är dock annorlunda. De är hur flashiga som helst och hur komfortabla som helst för alla människor.

Jag tror att vi kan bli helt överens. Nästa gång vi i Vänsterpartiet väcker en motion tror jag att den kanske bifalls. Eller det kanske blir ni i Centern som väcker den, och då blir det mycket lättare att bifalla den.

§ 81 Motion 2011:14 av Gunilla Roxby Cromwall (V) om att genomföra en översyn av reglerna för sjukresor

Anförande nr 214

Gunilla Roxby Cromwall (V): Även denna gång har jag fått ett väldigt bra svar på motionen, men den anses besvarad. Uppenbarligen är det flera som nu har sett behoven av översyn av reglerna för högkostnadsskydd och sjukresor.

Det handlar om det otroliga problemet med samplanering av sjukresor. Jag har tidigare tagit upp det här i talarstolen, och jag tar upp det nu igen. Det handlar om personer som är svårt sjuka, inte sällan döende, och som ska flyttas från en akutmottagning, där de har fått sin första vård, till geriatriken. Då får de ligga i timtals i korridorerna på sjukhuset och vänta på samäkning. Det är inte ovanligt att man sedan får samåka från till exempel Södersjukhuset till Huddinge sjukhus för att så småningom hamna på Nackageriatriken. Samplaneringen är ofta helt märklig. Så kan man inte behandla människor som är sjuka.

Vår andra att-sats gäller att uppdra åt landstingsstyrelsen att återuppta den utredning som avstannade i och med att SL tog över ansvaret. Nu är väl ansvaret återigen överflyttat till hälso- och sjukvårdsnämnden. Sjukresorna är ju en del av sjukvården, och det handlar om väldigt svårt sjuka personer.

Sist men inte minst måste vi samordna våra högkostnadsskydd. Den som blir akut sjuk, kanske i stroke eller hjärtinfarkt, drabbas av alla kostnader med en gång. Sjukpenningen får de vänta länge på, och den är otroligt låg i förhållande till de inkomster de tidigare har haft. Sedan ska de betala dessa egenavgifter för sjukresor – jag tror att det är 140 kronor per resa, men jag är lite osäker just nu. De kanske ska resa till och från sjukhuset med ganska täta

intervaller, och då kommer de snabbt upp i det högkostnadstak som finns där. Samtidigt ska de hämta ut läkemedel och gå på läkarbesök.

Det är inte ovanligt att en person som blivit akut svårt sjuk drabbas av utgifter på 5 000—6 000 kronor eftersom högkostnadsskydden inte samordnas med varandra. Samtidigt får de en sjukpenning som är otroligt låg i förhållande till vad de tidigare har haft i inkomst.

Det är glädjande att regeringen nu ser över högkostnadsskydden. Det är mycket angeläget, och vi har råd med det, för det är inte så många personer som är drabbade. Bifall till vår motion!

Anförande nr 215

Landstingsrådet **L u n d q u i s t (M)**: Ordförande, fullmäktige! Motionen blev besvarad som en följd av att vi jobbar aktivt med den här frågan nu. Det är inget konstigt med det. Jag hoppas att Gunilla Roxby Cromwall är nöjd eller kanske rent av mycket nöjd med svaret.

Ska jag kommentera något är det just detta med högkostnadsskyddet, där vi i landstingsstyrelsen antog ett remissyttrande den 10 mars i år. Du skrev den här motionen tidigare, så ett av våra förslag berör du inte. Vi föreslår nämligen att hjälpmedel ska ingå i högkostnadsskyddet förutom det som du har skrivit i din motion.

Nu har ju HSN tagit över denna fråga från SL. Det är viktigt att framhålla det, så att vi är överens om hur kartan och verkligheten ser ut. Vi måste vara överens om att de siffror som vi tidigare har fått från SL och som vi nu får från HSN stämmer med verkligheten. Här har SL lämnat en uppgift, och Håkan Jörnehed i landstingsstyrelsen säger att det inte stämmer.

Jag är glad över att du har skrivit motionen. Den innehåller samtidigt många påståenden och invektiv. När vi planerar sjukvården i framtiden måste vi vara överens om att kartan och verkligheten stämmer med varandra. Det hoppas jag att du, jag, Håkan och andra ska vara när vi formar den framtida verkligheten när det gäller sjukresorna.

Just liggande transporter är inte så många, och jag kan inte se att det skulle vara särskilt vanligt att man hämtar på SÖS och Huddinge samtidigt, men det finns säkert undantag. Det viktiga är att vi får en bra verksamhet. Denna typ av sjukresor är en viktig del i bra vårdkedjor för patienterna.

Anförande nr 216

H e l e n e Ö b e r g (MP): Jag tycker att det här är en bra motion som lyfter viktiga perspektiv och yrkar därför bifall till den.

Anförande nr 217

C a r l G r u f m a n (M): Tidigare under årsbokslutsdebatten har vi på den här sidan fått mycket kritik när det gäller just kostnads kontroll, produktivitetsutveckling, budgetkontroll och annat. Nu när vi kommer in på förslag verkar de delarna plötsligt inte vara så intressanta. Då gäller det i stället att hitta nya sätt att spendera pengar på.

Jag vill tydliggöra att de problem som har funnits när det gäller sjukresor är viktiga, och det har gjorts en hel del arbete för att komma till rätta med dem. Ett problem har varit att budget och ansvar inte har följts åt. Hälso- och sjukvårdsnämnden kan alltså beställa resor men betalar inte för dem. Det är inte en bra ansvarsfördelning. Det är inte långsiktigt hållbart. Därför har vi också tagit initiativ för att komma till rätta med de problemen. När nu Hälso- och sjukvårdsnämnden både har budgetansvaret och beviljar sjukresor tror jag att det totalt sett leder till ett bättre system för sjukresorna.

De aspekter som tas upp i motionen är ändå viktiga. Sjukresor ska ses som en del i vårdkedjan, vilket också framhålls i den rapport som har tagits fram förra året. Det måste vi givetvis titta vidare på. Vi vill ju inte att människor ska missa operationer eller viktiga läkarbesök på grund av samplanering i resorna. Min fråga till Vänsterpartiet är dock. Har ni räknat på kostnaderna? Nu föreslår ni avskaffad samplanering generellt. Jag tycker att det är bra, men har ni räknat på vad det kostar?

Hur många resor samplaneras i dag? Det är ungefär 740 000 sjukresor per år som kostar ungefär ¼ miljard. Vad är er kostnadsberäkning för det, och har ni tagit hänsyn till det i er budget? Det skulle vara intressant att få veta det.

Anförande nr 218

Landstingsrådet L a r s s o n (S): Jag tänkte inte vara särskilt långvarig. Egentligen verkar det inte vara så fruktansvärt stora avstånd mellan partierna, som man kan få intrycket av när man lyssnar på Grufman.

För Socialdemokraternas del tänkte vi yrka bifall till det förslag som vi var överens om i landstingsstyrelsen, det vill säga motionens första att-sats, som handlar om att utreda samplaneringen av sjukresor med utgångspunkt i problembeskrivningen.

En del av problembeskrivningen är ju att ett av de mest vanliga klagomålen, som åtminstone jag får ta del av när folk ringer till mig, skriver brev och annat, är att de här transporter inte fungerar, att man får vänta alldeles för lång tid. När vi sedan läser förvaltningens utlåtande verkar det som att det i många fall är så att de kommer i tid. Här är det någonting som inte stämmer. Den bild som allmänheten har och den bild som jag får när jag pratar med allmänheten är att vi har enorma problem, och förvaltningen påstår att allting fungerar jättebra. Jag tror därför att det vore väldigt bra att få till stånd en ordentlig undersökning av det här området.

Jag yrkar på det förslag som vi lade i landstingsstyrelsen, det vill säga bifall till motionens första att-sats.

Anförande nr 219

T h o m a s M a g n u s s o n (V): Herr ordförande, fullmäktige! Jag yrkar också bifall till första att-satsen, precis som Dag gjorde.

Jag vill instämma i det som Dag säger. Av de samtal jag får och de kontakter jag har med patienter som behöver åka sjukresor framgår att det inte fungerar. Alltför ofta kommer de inte i tid. Man känner sig oerhört stressad: Nu är jag sent ute, och jag kanske missar det jag ska göra på sjukhuset eller vart jag nu ska. Ibland är det till och med situationer där bilen inte kommer.

Precis som Dag var inne på finns det en stor skillnad mellan den redovisning av rapporteringen som finns med i svaret och så som jag uppfattar att många människor upplever det. I den här typen av diskussioner är det alltid de som har drabbats av besvärligheter som man hör. De andra, där allting har fungerat, hör man inte. Självklart är det så.

Det är därför det som står i svaret är så viktigt, att man gör en översyn av regelverket. Vi behöver nog ordentligt få fram ett bättre underlag för att kunna ta ställning till huruvida det är så pass bra som man kanske vill ge sken av från den sidan eller om det faktiskt finns en hel del som vi borde jobba med.

Min bild i nuläget är den att det finns en hel del som vi borde jobba med. Det är framför allt människor som av olika anledningar har besvärligheter, som kanske inte har samma toleransnivå eller som inte har tålamodet när bilen är en halvtimme eller en timme sen eller när bilen inte kommer alls. Man kanske ska på en viktig rehabilitering där det handlar om

att man ska försöka återgå i arbete så fort som möjligt, men sjukresorna bidrar till att förlänga rehabiliteringstiden. Jag hör sådana exempel, och jag hoppas verkligen att de inte är många. Men om de finns är varje enskilt sådant fall väldigt allvarligt.

Sammanfattningsvis yrkar jag bifall till första att-satsen i motionen.

Anförande nr 220

Landstingsrådet **Lundquist (M)**: Ordförande, fullmäktige! När man lyssnar på Thomas Magnusson kan man tro att felaktigheterna är legio. Men jag tycker att vi kan komma överens om att vi nu ska göra en kartläggning, men inte att vi bestämmer oss för den målbild som finns i motionen som jag inte känner igen från den tid jag har jobbat med de här frågorna. Det görs säkerligen fel, och bilar kan komma för sent. Men vi ska inte följa den målbilden i en utredning, utan vi ska ta fram en egen verklighetsbeskrivning av detta.

Jag vet inte om jag förra gången glömde det, men jag yrkar bifall till landstingsstyrelsens förslag till beslut och därmed också avslag på den första att-satsen.

Anförande nr 221

Gunilla Roxby Cromvall (V): Vi verkar väl i huvudsak vara överens, de flesta av oss. Jag sade fel förra gången – det är ju bifall till första att-satsen.

Det är en utredning vi begär, Carl Grufman. Det är i och för sig det som du säger bifall till men som du yrkar avslag på. Det här kommer inte att kosta några pengar! En utredning kostar inga pengar, och den här utredningen kan spara pengar. Jag ska förklara för dig varför det sparar pengar.

Som tidigare talare här har sagt har vi alltså tomma tider för läkarbesök och tomma tider hos sjukgymnaster för att patienter inte kommer fram. Vad gör det för värden? Ja, det ökar på kötiderna för att få vård. Här kan vi alltså spara. Det handlar om kvarliggande patienter på akutmottagningarna som egentligen är färdigvårdade men som akutpersonalen måste ta hand om då de ofta ligger fem, sex eller sju timmar och väntar på en sjuktransport som kanske samplanerar. Det här kostar resurser.

Det vår att-sats handlar om är att utreda. Ja, vi är rädda om pengarna. Men det finns också en annan väldigt viktig aspekt i det här: Det handlar om humanism, att vårda människor värdigt.

Jag är glad över att det ändå blir en utredning och att vi ska titta på det här systemet, som många av oss känner till inte fungerar i dag.

Anförande nr 222

Carl Grufman (M): Men min fråga gällde just om ni hade tagit hänsyn till det som ni vill nå fram till, det vill säga avskaffad samplanering, i er budget. Det korta svaret på det är i så fall nej. Det är ett önsketänkande från er sida. Sedan ska vi utreda detta, och det är ett arbete som har påbörjats, vilket är bra. Då kan man se hur stort detta problem som ni pekar på är och hur stora problemen med samplanering egentligen är. Det är ungefär 20 procent av de resor som genomförs inom sjukresorna som samplaneras, och det är ungefär 740 000 resor varje år till en kostnad av en kvarts miljard som genomförs. Då kan man se om det i många fall uppstår, som du pekar på, inställda operationer eller läkarbesök. Det är naturligtvis någonting som vi vill undvika, och därför är det bra att vi kan titta vidare på det.

Jag ville veta om ni hade tagit höjd på detta i er budget och om ni hade räknat på det, eller om det bara var någon form av ambition för framtiden. Då tror jag att vi har fått svar på den frågan.

Anförande nr 223

Gunilla Roxby Cromvall (V): Har du läst vår motion, Carl Grufman? Det står ingenting om att vi ska avskaffa samåkning inom färdtjänsten eller sjukresor. Alltså är din fråga helt irrelevant.

§ 82 Motion 2011:15 av Johan Sjölander (S) om att använda sig av en folkbildningskampanj för att förebygga självmord

Anförande nr 224

Johan Sjölander (S): Herr ordförande, fullmäktige! Jag vill börja med att tacka för det svar som motionen nu har fått. Motionen var uppe i landstingsstyrelsen för ganska länge sedan och fick ett ganska kort svar, där den bara avfärdades direkt. Men det drogs tillbaka, vilket jag är väldigt tacksam över. Motionen har nu gått en ny vända i förvaltningen och kommit tillbaka med ett mycket mer fullödigt och välskrivet besvarande.

Det vill jag som motionär tacka för. Men jag är också glad för att det nya utlåtandet mycket bättre beskriver allt det fina och bra arbete mot självmord och med suicidprevention som faktiskt bedrivs inom ramen för Stockholms läns landsting. Vi har enormt mycket duktigt folk som jobbar med nytänkande och innovativt. Det finns stor kompetens och stor kunskap. I det nya utlåtandet kommer det fram, vilket jag är väldigt glad över, för jag tycker att de som jobbar med det här förtjänar det.

Egentligen finns det väl bara ett problem med det besvarande som min motion nu har fått, och det är att man inte orkar gå hela vägen fram och bifalla motionen, vilket man inte gör. Jag tycker att det är synd.

Jag förstår det samtidigt. Det finns mängder av föreställningar och tabun runt just självmord och suicid. Det finns fortfarande kvar en rädsla för att om vi pratar om det kanske det inspirerar folk att ta steget. Det är mycket känslor runt detta. Tanken att vi mer offensivt tillsammans med det civila samhället, föreningslivet och olika parter skulle gå ut och lyfta de här frågorna och visa vad du som individ kan göra i din närmiljö, på din arbetsplats och i din förening – jag kan förstå att den väcker ett motstånd, att det känns obekvämt. Samtidigt måste vi våga ta detta steg. Vi måste förstå att det inte är tystnaden som möter dessa problem. Vi måste våga prata om det, och pratar vi om det kommer vi att rädda liv. Kunskapen behövs där ute, i föreningslivet, i familjer, på arbetsplatser.

Som det står i utlåtandet finns ju förutsättningarna. Tankarna finns där ute som nu behövs i en tydlig politisk signal och i ett tydligt politiskt ställningstagande att vi står upp och ska ut och prata i de här frågorna.

Det hade ett bifall till min motion inneburit. Jag tycker att det är synd att det inte blev av. Jag yrkar naturligtvis på att fullmäktige ska bifalla motionen.

Sedan tror jag ändå att saker rör sig i de här frågorna. Jag är övertygad om att det finns en insikt där ute, i föreningslivet, bland dem som har kunskaper, om vikten av att komma ut och lyfta upp frågan om den psykiska ohälsan i allmänhet och självmorden i synnerhet på den offentliga agendan. Jag tror inte att den motionsdebatt vi har här i kväll är någon sorts slutpunkt för diskussionen. Jag tror att frågan kommer att leva vidare och att den kommer att drivas från andra håll än från oss i landstinget.

Men jag tycker att det är synd, med all den kompetens vi har, med all den kunskap vi har, med allt det goda vi skulle kunna föra in i ett sådant här öppet offentligt folkbildningsarbete, att vi inte tar hela steget och bifaller motionen.

Tack för ett svar som är väldigt mycket bättre än det tidigare och som visar på den bredd och den kompetens som vi har i landstinget i de här frågorna! Men låt oss ta det sista steget, bifalla motionen och sätta i gång detta arbete!

Anförande nr 225

Landstingsrådet Rydberg (FP): Ordförande, ledamöter! Vi har en nollvision när det gäller suicid, och den har vi gemensamt i alla landstingspartier ställt oss bakom. Det är ett åtagande vi har att jobba med olika saker i olika verksamheter för att på alla sätt minska självmorden. Varje självmord är ett för mycket. Vi kanske inte kan nå ned till noll självmord, men förhoppningsvis kan vi förhindra åtskilliga av de självmord som sker därför att olika delar av samhället eller vården inte har förstätt signalerna.

I befolkningen i stort ser vi en nedgång när det gäller självmord, och jag tror att det beror på en kombination av väldigt många åtgärder som har vidtagits under en följd av år. Det är mindre stigma kring ångest, depressioner och psykiska sjukdomar, vilket gör att man törs söka vård, förstår att det finns hjälp att få. Det sker en bättre behandling av deprimerade som en följd av att vi har en bättre diagnostik i vården.

Det finns en hel del förebyggande insatser, alltifrån höga räcken och andra saker som hindrar impulshandlingar. Vi har bättre rutiner i psykiatrin för att förstå risken för suicid, kanske inte minst för dem som har psykosjukdom och bipolär sjukdom, där vi vet att suicidrisken är betydligt högre än hos andra, men också rent generellt när det gäller personer med deprimerade tillstånd. Vi har faktiskt också betydligt bättre uppföljning av personer som har gjort ett suicidförsök. Men fortfarande finns det mer som kan göras.

Med detta sagt tycker jag ändå att vi har anledning att fundera över de ungas situation. Unga tjejjers självmordsförsök har inte minskat. Möjligen är det så att de gör fler självmordsförsök. Det är svårt när man inte ser trender under många år, och enstaka år kan ibland ge en missvisning. Men helt klart är att unga tjejer inte mår bra. De gör många självmordsförsök som ett rop på hjälp.

Åtgärder för att förbättra för unga tjejer att få en god psykisk hälsa och för att de ska våga söka och kunna ta emot hjälp när de inte mår bra är viktiga, alltifrån det skolorna gör, den så kallade Disverksamheten där man jobbar med tankemönster och hur man ska hantera ledsenhet, till att ungdomsmottagningarna här och nu ska ta emot alla som söker och försöka ge hjälp, till att psykiatrin behöver ha särskilda verksamheter för unga vuxna.

Vi kan fundera dels på hur vi fångar upp dem som behöver hjälp, dels på hur vi hanterar dem som vi inte når. Det finns mycket destruktiva aktiviteter, destruktiva communities, ute på nätet, och där har vi inte hittat metoder för att nå unga som mår dåligt. Jag tror att de flesta blev väldigt medvetna om det efter det självmord som lades ut på Flashback där människor i real time kunde följa vad som hände.

En del av orsakerna ligger i både hur vården ser ut och hur vårt samhälle ser ut. Därför är det väldigt viktigt att fler i vårt samhälle förstår signalen när någon inte mår bra och vågar hantera situationen med ett bra samtal och kan lotsa rätt. Därför är det väldigt viktigt med det utvecklingsarbete som pågår i Rågsved i projektet Noll självmord där man har försökt utbilda olika grupper i lokalsamhället, bland annat socialarbetare, fritidsledare och människor i föreningslivet, för att fler ska få kunskap och veta hur man hanterar sådana här situationer.

Det pågår också en del arbete genom Nationellt centrum för suicidprevention, som är ett nationellt centrum men som också har en regional del som Stockholm finansierar. Just nu utvecklar man en ny form av instruktörer som kallas första hjälpare till psykisk hälsa. Det finns en australiensisk metod som man också försöker översätta till svenska rutiner som passar för hur vi arbetar i svenskt samhälle.

Samtidigt med allt detta som vården gör vet vi att det finns riskgrupper, och barn och anhöriga till dem som har begått självmord är en särskild riskgrupp. Därför är det väldigt viktigt med stöd till anhörigorganisationen SPES och att vården också uppmärksammar barn och anhöriga till dem som har gjort självmordsförsök, för de har alltid en förhöjd risk för nya försök.

Anförande nr 226

Marie Åkesdotter (MP): Ordförande, ledamöter, åhörare! Miljöpartiet stöder den här motionen. Vi tycker att det är ett bra initiativ. Det ligger helt i linje med vår politik.

Vi hörde tidigare Helene Öberg i debatten om årsredovisningen prata om vikten av att öppna upp och prata med människor, att involvera allmänheten och föreningslivet. Vi i Miljöpartiet vill göra människor delaktiga i samhället. Vi tror på det.

I svaret på motionen ser vi att det görs otroligt mycket för att förebygga självmordsförsök och förhindra självmord. Det är väldigt bra, men vi tror att det finns mer att göra. Därför yrkar vi bifall till Socialdemokraternas motion. Vi måste göra allt för att förhindra varje självmord. Det är nästan en person om dagen som begår självmord i vårt län och nästan tio personer som försöker begå självmord. Det är väldigt många i omgivningen som drabbas av det, särskilt familj och vänner men även de som ska ta hand om det.

Bifall till motionen!

Anförande nr 227

Ylva Norck (V): Vi hörde Birgitta säga att vi har en nollvision för självmord här i Stockholm, och det är vi väldigt glada för. Det är ett initiativ som från början kom från Vänsterpartiet.

Vänsterpartiet vill att den här motionen ska bifallas. Vi tycker att det är ett väldigt bra svar som Birgitta Rydberg har gett. Jag är djupt imponerad över det arbete som görs här i landstinget, men om jag inte varit landstingsledamot hade jag inte vetat om det här arbetet så mycket. Därför tycker jag att det är extra viktigt att bredda det, vilket kan man göra genom en sådan här kampanj.

Bifall till motionen!

Anförande nr 228

Jessica Ericsson (FP): Ordförande, ledamöter! Någon gång emellanåt kommer jag genom jobbet i kontakt med någon som ringer som är på väg att ta livet av sig. Efteråt känner man sig som en urvriden trasa. Jag kan tänka mig få situationer som är så fruktansvärt känslomässigt utarmande som att möta någon som har gett upp totalt; frustration över hur lite man kan göra, irritation över hur lite andra gör, sorg över att någon ska må så otroligt dåligt att man över huvud taget funderar på att ta livet av sig, hjälplöshet och oro över att inte kunna göra tillräckligt. När det händer behöver kunskapen sitta där i ryggraden så att man bara kan fokusera på att möta denna individ.

Insatserna som görs riktade mot hälso- och sjukvårdens personal är därför jätteviktiga. Det är så fantastiskt att det görs en massa. Riktlinjerna är på plats, och man jobbar med dem. När de vardagshjältar som vi har i vården träffar den här personen måste de kunna lägga all kraft på att bemöta individen. Det är skillnaden mellan liv och död.

I samband med patientsäkerhetsdagarna pratade Carin Götblad om en studie från Gotland där polisen hade kikad på det här. Hon pekade på att ingen av de unga pojkar som man hade tittat på hade varit i kontakt med vården. De som tog livet av sig hade däremot alla haft kontakt med polisen. Det var småbrott, självdestruktivitet etcetera – ingen kontakt med vården men mycket med polisen.

Samverkan är nödvändig, och även det arbete som sker på det här området. Det gläder mig att det händer så otroligt mycket. Det behövs. Alla behöver veta vad man ska göra när man befinner sig i en situation där man riskerar att stöta på någon som mår så dåligt. Man behöver våga fråga, precis som lyfts fram i motionen. Det är jätteviktigt. Man behöver kunna ta hand om svaret och lotsa vidare. Det är lika viktigt.

Polisen är bara en av de aktörer som kommer i kontakt med personer som vill ta livet av sig. Det är vanligt – det är inte alls ovanligt. Johan skrev i motionen att en stor majoritet hade varit i kontakt med vården inom tre månader före försöket eller fullbordat faktum. Tre månader är en rätt lång tid, och det kan hända otroligt mycket på den tiden. Vården finns inte alltid där när det väl blir aktuellt. Det kan mycket väl vara en annan person som möter den här individen när läget är kritiskt. Det är många som behöver veta vad de ska göra. Den kunskap som landstinget har och har byggt upp behöver spridas vidare till flera. Det görs på ett väldigt bra sätt.

För många är det väldigt svårt att söka hjälp. När man mår så dåligt är det svårt att veta att man behöver hjälp. Många vill inte belasta någon när de mår så dåligt. Andra, kanske framför allt unga män, har väldigt svårt att lämna ut sig själva och när de mår som sämst berätta om de känslor de har för fysiska personer. Jag tror därför att det webbaserade stöd som planeras kommer att vara otroligt viktigt och kommer att kunna rädda fler människor. Tillgängligheten i kombination med anonymiteten tror jag kommer att rädda åtminstone några till, och varje liv är värdefullt.

De breda insatser som pågår inom landstinget bidrar inte minst till att lyfta det tabu som fortfarande finns kring självmord. Jag tror personligen att det är det kanske viktigaste vi kan göra för att komma vidare i den här frågan, för att kunna rädda fler liv. Det i kombination med alla de åtgärder som redan vidtas gör att jag med glädje yrkar bifall till landstingsstyrelsens förslag.

Avslutningsvis skulle jag samtidigt vilja be er att förtydliga: Vad är det ni efterfrågar? Vad är det ni skulle önska att vi gör ytterligare? Lite mer konkreta tankar och idéer skulle vara guld värt.

Anförande nr 229

Lena Huss (FP): Ordförande, ledamöter! Vi lever i en tid som präglas av mycket kommunikation, mycket öppenhet och mycket diskussion. Men det finns en fråga som det fortfarande är oerhört svårt att prata om. Det är nästan tabu att prata om döden. Vi vågar inte prata om döden, och framför allt inte död genom självmord. Det är fortfarande väldigt tabubelagt, kanske skambelagt.

Varje självmord är en stor tragedi, inte bara förlusten av ett enskilt liv, som naturligtvis är fullständigt oersättligt, men även för alla de personer som direkt eller indirekt berörs. Det är de närstående. Det är alla yrkeskategorier, som är många: polis, kriminalvård, sjukvårdspersonal, socionomer, försäkringskassa – listan kan göras hur lång som helst. För varje människa som tar sitt liv är det ett stort antal övriga personer som också påverkas.

Jag vet av egen erfarenhet att man kanske inte ens behöver vara så närstående denna person för att ändå beröras oerhört starkt. För ungefär 30 år sedan var det en av mina ganska ytliga bekanta som valde att ta sitt liv. Jag grubblar fortfarande ofta: Hade jag kunnat göra någonting? Varför såg jag inte signalerna? Hade jag kunnat göra någonting för att stoppa det? Det hade jag naturligtvis inte – jag var så ung då. Det var ett exempel på hur oerhört starkt berörd man blir.

Det finns få arbeten som landstinget kan göra som är så viktiga – även om det inte handlar om ett jättestort antal – som att förebygga suicid, att identifiera riskfaktorer, riskindivider. Det beslutsunderlag som vi har fått är jätteambitiöst och oerhört upplysnande. Jag måste erkänna att jag inte kände till allt detta som pågår. Det är jättebra att vi har fått en så här tydlig sammanställning och genomlysning av det enormt ambitiösa arbete som pågår på det här området, hur viktigt det är att lyfta fram värdet av samverkan, att samverka i olika yrkeskategorier, olika vårdinstanser, olika myndigheter, också med brukarorganisationerna, som genom sin verksamhet har stora erfarenheter av vilka behov som finns och vad man kan göra.

Jag vill sammanfattningsvis bara säga att det pågår ett fantastiskt arbete som det finns all anledning att vara stolt över. Det viktigaste är att vi sprider informationen, att vi vågar prata, att vi vågar vara öppna, så att vi i tid kan fånga upp de personer som lever i riskzonen att ta sitt liv eller försöka ta sitt liv.

Bifall till landstingsstyrelsens förslag!

Anförande nr 230

Margaretha Hertilus (FP): Ordförande, ledamöter! Precis som har sagts gör landstinget en väldig massa, och har gjort det under många år.

Danuta Wasserman var med och gjorde en film, *Kärleken är den bästa kicken*, som man har visat för barn och unga och för skolpersonal, och på så sätt har man kunnat fånga upp framför allt de unga människor som funderar på att ta sitt liv.

Birgitta Rydberg nämnde Disaprojektet, som har spridit sig inte bara här i Stockholms län utan över hela Sverige, ja, faktiskt över hela världen numera. Där kan man som vuxen genom att jobba utifrån den mall som finns upptäcka vilka flickor – projektet vänder sig framför allt till unga flickor – som befinner sig i riskzonen. En klok kurator, skolsköterska eller lärare kan utifrån detta också få möjlighet att närma sig och föra samtal.

Jag vill ta ett exempel eftersom jag har varit med om att ha Disa på den skola som jag jobbade med. Observanta klasskamrater varnade vid ett tillfälle för en kamrat. Tack vare att de såg, hörde och förstod hann föräldrarna hem och rädda flickebarnet, som hade tagit en massa tabletter. Annars hade det inte gått vägen.

Vad jag också tycker man bör oroa sig för är att självmord lätt smittar. Vi har en Stockholmsskola där en ung pojke har en äldre kamrat som tog sitt liv, och han plötsligt bara valde att gå samma väg.

Jag tycker att det är viktigt att vi använder oss av det vi redan har. Det är så lätt att säga: Vi ska starta upp nytt! Den utbildning som man ger skolsköterskor, skolpsykologer, skolkuratorer och lärare ifrån landstinget är av oerhört hög kvalitet och ska naturligtvis fortsätta, så att framför allt unga människor ser vad de kan göra, att de lär sig att observera, att de vågar fråga, att de vågar närma sig. Det är som sagt var så lätt att säga att man ska starta nytt, men låt oss ta vara på det vi redan har i dag och se till att det sprider sig.

Bifall till landstingsstyrelsens förslag!

Anförande nr 231

Johan Sjölund (S): Tack för alla fina inlägg. Jag tycker att många av dem pläderar för motionen, även om inte alla landar i det yrkandet till slut. Flera har nämnt kunskap och att inte ens vi som sitter här i fullmäktige, som är ansvariga för landstingets politik, känner till allt det bra arbete vi behöver. Kunskapen måste spridas.

Jag tycker också flera här, bland andra Jessica, har talat om att det räcker inte med bara sjukvården eller med landstingets egen organisation – vi måste ta steget utanför, till föreningsliv, till kyrkliga samfund, till studieförbund, till allt det jag vill ha och föreslår i min motion. Vi måste ta det steget. Vi måste våga prata om det.

Jag vet inte hur många av er som uppmärksammade den kampanj som exploderade på nätet som handlade om erfarenheter av olika typer av sexuella trakasserier. Tusentals och åter tusentals kvinnor och män delade med sig av sina erfarenheter, och det som var osynligt och inte kändes till blev plötsligt någonting som fanns där ute och omtalat. Vi måste våga prata om självmorden också.

Vi har en oerhörd kunskap, vi gör väldigt mycket som vi inte känner till och inte förmår sprida för att vi inte tar steget utanför. Det är det motionen föreslår. Låt oss ta det steget! Låt oss förstå att vår nollvision, som vi har antagit i så bred enighet och som vi kan vara så stolta över, klarar vi inte att uppnå själva. Vi behöver hjälpas åt, och vi behöver ta hjälp av andra.

Vem är det i slutändan som räddar ett liv? Det kan vara den där idrottsledaren, rektorn på skolan, vaktmästaren, läraren, det kan vara klasskamraten – det kanske till och med kan vara cirkelledaren på knypplingskursen på studieförbundet. Det kan vara många av oss. Vi måste ut, vi måste ge kunskap, vi måste ge stöd, vi måste våga prata om det här. Det är det jag vill ha med min motion.

Jag är väldigt glad över debatten här. Även om jag förstår att det inte finns någon politisk majoritet för att fullmäktige i dag ska våga ta det här steget och bifalla motionen än, så känner jag ändå ett starkt stöd i församlingen från alla håll och kanter för de tankar och idéer som ligger bakom. Det gör mig förtröstansfull för att vi kommer att kunna gå den här vägen framåt tillsammans – kanske inte i dag, men så småningom. Det är väldigt viktigt, för det finns nog få viktigare frågor att jobba med för oss som förtroendevalda i Stockholms läns landsting.

Anförande nr 232

A l f o n s o M o r a l e s (S): Fru ordförande, ledamöter! Att prata om självmord är väldigt känsligt. Några har i talarstolen berört det känsliga i att diskutera en sådan frågeställning. Professionen är otroligt duktig på att ställa en sådan fråga om någon söker hjälp när man har hamnat i en särskild situation – krisreaktion, är deprimerad eller något annat. Man måste ställa frågan: Har du självmordstankar? Har du planer för att ta livet av dig? Men konstigt nog missar man i vissa sammanhang att fånga in om en person har verkliga planer på att förkorta livet. Därför är den här motionen otroligt viktig, och jag yrkar bifall till motionen.

Många gånger är det så att någon som går med självmordstankar och har fattat beslutet att ta livet av sig, har planer för att göra det, kan berätta det för någon – kanske en kompis, som Johan Sjölander nämnde, en fritidsledare, en präst, en idrottskamrat. Många gånger är det just de som ringer och varnar för att någon har bestämt sig för att ta livet av sig.

Birgitta Rydberg och jag har varit på olika seminarier och tagit del av information. Det gäller till exempel hur ungas och unga vuxnas psykiska hälsa är i länet, framför allt det som kom fram via folkhälsorapporten. Man kom fram till att den vanligaste dödsorsaken hos unga män är just självmord. Det är skrämmande! Vi har inte råd att förlora fler människors liv, många ungas liv, via självmord. Vi måste göra allt.

Nollvisionen är en utopisk målsättning, och jag tycker att det ska bli så. Det är en utopi som vi ska sträva mot – men vi måste hitta alla medel. Kanske kommer man aldrig fram till själva målet, noll, men varje gång vi närmar oss målet har vi lyckats.

Därför är det otroligt viktigt att kunna ta nästa steg och blanda in det civila samhället, blanda in de kanaler som kan varna sjukvården, som kan varna polisen, om en människa är på väg att ta livet av sig. Man behöver ta nästa steg och gå från ord till handling. Involvera och ge de här människorna trygghet och till och med kunskap, för det är väldigt att ställa den frågan: Har du planer på att ta livet av dig? Det är inte lätt, men om man har kunskap, om man har information, om man har någon form av tillvägagångssätt så kan det bli lättare.

Återigen: Bifall till motionen!

Anförande nr 233

S t e l l a F a r e (FP): Ordförande, fullmäktige! Den här motionen är väldigt viktig och svaret är väldigt bra. Jag ville bara kort belysa en aspekt av den här frågan som jag inte tror att någon har varit inne på. Det finns nämligen en verksamhet inom landstinget där

själv mord förekommer en hel del, och det är kollektivtrafiken. Det är ungefär en i månaden som försöker ta sitt liv i spårtrafiken och som också lyckas med det, så det är mellan tio och tolv personer om året.

När jag var aktiv inom brandförsvaret i Stockholm förstod jag att det finns en yrkesgrupp som verkligen tillhör dem som berörs direkt av detta. Jag talar som ni förstår inte om de anhöriga utan om brandmännen, som är de som måste ta rätt på följderna av självmord och självmordsförsök. Brandmännen har ju en god hälsovård, så man går igenom alla sådana händelser och bearbetar dem – det ingår i deras yrke helt enkelt. Polisen är också en yrkesgrupp som möter följderna av självmord. Jag kände när jag satt i räddningsnämnden att det här är en viktig aspekt av självmorden, som vi inte talar om. Vi ska inte heller glömma förarna av pendeltåg och tunnelbana som drabbas av självmorden.

Jag tycker det är en intressant fråga – som jag inte alls har svaret på – huruvida man kan motverka det här genom att öppet tala om det mera. Det är ju tabu att tala om självmorden i kollektivtrafiken, det har inte varit någonting som man skriver om för man är rädd för den där smittoeffekten, har jag förstätt. Men jag har ofta undrat om inte det här är något som man också borde beröra i olika informationskampanjer, att det finns en aspekt av självmord som är fruktansvärd för samhället. Det är inte bara en fråga för den enskilde och inte bara en fråga om att motverka den enskildes självmord, utan det finns också denna andra aspekt. Var och en av oss agerar ju i ett socialt rum.

Hur som helst, det har varit tabu att tala om, men kollektivtrafiken är verkligen ett område där sådant förekommer väldigt mycket. Det finns mycket sjukskrivningar kopplade till det, för de som ska reda ut det här berörs på djupet. Det är inte heller någonting som vi bör acceptera tycker jag. Jag önskar att man kanske kunde utreda detta på något sätt, om man kan påverka genom information. Det är en del av det moderna storstadssamhället som erbjuder möjligheten att anonymt kasta sig framför ett tåg eller liknande, men jag undrar om man inte borde tala mer öppet om detta.

Bifall till landstingsstyrelsens förslag!

Anförande nr 234

M a r g a r e t h a H e r t h e l i u s (FP): När Stella tog upp detta med att någon slänger sig framför ett tåg erinrade jag mig en föreläsning som jag fick av en läkare, tillika brandman. När man har råkat ut för någonting förfärligt, en katastrof, är det oerhört viktigt att man får samtala kring detta, att det blir någon form av debriefing. Han berättade om en man som hade vistats på en oljeplattform som föll ihop. Den här mannen räddades och kördes till den bohuslänska kusten, där han fick sitta och vänta ensam på ett hotellrum. Vi vet i dag att inom 24 timmar måste man ha fått börja bearbeta sådant, men han lämnades alltså ensam och så småningom fick han ge sig hem till sin familj. Han hade väldigt svårt att klara detta att han själv hade överlevt medan hans kamrater hade dött. När han kom hem började han dricka, han skötte inte sitt jobb. Det resulterade i skilsmässa, han drack ännu mer. Samma läkare som höll den här föreläsningen berättade att han så småningom, just framför ett tunnelbanetåg, fick hämta upp resterna av denna man som efter några månader fann att livet inte längre var värt att leva.

Så visst är det viktigt att vi informerar, visst är det viktigt att vi är medvetna – men framför allt är det viktigt att vi också tar ansvar när människor råkar ut för någonting kaotiskt och ser till att hjälpa och stödja dem genom att finnas där.

Anförande nr 235

Landstingsrådet R y d b e r g (FP): Ibland kan man nästan tro att det är så enkelt att bara vi slår klubb i och säger "Vi kör en kampanj!" så har vi löst problemet. Jag tror tyvärr inte att det är så enkelt.

Få ut information, har det sagts. Ja, det försöker man på bredden, på längden och på tvären. Samtidigt kan man undra: Hur mycket hjälper det? Vi har haft temanummer i Vårdguiden om depressioner för att öka kunskapen. Det finns massor på Vårdguiden, det finns BUP på nätet, det finns ungdomsmottagning på nätet, det finns många olika forum – Föreningen för psykisk hälsa har också en webbaserad funktion. Men frågan är: Hur får vi effekt, och hur värderar vi om effekt uppstår av de metoder vi använder?

Noll självmord som beskrivs är ett utvecklingsprojekt, och det utvärderas vetenskapligt. Det mesta tyder på att det arbetssättet faktiskt har god effekt, och hälso- och sjukvårdsnämnden har beslutat att det är något som vi ska sprida i resten av länet när allt är färdigtvärderat.

Men jag tror också det är viktigt att vi följer de två nationella projekt där vi i Stockholm är med om att utbilda förstahjälpare. Vi måste ju veta, innan vi slår klubban i bordet och säger "Nu gör vi så här!", att det vi gör är någonting som faktiskt hjälper, som har effekt. Att bara köra en kampanj och så får vi se vad det blir – jag tycker inte det är riktigt trovärdigt.

Varför skulle vi bara besluta att bifalla motionen? Hittills har vi ju inte fått några konkreta besked om *vad* det är vi ska göra, som vi är säkra på har effekt jämfört med det vi nu håller på med och håller på att utvärdera för att ytterligare bli ännu bättre. Jag gillar inte att göra kraftfulla slag rätt ut i tomma luften – för det hjälper inte!

Men det jag uppskattar är vi prövar olika modeller och värderar vad som har goda effekter, och de metoder som har goda effekter ska vi med stor kraft se till att det är många som använder. Då kanske vi kan bli ännu mera framgångsrika i att minska självmorden, och framför allt minska dem i de grupper där vi inte har sett så bra resultat, när det gäller framför allt unga kvinnor men också, som Alfonso nämnde, de unga männen, som ofta har en sammansatt problematik och går en våldsam död till mötes i självmord.

Vi har mycket kvar att göra, men jag känner ändå att vi gör väldigt mycket bra. Jag hoppas att den här diskussionen har inneburit att fler ser att det här är inte så enkla frågor även om många på många håll håller på att jobba med det. Med det yrkar jag bifall till landstingsstyrelsens förslag.

Anförande nr 236

Ylva Norrk (V): Det känns nästan lite anstötligt att stå och göra politik av det här ämnet – men vi är ju politiker och det här är politik.

Birgitta frågar: Hur? Då tänker jag att vi kan inte veta förrän vi har provat! Funkar det? Vi vet inte förrän vi har provat.

Jag har suttit här och lyssnat på berättelserna även från majoriteten, som ju egentligen inte skulle behöva gå upp eftersom de är i majoritet och deras förslag skulle gå igenom. Vad jag tycker mig höra är ändå att det finns ett enormt stort behov av att prata om det här, att alla bär på en erfarenhet någonstans. Det här känns verkligen inte som rätt forum att stå och prata om självmord, men det finns ett stort behov av att tala om det.

Självmord är fortfarande belagt med mycket skuld och mycket skam, både för dem som försöker och genomför det och för deras anhöriga. Därför tycker jag att det är otroligt viktigt, om man kan göra någonting för att lyfta ämnet så att fler börjar prata om det, så att man får en insikt om att detta är någonting som förekommer, som kan drabba en – depression kan vi alla drabbas av. Alla försöker inte ta livet av sig i sina depressioner, men det här är djupt allvarligt. Jag tror att med alla sådana frågor är det så att ju mer man pratar om dem, ju mindre laddade blir de och desto mer kan man förebygga. Våga ställa de här frågorna, inte bara i vården utan också mellan oss människor!

Som ansvariga för vården tycker jag att det här vore en otroligt viktig fråga att driva här ifrån församlingen.

Anförande nr 237

J u a n C a r l o s C e b r i a n (S): Ordförande, fullmäktige! Jag vill framför allt tacka Johan för att han har skrivit en så bra motion. Jag fastnade mera för rubriken än för innehållet. Ordet "folkbildningskampanj" attraherar mig.

För ett par år sedan skrev jag en motion om självmord bland äldre, och när jag samlade fakta och pratade med olika människor fann jag att det fanns väldigt lite forskat och väldigt lite skrivet. Man hänvisade till att många äldre intog alldeles för många läkemedel, men när jag pratade med folk som jobbade inom äldreomsorgen och så vidare var det närmast tabubelagt.

Det är inte lätt att prata om självmord. Apropå folkbildningskampanj – jag har rötter i ett annat land, numera kanske mindre än förr, men jag är ganska trött på att behöva förklara varför i Sverige, ett av världens rikaste och mest välmående land, så många människor begår självmord. Jag tror inte den bilden är lika stark nu som för tio femton år sedan, men det har funnits en bild att Ungern och Sverige är de länder där flest, framför allt ungdomar, begår självmord. Det är svårt att begripa, och därför tycker jag att det är väldigt bra att Johan i sin motion säger att landstinget har nolltolerans och gör väldigt mycket, men tyvärr är det ändå många, framför allt ungdomar, som begår självmord. Låt oss kontakta andra! Det är ju det som Stockholm och Sverige är bra på, folkbildnings- och andra frivilliga organisationer som har andra kontakter och kanske kan nå ungdomar och andra människor som är benägna att begå självmord på ett bättre sätt än vad landstinget gör.

Bifall till motionen – tack, Johan!

Anförande nr 238

J o h a n S j ö l a n d e r (S): Jag vill återigen tacka för en väldigt fin debatt. Jag ska bara kort avrunda. Jag har stor respekt för Birgitta Rydbergs invändningar och farhågor, men jag tror ändå inte vi behöver vara så rädda för öppenhet. Vi behöver inte vara rädda för kunskap. Vi behöver inte vara rädda för samverkan. Vi måste våga prata om det! Jag tror inte det finns några stora faror i andra ändan.

Jag upplever att den här debatten faktiskt har varit lite av en folkbildningskampanj i sig, och det är jag glad över. Jag önskar att vi också som fullmäktige kunde fatta ett majoritetsbeslut om att gå vidare redan i dag och ta ställning för detta. Vi måste våga prata om det, vi behöver inte vara rädda för kunskapen, öppenheten och samtalet.

Bifall till motionen – och tack för en fin debatt!

§ 83 Motion 2010:3 av Anita Johansson och Anna-Lena Östman (S) om möjlighet för av- och påstigning gällande helikoptertransport

Anförande nr 239

A n n a - L e n a Ö s t m a n (S): Fru ordförande, ledamöter! Detta är en motion som Anita Johansson och jag lade för två år sedan, och förhållandena har ändrats lite grann under de åren. Till exempel har de små ambulanshelikoptrar vi har i dag blivit mycket bättre på att landa på nästan ingenting. Deras motto är att de ska landa så nära patienten som möjligt. Men helikopterplatserna vi har ute på öarna behövs för dem som bor där och verkar i skärgården.

Ni kanske kommer ihåg att vi brukar låna in en ambulanshelikopter från Uppsala på somrarna för att klara av transporterna när semesterfirarna är ute i skärgården. Det är en större variant, och den behöver en riktig helikopterplats för att landa.

Många av dem som bor på öarna sköter de här platserna väldigt bra själva, men tyvärr inte överallt utan det finns även de som använder dem som uppställningsplatser.

Jag är jätteglad att frågan ska tas upp i regionala skärgårdsrådet och diskuteras vidare där.

Anföranden nr 240

Landstingsrådet **A n d e r s s o n (C)**: Naturligtvis är det en viktig fråga, att det finns en fungerande helikopterinfrastruktur i skärgården. Just när det gäller landstingets egna verksamheter har vi efterhört hur man ser på läget. Som du säger försöker ambulanshelikoptrar i allmänhet landa så nära platsen som möjligt, och ofta innebär det att man inte väljer de helikopterlandningsplatser som ändå finns utan man försöker landa närmare, så de ser inte riktigt att det här är ett stort hinder för den vanliga verksamheten.

Sommartid har vi tre helikoptrar – ja till och med fyra, om man räknar med Gotlands helikopter – som kan betjäna, så det är numera relativt sällan som Uppsalahelikoptern behöver anropas. Oftast kan man ju anropa en eller två av de andra helikoptrarna.

Även för Waxholmsbolagets kompletteringstrafik gäller att man inte riktigt ser det här som ett stort hinder i verksamheten.

Samtidigt är det förstås så att det är inte bara landstingets verksamheter som har behov av helikopterlandningsplatser, och det är naturligtvis bra om det finns välordnade helikopterlandningsplatser runt om i skärgården.

Det förvaltningen konstaterar, som vi från alla partier har ställt oss bakom, är att man undersöker möjligheterna inom ramen för regionala skärgårdsrådet – eftersom vi är många aktörer, det är ju inte specifikt landstingets ansvar utan vi har en del i ett gemensamt ansvar – att se till att vi har en bra infrastruktur. Vi kommer alltså att lyfta detta i samband med regionala skärgårdsrådet, och vi kommer att, om vi utifrån en sådan diskussion upplever att det finns behov av det, att ta initiativ i förhållande till centrala, nationella myndigheter för att få till stånd en samordning av detta.

Tack för motionen!

§ 84 Valärenden

(utökad styrelse i Karolinska Universitetssjukhuset)

Anförande nr 241

Y v o n n e B l o m b e r g (MP): Det är så att vi reserverade oss mot en nominering i arbetsutskottet, men därefter har vi fått ett juridiskt utlåtande kring jävssituationen – det var det som vi undrade över och ställde oss frågande till. Vi hade ju önskat att vi hade fått det i förväg. Vi har talat med majoriteten och framhållit att sådana här frågor bör man hantera i god tid i gruppledarkretsen.

Men i nuläget är vi alla helt överens om nomineringen och att utse Anders Ekblom. Jag ville bara säga att vi tar tillbaka den reservationen.

(Mälardalsrådet)

Anförande nr 242

Landstingsrådet **H e l l m a r k K n u t s s o n (S)**: Ordförande! Jag vet att timmen är sen, men det här är en fråga som blev bordlagd förra gången och jag ville bara förklara lite grann för er som hade frågor om de här utjämningsmandaten.

Det är så att Mälardalsrådet har stadgar där man i enighet har beslutat om att det inte bara är medlemmarna i Mälardalsrådet – vilka är kommuner och landsting – som utser mandaten till Mälartinget. Jag vill säga att det har varit ett krav från framför allt de mindre

partierna, att det ska vara på det sättet att vi också har utjämningsmandat, därför att man tror att det annars blir en överrepresentation av de två större partierna. Det är bakgrunden.

Utjämningsmandaten fördelas efter valresultatet i kommunerna, länsvis, men den som utser utjämningsmandaten är landstinget, för det är den enda fullmäktigeorganisation som finns på länsnivå. Nu är det så att valresultatet i Stockholms län har utfallit så, att det har kommit in sverigedemokrater i olika fullmäktigeförsamlingar. Då kommer de att tilldelas utjämningsmandat, och det enda organ som kan utse dem är landstinget i Stockholms län.

Jag förstår att många känner att det är ologiskt, när de inte har tagit några mandat här, att det är vi som ska utse dem, men det finns alltså ingen annan länsorganisation som kan utse dem.

Till Mälartinget ligger nu ett förslag till förändrade stadgar, men det innebär inte att de här utjämningsmandaten faller bort. Tvärtom utökas utjämningsmandaten lite för att fullt ut följa valutslaget i Mälardalen. Däremot gör vi en förändring som inte är stadgereglerad men som blir en rekommendation till valberedningen, och det är att följa den praxis som man har när man fördelar utjämningsmandaten på riksdagsnivå, det vill säga att utgå från hela Mälardalen när man tittar på utfallet och fördela utjämningsmandaten efter det, och det parti som då får ett utjämningsmandat ska utses i det landsting där det har varit tyngst. Så fungerar det för utjämningsmandaten i riksdagen. Jag vet inte om ni känner till det, det är väldigt tekniskt.

Här och nu kan vi inte fatta något annat beslut än detta, sådana är Mälardalsrådets stadgar. Det har som sagt varit en bred partipolitisk enighet och framför allt drivits av de mindre partierna, att vi ska ha de här utjämningsmandaten för att inte få en överrepresentation av socialdemokrater och moderater.

Ett alternativ hade naturligtvis varit att det bara är medlemmarna som får välja vilka representanter de utser till Mälartinget och inte ha några utjämningsmandat alls. Men då får man åka till Mälartinget och kräva den stadgeändringen i år. Det är inte vad era partier har fört fram i den översynskommitté som har arbetat, kan jag säga.

Sedan är det upp till var och en vad man väljer att göra och inte göra, men det går inte att föreslå något annat här, för då bryter man mot Mälardalsrådets stadgar och vi är medlemmar där – det vill jag vara tydlig med.

Anförande nr 243

Landstingsrådet Rosdahl (M): Jag tycker det känns bra, Helene, att avsluta dagen med att vi är överens. Vi har haft lite gruppleदारöverläggningar i korridoren under dagen, och vi har också varit inne på en ajournering för att överlägga med våra fullmäktigegrupper.

Jag tänkte bara redogöra för hur vi har resonerat under dessa fem minuter då och då. Det spontana är: Nej, nej, nej! Vi ska inte ställa upp. Ett alternativ var att vi alla lägger ned rösterna och sedan får presidiet rösta. Det är också ett sätt att markera – eller att göra dem till offer som får en massa press, som kanske inte just det partiet är värt.

Nu kanske jag lägger ord i Yvones mun, men jag hoppas det är okej om jag säger att Miljöpartiet har haft grupp och sagt det jag håller med om innerst inne: Demokratin måste gälla. Även om vi inte tycker om folkets vilja är det nu så att Sverige har röstat, och Sverigedemokraterna finns. Helenes redogörelse visar också att härtill är vi nödda och tvungna. För mig är det då enkelt att säga att vi får leva med det – vi kan inte bryta mot givna regler som Mälardalsrådet har antagit och Svea rikes lag, efter allmänna, demokratiska val. Det innebär att vi hoppas att fru ordföranden helt enkelt bara kan lyssna på svar och det blir ett beslut att de är invalda i Mälartinget, så det inte behöver bli votering.

Jag ser mig runt lite. Övriga gruppleदार får komma och fylla i, men som jag uppfattar det är vi sammanfattningsvis överens om att vi måste delta i beslutet, på ett eller annat sätt. Nu har

jag kortfattat beskrivit hur vi – utan ajournering, men jag ser att många nickar – har kommit fram till att demokratin måste gälla. Man är beredd att offra sitt liv för att även de ska få sin röst hörd i allmänna val, som jag tror att Churchill sade en gång.

O r d f ö r a n d e n: Får jag innan jag ger ordet till Juan Carlos Cebrian bara säga någonting om det formella. Det här är ju val av personer, och det kan man inte göra med vår voteringsanläggning utan då blir det slutna omröstning. Det är en väldigt stor och komplicerad process – men det kan vi naturligtvis rent praktiskt ordna.

Det går att i förväg – före klubbslaget – säga att man inte deltar i ett beslut. Alla kan göra det utom ordföranden, och i det fallet skulle jag alltså ensam fatta beslutet.

Sådana är reglerna.

Anförande nr 244

J u a n C a r l o s C e b r i a n (S): Ordförande, fullmäktige! Jag har all respekt för demokratiska beslut, men ibland är det så att man bara inte kan dagtinga med sig själv. Nej! Jag vill inte vara med och välja dem! Det är ett demokratiskt parti som finns i riksdagen, men de bekämpar väldigt mycket som jag gillar här i världen. Jag uppmanar ingen att inte delta i beslutet, men jag kommer inte att göra det. Jag gjorde det inte i morse heller, när valberedningen behandlade frågan. I och för sig är jag ersättare.

Juan Carlos Cebrian deltar inte i beslutet.

Anförande nr 245

H å k a n J ö r n e h e d (V): Ordförande! Jag önskar att vi kunde ajournera oss tre minuter, för vi måste prata lite i vår grupp. Vi tycker det här är en svår fråga.

O r d f ö r a n d e n: Självklart, en rimlig begäran. Vi ajournerar oss.

— — —

O r d f ö r a n d e n: Låt mig säga att vi kan lösa det så, att den som önskar avstå från att delta i diskussionen och beslutet kan skriva under på en lista med alla namn, i bokstavsordning – inte partivis. Sedan fattas beslutet av alla som är kvar. Kan alla tycka att det är en bra lösning, så kan vi därmed avsluta ajourneringen? Tack. Innan klubbslaget måste alla namn finnas på listan, som ligger här framme hos sekretariatet.

Har nu alla som inte önskar delta i beslutet antecknat sig? Kan vi utse två ledamöter och två personliga ersättare enligt förslag? Svaret är ja.

Förteckning över talare
(siffrorna avser anförandets nummer)

Landstingsrådet Ullberg (S) 3:1, 3, 11, 74, 76, 78, 86, 88, 146, 148, 150, 174, 182, 192
Landstingsrådet Wennerholm (M) 3:2, 7, 14, 75, 77, 79, 87, 89, 141, 143, 147, 149, 152, 154, 196, 211
Rolf Lindell (S) 3:4, 13, 116, 118, 120
Lennart Kalderén (M) 3:5, 19
Paul Lindquist (M) 3:8, 16
Stella Fare (FP) 3:6, 12, 233
Lars Carlsson (C) 3:9, 15, 181, 183
Nanna Wikholm (S) 3:10, 34, 80, 82, 84, 176
Curre Hansson (S) 3:17, 62, 64, 66
Gunilla Roxby Cromvall (V) 3:18, 140, 142, 144, 210, 213, 214, 221, 223
Yvonne Blombäck (MP) 3:20, 151, 153, 155, 191, 241
Anna Sehlin (V) 3:21
Karl Henriksson (KD) 3:22, 177
Landstingsrådet Wigg (MP) 3:23, 32, 37, 121, 126, 131, 133, 136, 190, 195, 200, 202, 207
Landstingsrådet Andersson (C) 3:24, 30, 36, 130, 240
Hans Åberg (FP) 3:25
Anders Ekegren (FP) 3:26, 123
Cecilia Obermüller (MP) 3:27, 35
Lars-Erik Salminen (M) 3:28, 33
Vivianne Gunnarsson (MP) 3:29, 172
Catharina Wahlgren (V) 3:31
Landstingsrådet Helene Hellmark Knutsson (S) 3:38, 40, 42, 114, 125, 189, 198, 201, 242
Landstingsrådet Rosdahl (M) 3:39, 41, 43, 45, 47, 49, 113, 124, 132, 134, 135, 184, 197, 243
Håkan Jörnehed (V) 3:44, 46, 48, 56, 58, 60, 92, 103, 162, 164, 167, 169, 171, 179, 206, 245
Landstingsrådet Larsson (S) 3:50, 52, 54, 100, 156, 158, 160, 218
Landstingsrådet Lundquist 3: 51, 53, 55, 215, 220
Landstingsrådet Starbrink (FP) 3:57, 59, 61, 69, 71, 73, 205
Landstingsrådet Rydberg (FP) 3:63, 65, 67, 127, 138, 225, 235
Lars Dahlberg (S) 3:68, 70, 72, 209
Landstingsrådet Broberg (M) 3:81, 83, 85, 117, 119, 122
Lena Appelgren (KD) 3:90, 102, 110, 112
Barbro Nordgren (S) 3:91
Lena Huss (FP) 3:93, 105, 229
Juan Carlos Cebrian (S) 3:94, 96, 98, 237, 244
Landstingsrådet Reinfeldt (M) 3:95, 157, 159, 161, 163, 165, 168, 170
Marie Ljungberg Schött (M) 3:97, 99
Jakob Dencker (MP) 3:101
Catrin Matsson (C) 3:104, 178, 180
Anna Kettner (S) 3:106, 108, 111
Landstingsrådet Nyman (KD) 3:107, 109, 129
Thomas Magnusson (V) 3:115, 166, 193, 219
Landstingsrådet Sevefjord (V) 3:128, 137, 139, 203
Helene Öberg (MP) 3:145, 216
Lennart Rohdin (FP) 3:173, 199
Hans Lindqvist (C) 3:175, 208, 212
Peter Kockum (M) 3:185
Kenneth Strömberg (S) 3:186
Göran Hammarsjö (S) 3:187
Gunilla Jerlinger (S) 3:188
Staffan Holmberg (S) 3:194
Lars Tunberg (FP) 3:204
Carl Grufman (M) 3:217, 222
Johan Sjölander (S) 3:224, 231, 238
Marie Åkesdotter (MP) 3:226
Ylva Nork (V) 3:227, 236

Jessica Ericsson (FP) 3:228
Margaretha Herthelius (FP) 3:230, 234
Alfonso Morales (S) 3:232
Anna-Lena Östman (S) 3:239